UNIVERSAL LIBRARY

ಕೆಲವು ಸಣ್ಣಕತೆಗಳು

ಶ್ರೀನಿವಾಸ

ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ಎಂಟಾಣೆ

ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರೆಸ್, ಮೈಸೂರು ರೋಡ್
ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ

ಮೂರನೆಯ ಮುದ್ರಣ

ಮುನ್ನುಡಿ

ಈ ಸಣ್ಣ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಸಣ್ಣಕತೆಗಳಿವೆ. ಕೆಲವು ಶಾಮಣ್ಣನವರು ನಮ್ಮೂರಿನಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಹೇಳಿದ ಕತೆಗಳು. ಮಿಕ್ಕವು ನಾನು ಬರೆದವು. ಕೆಲವು ಮೊದಲೇ ಮಧುರವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಉಳಿದುವು ಅಚ್ಚಾಗುವುದು ಇದೇ ಮೊದಲು.

ಈ ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೂರಿನ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಶಾಮಣ್ಣನವರ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ನನ್ನ ಮತ್ತು ಈ ಕತೆಗಳು ಕೆಲವದರಲ್ಲಿ ಬರುವ ನಮ್ಮೂರಿನವರ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶದವಾಗಿ ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ಉದ್ದೇಶ ಮಾಡಿದ್ದೆನು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರನೇಕರು ಅದು ಈಗ ಅವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲ ಎಂದದ್ದರಿಂದ ಸುಮ್ಮನಾಗಿದೇನೆ. ಶಾಮಣ್ಣನವರೂ ಕೂಡ "ನನ್ನ ನಿನ್ನ ಮಾತೇಕೆ? ಬೇಡಪ್ಪ ಎಂದರೆ ಅಚ್ಚುಹಾಕಿಸಬೇಕೆಂದು ಹಟಹಿಡಿದಿದೀಯೆ; ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡು. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಹೆಸರು ಊರು ಕುಲ ಗೋತ್ರವು ಓದುವವರಿಗೇನು ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ?" ಎಂದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೊಂದು; ನಾನು ಶಾಮಣ್ಣನವರ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವತನಕ ನಮ್ಮ ಕುಲಗೋತ್ರಗಳ ವಿಷಯ ನಮ್ಮ ಪಾಠಕರು ಯೋಚನೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಕೂಡದೆಂದು. ಮಹಾಶಯರು ಅಷ್ಟನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿಕೊಡಿ.

ಕುಲ ಗೋತ್ರಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ ಈ ಕತೆಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವೆವೆಂದೂ ಪ್ರಯತ್ನಪಡಬಾರದು. ರಂಗಪ್ಪನ ಕೋರ್ಟುಷಿಪಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಕಾಗದಗಳು ನಾನೂ ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯೂ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಬರೆದುಕೊಂಡ ಕಾಗದಗಳೆಂದಾಗಲಿ, ಬಾದಷಹನ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ನಾನು ಮುಸಲಮಾನನೆಂದಾಗಲಿ, ಮಾತಿಯನ್ನು ಹೊಗಳಿರುವುದರಿಂದ ನಾನು ಕ್ರೈಸ್ತಮತಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನೆಂದಾಗಲಿ, ಇಂದಿರೆಯೊ ಅಲ್ಲವೊ ಎಂಬ ಕತೆಯಿಂದ ನನಗೆ ನಾಲ್ಕನೆ ಮದುವೆ

ಯೆಂದಾಗಲಿ ತಾವು ಊಹಿಸಬಾರದೆಂದು ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವುದು ನಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನಲ್ಲ; ತಾವು ಓದಿ ಸಂತೋಷಪಡಬೇಕೆಂದು ಕತೆಗಳನ್ನು. ನಮ್ಮ ಜೀವನದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನಲ್ಲ; ಇತರರು ಅವರಿವರಿಗೆ ಆದ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು. ಇದನ್ನು ಪಾಠಕರು ಸ್ವಲ್ಪ ಅವಧರಿಸಬೇಕು.

ಮೊದಲು ಮಧುರವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದ ಕತೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಅಚ್ಚು ಹಾಕಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟುದಕ್ಕೆ ನಾನು ಆ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದೇನೆ.

ಈ ಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ದೋಷಗಳನೇಕವಿರಬೇಕು. ಅವುಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪರು. ಆದರೆ ಕತೆಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿವೆಯೆಂದೂ ಕೆಲವರು ಹೇಳಿದಾರೆ. ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಈ ಕತೆಗೂ ನನಗೂ ಸಂಬಂಧವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯದ ಒಬ್ಬರು—ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ 'ಇವನನ್ನು ಏಕೆ ನೋಯಿಸಬೇಕು' ಎಂದು ಹಾಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೋ ಇಲ್ಲವೊ ಕಾಣೆ.—ಹೇಳಿದರು, "ಈಗ ಬರುತ್ತಿರುವ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಏನು ಹೇಳಬೇಕೋ! ಮಧುರವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಒಂದು ಕತೆಯಂತೆ, ಕತೆ, ಕತೆಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅದರ ಹೆಸರು 'ರಂಗಪ್ಪನ ದೀಪಾವಳಿ.' ಇನ್ನು ನಾಳೆ ನಾನು ಕೂತು 'ಉಗ್ರಪ್ಪನ ಉಗಾದಿ' ಎಂದು ಒಂದು ಕತೆಯನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕೆಂದಿದೇನೆ. ಆಹಾ, ಏನು ಹೇಳಬೇಕೋ!" ಎಂದು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ನೋವಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ನಾನು ಜಂಬಕ್ಕೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅದು ಜಂಬದ ಮಾತೇ ಹೊರತು ನಿಜವಾದ ಮಾತಲ್ಲ. "ಇವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುವರಲ್ಲ? ಶಾಮಣ್ಣನವರ ಮಾತು ಸರಿಯಾದ ಮಾತು. ಇದನ್ನು ಅಚ್ಚಿಗೆ ಹಾಕದೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು," ಎಂದು ಒಂದು ಸಲ ಎಣಿಸಿಕೊಂಡೆನು. ಆದರೆ ಕೊಂಚ ದಿನದಲ್ಲೇ ಮದರಾಸಿಂದ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರೊಬ್ಬರು ಅದೇ ಕತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬಹಳ ಕೊಂಡಾಡಿ ಕಾಗದ ಬರೆದಿದಾರೆಂದು ಮಧುರವಾಣಿಯ ಸಂಪಾದಕರು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ಕತೆಯ ಸ್ತುತಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ನಾನು ಅದನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹೇಳಲು ಸಂಕೋಚಪಡಬೇಕು. ಪ್ರಶಂಸೆಯೆಲ್ಲ ಶಾಮಣ್ಣನವರ ಕತೆಯನ್ನು ಕುರಿತದ್ದಾದ್ದರಿಂದ ಅಂತಹ

ಸಂಕೋಚಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಅವರು ಬರೆದದ್ದೇನೆಂದರೆ—"ತಮ್ಮ ಮಧುರ ವಾಣಿಯ ನವೆಂಬರ್ ಸಂಚಿಕೆಯು ತಲಪಿತು. 'ರಂಗಪ್ಪನ ದೀಪಾವಳಿ'ಯನ್ನು ಓದಿ ಅತ್ಯಾನಂದಪಟ್ಟೆನು. ಇಂಥ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆಯಬಲ್ಲವರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವಿರಳವೆನ್ನಬೇಕು. ಇಂಥ ಲೇಖನಗಳು ತಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಷ್ಟೂ ಅದರ ಕೀರ್ತಿಯು ಹೆಚ್ಚುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ." ಉಗ್ರಪ್ಪನ ಉಗಾದಿ ಎಂದವರೂ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಣರು. ಹೀಗೆ ಶ್ಲಾಘಿಸಿದವರೂ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಣರು. ಆ ಮಾತಿನಿಂದ ಧೈರ್ಯಗುಂದಿದರೆ ಈ ಮಾತಿನಿಂದ ಧೈರ್ಯತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲವೆ? ಇದನ್ನು ಓದಿ, ಈ ಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಸುಖವಲ್ಲ, ಇತರರಿಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಖವಿರುವಂತಿದೆ, ಎಂದುಕೊಂಡು ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಬಿಡದೆ ಶಾಮಣ್ಣನವರ ಕತೆಗಳನ್ನೂ ಆ ಹೂವಿನೊಂದಿಗೆ ನಾರಾಗಿ ನನ್ನ ಕತೆಗಳನ್ನೂ ಅಚ್ಚುಹಾಕಿಸಿದ್ದೇನೆ. ತಾವು ಇದನ್ನು ಓದಿ ಸುಖಪಡಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ಬಹಳ ಆಸೆಯಿದೆ. ಸುಖಪಟ್ಟೀರೆಂದು ನಂಬಿಯೂ ಇದೇನೆ. ದೋಷಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡುತ್ತೇನೆ.

ಓದುವವರೇ! ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ನನ್ನದಿದೇ ವಿಜ್ಞಾಪನೆ. "ರಂಗಪ್ಪನ ದೀಪಾವಳಿಯೋ—ಸರಿ, ಉಗ್ರಪ್ಪನ ಉಗಾದಿ, ವೆಂಕಟರಾಯನ ಪಿಶಾಚವೋ? ಸರಿ, ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನ ಭೇತಾಳ" ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಧೋರಣೆಯಿಂದ ಮಾತನಾಡಿ ಈ ಕತೆಗಳನ್ನು ಎಸೆಯಬೇಡಿ. ನಾನು ರಂಗಪ್ಪನ ದೀಪಾವಳಿಯನ್ನು ಅಚ್ಚುಹಾಕಿಸಿದೇನೆ; ಇದರಿಂದ ಕೆಲವರು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. 'ಉಗ್ರಪ್ಪನ ಉಗಾದಿ' ಎನ್ನುವ ನೀವು ಉಗ್ರಪ್ಪನ ಉಗಾದಿಯನ್ನು ಬರೆದು ಅಚ್ಚುಹಾಕಿಸಿ; ನಾನು ಓದಿ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತೇನೆ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನ ಭೇತಾಳನನ್ನು ಅದು ಅಚ್ಚಾಗಿ ಬಂದಾಗ್ಗೆ ನನ್ನ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವನಂತೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಆಲಿಂಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಈ ಕತೆಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದವು; ಕೆಲವರು ಮಾತ್ರ ಓದಿ ಸಂತೋಷಪಡಬಹುದು. ನೀವು ಒಳ್ಳೆಯ ಕತೆಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ; ಅಚ್ಚುಹಾಕಿಸಿ; ಹೆಚ್ಚುಜನ ಓದಿ ಸಂತೋಷಪಡಲಿ. ಈ ಹತ್ತು ಕತೆಗಳ ಹತ್ತರಷ್ಟು ಕತೆಗಳು—ಇವುಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ನೂರುಪಾಲು ಹೆಚ್ಚಾದವುಗಳನ್ನು, ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ನನ್ನ ಅಣ್ಣಂದಿರಾ,

ನನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರಾ, ನೀವು ಬರೆಯಬೇಕೆಂಬುದೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿರುವ ಅಧಿಕವಾದ ಆಸೆ. ದೇವರು ಈ ಆಸೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸಲಿ.

ಈ ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಹೆಸರಿಟ್ಟಿರುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಮಾಚಾರ ನಡೆಯಿತು. ಅಮ್ಮಯ್ಯ ನಿನ್ನೆ ಶಾಮುನನ್ನು ಶಾಮಣ್ಣನವರ ಹತ್ತಿರ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಳು. ಶಾಮಣ್ಣನವರು ಅವನನ್ನು "ಏನಯ್ಯ ಬಂದೆ" ಎಂದರು. ಅವನು "ತಾತ ನಾನು ಅಗಸನಾಗುತ್ತೇನೆ." ಎಂದನು. "ಅದೇನು?" "ಅಮ್ಮಯ್ಯ ಹೇಳಿದಳು. ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಹೋದರೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಸಣ್ಣ ಕತ್ತೆ ಸಿಕ್ಕುತ್ತೆ ಹೋಗು ಎಂದಳು." "ನೀನೇ ಸಣ್ಣ ಕತ್ತೆ" "ಅಲ್ಲ ನಾನು ಸಣ್ಣ ಅಗಸ, ಅಚ್ಚಾಗಿ ಬಂದಿದೆಯಂತಲ್ಲ ಸಣ್ಣ ಕತ್ತೆಗಳು?" ಶಾಮಣ್ಣನವರು ನಕ್ಕರು. ನಾನೂ ನಕ್ಕೆ. "ನೋಡಿದೆಯಾ ಅಪ್ಪ—ನೀನು ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟಿರುವ ಹೆಸರು, ಎಲ್ಲರೂ ಹೀಗೆಯೇ ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುವರು" ಎಂದರು. ನಾನು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೆ. ಆಮೇಲೆ ಅವರೇ "ಅಮ್ಮಯ್ಯನಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಮಾತು. ಅಮ್ಮಯ್ಯನಂಥವರು ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರಲ್ಲಾ ಎಂತ ಹೆದರಿ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆಯೆ." ಎಂದರು. ಅದೇ ಹೆಸರೇ ನಿಂತಿದೆ.

ಇನ್ನೊಂದು ಮಾತು. ಅಚ್ಚಾಗಬಹುದೆಂದು ಕೊನೆಯ ಮಾತು ಹೇಳುವಾಗ ಶಾಮಣ್ಣನವರನ್ನು ಕೇಳಿದೆ. ಅವರು "ಬೇಡವೆಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದರೆ ನೀನು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಸಣ್ಣ ಪುಸ್ತಕ ಎಂದೆ—ಸಣ್ಣ ವಿಷಯ ಎಂದೆ. ಆದರೂ ನೀನು ಅಚ್ಚು ಹಾಕೋಣವೆನ್ನುತ್ತೀಯೆ—ಆಗಲಿ ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡು. ನಾನು ಮುದುಕನಾದೆ; ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಹೇಗೋ ಎಂದು ನನಗೆ ಮೀನಮೇಷವು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ನೀನು ಹುಡುಗ; ಧೀರ. ನಿನಗೆ ಅಂಥ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತು; ನಿನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ನೀನು ಮಾಡು. ಎಷ್ಟು ಜನ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರೆ ಅಷ್ಟು ನಿನ್ನ ಕೆಲಸ ಸಾರ್ಥಕ. ಉದ್ಗ್ರಂಥವನ್ನೇ ಬರೆಯಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ ಏಕೆ? ಸಣ್ಣಕತೆಯಾದರೂ ಚೆನ್ನಾಗಿರಲಿ. ರಾಜನಾಗಿರುವವನು ಮುಂದೆ ಬರಲಿ; ಇಂದು ನೀನು ಭೃತ್ಯನಾಗಿರು, ಭೃತ್ಯನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು." ಎಂದರು.

ನಾನು ಭೃತ್ಯನಾಗಿರಲು ಒಪ್ಪಿದೇನೆ. ಭೃತ್ಯ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೇನೆಂದು ತಾವು ಹೇಳಿದರೆ ನನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನವು ಸಫಲವಾಯಿತು.

ಹೀಗೆ ದೇಶಬಾಂಧವರ ದಾಸಾನುದಾಸ—

ಶ್ರೀನಿವಾಸ.

ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ, ೧೯೨೬

ವಿಷಯ ಸೂಚಿ

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ರಚಿತ

ಕೆಲವು ಸಣ್ಣಕತೆಗಳು	ತಾಳೀಕೋಟೆ (ಐತಿಹಾಸಿಕ ದೃಶ್ಯ)
ಬಿನ್ನಹ (ಗೀತೆಗಳು)	ವಿಮರ್ಶೆ ೨ (ಲೇಖನಗಳು)
ಶಾಂತಾ (ಸಣ್ಣ ದೃಶ್ಯ)	ನಾಲ್ಕು ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು
ಸಾವಿತ್ರಿ (,,)	ಕನ್ನಡದ ಸೇವೆ (ಭಾಷಣ)
ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು	ಮಂಜುಳಾ (ಸಾಮಾಜಿಕ ದೃಶ್ಯ)
ಸಾಹಿತ್ಯ (ಉಪನ್ಯಾಸ)	ತಾವರೆ (ಪದ್ಯಗಳು)
ಅರುಣ (ಪದ್ಯಗಳು)	ಕರ್ಣಾಟಕದ ಜನತೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ
ವಿಮರ್ಶೆ ೧ (ಲೇಖನಗಳು)	ಚೆಲುವು (ಪದ್ಯಗಳು)
ಉಷಾ (ಸಣ್ಣ ದೃಶ್ಯ)	ಶಿವ ಛತ್ರಪತಿ (ಐತಿಹಾಸಿಕ ದೃಶ್ಯ)
ಸುಬ್ಬಣ್ಣ (ಕತೆ)	ವಿಮರ್ಶೆ ೩ (ಲೇಖನಗಳು)

ಯಶೋಧರಾ (ನಾಟಕ)

ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳು ದೊರೆಯುವ ಸ್ಥಳಗಳು—

ಸತ್ಯಶೋಧನ ಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು

ಎಂ. ಎಸ್. ರಾವ್ ಕಂಪೆನಿ, ದೊಡ್ಡಪೇಟೆ, ಬೆಂಗಳೂರು

ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘ, ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜು, ಬೆಂಗಳೂರು

ದಿ ಪ್ರೋಗ್ರೆಸ್ ಬುಕ್ ಸ್ಟಾಲ್, ಮೈಸೂರು

ಶ್ರೀ ಶಂಕರ ಕರ್ಣಾಟಕ ಪುಸ್ತಕ ಭಾಂಡಾರ, ಧಾರವಾಡ

ಕೆಲವು ಸಣ್ಣಕತೆಗಳು

ರಂಗನ ಮದುವೆ

ಈ ಹೆಸರನ್ನೋದಿ "ಇದೇನು? 'ರಂಗನ ಮದುವೆ' ಎನ್ನದೆ 'ರಂಗನಾಥನ ವಿವಾಹ' 'ರಂಗನಾಥ ವಿಜಯ' ಎನ್ನಬಾರದೆ?" ಎಂದು ನೀವಾರಾದರೂ ಕೇಳಬಹುದಲ್ಲವೆ? ಅಹುದು. "ಜಗನ್ನಾಥ ವಿಜಯ," "ಗಿರಿಜಾ ಕಲ್ಯಾಣ" ಎನ್ನುವಹಾಗೆ "ಶ್ರೀ ರಂಗನಾಥ ವಿಜಯ," ಅಥವಾ ಅದರಂತೆ ಇರುವ ಬಾಯಿತುಂಬ ಬರುವ ಒಂದು ಹೆಸರನ್ನು ನಾನೂ ಇಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಅದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ, ನೋಡಿರಿ; ಇದು ಜಗನ್ನಾಥನ ವಿಜಯವೂ ಅಲ್ಲ; ಗಿರಿಜೆಯ ಕಲ್ಯಾಣವೂ ಅಲ್ಲ; ನಮ್ಮೂರಿನ ನಮ್ಮ ರಂಗನ ಮದುವೆಯ ವಿಷಯ. ಆದುದರಿಂದ ಆ ರೀತಿಯ ಹೆಸರನ್ನಿಡಲಿಲ್ಲ.

ನಮ್ಮೂರು ಹೊಸಹಳ್ಳಿ. ಅದರ ಹೆಸರನ್ನು ನೀವು ಕೇಳಿರುವಿರಲ್ಲವೆ? ಇಲ್ಲವೆ? ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ. ಅದು ನಿಮ್ಮ ತಪ್ಪಲ್ಲ. ಭೂವಿವರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅದರ ಹೆಸರು ಇಲ್ಲ. ಇಂಗ್ಲೆಂಡು ದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಭೂವಿವರಣೆಯನ್ನು ಬರೆಯುವ ಸಾಹೇಬು ಜನಗಳಿಗೆ ಹೊಸಹಳ್ಳಿಯು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆ, ಅವರು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ನಮ್ಮ ಜನರು ಭೂವಿವರಣೆಯನ್ನು ಬರೆವಾಗಲೂ ಹೊಸಹಳ್ಳಿಯ ಹೆಸರನ್ನೇ ಮರೆಯುವರು. ಸರಿ; ಕುರಿಯ ಹಿಂಡಿನ ಸಮಾಚಾರ! ಒಂದು ಹಳ್ಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದರೆ, ಎಲ್ಲವೂ ಒಂದರ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಕಣ್ಣು ತೆರೆದುಕೊಂಡೇ ಬೀಳುವುವು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸಾಹೇಬರೂ ನಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರೂ ಮರೆತಮೇಲೆ, ಪಾಪ, ಭೂಪಠವನ್ನು ಬರೆಯುವವನು ಅದನ್ನು ಬರೆಯುವನೇ? ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೂರಿನ ನೆಲೆಯೇ ಇಲ್ಲ.

ಎಲ್ಲಿಯೋ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, ಏನೋ ಹೇಳುತ್ತಾ ಬಂದೆ. ಕ್ಷಮಿಸಿರಿ. ಭರತ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ದೇಶವು ಔತನದ ಊಟದಲ್ಲಿ ಕರಗಡಬಿನ

ಹಾಗೆ. ಮೈಸೂರು ದೇಶದಲ್ಲಿ, ಹೊಸಹಳ್ಳಿಯು ಕರಗಡಬಿನೊಳಗಣ ಹೂರಣದ ಹಾಗೆ. ಈ ಎರಡು ವಿಷಯಗಳೂ ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿಯೂ ನಿಜವಾದುವುಗಳು. ನೀವು ನೂರುಮಾತು ಹೇಳಬಹುದು; ನಾನೇನೂ ಬೇಡವೆನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಮಾತು ಮಾತ್ರ ನಿಜ. ಹೊಸಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ಹೊಗಳುವವನು ನಾನೇ ಅಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವೈದ್ಯರು ಇರುವರು; ಅವರ ಹೆಸರು ಗುಂಡಾಭಟ್ಟರು. ಅವರೂ ಹೇಳುವರು. ಅವರು ಸ್ವಲ್ಪ ಸೀಮೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಿದವರು. "ನೀವು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ಹೋಗಿರುವಿರಾ?" ಎಂದು ಆರಾದರೂ ಈಗಣ ಕಾಲದ ಹುಡುಗರು ಕೇಳಿದರೆ, "ಇಲ್ಲ; ಅಣ್ಣಯ್ಯಗಳಿರಾ! ಅದನ್ನು ನಿಮಗೇ ಬಿಟ್ಟಿರುವೆನು. ಇದ್ದಕಡೆ ಇರಲಾರದೆ, ತೊಣಚಿ ಹೊಕ್ಕ ನಾಯಿಯಂತೆ ಅಲೆಯುವುದು ನಿಮಗೇ ಇರಲಪ್ಪ! ನಾನೆಲ್ಲೋ ಸ್ವಲ್ಪ ಸೀಮೆ ಸುತ್ತಿರುವೆನು," ಎಂದು ಹೇಳುವರು. ಆದರೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಊರು ನೋಡಿದಾರೆ.

ನಮ್ಮ ಊರಿನ ಮುಂದೆ ಇರುವ ತೋಪಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಾವಿನ ಮರಗಳಿವೆ. ಒಂದು ದಿನ ನೀವು ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ಬನ್ನಿ. ಒಂದು ಕಾಯನ್ನು ಕೊಡುವೆನು, ತಿನ್ನಿ. ತಿನ್ನುವುದೂ ಬೇಡ; ಸುಮ್ಮನೆ ಕಡಿಯಿರಿ; ಹುಳಿಯು ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರಕ್ಕೇರುವುದು. ನಾನೊಂದು ಸಲ ಆ ಕಾಯನ್ನು ತಂದೆನು. ಚಟ್ಣಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರು; ಎಲ್ಲರೂ ತಿಂದೆವು. ಸಾಲಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕೆಮ್ಮು ಬರಬೇಕೆ? ಔಷಧಿಯನ್ನು ಕೇಳಲು ವೈದ್ಯರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ; ಆಗ ಅವರು ಆ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದರು.

ಈ ಮಾವಿನಕಾಯಿ ಹೇಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವೊ, ನಮ್ಮ ಊರಿನ ಹತ್ತಿರವಿರುವುದೆಲ್ಲಾ ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ. ನಮ್ಮೂರಿನ ಕೊಳದಲ್ಲಿರುವ ನೀರು ಎಷ್ಟೋ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. ಅದರ ಮಧ್ಯೆ ತಾವರೆಯ ಬಳ್ಳಿಯು ಬೆಳೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಪಗಳು ಬಹು ರಮ್ಯವಾಗಿವೆ. ಊಟಕ್ಕೆ ಎಲೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನದವೇಳೆ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಎರಡೆಲೆಯನ್ನು ತಂದರೆ, ಎಲೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚುವ ಕಷ್ಟವೇ ಇಲ್ಲ! ಏನೇನೋ ಹೇಳುವೆನೆನ್ನುವಿರಿ. ನಮ್ಮೂರಿನ ಮಾತನ್ನೆತ್ತಿದರೇನೇ ಹಾಗೆ. ಹೋಗಲಿ; ಇನ್ನು ಸಾಕು. ನೀವು ಆರಾದರೂ ನೋಡಲಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೆ, ಬರಲು ಇಷ್ಟವಿದ್ದರೆ, ನನಗೆ ಒಂದು

ಕಾಗದವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ. ನಾನು ಹೊಸಹಳ್ಳಿ ಎಲ್ಲಿದೆ ಏನು ಹೇಗೆ ಎಂಬು ದನ್ನು ಬರೆಯುವೆನು. ನೀವು ಆಮೇಲೆ ಬರಬಹುದು. ಆವುದನ್ನಾದರೂ ಕಣ್ಣಾರ ನೋಡುವುದೇ ಮೇಲಲ್ಲವೆ?

ನಾನು ಹೇಳುವುದು ಈಗ ಹತ್ತು ವರ್ಷದ ಹಿಂದಣ ಮಾತು. ಆಗ ನಮ್ಮ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷು ಓದಿದವರು ಬಹುಜನರಿರಲಿಲ್ಲ. ಕರಣೀಕರೇ ಮೊದಲು ಧೈರ್ಯಮಾಡಿ ಮಗನನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರು. ಈಗ ಏನು, ಬಹುಜನರಿದ್ದಾರೆ. ರಜಾದಿನದಲ್ಲಂತೂ, ಬೀದಿ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಹುಡುಗರು ಇಂಗ್ಲೀಷು ಮಾತನ್ನೇ ಆಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಆಗ ನಮ್ಮೂರಿ ನಲ್ಲಿ ಈ ಕೀಷುಬಾಷು ಮಾತು ಇರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡು ವಾಗಲೂ ಇಂಗ್ಲೀಷು ಮಾತನ್ನು ಸೇರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದೊಂದು ನಗೆಗೇಡು. ಈಗ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಕೆಳಗೆ, ರಾಮರಾಯರವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸೌದೆಯ ಹೊರೆಯನ್ನು ಕೊಂಡರು. ಅವರ ಮಗನು ದುಡ್ಡುಕೊಡುವು ದಕ್ಕೆಂದು ಬಂದು, ''ನಿನಗೆ ಎಷ್ಟುಕೊಡಬೇಕೆ?'' ಎಂದು ಸೌದೆಯವ ಳನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವಳು ''ಸ್ವಾಮಿ ನಾಲ್ಕು ದುಡ್ಡು ಕೊಡ ಬೇಕು,'' ಎಂದಳು. ಅದಕ್ಕೆ ರಾಮರಾಯರ ಮಗ ''ಈಗ ಛೇಂಜು ಇಲ್ಲ. ಹೋಗು, ನಾಳೆ ಬಾ,'' ಎಂದು ಒಳಗೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಅವಳಿಗೆ ಪಾಪ! ಅರ್ಥವೇ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಗೊಣಗುಟ್ಟುತ್ತ ಹೊರಟು ಹೋದಳು. ಆಗ ನಾನೂ ಅಲ್ಲೇ ನಿಂತಿದ್ದೆ. ನನಗೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ರಂಗನ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ರಂಗನನ್ನು ಕೇಳಿದೆ. ಅವನು 'ಛೇಂಜ್' ಎಂದರೆ ಚಿಲ್ಲರೆ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟ.

ಈ ರೀತಿಯಾದ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಇಂಗ್ಲೀಷು ಭಾಷೆಯು ಆಗ ನಮ್ಮೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಚುರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ರಂಗನು ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಬಂದಾಗ ಊರಿನವರೆಲ್ಲರೂ ''ಕರಣೀಕರ ಮಗ ಬಂದನಂತೆ!'' ''ಅಯ್ಯೋ! ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದನಲ್ಲಾ, ಆ ಹುಡುಗ ಬಂದನಂತೆ!'' ''ಲೋ! ರಂಗ ಬಂದನಂತೆ! ನೋಡುವ, ಬಾರೋ!'' ಎಂದು ಅವರ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಓಡಿಹೋದರು. ಜನಮರುಳೋ, ಜಾತ್ರೆಮರುಳೋ? ನಾನೂ ಅವರ ಹಜಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡೆ. ಜನರ ಗುಂಪನ್ನು

ನೋಡಿ "ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಏಕೆ ಬಂದಿರುವರೋ? ಇಲ್ಲೇನು, ಕೋತಿ ಕುಣಿಯುವುದೆ?" ಎಂದೆನು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗ—ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲ—"ನೀನೇಕೆ ಬಂದೆಯೋ?" ಎಂದು ಅಷ್ಟು ಜನರೆದುರಿಗೂ ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿಬಿಟ್ಟನಲ್ಲಾ? ಶುದ್ಧ ಹುಡುಗ; ಮಾನಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನರಿಯದ ಪೋರ. ಪೂರ್ವಕಾಲದ ನೀತಿನಯಗಳು ಮರೆಯಾದವೆಂದು ನಾನೂ ಸುಮ್ಮನಾದೆನು.

ಇಷ್ಟು ಜನರನ್ನೂ ನೋಡಿದ ರಂಗನು ನಗುತ್ತ ಹೊರಗೆ ಬಂದನು. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ—ಕಲಿಕತ್ತೆಯ ಕತ್ತಲೆಯ ಕೋಣೆಯೆಂದು ಹೇಳುವರಲ್ಲಾ?—ಅದರಂತೆ ಆಗುತ್ತಲಿತ್ತು. ದೇವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಅದು ತಪ್ಪಿತು. ರಂಗನು ಹೊರಗೆ ಬಂದರೆ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯ. ಆರು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮೂರಿನಿಂದ ಹೋದಾಗ ಹೇಗೆ ಇದ್ದನೋ ಹಾಗೆಯೇ ಇದ್ದನು. ಒಬ್ಬ ಮುದುಕಮ್ಮನವರು ಅವನ ಹತ್ತಿರವೇ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಅವರು ಅವನ ಎದೆಯಮೇಲೆ ಕಯ್ಯಾಡಿಸಿ, ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ, "ಜನಿವಾರ ಇನ್ನೂ ಇದೆ! ಜಾತಿ ಕೆಡಿಸಿಲ್ಲ," ಎಂದು ಹೊರಟುಹೋದರು. ರಂಗನು ನಕ್ಕುಬಿಟ್ಟನು.

ರಂಗನಿಗೆ ಮೊದಲಿನ ಹಾಗೆಯೇ ಕಯ್ಯಿ, ಕಾಲು, ಕಣ್ಣು, ಮೂಗುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಇದ್ದುದರಿಂದ—ಹುಡುಗನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ಕರಗುವಂತೆ ಆ ದೊಂಬಿಯ ಗುಂಪು ಕರಗಿಹೋಯಿತು. ನಾನು ನಿಂತುಕೊಂಡೇ ಇದ್ದೆನು. ಎಲ್ಲರೂ ಹೋದಮೇಲೆ, "ಏನಯ್ಯಾ! ರಂಗಪ್ಪ! ಸೌಖ್ಯವಾಗಿರುವೆಯಾ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದೆನು. ಆಗ ರಂಗನು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದನು. ನೋಡಿ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ, "ತಮ್ಮ ಆಶೀರ್ವಾದದಿಂದ ಇಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಇದೇನೆ," ಎಂದನು.

ರಂಗನಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದು ಇದೊಂದು ದೊಡ್ಡಗುಣ; ನೋಡಿರಿ. ಯಾರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಿದರೆ ಪ್ರಯೋಜನವುಂಟೆಂದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದಿತು. ಜನರ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಅವನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲನು. ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿದ್ದೋ? ಈಗಣ ಹುಡುಗರಂತೆ—ತಲೆಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನೋಡುತ್ತ, ಸೊಂಟದ ಹತ್ತಿರ ಕೀಲೇ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಕೋಲಿನಂತೆ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಕಯ್ಯನ್ನೋ, ಬೆತ್ತವನ್ನೋ ಅಲ್ಲಾಡಿಸುವಂತಲ್ಲ! ಸುಮ್ಮನೆ

ಕಯ್ಮೋಡಿಸುವ ನಮಸ್ಕಾರವೂ ಅಲ್ಲ; ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಗ್ಗಿ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದನು. ನಾನು "ಶೀಘ್ರಮೇವ ವಿವಾಹಮಸ್ತು" ಎಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದೆನು. ಒಂದೆರಡು ಮಾತನ್ನಾಡಿ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟೆನು.

* * * * * *

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ, ನಾನು ಊಟಮಾಡಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಗ, ರಂಗನು ಎರಡು ಕಿತ್ತಲೆಯ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ಬಹು ಉಪಕಾರಿ; ಧಾರಾಳ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನು. ಇವನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿದರೆ, ಒಳ್ಳೆಯ ಸಂಸಾರಿಯಾಗಿ ನಾಲ್ಕಾರು ಜನರಿಗೆ ಉಪಕಾರಿಯಾಗುವನೆಂದು ಎಣಿಸಿಕೊಂಡೆನು.

ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಆ ಮಾತು ಈ ಮಾತು ಆಡಿದ ಅನಂತರ ನಾನೇ:— "ರಂಗಪ್ಪ, ನೀನು ಯಾವಾಗ ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆಯೋ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದೆನು.

ರಂಗ:—ನಾನು ಈಗ ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

"ಏತಕ್ಕಯ್ಯ?"

ರಂಗ:—ನನಗೆ ಸರಿಯಾದ ಹುಡುಗಿಯು ಸಿಕ್ಕಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಸಾಹೇಬರು ಒಬ್ಬರು ಇದಾರೆ. ಅವರು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡುದು ಆರು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ. ಅವರಿಗೆ ಸುಮಾರು ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷಗಳು; ಅವರ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರುಷವಂತೆ. ಅವರು ಪ್ರೇಮವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರು. ನಾನು ಒಬ್ಬ ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಂಡೆನೆನ್ನಿ. ಏನಾದರೂ ಪ್ರೇಮದ ಮಾತನ್ನಾಡಿದರೆ, ಅವಳು ಬೈದೆನೆಂದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಒಂದು ನಾಟಕ ಸಂಘದವರು "ಶಾಕುಂತಲಾ" ನಾಟಕವನ್ನಾಡಿದರು. ಶಕುಂತಲೆಯು ಈಗ ಮದುವೆಯಾಗುವ ಹುಡುಗಿಯರ ಹಾಗೆ ಚಿಕ್ಕವಳಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರೆ, ದುಷ್ಯಂತನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದೆಲ್ಲಿ? ಕಾಳಿದಾಸನ ನಾಟಕದ ಅಭಿರುಚಿಯೆಲ್ಲಿ? ಮದುವೆಯಾದರೆ, ವಯಸ್ಸಾದ ಹುಡುಗಿಯನ್ನೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಸುಮ್ಮನೆ ಇರಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾನು ಈಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲವೆಂದುದು.

"ಇನ್ನೇನಾದರೂ ಕಾರಣವುಂಟೊ?"

ರಂಗ:—ನಾವೇ ಮೆಚ್ಚಿ ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಿರಬೇಕು. ಈಗ ನಾವು ಹಾಗೆ ಮಾಡಕೂಡದು. ಅಥವಾ, ಮಾಡಿದೆವು. ಪಾಪ! ಒಂದು ಕೆನ್ನೆ ಹಾಲು, ಒಂದು ಕೆನ್ನೆ ನೀರೂ ಆಗಿ, ಬೆರಲುಕಡಿಯಲು ಸಹಾ ಬಾರದ ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ತಂದು ಇದುರಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರೆ, ಮೆಚ್ಚುವುದು ಹೇಗೆ?

"ಒಂದು ಬೇವಿನಕಾಯಿ, ಒಂದು ಹಾಗಲಕಾಯಿ. ಅಲ್ಲವೆ?"

ರಂಗ:—(ನಗುತ್ತ) ಎಕ್ಸ್ಯಾಕ್ಟ್ಲೀ! ಉಂ ಹೌದು.

ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಮದುವೆಮಾಡಿದರೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಸಂಸಾರಿಯಾಗುವ ನೆಂದು ನಾನು ಯೋಚಿಸಿದರೆ ಈ ಹುಡುಗ ನಿತ್ಯಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗ ಬೇಕೆಂದಿರುವನಲ್ಲಾ! ಎಂದು ನಾನು ಬಹು ವ್ಯಾಕುಲಚಿತ್ತನಾದೆನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದು ರಂಗನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟು, "ಈ ಹುಡುಗ ನಿಗೆ ಮದುವೆಮಾಡಿಸಲೇ ಬೇಕು," ಎಂದು ಶಪಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆನು.

ನಮ್ಮ ರಾಮರಾಯರ ಮನೆಗೆ ಅವರ ಅಕ್ಕನ ಮಗಳು ಬಂದಿದ್ದಳು. ಹುಡುಗಿಗೆ ಹನ್ನೊಂದು ವರ್ಷ. ಚೆಲೋಹುಡುಗಿ. ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಣ ದಲ್ಲಿದ್ದ ಹುಡುಗಿಯಾದುದರಿಂದ, ಸ್ವಲ್ಪ ವೀಣೆ, ಹಾರಮೋನಿಯಂ ಬಾರಿ ಸಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಸ್ವರವೋ, ಅತಿ ಮಧುರ! ತಾಯಿತಂದೆಗಳಿಬ್ಬರೂ ಸತ್ತುಹೋಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಮಾವನು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಕರೆತಂದಿದ್ದನು. ಅವಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ವರನು ರಂಗನು. ರಂಗನಿಗೆ ತಕ್ಕ ವಧು ಅವಳು.

ನಾನು ರಾಮರಾಯರ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತ ಇದ್ದುದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡರೆ, ಆ ಹುಡುಗಿಗೆ ಸಲಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು. ಆ ಹುಡುಗಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುವುದನ್ನೇ ಮರೆತೆ. ಅದರ ಹೆಸರು—ರತ್ನ! ನಾನು ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ರಾಮರಾಯರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಅವರ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕಂಡು, "ಮಜ್ಜಿಗೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವೆನು. ರತ್ನಮ್ಮ ನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಿರಿ," ಎಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟು ಬಂದೆನು.

ರತ್ನಮ್ಮ ಬಂದಳು. ಶುಕ್ರವಾರವಾದುದರಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯ ಸೀರೆ ಯನ್ನು ಉಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಅವಳನ್ನು ನನ್ನ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, "ಅಮ್ಮಾ! ಒಂದು ಸೊಗಸಾದ ಹಾಡನ್ನು ಹೇಳಮ್ಮ!" ಎಂದು

ಬೇಡಿಕೊಂಡೆನು. ಆಗ ರಂಗನನ್ನು ಕರೆಯುಕಳುಹಿಸಿದೆನು. ರತ್ನಮ್ಮ ಸುಮಧುರಸ್ವರದಿಂದ "ಕೃಷ್ಣಾಮೂರ್ತೀ ಕಣ್ಣಾಮುಂದೆ" ಎಂಬ ಹಾಡನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ರಂಗನು ಬಂದನು. ಬಾಗಿಲವರೆಗೆ ಬಂದು "ಹೊಸ್ತಿಲ ಹತ್ತಿರ ಬಂದರೆ, ಎಲ್ಲಿ ಹಾಡುವುದು ನಿಂತುಹೋಗುವುದೋ!" ಎಂಬ ಭಯ; ಹಾಡುವವರನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲ; ಮೆಲ್ಲಗೆ ಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಇಣಿಕಿನೋಡಿದನು. ಬೆಳಕು ಮರೆಯಾದುದರಿಂದ ರತ್ನಮ್ಮ ಬಾಗಿಲಕಡೆ ದಿಟ್ಟಿಸಿದಳು. ಅಪರಿಚಿತರು ಬಂದುದನ್ನು ಕಂಡು ಹಾಡುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟಳು.

ಕಸೀಮಾವಿನ ಹಣ್ಣನ್ನು ತಿನ್ನುವಾಗ 'ದುಡ್ಡು ಕೊಟ್ಟ ಹಣ್ಣಿನ ಯಾವ ಭಾಗವಾದರೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗುವುದಲ್ಲಾ!' ಎಂದು ಅದರ ತೊಗಟೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ತಿಂದು ಆಮೇಲೆ ತಿರುಳಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ರುಚಿನೋಡಿ, ಉಳಿದುದನ್ನೂ ತಿನ್ನಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಾಗ ಅದು ಕಯ್ಜಾರಿ ಮರಳಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುಹೋದರೆ, ನಿಮಗೆ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಖೇದವುಂಟಾಗುವುದೋ, ಅದೇ ವಿಧವಾದ ಖೇದವು ರಂಗನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬಂದಿತು. "ಏನೋ ಬರಹೇಳಿದರಂತಲ್ಲ?" ಎಂದು ಒಳಗೆ ಬಂದು ಒಂದು ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು.

ರತ್ನಮ್ಮ ತಲೆ ಬಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಳು. ರಂಗನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಅವಳ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದನು. ಒಮ್ಮೆ ಅವಳನ್ನು ಹಾಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯೂ ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯೊಡನೆ ಸೇರಿತು. ಆಗ ಅವನಿಗೆ ಬಹಳ ಅವಮಾನವಾಗಿರಬಹುದು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಆರೂ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅನಂತರ ರಂಗನೇ ಮೊದಲು "ನಾನು ಬಂದುದರಿಂದ ಹಾಡು ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ನಾನು ಹೊರಡುತ್ತೇನೆ," ಎಂದನು. ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದುದೆಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟೇ! ಹೋಗುವೆನೆಂದ ದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯ ಕುರ್ಚಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟೇಳಲೇ ಇಲ್ಲ. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಕರಣ ಶುದ್ಧಿಯೆಲ್ಲಿಯದು?

ರತ್ನಮ್ಮ ನಾಚಿಕೊಂಡು ಮನೆಯೊಳಗೆ ಓಡಿದಳು.

ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಮೂಕನಂತೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ರಂಗನು "ಆ ಹುಡುಗಿ ಯಾರು ಸ್ವಾಮಿ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ಗುಡಿಯೊಳಗೆ ಅವಿತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಹೋತವನ್ನು ಸಿಂಹವು ಹೊರಗಿನಿಂದ "ಯಾರು ಅದು ಒಳಗೆ" ಎಂದು ಕೇಳಿದುದಕ್ಕೆ, ಮೇಕೆಯು "ಯಾರಾದರೇನು? ನಾನೊಂದು ಬಡಜಂತು. ಎಂಭತ್ತು ಗಂಡು ಸಿಂಹಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಇದೇನೆ. ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕೆಂಬ ಮತವಿದೆ. ನೀನು ಗಂಡೋ? ಹೆಣ್ಣೋ?" ಎಂದು ಕೇಳಿತಂತೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಸಿಂಹನು ಹೆದರಿ ಓಡಿಹೋಯಿತಂತೆ! ಆ ಹೋತದಂತೆಯೇ ನಾನೂ, "ಯಾರಾದರೇನು ನನಗೂ ನಿನಗೂ? ನನಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಿದೆ; ನೀನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ!"—ಎಂದೆನು.

ಅದಕ್ಕೆ ರಂಗನು "ಆ ಹುಡುಗಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಮದುವೆಯಿಲ್ಲವೆ?" ಎಂದು ಬಹಳ ಆಸೆಯಿಂದ ಕೇಳಿದನು. ಆಸೆಯಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸಲಿಲ್ಲ! ಆದರೆ ಅದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯಿತು.

"ಆಗಿ ಒಂದು ವರ್ಷವಾಯಿತು."

ರಂಗನ ಮುಖ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂದ ಬದನೆಯಕಾಯ ಹಾಗೆ ಕಂದಿ ಹೋಯಿತು.

ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ರಂಗನು "ನನಗೆ ಕೆಲಸವಿದೆ. ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ," ಎಂದು ಹೊರಟುಹೋದನು.

ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ "ಜೋಸ್ಯ ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಸರಿಯಾಗಿ ಇಡು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಬರುವೆನು," ಎಂದು ಇನ್ನೂ ಹೇಳಬೇಕಾದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟು ಮನೆಗೆ ಬಂದೆನು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ರಂಗನನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಅವನು ಇನ್ನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇದ್ದನು. ನಾನೇ ಮೊದಲು "ಏನಪ್ಪಾ! ಬಹಳ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಿ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದೆನು.

"ಆಲೋಚನೆಯೇನು? ಒಂದೂ ಇಲ್ಲ."

"ತಲೆನೋವೆ? ಬಾ! ವೈದ್ಯರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗೋಣ."

"ತಲೆನೋವಿಲ್ಲ. ನಾನು ಇರುವುದೇ ಹೀಗೆ."

"ನನಗೆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲವೂ

ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು, ನಾನೂ ಹೀಗೆಯೇ ಇದ್ದೆನು. ನಿನಗೆ ಆ ಕಾರಣವೇನೂ ಇರಲಾರದಷ್ಟೆ?”

ರಂಗನು ನನ್ನನ್ನೇ ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದನು.

“ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗೋಣ ಬಾ. ಗುರುಬಲ, ಶನಿಬಲ, ಸರಿಯಾಗಿದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ, ವಿಚಾರಿಸುವ.

ರಂಗನು ಯಾವ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡದೆ, ಸುಮ್ಮನೆ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದನು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಅವನು “ಏನಯ್ಯಾ? ಶ್ಯಾಮ, ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಬಹಳ ದಿನಗಳಾದುವು!” ಎಂದನು.

ಪಾಠಕರೇ ‘ಶಾಮ’ನೆಂಬುವನು ಈ ಕತೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ತಮ್ಮ ಸೇವಕ.

ನನಗೆ ಕೋಪಬಂದಿತು. “‘ಇದೇನಯ್ಯಾ, ಈ ಹೊತ್ತು......” ಎಂದು ಹೇಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ, “ಬಿಡುವಾಯಿತು, ಇದುವರೆಗೆ ಏನಾದರೂ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿದ್ದೆಯೋ ಏನೋ?” ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಹೇಳಿ ಪೂರ್ತಿಮಾಡಿದನು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, “ಈ ಹೊತ್ತು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಬಂದಿದ್ದೆನಲ್ಲಾ?” ಎಂದು ನಾನು ಹುಚ್ಚನಹಾಗೆ ಹೇಳಿ, ಬಿಸಲಿನಲ್ಲಿಟ್ಟ ಹರಳಿನಕಾಯಂತೆ ನಮ್ಮ ತಂತ್ರವೆಲ್ಲಾ ಸಿಡಿದುಹೋಗುವಹಾಗೆ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆಮೇಲೆ ಬಹಳ ಜಾಗರೂಕನಾಗಿದ್ದೆನು.

“ನಮ್ಮ ಕರಣೀಕರ ಮಕ್ಕಳು ಯಾವಾಗ ಬಂದರು? ಏನಾಗಬೇಕು? ಅವರು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರುವುದೇ ಅಪರೂಪ!” ಎಂಬ ಇತ್ಯಾದಿ ಮರ್ಯಾದೆಗಳೆಲ್ಲ ನಡೆದುವು.

“ನಿನ್ನ ಗಂಟನ್ನು ಬಿಚ್ಚಯ್ಯ; ನಮ್ಮ ರಂಗಪ್ಪನಿಗೇನೋ ಬಹಳ ಆಲೋಚನೆ ಬಂದಿದೆ. ಅದರ ಕಾರಣವೇನು ಹೇಳಬಲ್ಲೆಯ? ನಿಮ್ಮ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವ!” ಎಂದು ನಾನು ಬಹಳ ದರ್ಪದಿಂದ ಹೇಳಲು, ಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಎರಡು ಕಾಗದ, ಕೆಲವು ಕವಡೆ, ಒಂದು ಓಲೆಪುಸ್ತಕ, ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ತೆಗೆದು, “ಅನಾದಿಯಾದ ಶಾಸ್ತ್ರವಯ್ಯಾ ಇದು, ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕಥೆಯೂ ಇದೆ,” ಎಂದು ಒಂದು ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದನು. ಆ ಕಥೆಯನ್ನು ನಾನು ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಕಥೆಯಲ್ಲಿ

ಉಪಕಥೆಯನ್ನು ಸೇರಿಸಲು ಇದೇನು ಹರಿಕಥೆಯೆ? ಅಲ್ಲದೆ ನಿಮಗೂ ಬೇಸರವಾಗಬಹುದು. ಇನ್ನು ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ವಿರಾಮ ದೊರೆತರೆ ಹೇಳುವೆನು.

ಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ತುಟಿಗಳನ್ನು ಪಿಟಿ ಪಿಟಿ ಆಡಿಸುತ್ತ ಬೆರಳುಗಳನ್ನು ಎಣಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದಮೇಲೆ "ನಿಮ್ಮ ನಕ್ಷತ್ರವು ಯಾವುದು" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ರಂಗನು ತಿಳಿಯದೆಂದನು. ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿ, ಲೆಕ್ಕಮಾಡಿ, ಕೊನೆಗೆ "ಕನ್ಯಾವಿಷಯವಾದ ಆಲೋಚನೆ," ಎಂದು ಬಹು ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಿದನು. ಅವನ ಆಟಗಳನ್ನು ನೋಡುತಿದ್ದ ನನಗೆ ನಗು ತಡೆಯಲಾರದ ಹಾಗಿದ್ದುದು. ಆದರೂ ನಗಲಾರದೆ ಇದ್ದ ನಾನು ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಫಕ್ಕನೆ ನಕ್ಕು "ಏನಯ್ಯ ರಂಗ? ನಾನು ಹೇಳಿದಹಾಗೆಯೇ ಆಯಿತಲ್ಲ?" ಎಂದೆನು.

"ಕನ್ಯೆಯಾರು?"—ಕೇಳಿದವನು ನಾನು; ತನ್ನ ದಾಸ.

ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಿ—"ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವ ಪದಾರ್ಥದ ಹೆಸರಿನ ಹುಡುಗಿಯಾಗಿರಬೇಕು."

"ಕಮಲ—ಎಂತಲೆ?"

"ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಕಮಲವೆಲ್ಲಿಯದು?"

"ಹಾಗಾದರೆ ಪಾಚಿ ಇರಬಹುದು."

"ಕಮಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಪಾಚಿಯೇನೆ ಇರುವುದು? ಮುತ್ತು ರತ್ನ ಎಲ್ಲಾ ಇರುವುದು."

"ರತ್ನವೇ? ರಾಮರಾಯರ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿರುವ ಹುಡುಗಿಯ ಹೆಸರೂ ರತ್ನ. ಹೋಗಲಿ; ಕನ್ಯಾಲಾಭವಾಗಬಹುದೋ?

ಪುನಃ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಲೋಚಿಸಿ "ಆಗುವುದು."

ರಂಗನ ಮುಖವು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ತುಂಬಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂತೋಷವೂ ಇತ್ತು. ನಾನು ಅದನ್ನು ನೋಡಿ "ಆ ಹುಡುಗಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಿದೆಯಲ್ಲ?" ಎಂದೆನು. ನನ್ನ ಮಾತು ಮುಗಿಯಲೇ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಒಂದುಸಾರಿ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದೆನು. ರಂಗನ ಮುಖ ಅಷ್ಟರಲ್ಲೆ ಮಂಕಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು.

" ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಾಣೆ. ಇನ್ನಾರಾದರೂ ಇರಬಹುದು. ಶಾಸ್ತ್ರವು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ನಾನು ಹೇಳಿದೆ."

ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟೆವು. ಬರುತ್ತ ರಾಮರಾಯರ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲೆ ರತ್ನವು ನಿಂತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ನಾನು ಮಾತ್ರ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ, ಪುನಃ ಹೊರಗೆ ಬಂದೆನು. ಬಂದಕೂಡಲೆ, ರಂಗನನ್ನು ಕುರಿತು " ಏನು ಆಶ್ಚರ್ಯವಪ್ಪ? ಈ ಹುಡುಗಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಿಯೇ ಇಲ್ಲವಂತೆ? ನನಗೆ ಯಾರೊ ಆ ದಿನ ಆಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರು. ಈಗ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಹೇಳಿದುದೆಲ್ಲ ನಿಜವಾಗಿಯೇ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ರಂಗಪ್ಪ, ನೀನೇನೊ ಆ ಹುಡುಗಿಗೋಸ್ಕರ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ನಂಬಲಾರೆ. ಏನಯ್ಯ, ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಾಣೆ ಹೇಳು; ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಮರೆಮಾಚಬೇಡ. ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದೆಲ್ಲ ನಿಜವೊ, ಅಲ್ಲವೊ?"

ಇನ್ನಾರಾದರೂ ಆಗಿದ್ದರೆ, ಹೇಳುತಿದ್ದರೊ, ಇಲ್ಲವೊ, ನಾನರಿಯೆ! ರಂಗನು "ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ನಿಜವಿದೆ. ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದೆಲ್ಲ ನಿಜವೆ!" ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡನು.

ಆ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಬಾವಿಯಬಳಿ ಬಂದಿದ್ದನು. ನಾನೂ ಹೋಗಿದ್ದೆನು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ನಾನು " ಏನು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ! ನಾನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟುದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಅನುಮಾನಹುಟ್ಟದಂತೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದಿರಿ. ಅಬ್ಬಾ ಏನು ಶಾಸ್ತ್ರವಯ್ಯ ನಿನ್ನದು!" ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಿಯು " ಏನನ್ನು ನೀನು ಹೇಳಿದ್ದು? ಶಾಸ್ತ್ರಾಧಾರದಿಂದ ಕಂಡುಹಿಡಿಯಬಹುದಾಗಿದ್ದುದನ್ನೇ ನೀನು ಹೇಳಿದಿ. ನೀನು ಮೊದಲೇ ಹೇಳದಿದ್ದರೂ ನಾನೇ ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಹೇಳುತಿದ್ದೆ. ನೀನೆಲ್ಲೊ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೇಳಿದಿ; ನಾನೆಷ್ಟು ಹೇಳಿದೆ ನೋಡು!" ಎಂದು ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟನು. ಇದೇ ಅಲ್ಲವೆ ಯೋಗ್ಯರ ನಡತೆ?

* * * * * *

ಮೊನ್ನೆಯದಿನ ರಂಗನು ನನ್ನನ್ನು ಔತನದ ಊಟಕ್ಕೆ ಕರೆಯಲು ಬಂದಿದ್ದನು. ನಾನು " ಈ ದಿನ ಏನಯ್ಯ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದೆನು.

" ಶ್ಯಾಮನು ಹುಟ್ಟಿದ ದಿನ; ಮೂರು ವರ್ಷ ತುಂಬಿತು."

"ಶ್ಯಾಮು ಎನ್ನುವ ಹೆಸರು ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ. ನಾನು ಕರಿಯ ಗಾಣದ ತುಂಡಿನಂತೆ ಇರುವೆನು. ನನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಆ ಚಿನ್ನದ ಕೊಳಗದಂತಿರುವ ಮಗುವಿಗೆ ಇಟ್ಟು ಏನುಮಾಡಿದಿರಿ? ನೀನೂ ಸರಿಯೇ; ನಿನ್ನ ರತ್ನಳೂ ಸರಿಯೆ. ಶುದ್ಧ ಹುಡುಗು ಸಹವಾಸ! ಸರಿ, ಸರಿ, ಇಂಗ್ಲೀಷು ಪದ್ಧತಿಗಳೇ ಹೀಗೆ!* ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಎಂಟು ತಿಂಗಳು ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದರೆ, ನಿಮ್ಮಮ್ಮನ ಜತೆಗೆ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುವರಾರು?"

"ಅಕ್ಕನೂ ಅಮ್ಮನ ಕೂಡ ಬಂದಿದಾಳೆ."

ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆನು. ಹೋದಾಗ ಶ್ಯಾಮುನು ಇದುರಿಗೆ ಬಂದು ನನ್ನ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡನು. ನಾನು ಅವನ ಬಾಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಮುತ್ತನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಕೋಮಲಾಂಗುಳಿಗೆ ಒಂದುಂಗುರ ವನ್ನಿಟ್ಟೆನು.

* * * * * *

ಸ್ವಾಮಿ! ತಮ್ಮ ದಾಸನಿಗೆ ಇನ್ನು ಅಪ್ಪಣೆಕೊಡುವಿರಾ? ನಾನೇನೊ ನಿಮ್ಮ ಸೇವೆಗೆ ಆವಾಗಲೂ ಸಿದ್ಧನಾಗಿಯೇ ಇರುವೆನು. ಬೇಸರವಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ?

---

* ಇಂಗ್ಲೀಷರಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಮಕ್ಕಳಾದರೆ, ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟರಾದವರನ್ನು ಕರೆದು ಅವರಲ್ಲೊಬ್ಬರ ಹೆಸರನ್ನು ಮಗುವಿಗೆ ಇಡುವ ಪದ್ಧತಿಯುಂಟು.

ರಂಗಪ್ಪನ ದೀಪಾವಳಿ

ಅಮ್ಮಯ್ಯ ರಂಗಪ್ಪನ ತಂಗಿ. ಅವಳಿಗೆ ಏಳೆಂಟು ವರ್ಷಗಳಿರ ಬಹುದು. ಹುಡುಗಿಗೆ ಎಂಟು ವರ್ಷವಾದರೂ ಬಹು ಬುದ್ಧಿ. ಅವಳಿಗೆ ಮದುವೆಯಾದಕಾಲಕ್ಕೆ ಗಂಡನಿಗೆ ಬಹುಕೆಲಸ ಕೊಡುತ್ತಾಳೆ; ನನಗೆ ಗೊತ್ತು. ಅವನು ಮಾತಾಡಿಸಿದರೆ ಇವಳು ಮಾತಾಡದೇ ಇರುವುದು, ಅವನು ಇದ್ದೆಡೆ ಇವಳು ನಿಲ್ಲದೇ ಇರುವುದು, ಅಥವಾ ಮಾತಾಡಿದರೂ ಕೊಂಕು ಕೊಂಕಾಗಿ ಮಾತಾಡುವುದು; ಅಂತು ಅವನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ತೊಂದರೆಯೇ ಸರಿ. ದೇವರ ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ ನಾನು ಚಿಕ್ಕವನಲ್ಲದೇ ಇರುವುದು ನನಗೆ ಸಂತೋಷ. ಚಿಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ, ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆಮಾಡಿಕ್ಕೊಳ್ಳುವ ಘಟನೆ ಎಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಬಲ್ಲವರು ಯಾರು?

ನಾನು ರಂಗಪ್ಪನ ದೀಪಾವಳಿಯ ವಿಷಯ ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಅಮ್ಮಯ್ಯನನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನಂದರೆ, ರಂಗಪ್ಪನ ದೀಪಾವಳಿಯ ವಿಷಯ ನನಗೆ ಹೇಳಿದವಳು ಅಮ್ಮಯ್ಯನೇ. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಆಗ ಹೋಗಿದ್ದರು. ನಡೆದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಾನು ತಿಳಿಯುವುದು ಹೇಗೆ? ರಂಗಪ್ಪನಂತೂ ಹೇಳುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ; ಅವನು ಮಾಡಿದ್ದು ಅಷ್ಟೇನೂ ಹೆಮ್ಮೆಕೊಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ವಿಷಯವಲ್ಲ. ರತ್ನಮ್ಮ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ; ಗಂಡನ ತಂಟೆಯನ್ನೂ, ತನ್ನ ಮೊದ್ದುತನವನ್ನೂ, ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗಿ ಈಗಲೇ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೇಳಿಯಾಳೇ? ರಂಗನ ತಾಯಿ ಬಿಡುವಾಗಿ ಕುಳಿತು ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಈ ಮಾತು ಆಡುವವರಲ್ಲ. ಹ್ಯಾಗೂ ನಡೆದ ಸಮಾಚಾರ ಅಮ್ಮಯ್ಯನಿಂದ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದದ್ದು; ಅವಳಿಂದಲೇ ತಿಳಿದದ್ದು. ಅದರಿಂದಲೇ, ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮೊದಲುಮಾಡಿದೆನು.

ಇಂತಹ ಸಮಾಚಾರಗಳಲ್ಲಿ, ನೋಡಿ, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬಹುಬುದ್ಧಿ. ಅವರು ನೋಡಿದ್ದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಜ್ಞಾಪಕವಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು

ಓದುವ ನಿಮಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ; ಕೇಳಿ. ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಪತ್ನೀರತ್ನಗಳನ್ನು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದಲೋ ಅನುತ್ಸಾಹದಿಂದಲೋ ಮುತ್ತಿಡುವಾಗ ಹತ್ತಿರ ಯಾರಾದರೂ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರೆ 'ಇವರಿದ್ದರೇನು' ಎಂತ ಮಾತ್ರ ಅಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡಬೇಡಿ. ಅವರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಂಜಿಕೆ—ಏನೂ ತಿಳಿಯದ ಕೂಸಲ್ಲವೆ? ಅಂತು ನಿಮಗೆ ಮಾನವುಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನ ಪಾಠಕರಿಗೇ ಈ ಮಾತು ಆದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ವಯಸ್ಸಾದವರ ವಿಷಯ ಹೇಳಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ವಯಸ್ಸಾದವರು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ, ಇದೇನು ಇಷ್ಟು ವಯಸ್ಸಾದಮೇಲೂ ಈ ಅವಿವೇಕವೇ? ಎಂದು ಹೇಳುವರು. ಬಹಳ ನಗೆಗೇಡಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗುವಿರಿ, ಜೋಕೆ! ಹೇಳಿದೇನೆ.

ಅಮ್ಮಯ್ಯ ಒಂದು ಸಲ ನನಗೆ ಹೀಗೆ ಕೆಲಸಕೊಟ್ಟಳು. ನಾನು ಅಮ್ಮಯ್ಯನನ್ನು ಆಗಾಗ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ನಮ್ಮ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ಊರಿನಲ್ಲಿರುವಾಗ ನಮಗೆ ಹೊತ್ತು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೇನೂ ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲದೆಯಿದ್ದರೆ ಬೇಜಾರಾಗುವುದು. ಯಾರಾದರೂ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕುಳಿತರೆ, ತಮಾಷೆಯಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಕಳೆದಹಾಗಾಗುವುದು; ನಮ್ಮ ಹುಡುಗರೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿದಾರೆಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ನಮ್ಮಾಕೆಗೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರೀತಿ. ಯಾರಾದರೂ ಮಕ್ಕಳು ಕಾಲಿಗೆ ತೊಡಕಿಕೊಂಡು 'ಅಮ್ಮಾ!' ಎಂದು ಪೋರು ಮಾಡುವಾಗ ಅವರು ಮಾಡುವಷ್ಟು ಕೆಲಸ ಒಬ್ಬರೇ ಇದ್ದಾಗ ಮಾಡಲಾರರು. ಬಹಳ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಕಿದವರು. ಹದಿನಾರು ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮೊದಲನೆಯ ಕೂಸನ್ನು ಸಾಕಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಇದುವರಿಗೂ ಮಕ್ಕಳನ್ನೋ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳನ್ನೋ ಸಾಕಿ ಸಲಹಿ ಅಭ್ಯಾಸ; ಮಕ್ಕಳು ಯಾರಾದರೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ರಂಪುಮಾಡದೇ ಇದ್ದರೆ ಆಕೆಗೆ ಉಲ್ಲಾಸ ಕಡಿಮೆ.

ಒಂದು ದಿನ ಅಮ್ಮಯ್ಯನನ್ನು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮೂರು ಗಂಟೆ. ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಚಾಚಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದೆ. ನಮ್ಮ ಮನೆಯವರು ಅಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕೂತುಕೊಂಡರು. ತಲೆಯಕೂದಲನ್ನು ಸರಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಕುಳಿತರು. ನಾನು ತಮಾಷೆಗೆ

"ನನ್ನ ತಲೆಕೂದಲನ್ನೂ ಬಾಚಬಾರದೆ" ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. "ನಿಮ್ಮ ಕೂದಲನ್ನು ಬಾಚಿ ಶೃಂಗಾರ ಮಾಡದೇಯಿದ್ದರೆ ಬಹಳ ನಿಂತು ಹೋಯಿತು," ಎಂತ ಅವರು ಹೇಳಿದರು. "ನೀನು ನನಗೆ ಮೊದಲನೆಯ ಹೆಂಡತಿ. ನನಗೆ ವಯಸ್ಸಾದಹಾಗೆಲ್ಲಾ ನಿನಗೂ ವಯಸ್ಸಾಯಿತು. ನಿನಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಾನು ಎರಡನೆಯ ಮದುವೆ ಯನ್ನೋ, ಮೂರನೆಯ ಮದುವೆಯನ್ನೋ, ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ, ಅವಳು ನನ್ನನ್ನು ಇಷ್ಟು ಅಸಡ್ಡೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ," ಎಂತ ನಾನು ಹೇಳಿದೆ. "ಅದಕ್ಕೇನು, ಇಂದು ತಲೆ ಬಾಚಿಕೊಳ್ಳೋಣ ಎನ್ನಿಸಿತು. ನಾಳೆ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋಣ ಎಂತ ತೋರಬಹುದು," ಎಂತ ಅವರು ಹೇಳಿ ಸ್ವಲ್ಪ ನಕ್ಕರು. ನನಗೆ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ಬಹಳ ಮುದ್ದಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ವಯಸ್ಸಾದಾಗ ಹೇಗಿದ್ದರೆಂದು ನನಗೆ ಜ್ಞಾಪಕವಿದೆ. ನಮ್ಮ ಮನೆಯಾಕೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅದೇ ಗಾಂಭೀರ್ಯವಿದೆ. ಆ ಗಾಂಭೀರ್ಯದ ಜತೆಗೆ ಹದಿನಾರು ವರುಷದ ಹುಡುಗಿಯ ಚೆಲುವೂ ಇದೆ. ಅವರು ಆ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದಾಗ ನಾನು "ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಕಾದಾಡುವ ಬೆಕ್ಕುಗಳ ಹೋರಾಟದ ಗದ್ದಲವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದೇ ನನಗೆ ಸಾಕಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ಜತೆಗೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಹೆಂಗಸನ್ನು ತಂದು ನೀವು ಹೋರಾಡುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನು ಬದುಕಿದ ಹಾಗಾಯಿತು," ಎಂದು ಹೇಳಿದೆನು. ನಮ್ಮಾಕೆ ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದವರನ್ನು ನೋಡಿದೆ, ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದರು. ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಮುತ್ತು ಕೊಟ್ಟೆ.

ಅಮ್ಮಯ್ಯ ಅಲ್ಲೇ ಕುಳಿತಿದ್ದವಳು ನಾನು ಅವರ ಹತ್ತಿರ ಹೋದ ದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನು ಅವರನ್ನು ಕಚ್ಚುವುದಕ್ಕೋ ಹೊಡೆಯುವುದಕ್ಕೋ ಹೋದೆನೆಂದು ತಿಳಿದು "ಏ, ಏ, ಪಾಟಿಯ ತಂಟೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೀಯಾ?" ಎಂದು ನನ್ನನ್ನು ಅಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಕಯ್ಯೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಂದಳು. ನಾನು ಕಚ್ಚಲೂ ಇಲ್ಲ; ಹೊಡೆಯಲೂ ಇಲ್ಲ; ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿ ಪ್ರಾಯಶಃ ತನ್ನ ಶೌರ್ಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ "ಪಾಟಿ" ಉಳಿದುಕೊಂಡಳು ಎಂದು ತಿಳಿದು ಸುಪ್ರೀತಳಾಗಿ ಅಲ್ಲೇ ಕುಳಿತಳು.

ಇದೆಲ್ಲಾ ಏನು ಎನ್ನುವಿರಾ? ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೆಯಿರಿ.

ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬವು ನಿಜವಾದ ಹಬ್ಬ. ನೀವು ಮದುವೆಯಾದವರಾಗಿದ್ದರೆ ನೀವೇ ಯೋಚನೆಮಾಡಿ ನೋಡಿ; ನಿಮ್ಮ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬದಂತಹ ಹಬ್ಬ ಯಾವುದಾದರೂ ಇದೆಯೇ? ಎಂದು; ಇದೆ ಎಂದು ತೋರಿಸಿದರೆ, ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವುದನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅದರಂತಹ ಹಬ್ಬವೇ ಇಲ್ಲ; ಅದರಲ್ಲೂ ನೀವು ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ಮಾವನ ಮನೆಗೆ ಹೋದ ದೀಪಾವಳಿಯಂತಹ ಒಳ್ಳೆಯ ಹಬ್ಬ ಇನ್ನು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಅದು ಹಾಗೆ. ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಳಿಯತನ ಮಾಡುವುದು ಒಂದು ಕಾರಣ. ಹೆಂಡತಿಯೆದುರಿಗೆ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯನ ಹಾಗೆ ಇರುವುದು ಎರಡನೆಯ ಕಾರಣ. ಸ್ವಲ್ಪ ಸಾಹಸಿಯಾದರೆ, ಅವಳೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡುವುದೋ ಅಥವಾ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಒಂದು ಕಡೆ ಅಡ್ಡಹಾಕಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಪಡುವುದೋ ಎಂಬ ಆಸೆಯೊಂದು. ಅಂತೂ ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬ ನಮ್ಮ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಹು ಮುಖ್ಯವಾದ ಹಬ್ಬ.

ಈಗಿನವರ ಮಾತು ನಾನು ಹೇಳಲಾರೆ; ಬಹಳ ನಾಜೂಕಿನ ಕಾಲ. ಮದುವೆಗೆ ಮೊದಲೇ ಹುಡುಗ ಹುಡುಗಿಯರು ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದುಂಟು. ಹಾಗೂ ಹುಡುಗ ಮಾತನಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದರೂ ಹುಡುಗಿಯೇ ಮಾತನಾಡಿಸುವಳು. ಅಲ್ಲದೆ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೋ ಅಳಿಯತನದ ಜೋಕು ಈಗ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಅಷ್ಟಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೇನು? ಅಳಿಯ ಹೋಗಿ ಮಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಷಾಂತರ ನಿಂತರೆ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜೋರುಮಾಡುವುದೇನನ್ನ? ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೂ, ಅತ್ತೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆದರಿಸಬಹುದು, ಅಷ್ಟೆ. ನಮ್ಮ ಹುಡುಗರು ಅವರ ಹೆಂಡತಿಯರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ, ಇಂತಹ ಅವಿವೇಕಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಗಿಯರು "ಅತ್ತಗಾರಿಂಟಿಕೀ ಅಲ್ಲುಡೈ ವೊಸ್ತೇನು ಮುಚ್ಚಟಗ ಉಂಡೇದಿ ಮೂಡುನಾಳ್ಳು" ಎಂತ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. 'ಮೂಡು

ನಾಳ್ಳು' ಹೋಗಿ 'ಮೂಡು ವರುಷಂ' ಅತ್ತೆಗಾರರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತರೆ, ಮುಚ್ಚಟೆಯೋ ಗಿಚ್ಚಟೆಯೋ?

ರಂಗಪ್ಪನಂತೂ ದೀಪಾವಳಿಗೆ ಮೊದಲು ಹೆಂಡತಿಯ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಮದುವೆಯ ದಿನ ದೇವರ ಮನೆಗೆ ದೇವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ರತ್ನಳ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವಳ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟನೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹಸೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವಾಗ ಮಾತಿಲ್ಲ; ಆಮೇಲೆ ತಿರುಗಿ ಜನರ ಗುಂಪಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಮಾತಿಲ್ಲ; ಅಂತೂ ಯಾವಾಗಲಾದರೂ, ಪಾಪ, ಹುಡುಗಿ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಿದಾಗ ಅಲ್ಲವೇ, ಅದರ ಪ್ರಾಣ ಹಿಂಡಬೇಕು? ದೇವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ರಂಗಪ್ಪನ ಬಾಯಿ ಅಲುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ರತ್ನಮ್ಮನ ಬಾಯಿ ಮಾತ್ರ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಕಡೆದ ಬೊಂಬೆಯ ಬಾಯಿಯಂತೆ ಇತ್ತು. ನಾನು ರಂಗಪ್ಪನನ್ನು ಆಮೇಲೆ "ಏನಯ್ಯ, ರಂಗಪ್ಪ! ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ನೀನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಇದ್ದದ್ದು?" ಎಂತ ಕೇಳಿದೆ.

"ಯಾವಾಗ?"

"ದೇವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ನೀನು ಏನೋ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಕಂಡಿತು."

"ನಾವು ಏನನ್ನ ಹೇಳುವುದು? ಈ ಹುಡುಗಿಯರಿಗೆ—ನಿಮಗೆ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದ್ದೇನಲ್ಲವೆ? ನಾವು ಏನನ್ನಾದರೂ ಹೇಳಿದರೆ, ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ?"

"ಸರಿ, ಸರಿ, ರತ್ನ ಶಕುಂತಲೆಯಂತೆ ವಯಸ್ಸಾದ ಹುಡುಗಿಯಲ್ಲವೆಂತಲೋ?"

"ಹೌದು" ಎಂದು ರಂಗಪ್ಪನು ಹೇಳಿದನು.

ಅವನು ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದನೆಂದು ನಾನು ನಂಬಲಿಲ್ಲ.

ದೀಪಾವಳಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ರಂಪ್ಪನಿಗೆ ಬಹಳ ಉತ್ಸಾಹ. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ರತ್ನಮ್ಮನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವ ವೇಳೆಗೆ ರತ್ನ ಅವರ ಮನೆಯ ಸುತ್ತಲ ತೋಟದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಹುಡುಗಿಗೆ ಬಂಡಿಯ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲೇ ಎದೆ ದಡದಡನೆ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂದು

ತಾನು "ಕೃಷ್ಣಾಮೂರ್ತಿ ಕಣ್ಣಾಮುಂದೆ"ಎಂದು ಹಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದಾಗ ರಂಗಪ್ಪನನ್ನು ಒಂದು ತಡವೆ ನೋಡಿದ್ದಳು. ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಹಸೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಗ ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಯಾರೂ ಕಾಣದ ಹಾಗೆ ನೋಡಿದ್ದಳು. ಗಂಡನನ್ನು ನೆನೆದುಕೊಂಡಾಗ ಮದುವೆಯ ಜ್ಞಾಪಕವೆಲ್ಲಾ ಬಂದಿತು. ಎದುರುಬದುರಾಗಿ ಕುಳಿತು ಚಂಡಾಡಿದ್ದು, ತನ್ನ ಗಂಡನು, "ಅತ್ತೆಯ ಮಗಳೆ" ಎಂತ ಪುರೋಹಿತನು ಹೇಳಿದಾಗ, ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ "ಕತ್ತೆಯ ಮಗಳೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದದ್ದು, ಅದಕ್ಕೆ ತನಗೆ ಕೋಪ ಬಂದದ್ದು, ಅದಕ್ಕೆ ತಾನು ಸೊಟ್ಟಸೊಟ್ಟನಾದ ಮಾತಿನ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದು, ಎಲ್ಲಾ ಜ್ಞಾಪಕ ಬಂದಿತು. ಅದೆಲ್ಲಾ ಎಷ್ಟು ಸಂತೋಷದ ಕಾಲ! ವಿವಾಹದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗೃಹವೆಲ್ಲ ಪತಿಯ ಯೋಚನೆಯಿಂದ ತುಂಬಿತ್ತು. ಮದುವೆಯಾದವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಇದು ಅನುಭವದಲ್ಲಿರಬೇಕು. ಹುಡುಗಿ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಇರಬಹುದು; ಹುಡುಗನಿಗೆ ಮದುವೆಯ ಮನೆಯು ಹುಡುಗಿಯಿಂದ ತುಂಬಿದಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಹುಡುಗನು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಇರಬಹುದು; ಹುಡುಗಿಗೂ ಹಾಗೆಯೇ! ರತ್ನಮ್ಮನಿಗೆ ಮದುವೆಯ ಮನೆಯೆಲ್ಲಾ ರಂಗಪ್ಪನಿಂದ ತುಂಬಿದಂತೆ ಭಾವನೆ! ಸ್ವಲ್ಪ ಕಸ್ತೂರಿಯನ್ನು ಒಂದು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಡಿ; ಮನೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಗಮಗಮ ಎಂದಿರುತ್ತದೆ—ವಾಸನೆ ಬಲ್ಲವರಿಗೆ. ಪತಿಯ ಭಾವವು ಪತ್ನಿಗೆ ಹಾಗೆಯೇ.

ಯಾರು ಬಂದರೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಏನೂ ತಿಳಿಯದವಳ ಹಾಗೆ ರತ್ನ ತೋಟದಿಂದ ಬೀದೀ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದಳು. ಬಂಡಿಯಿಂದ ಅತ್ತೆ ಮೊದಲು ಇಳಿದರು. ಆಮೇಲೆ ರಂಗಪ್ಪ, ಆಮೇಲೆ ಎಲ್ಲರೂ. ಯಾರು ಬಂದರೆಂದು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದ ಹುಡುಗಿ ಅತ್ತೆ ಇಳಿದಾಗಲೇ ಇಂತಹರು ಎಂದು ತಿಳಿದು ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೋ ಇಲ್ಲವೋ? ರಂಗಪ್ಪನು ಇಳಿಯುವ ತನಕ ಅಲ್ಲೇ ಇದ್ದು, ಆಮೇಲೆ ಒಳಗೆ ಹೋದಳು. ಅವಳು ತೋಟ ದಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೇ ಅವಳನ್ನು ರಂಗಪ್ಪನು ನೋಡಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ದ್ರಾಕ್ಷಿಯ ಚಪ್ಪರ; ಬಳ್ಳಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಬ್ಬಿ ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ಕೂಡಿ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಚಪ್ಪರ ದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೂ ಲತೆಯು ಲಾಲಿಲಾಲಿಯಾಗಿ ನೇತಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಗಾಳಿ ಬೀಸಿದ ಹಾಗೆ ಲತೆಯು ಮಂದವಾಗಿ ಅಲುಗುವುದು. ಅಲ್ಲಿ ಲತೆಯ

ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಲತೆಯಾಗಿ ಮೃದುಶರೀರದಿಂದ ಕೊಡಿಗಳನ್ನು ಅಣಕಿಸುವ ಹಾಗಿರುವ ರತ್ನ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಒಂದು ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತಳಷ್ಟೆ! ರಂಗಪ್ಪನು ಇಳಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದವಳನ್ನ ನೋಡಿದನು. ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಈ ಸಲ ಅವಳ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡಲೇಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

* * * * * *

ಸಾಯಂಕಾಲ ಹಸೆಯಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿದಾಗ ರತ್ನಮ್ಮ ಕೊಂಚವೂ ಕೂಡ ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಮಣೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕೊಂಡಳು. ಅವಳ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ, ಅತ್ತೆ, ಇನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಹೆಂಗಸರು ಎಲ್ಲರೂ ಏನೇನೋ ಹೇಳಿದರು. ಅವಳು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. "ಅವಳಿಗೆ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಕೂಡುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲವೇನೋ? ನಾನು ಎದ್ದು ಹೋಗು ತ್ತೇನೆ," ಎಂತ ರಂಗನು ಎದ್ದನು. ಆಗ ಅವಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಹತ್ತಿರ ಸರಿದಳು. ಗಂಡನು ಹೊರಟುಹೋಗದೆ ಇರಲಿ ಎಂದು ಸರಿದಳೋ ಹೊರಟುಹೋದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ತನ್ನನ್ನು ನಿಷ್ಠೂರಪಡಿಸುವರಲ್ಲಾ, ಎಂದು ಸರಿದಳೋ ನಾನು ಕಾಣೆ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಅವನು ಹೊರಡದೆ ಅಲ್ಲೇ ಇರಲಿ, ಎಂಬ ಇಷ್ಟದಿಂದಲೇ ಸರಿದಿರಬಹುದು. ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಎಣ್ಣೆಮಾರುವವನ ಹತ್ತಿರ ಕೊಸರು ಕೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಳು.

ರಂಗನಿಗೆ ಬಹಳ ಕೋಪ ಬಂದಿತು. ಎದ್ದು ಹೊರಟೇ ಹೋಗೋಣ ವೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಆದರೆ, ಹೊರಟುಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಯಾತಕ್ಕೆನ್ನು ವಿರೋ?

ರಾಮು, ಭೀಮು ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದಾರೆ. ರಾಮುನ ಜೇಬಿನ ತುಂಬ ಹುರಿಗಡಲೆ, ಭೀಮುನ ಜೇಬು ಬರಿಯ ಜೇಬು.

"ಅದೇನೋ, ರಾಮು?"

"ಏನೂ ಇಲ್ಲಕಣೋ, ಹುರಿಗಡಲೆ."

"ಲೋ, ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಕೊಡಬಾರದು. ನಾವಿಬ್ಬರೇ ತಿನ್ನೋಣ?"

"ನಾನು ಅದನ್ನು ಎಂಜಲು ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿದೇನೆ."

"ಎಂಜಲಾದರೇನು, ಏನೂ ಇಲ್ಲ."

"ಲೋ, ನಾನು ನಿನಗೆ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲಪ್ಪ."

"ಹಾಗಾದರೆ, ನಿನ್ನ ಸಂಗಾತಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತೇನೆ; ನೋಡಿಕೋ."

"ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು."

ರಾಮುನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು ಎಂದರೂ ಭೀಮುನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರವೊ ಸ್ವಲ್ಪ ಹತ್ತಿರವೊ ಇದ್ದು ರಾಮುನನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಯಾಕೆ?—ಹುರಿಗಡಲೆಯ ಮೇಲೆ ಆಸೆ.

ರಂಗಪ್ಪನು ಎದ್ದು ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ರತ್ನಮ್ಮ ಹುರಿಗಡಲೆ ಇರುವ ಹುಡುಗನ ಹಾಗೆ. ರಂಗಪ್ಪನಿಗೆ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಊರುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತ್ರವೇ—ಜೇಬು ಮಾತ್ರ ಬರೀ ಜೇಬು.

ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಹೀಗೆಯೇ ಕುಳಿತಿದ್ದು ಎಲ್ಲವೂ ಮುಗಿದಮೇಲೆ, ರಂಗಪ್ಪನು ಜಿಗುಪ್ಸೆಯಿಂದ ಆರತೀ ಆದೀತೇ ಎಂದು ಕಾದಿದ್ದು ಎದ್ದು ಹೊರಟನು. ಹೋಗಿ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಇದೆಲ್ಲಿಯ ಅನ್ಯಾಯ, ಇದು? ಬಹಳ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಊರಿನಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರೆ, ಇವಳು ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದು ತರವೆ? ನಾನು ಯಾರಿಗೋಸ್ಕರ ಬಂದದ್ದು? ಇವಳಿಗೋಸ್ಕರ ಅಲ್ಲವೆ? ಇವಳನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ, ಇವಳನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ, ಎಂದು ಅಲ್ಲವೆ? ತನಗೆ ಇವಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಅಕ್ಕರೆ ಅವಳಿಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ? ತಾನು ಎಂದುಕೊಂಡ ಹಾಗೆಯೇ ಒಂದು ಕೆನ್ನೆ ಹಾಲು ಒಂದು ಕೆನ್ನೆ ನೀರು ಎನ್ನುವ ಸಮಾಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂತು; ಎಂದು ಅಂದುಕೊಂಡನು. ಆದರೇನು—ಬಂದದ್ದಂತೂ ಆಯಿತು; ಅವಳನ್ನು ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಮಾತನಾಡಿಸಿಯೇ ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ದೃಢಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

ಶಿಪಾಯಿ ಮೀಸೆಯನ್ನು ಹುರಿಮಾಡುವಹಾಗೆ ರಂಗಪ್ಪನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಗಟ್ಟಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ರತ್ನಮ್ಮನು ತನ್ನ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಕಳಚಿಡುವುದಕ್ಕೆಂದು ಹೋಗಿದ್ದ ಕೊಟಡಿಗೆ ಹೋದನು. 'ಹೋಗಿ ಮಾತನಾಡಿಸುವುದು. ಮಾತನಾಡದೆ ಇದ್ದರೆ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಯ್ದು ಬಂದು ಬಿಡುವುದು,' ಎಂದುಕೊಂಡು ಹೋದನು. ಬೆಳಕು ಅಷ್ಟೇನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಕಿಟಿಕಿಯ ಹತ್ತಿರ ರತ್ನಮ್ಮ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಹೆಜ್ಜೆಯ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದಳು. ಹಿಂದಿರುಗಿದರೆ, ರಂಗಪ್ಪ!

ಗೋಪಿನ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ—ಆ ನಿಜವಾದದ್ದೋ ನಿಜವಲ್ಲದ್ದೋ—ಹುಲಿ ಏನೇನನ್ನೋ ಮಾಡುತ್ತಾ ದನದ ಮುಂದೆಗೆ ಬಂದಿತಂತೆ. ಪದ್ಯ ಮರೆತು ಹೋಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿರುವುದು "....ಬಂದನಾ ಹುಲಿರಾಯನು!" ಎಂತ ಇದೆ. ರತ್ನಮ್ಮನಿಗೆ ಗಂಡನನ್ನು ನೋಡಿ "ಬಂದನಾ ಹುಲಿ ರಾಯನು" ಎನ್ನುವ ಹಾಗಾಯಿತೋ ಏನೋ? ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ ಕಿಟಿಕಿಯ ಕಡೆಗೆ ಮುಖವನ್ನು ಪುನಃ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟಳು.

ರಂಗಪ್ಪನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹತ್ತಿರಹೋಗಿ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಹುಡುಗಿಯ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಮೈ ತುಂಬ ಒಡವೆ, ಮುಖದ ತುಂಬ ಕಣ್ಣು; ತಾನು ಹಚ್ಚಿದ ಗಂಧ; ಮುಖದ ಚಂದ ಹೇಳುವಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೋಪವೆಲ್ಲಾ ಮಾಯವಾಯಿತು.

"ನೀನು ಯಾಕೆ ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲ?"

ಉತ್ತರವಿಲ್ಲ.

"ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆ?"

ಉತ್ತರವಿಲ್ಲ.

"ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಏನಾದರೂ ಕೋಪವೆ?"

ಅಯ್ಯೋ ಹುಚ್ಚೇ! ಇನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಕಣ್ಣುತೆರೆಯುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಈಗಾಗಲೇ 'ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೋಪವೇ?' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ.

"ನನ್ನ ಕೂಡ ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲವೇನು?"—ಉತ್ತರವಿಲ್ಲ.

ಯಾರಾದರೂ, ಬಂದುಬಿಡುವರೆಂದು ಭಯ. ಹುಡುಗಿ ಮಾತ ನಾಡಳು.

"ಹಾಗಾದರೆ, ನಾನು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ," ಎಂದು ರಂಗನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದನು. ಆಗ ರತ್ನಮ್ಮ ಸ್ವಲ್ಪ ತಲೆ ತಿರುಗಿಸಿ ಅವನ ಕಡೆ ನೋಡಿದಳು.

ಹೋಗಲು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ದೇವಿಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗಿ ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿದಳು. "ಗಾಣ ಆಡಿ ಆಡಿ ಎಣ್ಣೆ ಬಂದಾಗ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡರು," ಎಂಬಂತೆ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೊರಟು ಹೋಗುವುದೇ? ರಂಗಪ್ಪನು ಪುನಃ ಹತ್ತಿರ ಹೋದನು.

"ನೀನು ನನ್ನ ಕೂಡ ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲವೇನು?"

"ಆಡದೇ ಏನು ?"

ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಮಾರು ಪ್ರಶ್ನೆ ರತ್ನಮ್ಮನದು.

ರಂಗಪ್ಪನ ಸುಖಕ್ಕಂತೂ ಪಾರವೇ ಇಲ್ಲ. ಯಾಕೆ? 'ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ತನ್ನ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡಿದಳಲ್ಲ!' ಎಂದು. ಇದೇನು ವಿಧಾತನ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮಾಯೆಯೋ ನೋಡಿ. ಇದುವರೆಗೂ ಸುಮಾರು ಎಷ್ಟು ಮದುವೆಗಳಾಗಿರ ಬಹುದು ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ? ಲೆಕ್ಕವೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಒಬ್ಬೊಬ್ಬನೂ ತನ್ನ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ತನ್ನ ಸಂಗಡ ಮೊದಲು ಮಾತನಾಡಿದಾಗ ಏನೋ ಮಹಾ ಕೋಟೆಕೊತ್ತಲವನ್ನು ಗೆದ್ದವನಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸುಖಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅವರವರ ಹೆಂಡತಿಯರು ಅವರವರ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡದೆ ಏನು ಮಾಡು ತ್ತಾರೆ? ಆಡುವುದು ನ್ಯಾಯವೇ ಆದರೂ; ಆಡತಕ್ಕದ್ದು ಅವಶ್ಯಕವಾದರೂ; ಆಡುವುದು ಎಂದಿದ್ದರೂ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲವಾದರೂ; ಒಂದು ಸಲ ಮಾತನಾಡುವ ವರೆಗೂ ಸಾವಕಾಶ, ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಮೇಲೆ, ಸಾಕಪ್ಪ ಸಾಕು ಸಾಕು, ಎನ್ನುವವರೆಗೂ ಮಾತಿನ ಮಳೆ ಸುರಿಯುವುದು, ಎಂದು ನನ್ನಂತಹವರು ತಿಳಿದವರು ಹೇಳಿದ್ದರೂ; ಯಾವ ಹುಡುಗನನ್ನೇ ನೋಡಿ, ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಅವನ ಸಂಗಡ ಮೊದಲು ಮಾತನಾಡಿದ ದಿವಸ ಬಹಳ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಸಾಕ್ರಟೀಸ್ ಎಂಬ ತಪಸ್ವಿಯ ಹೆಂಡತಿ ಅವನ ಜ್ಞಾನಪರಿಪೂರಿತವಾದ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಸೆಗಣೀನೀರನ್ನು ಸುರಿದು ಅವನನ್ನು ಬಾಯಾರೆ ಬಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದಳಂತೆ. ಅವನೂ ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡಿದಾಗ ಬಹಳ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟನೋ ಏನೋ? ಬಲ್ಲವರಾರು.

"ಆಡದೇ ಏನು ?" ಎಂದು ರತ್ನಮ್ಮ ಕೇಳಿದಳು.

"ಹಾಗಾದರೆ ಮೊದಲು ಮಾತನಾಡಿಸಿದಾಗ ಜವಾಬು ಕೊಡ ಲಿಲ್ಲವೇಕೆ ?"

"ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದವರು ನನ್ನ ಕೂಡ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಈಗಲೇ ಬರುವುದು ?"

ರಂಗಪ್ಪನಿಗೆ ಪೇಚಾಟಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಹುಡುಗಿ ಮೆತ್ತಗಿದಾಳೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆದರಿಸೋಣ ಎಂದು ಬಂದರೆ, ಒಳ್ಳೆಯ ತಂಟೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದಹಾಗಾಯಿತು.

ಪ್ರಪಂಚವೇ ಹೀಗೆ. ತೋರವಮಾಣಿಕವೆಂದು ಪಿಡಿದರೆ ಭೂರಿಕೆಂಡವಿದಾಯ್ತು ಎಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ. ತಂಟೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಬಹಳ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಮಾಡಿದನು. ರೂಪವತಿಯಾದ ನಿಮ್ಮ ಪತ್ನಿ ಕಿಶೋರಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ "ಕೂರ್ತ ಮಡದಿ" ಯಾಗಿ ತನ್ನ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಎಂದು ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡರೆ ನಿಮಗೆ ಆನಂದವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು? ರಂಗಪ್ಪನ ದೀಪಾವಳಿ ಆನಂದದಿಂದ ತೊಳಗಿ ಬೆಳಗಿತು.

* * * * * *

ನಾನು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಚಿಕ್ಕವರಾದ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಾಯಶಃ ನಂಬುವಿರಿ. ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನಿಜವಾದ ಮಾತನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬರೆಯ ಬೇಕೆಂತ, ನಾನು ರತ್ನಮ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ದಿನ ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿ, ಇದು ನಡೆದದ್ದು ನಿಜವೆ? ಎಂದು ಕೇಳಿದೆನು. ರಂಗಪ್ಪನೂ ಅಲ್ಲೇ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ನಗುತ್ತಿದ್ದನು.

"ಹೋಗಿ, ನೀವಿನ್ನೇನು ಮಾಡೀರಿ?" ಎಂದು ರತ್ನಮ್ಮ ಹೇಳಿದಳು.

"ನಿಜವೆಂದರೆ ಎನ್ನಿ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿಜವೆಂತಲೇ ನಾನು ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ," ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದೆನು.

"ನಿಮಗೆ ಹೇಳಿದವರು ಯಾರು? ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಿಮ್ಮ ಕೂಡ ಪುರಾಣಮಾಡುವವರು ಯಾರು?" ಎಂದು ರತ್ನಮ್ಮ ಕೇಳಿದಳು.

"ಅಮ್ಮಯ್ಯ."

"ಅಮ್ಮಯ್ಯ ಎಷ್ಟು ನಿಜ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆಂದು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ವೇನು? ನಾಳೆ ರಾಮಾಭಟ್ಟರ ಮನೆಗೆ ಬನ್ನಿ. ಅವಳು ಎಂತೆಂತಹ ಸುಳ್ಳು ಪಳ್ಳು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ," ಎಂದಳು.

ಮಾರನೆಯ ದಿನ ರಾಮಾಭಟ್ಟರ ಮನೆಗೆ ಹೋದೆ. ನಾಲ್ಕುಗಂಟೆ ಸಮಯ. ದೊಡ್ಡ ಹಜಾರದಲ್ಲಿ ಹುಡುಗಿಯರು ಇವರೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ವಿನೋದವಾಗಿ ಕಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈಚೆಗೆ ಹುಡುಗಿಯರು ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಒಂದು ಕಡೆ ಸೇರಿ ತಮಾಷೆಯಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಕಳೆದು ಉಲ್ಲಾಸದಿಂದಿರುವುದು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ದೊಡ್ಡ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿ

ಗೊಬ್ಬರು ಗುರುತಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಒಬ್ಬರ ಮನೆಗೊಬ್ಬರು ಕೆಲಸವಿದ್ದ ಹೊರತು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಓದುಬರಹ ಬಂದ ಹುಡುಗಿಯರು ರಾಮಾಯಣ ವನ್ನೋ, *ನಾಸಿಕಳ ಕತೆಯನ್ನೋ, ಹಾಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಮನಸ್ಸು ಬಂದರೆ ಡಿಟೆಕ್ಟಿವ್ ನಾವಲನ್ನೋ ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದು ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಫರಂಗಿಯವರ ಮಾದರಿಯೆಂತ ಕೇಳಿದೇನೆ. ನಮ್ಮೂರಿನಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಹುಡುಗಿಯರು ಒಂದೊಂದು ದಿನ ಒಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ತಲೆಬಾಚಿ ಕೊಂಡು ಹೆರಳು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಆಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ ನಾನು ಹೋದಾಗ ಹುಡುಗಿಯರೆಲ್ಲ ರಾಮಾಭಟ್ಟರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದರು.

ನಾನು ಹೋಗುವ ವೇಳೆಗೆ—

ಒಬ್ಬಳು :—'ತಲೆ ಬಾಚು,' ಎಂದರಂತೆ.

ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು :—ಆ ನರೆಕೂದಲನ್ನು ಬಾಚದೆ ಇದ್ದರೆ ಬಹಳ ನಿಂತುಹೋಯಿತು.

ಮೊದಲನೆಯವಳು :—ಅವರು ಬಾಚುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದರಂತೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡು, 'ಬೇರೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ನೋಡು' ಎಂತ ಹೆದರಿಸಿ ಹೊಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದರಂತೆ.

ಒಬ್ಬಳು :—ಇದೇನು ನಾಚಿಗೆ ಕೇಡಮ್ಮ. ಅರುವತ್ತು ವರುಷದ ಮುದುಕನಿಗೆ ಬಾಚಿ ಹೆರಳು ಹಾಕಿ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿ ಬೀದಿಗೆ ಕಳುಹಿ ಸುವುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಎರಡನೆ ಮದುವೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳು ತ್ತಾರೆಯೇನೊ?

ಸ್ವಲ್ಪ ವಯಸ್ಸಾದವರೊಬ್ಬರು "ಯಾರೇ, ನಿಮಗೆ ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿದವರು?" ಎಂದರು. "ಅಮ್ಮಯ್ಯ ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಿದಳಂತೆ," ಎಂದುದನ್ನ ಕೇಳಿ, "ಏನು ಮಾತಿರೇ, ಅಮ್ಮ, ಇದು, ಏನೂ ತಿಳಿಯದ ಕುನ್ನಿ ಅದು ಏನೋ ಹೇಳಿದರೆ ಅದನ್ನೇ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನಿಂದ ಎಷ್ಟು ನಗುವೇ ನಿಮ್ಮದು? ಒಳ್ಳೆಯ ಹುಡುಗಿಯರಮ್ಮ?" ಎಂದು ಅವರು ಗದರಿಸಿದರು.

---

* ಗ್ರೀಕರ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ನಾಸಿಕ ಎಂಬುವಳು ಒಬ್ಬ ನಾಯಿಕೆ.

ನಾನು ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ, ರಾಮಾಭಟ್ಟರೇ ಎಂದು ಕೂಗಿದೆನು. ಹೆಂಗಸರ ಮಾತೆಲ್ಲಾ ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ಮೂರುನಾಲ್ಕು ಜನ ಎದ್ದು ಒಳಗೆ ಓಡಿಹೋದ ಶಬ್ದವು ಕೇಳಿಸಿತು. ನಾನು ಹಜಾರಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರ ಮುಖದಮೇಲೂ ಸೊಗಸಾದ ನಗೆಮಲ್ಲಿಗೆ. ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ನಗುತ್ತಾಯಿದ್ದರು. ಮುದುಕಮ್ಮನವರು ನನಗೆ "ರಾಮಾಭಟ್ಟ ಮನೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ನಾನು "ಅದಕ್ಕೇ ಇಷ್ಟು ಮಾತು ನಿಮ್ಮದೆಲ್ಲ, ಬೆಕ್ಕಿಲ್ಲದಾಗ ಇಲಿಗೆ ಚೆಲ್ಲಾಟ," ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬಂದೆನು.

ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದೆ ಅಷ್ಟೆ. ನನಗೇನೂ ಕೋಪವಿಲ್ಲ. ರತ್ನಮ್ಮ ನನಗೆ ಅಮ್ಮಯ್ಯನ ಸುಳ್ಳನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆಂದು ಮಾಡಿದ ಏರ್ಪಾಡಿನಿಂದ, ರಂಗಪ್ಪನ ದೀಪಾವಳಿ ವಿಷಯ ಅಮ್ಮಯ್ಯ ಹೇಳಿದ್ದು ನಿಜ, ಎಂದು ತೋರಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ನಾಲದ್ದಕ್ಕೆ ನಾನು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಆಗಲಿ ಇಷ್ಟು ಜನ ಹುಡುಗಿಯರ ವಿನೋದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತಲ್ಲಾ ಎಂದು ತೃಪ್ತನಾದೆನು. ಇದನ್ನು ಓದುವ ನಿಮಗೂ ಅದೇ ಮಾತು. ಇದನ್ನು ಓದಿ ನಿಮಗೆ ಇದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸಂತೋಷವಾದರೆ ನಾನು ತೃಪ್ತನು.

ರಂಗಪ್ಪನ ಕೋರ್ಟ್‌ಷಿಪ್

ಗುಂಡಾಭಟ್ಟರ ಮನೆಯ ಮದುವೆಗೆ ನಾನು ಅಮ್ಮಯ್ಯನನ್ನೂ ಶ್ಯಾಮನನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಹುಡುಗ, ಹುಡುಗಿ, ಹಸೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಹುಡುಗಿ ಗಂಡನಕಡೆಯ ಕಾಲಿನ ಮೊಣಕಾಲನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಅವನಿಗೆ ಅವಳ ಮುಖ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಗಂಡ ಮೊಣಕಾಲನ್ನ ನೋಡಲಿ, ಮುಖವನ್ನ ನೋಡದೆ ಇರಲಿ, ಎಂತ ಅವಳು ಹಾಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಳೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅವಳಿಗೆ ಯಾವಾಗ ಮುಖವನ್ನ ತೋರಿಸುವುದು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲವೊ, ಆಗ ಅವನಿಂದ ಆ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಯಾವಾಗಲೂ ಅಷ್ಟೇ ನೋಡಿ, ಮದುವೆ ಆದ ಮೊದಲು ಜೀವನದ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೆ ಹೆಂಡತಿ ಹೇಳಿದಹಾಗೆ ಗಂಡ ನಡೆಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮದುವೆಗೆ ಮೊದಲೂ ಅಷ್ಟೆ. ನಿಮಗೆ ಮದುವೆಗೆ ಮೊದಲು ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡು ವುದಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಅತ್ತೆಯವರ ಮನೆಗೆ ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದಾಗ, ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ನೋಡೋಣ ಕರೆದು ಕೊಂಡುಬನ್ನಿ, ಎಂದು ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯವರು ಹೇಳಿದ್ದು ನಿಮಗೆ ಜ್ಞಾಪಕ ಇದೆಯಷ್ಟೆ? ಆಗ ನಿಮ್ಮ ಅತ್ತೆ—ಸಂಸಾರಿ, ಸಂಪ್ರದಾಯವಂತರು— ಹುಡುಗಿ ಎಲ್ಲೋ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅನ್ನಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಾಳೇನೋ ಬರ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಎಂದು ಹೋದರಲ್ಲಾ, ಆಗ ನೋಡಿ ಹುಡುಗಿ ಪಕ್ಕದ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೆರಳು ಹಾಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ನೀವು ಅದನ್ನು ಆಗ ಅರಿಯಿರಿ. ಈಗ ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿದ್ದಾರಲ್ಲ ಅವರನ್ನ ಕೇಳಿ— ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಹೆರಳುಹಾಕಿದ್ದು ಆದಮೇಲೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ ಬಾರೇ ಅಮ್ಮಯ್ಯ ಎಂದು ನಿಮ್ಮ ಅತ್ತೆಯವರು ಕೂಗಿದಾಗ "ಯಾಕಮ್ಮ?" ಎಂದು ಮೃದುಮಧುರವಾಣಿಯಿಂದ ಮೆಲ್ನುಡಿಯ ನುಡಿಯನ್ನು ನುಡಿಯುತ್ತ ತಾಯ ಬಳಿಗೆ,—ಹಸುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಕರು ಬರುವಂತೆ,—

ಎಮ್ಮೆಯ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಎಮ್ಮೆಯಕರು ಬರುವ ಹಾಗೆ ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿ ಬಂದರಲ್ಲ: ಆಗ ನೀವು ಬಂದಿರುವುದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ತಿಳಿಯದ ಹಾಗೆ ಅವರು ನಟಿಸಿದರು. ನೀವು ಏನಮಾಡಲಾಯಿತು? ಆಮೇಲೆ, ಅಮ್ಮಯ್ಯ, ಮಾವ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ; ಹೋಗಿ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ಬಾ, ಎಂದರೆ ಕೊಂಚಕ್ಕೆ ಬಂದಾಳೆ! ನಿಮಗೊ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಯೂ ಕಣ್ಣು. ಗೋಡೆಗೆ ಒರಗಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ತಲೆಯ ಹಿಂದುಗಡೆ ಇರುವ ಕಣ್ಣುಗಳು ಗೋಡೆಯನ್ನು ತೂರಿಯಾದರೂ ನೋಟಬರುವಂತೆ ಆತುರ. ಎಷ್ಟೇ ಆತುರವಾದರೂ ನೀವು ಏನುಮಾಡಬಲ್ಲಿರಿ? ಅವರು ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿದರೆ ಉಂಟು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ಬಾರದೆಯಿದ್ದರೆ ನಿಮಗೆ ಅವರ ದರ್ಶನವಿಲ್ಲ. ಮದುವೆಯ ದಿನ ಹಸೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತರೆ, ಮೊಣಕಾಲೇ ನಿಮ್ಮ ದೇವರು. ನೀವು ಅದನ್ನು ನೂರಾರು ಸಲ ಬಹಳ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದಲೂ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಲೂ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಪುನಃ ಪುನಃ ನೋಡಿದಿರಿ. ಮುಖವನ್ನು ನೋಡದೆ ಇದ್ದರೂ ಅದರ ಹಿಂದೆ ಮುಖವಿದೆಯೆಂದು ಧೈರ್ಯ ನಿಮಗೆ. ಮೊಣಕಾಲನ್ನು ನೋಡಿ ನಿಮ್ಮ ಹೃದಯವು ಮಹಾಸುಖದಿಂದ ಪರಿಪೂರಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಗುಂಡಾಭಟ್ಟರ ಮೊಮ್ಮಗಳು ಬಹು ವಿನಯವಾಗಿ, ಮೌನವಾಗಿ, ಮಾನವಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಅಮ್ಮಯ್ಯ ಬಹಳ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿದಳೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ ಎಲ್ಲ ಆದಮೇಲೆ ನಾನು ಶ್ಯಾಮನನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಅಮ್ಮಯ್ಯನನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ರಂಗಪ್ಪನ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಾಯಿದ್ದೆ. ಅಮ್ಮಯ್ಯ ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಸುಮ್ಮನೆ ಬಂದು ಆಮೇಲೆ 'ತಾತ' ಎಂದಳು.

"ಏನಮ್ಮ?"

"ಆ ಹುಡುಗಿ ಯಾಕೆ ಅಷ್ಟು ಸುಮ್ಮನೆ ಇರುವುದು—ಎಷ್ಟು ಸುಮ್ಮಗಿದ್ದಳು ನೋಡಿದೆಯಾ?"

"ಹೌದು."

"ಅವಳ ಮೂಗಿನಮೇಲೆ ಒಂದು ನೊಣ ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿತು. ಅದನ್ನು ಅಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಕೂಡ ಅವಳು ಕೈ ಎತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಮೂಗನ್ನು

ಹೀಗೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದಳು. ಅದು ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಬಹಳ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟಳು. ಕೈಮಾತ್ರ ಎತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ನಾನು ಹಿಂದುಗಡೆಯಿಂದ ಹೋಗಿ. . . .''

''ನೊಣವನ್ನಟ್ಟಿದೆಯಾ?''

''ಕೈ ಕಾಲು ಜರುಗಿಸುತ್ತಾಳೋ ಇಲ್ಲವೋ ನೋಡೋಣ, ಎಂದು ಅವಳನ್ನ ಸ್ವಲ್ಪ ಜಿಗಟಿದೆನು.''

ನನಗೆ ಬಹಳ ನಗು ಬಂತು.

''ಆದರೂ ಕದಲಲಿಲ್ಲ ನೋಡು. ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ನೋಡಿದಳು. ಎಂದೋ ನನ್ನನ್ನು ಅವಳು ಬದಲಿಗೆ ಜಿಗಟುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೇನು?''

''ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ನೋಯುತ್ತದೆ.''

''ನೊಂದರೇನು. ಈಗ ಹೀಗಿದ್ದಾಳಲ್ಲಾ. ಆಮೇಲೆ ನೋಡಿ ಕೊಂಡಿರು. ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿ ಎಲ್ಲರೆದುರಿಗೂ ಬೇಕಾದಹಾಗೆ ಮಾತ ನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈಗ ನಮ್ಮ ಅಕ್ಕನನ್ನು ನೋಡು,''—ಅಕ್ಕ ಎಂದರೆ ರತ್ನಮ್ಮ—''ಮದುವೆ ಆದಾಗ ಹೀಗೆಯೇ ಇದ್ದಳು. ಈಗ ನಾಚಿಕೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಬಹಳ ದಿನದಿಂದ ನಾನು ಇರುವಾಗಲೂ ಅಣ್ಣನಕೂಡ ಮಾತ ನಾಡುತ್ತಾಳೆ.''

''ಹೌದು, ಅಮ್ಮ ಅಣ್ಣನಕೂಡ ನಾನಿರುವಾಗಲೂ ಮಾತನಾಡು ತ್ತಾಳೆ'' ಎಂದು ಶ್ಯಾಮನೂ ಹೇಳಿದನು.

ನಾನು ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿದೆ; ಇದು ಯಾತಕ್ಕೆ ಇರಬಹುದು ಎಂದು. ಏನಾದರೂ ಪ್ರೀತಿಯ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ಬಯ್ದನೆಂದೇ ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ಏನುಮಾಡುವುದು, ಎಂದು ರಂಗಪ್ಪ ನನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸಿದೇನೆ. ಪ್ರೀತಿಯ ಮಾತನ್ನು ಬಯ್ಗಳು ಎಂದು ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ, ಅದೆಂತಹ ಪ್ರೀತಿಯ ಮಾತೋ ನಾವು ಪೂರ್ವಿಕರು ಅರಿಯೆವು. ಎಂದರೆ ನೋಡಿ, ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯ ಮಾತನ್ನು ಬಯ್ಗಳು ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು; ದೊಡ್ಡವರಾದ ಮೇಲೆ ಬಯ್ಗಳನ್ನೇ ಪ್ರೀತಿಯ ಮಾತು ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಹೀಗಾಗಿ, ನಮ್ಮ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುವ ಸುಖವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತಷ್ಟೆ. ಇದು ರಂಗಪ್ಪನಂತಹರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಒಬ್ಬರ ಸಂಗಡ ಒಬ್ಬರು ಮಾತಾಡುವುದು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸರಿಯು ಕಥೆಯಂತೆ ಇರಬಹುದೆ? ಒಂದು ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸರಿಯು ಒಂದು ದಿನ ಒಂದು ಸಿಂಹವನ್ನು ನೋಡಿತಂತೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ನೋಡಿದ್ದರಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋಯಿತಂತೆ. ಎರಡನೆಯ ಸಲ ನೋಡಿದಾಗ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ಸಮ್ಮವಾಗಿ ನಿಂತಿತಂತೆ. ಮೂರನೆಯ ಸಲ ನೋಡಿದಾಗ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡುತ್ತಾ "ಸೌಖ್ಯವೊ?" ಎಂದು ಕೇಳಿತಂತೆ. ಹೀಗಿರಬಹುದೇ ಎಂದು ಯೋಚನೆಮಾಡಿದೆ.

ಇದೆಲ್ಲಾ ನಿಜವಾದರೆ ಗಂಡಹೆಂಡತಿಯರು ಪರಂಗಿಯವರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಗಂಡಹೆಂಡತಿಯರೆಂದ ಹಾಗಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಜೀವ, ರಂಗಪ್ಪನನ್ನು ಒಂದು ದಿನ ಯಾವದೋ ರೂಪಾಯಿ ಎಣಿಸುವಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ರೂಪಾಯಿ ಇದೆ, ಎಂತ ಕೇಳಿದ. ರಂಗಪ್ಪ ಹದಿನಾರು ರೂಪಾಯಿ ಎಂತ ಹೇಳಿದ. ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ರೂಪಾಯಿ ಎಂತ ಸಂಜೀವ ಕೇಳಿದ. 'ಸಿಕ್‌ಸ್ಟೀನ್" ಎಂತ ರಂಗಪ್ಪ ಹೇಳಿದ. ಹಾಗೆಂದರೇನು, ಎಂತ ಸಂಜೀವ ಕೇಳಿದ. ರಂಗಪ್ಪ ಹದಿನಾರು ಎಂತ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟ. ಸಂಜೀವನಿಗೆ ಸಂದೇಹಕ್ಕೆ ಬಂತು. ರಂಗಪ್ಪ ಇಂಗ್ಲೀಷು ಕಲಿತದ್ದು ನಿಜವೋ ಸುಳ್ಳೋ? ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರು, ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರೇ ಆದರೆ ಇನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವೇನು? ಎಂದು ಸಂಜೀವನಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಸಂದೇಹ.

ನಾನು ಹೇಳುವುದು, ಗಂಡಹೆಂಡತಿಯರು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನವರಲ್ಲೂ ಗಂಡಹೆಂಡತಿಯರೆ, ನಮ್ಮಲ್ಲೂ ಗಂಡಹೆಂಡತಿಯರೆ. ಪರಂಗಿಯವರು ಮದುವೆಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಪ್ರೀತಿಮಾತು ಹೇಳಿ ಮೆಚ್ಚುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಎಂತ ಕೊಂಚ ದಿನ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರಂತೆ. ಆಗ ಪ್ರೀತಿ ಮಾತು ಹೇಳುವುದೇ ಉದ್ಯೋಗ. ಇದಕ್ಕೆ "ಕೋರ್ಟ್‌ಷೀಪ್" ಎಂದು ಹೆಸರು. "ಕೋರ್ಟ್ ಷೀಪ್" ಎಂದರೆ ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಹೋಗುವ ಹೆಡ್ಡರು ಎಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ. ನನ್ನಂತಹ ಮೊದ್ದು ಒಬ್ಬ 'ಷೇಕ್ಸ್‌ಪೀರ್ ಒಳ್ಳೇ ಕವಿ' ಎಂತ ಯಾರೋ ಹೇಳಿದಾಗ ತಲೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ವಾರೆಮಾಡಿಕೊಂಡು, "ಷೇಕ್ ಪೀರ್, ಓಹೋ ತುರುಕರವನೋ?" ಎಂದನಂತೆ. ಅದರಂತೆ ಆದೀತು. "ಕೋರ್ಟ್ ಷೀಪ್"

ಎಂದರೆ ಪ್ರೀತಿಯ ಮಾತು. ನಾನು ನಮ್ಮ ರಂಗಪ್ಪನ 'ಕೋರ್ಟ್‌ಷಿಪಿನ' ವಿಷಯ ನಿಮಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಬಿಡುವಾಗಿದ್ದರೆ ಕೇಳಿ.

ರಂಗಪ್ಪನ 'ಕೋರ್ಟ್‌ಷಿಪ್' ಮದುವೆಗೆ ಮೊದಲೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ರಂಗಪ್ಪನೂ ರತ್ನಮ್ಮನೂ ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ನೋಡಿದಾಗ ಏನು ನಡೆಯಿತೋ ಅದನ್ನು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸಿದೇನೆ. ಮದುವೆಯ ದಿನ ಅವನು ಮಾತನಾಡಿದ್ದನ್ನೂ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ದೀಪಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಮಾಡಿದ್ದನ್ನೂ ಹೇಳಿದೇನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದು ಅದೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಸಹಾಯ ಅಷ್ಟೆ. ಮದುವೆಯ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಹಸೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವಾಗ ರತ್ನಮ್ಮ ರಂಗಪ್ಪನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಯ್ದಳು. ನಲುಗಿಗೆ ಕೂತಾಗ ಅವಳು ಕೊಂಚಕ್ಕೆ ಹಾಡು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ರಂಗಪ್ಪ,—ಪಾಪ, ಕಡಲೆಪುರಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆಯೇನೊ ಕೊಡಿ, ಎಂದನು. ರತ್ನಮ್ಮ ಇವರಿಗೇಕೆ ಇಷ್ಟು ಕೋಪ ಎಂತಲೋ ಏನೋ ಒಳ್ಳೆಯ ಹಾಡನ್ನು ಹೇಳಿದಳು. ರಂಗಪ್ಪನನ್ನು ಹಸೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿ, ಕುಂಕುಮ ಇಟ್ಟು, ಅರಿಸಿನ ಹಚ್ಚಿ, ಕಾಡಿಗೆ ಬಳಿದು, ಮಾಡುವ ವಿಕಾರವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟು, ಆಮೇಲೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಳು.

ರಾಗ—ದೇವರು ಬಲ್ಲ, ಆದರೆ ಇಂಪು. ತಾಳ—ನಾಕಾಣೆ.

ಗಡಿಗೇತಲೆ-ಲಳಿಗೇಹೊಟ್ಟೆ-ಕೊಳಗದಬಾಯಿ ।
ಹಲಗೇಹಲ್ಲು-ಗೂನುಬೆನ್ನು-ಬೆಡಗನೋಡಮ್ಮ ।
ಇವನ ಬೆಡಗ ನೋಡಮ್ಮ ।
ಇಂತ ಕೋತಿಮೂತಿ ವರನನ್ನು ಕರತಂದನೆ ।
ಮಾವ ಕರತಂದನೆ ।
ಅಪ್ಪ ನೋಡುತಿದ್ದನೇ ।

ರಂಗಪ್ಪ ಹಾಡು ಹೇಳು ಎಂದದ್ದು, ಸುಮಾರು ತಾನು ಆಗ ಕೇಳಿದ್ದನಲ್ಲಾ ಆ ಹಾಡನ್ನು ಹೇಳುವಳೆಂದು ನೆನಸಿಕೊಂಡು ಇರಬಹುದು. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸೊಗಸು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಕುಳಿತಿದ್ದ. ರತ್ನಮ್ಮ ತನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ "ಕೃಷ್ಣಾಮೂರ್ತಿ ಕಣ್ಣಾಮುಂದೆ ನಿಂತಿದ್ದಂತಿದೆ" ಎಂದು ಹೇಳುವಳೆಂದು ತಿಳಿದಿರಬಹುದು. ಇಲ್ಲವೆ, ಈಗ ವಾಡಿಕೆಗೆ ಬಂದಿರುವ

ನಾಟಕದ ಮಟ್ಟಿನ ಹಾಡುಗಳಂತಹ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಳೆಂದು ಕೊಂಡಿದ್ದನೊ? ಹಾಡನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ—ಮುಸ್ತಕ ಕಸ್ತೂರಿ ಎಲ್ಲಾ ಹೋಗಿ ಗಡಿಗೆತಲೆ, ಲಳಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಬಂತು. ತಾನು ಹೇಳಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕರೆದು "ಬೆಡಗ ನೋಡಮ್ಮಾ,—ಇವನ ಬೆಡಗ ನೋಡಮ್ಮ," ಎಂದು ಹಾಸ್ಯ ಬೇರೆ. ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ ಅವಳು ಹೇಳಿದ್ದರಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಮಾತು ಒಂದು ಇತ್ತು. ಹಸೇ ಮೇಲೆ ಕೂತುಕೂತು ಅವನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಗ್ಗಿದ್ದ. ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಕಬ್ಬಿಣದ ಸಲಾಕೆಯ ಹಾಗೆ ಕುಳಿತಿರುವುದು? 'ಗೂನು ಬೆನ್ನು" ಎಂತ ರತ್ನಮ್ಮ ಹೇಳುತ್ತಲೂ ಫಕ್ಕನೆ ನೆಟ್ಟಗಾದ. ಇಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಘೊಳ್ಳೆಂದು ನಕ್ಕರು. ರಂಗಪ್ಪ ಹುಡುಗಿಯ ಕಡೆ ನೋಡಿದ. ಅವಳು ತಲೆಯನ್ನು ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಒಂದು ಕೈಯನ್ನು ಬಾಯಿಗೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಬಾಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನಗು ಉಕ್ಕಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ರಂಗಪ್ಪನ ಕಡೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೇಳಮ್ಮ ಎಂತ ನಾನು ಹೇಳಿದೆ.

"ಯಾತಾದ ಬಾವಿನೀರ ಯರಚಾಬಲ್ಲನೇ"

ಎಂದು ರತ್ನಮ್ಮ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ವೇಳೆಗೆ, ರಂಗಪ್ಪನ ತಾಯಿ ಆ ಹಾಡು ಸಾಕು ಬಿಡಮ್ಮ, ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅವರಿಗೆ ಅದು ಸರಿಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗಿ ಒಳ್ಳೇ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಇಂಪಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದಳು. ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಬಹು ಸುಖವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ಆ ಹಾಡು ಸರಿಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ನೀವು ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಅವರನ್ನು ಯಾವ ರಾಗದಲ್ಲಾದರೂ ಬಯ್ಯಿರಿ, ಅವರು ಅದನ್ನು ಸಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಕುರೂಪಿ ಎಂದು, ಭೈರವಿ ಅಲ್ಲ ಆನಂದ ಭೈರವಿಯಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿ ತಾಳಹಾಕುತ್ತಾ ಬಯ್ದರೂ ಅವರು ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಸಮಾಧಾನಪಡುವರು. ರಂಗಪ್ಪ ನಿಗೆ ರತ್ನಮ್ಮನ ಹಾಡನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಸಮಾಧಾನವಾಗಿರಬೇಕು. ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಆಗಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ಬಹಳ ಮೆಚ್ಚಿಗೆಯೂ ಆಯಿತು. ಬಯ್ಯುವುದು ಆಪ್ತತೆಯ ಒಂದು ಚಿಹ್ನೆ. ನೀವು ಯಾರನ್ನಾದರೂ ನಿಮ್ಮವರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಅವರನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಯ್ಯಿರಿ. ಅದಕ್ಕೇ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮುದುಕರು "ಎಲಾ ಗುಲಾಮ, ಒಂದು ಚಿಟಿಕೆ ನಶ್ಯ ಕೊಡೊ" ಎನ್ನು

ವುದು, ಇಲ್ಲವೆ "ಈ ಲ—ಮಗನ ಹುಳಿ ಎಷ್ಟು ಸೊಗಸಾಗಿದೆ" ಎನ್ನು ವುದು. ಬಯ್ದರೆ ಜನ ನಿಮ್ಮವರು. ಅಂದು ರಂಗಪ್ಪ ರತ್ನಮ್ಮನವನಾದ.

ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ತೋರಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಬೇಕಲ್ಲವೆ? ರತ್ನಮ್ಮ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿದಳು. ನಮಗೆಲ್ಲ ಊಟವಾದಮೇಲೆ—ಮದುವೆಯ ಮನೆಯ ಊಟ, ಸವಿಯಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳು, ಸುಖ ಭೋಜನವಾಗಿತ್ತು. ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡರೆ, ನಾವು ಗಂಡಿನ ಕಡೆಯವರಲ್ಲವೆ?—ನನ್ನ ಅದೃಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಾನೂ ಗಂಡಿನಕಡೆಯವನಾದೆ—ನಮಗೆ ಬಂದ ಅಡಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಕೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಚಿಪ್ಪಿನ ಚೂರನ್ನು ಬಹು ನಯವಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕಿದ್ದರು. ನನಗೆ ಇರುವ ಎರಡು ಹಲ್ಲಿಗೆ ಬಹು ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸವಾಯಿತು. ಅಗಿದು ಅಗಿದು ಬೇಜಾರಾಗುವ ವೇಳೆಗೆ "ಯಾಕೆ, ಅಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಆಗಲಿಲ್ಲವೋ? ಹೌದು, ತೆಂಗಿನ ಚಿಪ್ಪು ಸ್ವಲ್ಪ ಗಟ್ಟಿಯೇ ನಿಜ. ಇಗೊ ಇದನ್ನ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಿ," ಎಂದು ಅಡಕೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ನಾನು ತಕ್ಷಣವೇ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ, ಇಕೊ ಈ ಆಟದಲ್ಲಿ ನಾನು ಗಂಡಿನ ಕಡೆಯವನಲ್ಲ, ಎಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟೆ. ಗಂಡಿನ ಕಡೆಯವರು ಇನ್ನು ಏನೇ ನನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೋ ಎಂದು ಹೆದರಿದೆ. ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸವೇ ಆಯಿತು. ನಾನು ರಂಗಪ್ಪ ಆಮೇಲೆ ಇಬ್ಬರೇ ಒಂದು ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದೆವು. ರಂಗಪ್ಪ ಏನೇನನ್ನೋ ನೆನಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಬಹಳ ಯೋಚನೆ, ಬಹು ಧ್ಯಾನ. ಹಾಗೆಯೇ ಆಯಾಸದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ನಿದ್ದೆಬಂದ ಹಾಗಿರಲು ಆಕಳಿಸುತ್ತಾ ಯಿದ್ದ. ಹೊರಗಡೆ ರತ್ನಮ್ಮನೂ ಅವಳ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಮಗಳೂ ಏನೋ ಗುಸಗುಸ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ರತ್ನಮ್ಮನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಕಡುಬು–ರಂಗಪ್ಪನಿಗೆ ಇದು ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ–ಹೇಳೋಣವೆಂದರೆ, ನಾನು ಗಂಡಿನ ಕಡೆಯಲ್ಲ, ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದೆ—ಆದ್ದರಿಂದ ಸುಮ್ಮನಾದೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ನಾನು ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಏಟು ತಿಂದಿರಲಿಲ್ಲವೆ? ಆ ಸುಖ ರಂಗಪ್ಪನಿಗೆ ಏಕೆ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗಬೇಕು? ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಜೈತ್ರ ಯಾತ್ರೆಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಕಳೆಯಲು, ಆಮೇಲೆ ರತ್ನಮ್ಮ ಕೊಟಡಿ

ಯೊಳಕ್ಕೆ ಧಡಧಡನೆ ಬಂದು ರಂಗಪ್ಪನ ಹಿಂದುಗಡೆಯಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗುರಿ ಇಟ್ಟು ನಡುತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕಡುಬನ್ನು ಧತ್ ಎಂತ ಹೊಡೆದಳು. ಹೊಡೆದ ಏಟಿಗೆ ನಾನು ನಡುಗಿದೆ. ರಂಗಪ್ಪ "ಓ!" ಎಂದು ಬೆಚ್ಚಿ ಬಿದ್ದ. ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಶತ್ರುಸೇನೆ ಪಲಾಯನ ವಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಹೊಸ ರೀತಿಯ ಯುದ್ಧ, ನೋಡಿ; ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿದವರು ಜಯಶಾಲಿಗಳು.

* * * * * *

ಇದರ ಮೇಲೆ ದೀಪಾವಳಿ; ಆದಾದಮೇಲೆ ಕಾಗದಗಳು. ನಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಗದಗಳು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಗಂಡನು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆಯು ತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಹೆಂಡತಿ ಗಂಡನಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಮನೆ ಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಇದುರಿಗೆ ಬಂದರೆ, ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ ಹೆದರಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರಬೇಕಾಗಿತ್ತು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮೂಗುಜೀವಿ ಗಳಂತೆ ದೂರದೂರದಿಂದ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ನೋಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಇಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗಿರುವಾಗ ನಾಗರಿಕತೆ, ಕಾಗದ ಬರೆಯುವುದು ಹೇಗೆ? ಈಗ ಅದೆಲ್ಲಾ ಬಂದಿದೆ. ಪೋಸ್ಟಾಫೀಸು ಬಂದಿದೆಯಲ್ಲ, ನಮ್ಮವರ ಕಾಸನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ; ಕಾಗದ ಬರೆದದ್ದೂ ಬರೆದದ್ದೆ. ಉಪ್ಪಿಲ್ಲ, ಕಾರವಿಲ್ಲ; ಬೇಸರವಾಗುವಹಾಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆಯುವುದು. ಪೋಸ್ಟಾಫೀಸಿಗೆ ಲಾಭ.

ರಂಗಪ್ಪ ಒಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದ.

ಸ್ವಲ್ಪ ತಾಳಿ. ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಾನೇ ಬರೆದದ್ದು. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ನಾನು ಹೇಳುವುದೆಲ್ಲ ನಾನೂ ರಂಗಪ್ಪನೂ ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಬರೆದಿರುವುದು. ಇವರಿವರ ಕಾಗದಗಳಲ್ಲಿ ಏನಿತ್ತೆನ್ನುವುದನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಅಮ್ಮಯ್ಯನೂ ಇಲ್ಲ. ರಂಗಪ್ಪನನ್ನ ಕೇಳಿದೆ—ಅವನು ಸಹಾಯಮಾಡು ತ್ತೇನೆ, ಎಂತ ಹೇಳಿದ. ಕಾಗದಗಳಲ್ಲಿ ಏನಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದನ್ನ ರಂಗಪ್ಪ ಬರೆದಿದಾನೆ; ಮಿಕ್ಕದ್ದೆಲ್ಲಾ ನಾನು ಬರೆದಿದೇನೆ ಎಂತ ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೇ ನನ್ನದು, ಅಷ್ಟೇ ಅವನದು, ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸುವು ದಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟವಾದ್ದರಿಂದ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಸೂಚನೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಯಾವುದನ್ನು ಓದಿದರೆ 'ಭಲೆ' ಎನ್ನುವಹಾಗೆ ಇದೆಯೋ

ಅದನ್ನು ನಾನು ಬರೆದದ್ದು ಎಂದುಕೊಳ್ಳಿ ; ತಪ್ಪಾದದ್ದೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿದೇ ಇದೆ, ರಂಗಪ್ಪನದು.

ರಂಗಪ್ಪ ಒಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದ. ಕಾಗದ ಹೋಗಿದೆ. ಜವಾಬಿಗೆ ಕಾದು ಕಾದು ಕೊನೆಗೆ ಅದು ಬಂತು. ನಿಮಗೆ ಐನೂರು ರೂಪಾಯಿನ ಕೆಲಸವಾಯಿತೆಂದೋ ಆಗಲಿಲ್ಲವೆಂದೊ ತಿಳಿಸುವ ಕಾಗದ ಬಂದಾಗ ಅಷ್ಟು ಕಳವಳವಿರಲಾರದು. ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೇನುತಾನೇ ಇದೆಯೋ! ದೀಪಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಮಾತನಾಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಾವಕಾಶ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡ ಹುಡುಗಿ, ಈಗ ಏನೇನು ಪ್ರೀತಿಯ ಮಾತನ್ನು ಬರೆದಿರುವಳೋ? ಪ್ರಾಣನಾಥ ಎಂದು ಬರೆದಿರಬಹುದು, ಪ್ರಾಣೇಶ್ವರ ಎಂದು ಬರೆದಿರಬಹುದು. ಪ್ರಾಣನಾಯಕ ಎಂದು ಬರೆದಿರ ಬಹುದು. ಇಲ್ಲ, ನಾವಲ್‌ಗಳನ್ನು ಓದಿ ಪ್ರಾಣಾಧಿಕ ಎಂತಲೇ ಬರೆದಿರ ಬಹುದು. ಅಥವಾ ಸ್ವಲ್ಪ ಹುಚ್ಚಿಯಾದರೆ, ನನ್ನ ಹೃದಯದ ಏಕನಾದ ಎಂತಲೋ, ತಂಬೂರಿಯೆಂತಲೋ, ಬರೆದಿರಬಹುದು. ಪ್ರಾಣವೂ ಅಧಿ ಕವೂ ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಇದೆ. ಗಂಡನನ್ನು ಪ್ರಾಣಾಧಿಕ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ ದೀಯಾ, ಎಂತ ನಮ್ಮವರನ್ನು ಒಂದು ದಿನ ಕೇಳಿದೆ. ನನ್ನಂತಹ ಪ್ರಾಣ ವಾಗಿ ನಿಮ್ಮಂತಹ ಗಂಡನಾದರೆ ಹೇಳಬಹುದು, ಎಂದು ಅವರು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟರು. ನಾನು ಅಷ್ಟು ಒಳ್ಳೆಯವನೆ? ನಿಜವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೀಯಾ, ಎಂದು ನಾನು ಕೇಳಿದೆ. ನಾನು ಒಳ್ಳೆಯವನೆಂದೇ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ; ಅವರೂ ಹೇಳಲಿ ಇನ್ನೊಂದುಸಲ, ಎಂದು ನಾನು ಕೇಳಿದೆ. ಅವರು, "ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕುರುಡುಕಾಸಿನ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಯಾಕೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳಬಾರದು," ಎಂದು ಹೇಳಿ ನಕ್ಕರು. ಇಕೋ ಅದೇ "ಪ್ರಾಣಾಧಿಕ." ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿ ನಿಮಗೆ ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ತಿಂಡಿ ಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಾಗ, ನೀನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆಯಾ, ಎಂದು ನೀವು ಕೇಳಿದರೆ—ನೀವು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ನಾನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಹಾಗೆಯೇ, ಎಂದು ಹೇಳುವರು. ಹುಡುಗಿ; ಆಕೆಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಅವರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನೀವೇ ತಿಂಡಿಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪಟ್ಟಾಗಿ ತಿನ್ನಬೇಡಿ. ಇದೆಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಾಣಾಧಿಕ, ಇವನು ತಿಂಡಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಾನೇ ತಿಂದಿದಾನೆ, ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವರು.

ನೀವು ಏನುಮಾಡಬೇಕೆಂದರೆ, ನೀನು ತಿಂದರೆ ನಾನು ತಿಂದಹಾಗೆಯೇ, ಎಂದು ಅವರು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆಯೇ ಮರ್ಯಾದೆಗೆ ಹೇಳಿ, ಅರ್ಧ ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಅರ್ಧ ನೀವು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ; ಇಲ್ಲದೇ ಇದ್ದರೆ, ಆಮೇಲೆ ತಿಂಡಿ ಬರುವಾಗಲೇ ಅರ್ಧಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ಬರುವುದು.

ಪ್ರಾಣಾಧಿಕ ಅನ್ನುವ ಮಾತಿಗೆ ಬಂತು. ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಏನೇನು ಬರೆದಿದೆಯೋ ಎಂದು ನೋಡಿದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ,

"ತೀ॥ ರಂಗರಾಯರಿಗೆ–ನೀವು ಬರೆದ ಕಾಗದ ಬಂತು–ನಾವೆಲ್ಲರು ಸೌಖ್ಯ–ಇನ್ನೇನು ವಿಶೇಷವಿಲ್ಲ. ರತ್ನಮ್ಮ"—ಎಂದಿತ್ತು.

ರಂಗಪ್ಪನಿಗೆ ಇದನ್ನು ಓದಿ ಬಹಳ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. "ತೀ॥ ರಂಗರಾಯರು!" ಬಹಳ ಸೊಗಸಾಯಿತು. ದೊಡ್ಡವರನ್ನು ತೀ॥ ಎನ್ನಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ತೀ॥ ಎಂದು ಬರೆದಳೇನೊ? ಅಂತು ಇದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಡಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲಾ? ಏನೆಂದು ಬರೆಯುವುದೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಡುವುದು? ಹೀಗೆ ಅತ್ತು ಅತ್ತು ಔತಣಕ್ಕೆ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೆ? ಹ್ಯಾಗೋ, ನೋಡೋಣ, ಎಂದು ರಂಗಪ್ಪ ಈ ಕಾಗದ ಬರೆದನು.

"ಪ್ರಿಯೆ,

ನಿನ್ನ ಕಾಗದ ಬಂತು. ನನಗೆ ಅದರ ಮೊದಲನ್ನು ನೋಡಿ ಬಹಳ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಬರೆಯುವುದುಂಟೆ? ನಾನು ಮೇಲೆ ಬರೆದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡು. ಅದರಂತೆ ಬರೆಯಬೇಕು. ನಾನು ಕ್ಷೇಮ—ನಿನ್ನ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕೆ ಬರೆಯುವುದು. ಇತಿ—"

ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ—

"ಪ್ರಿಯನೆ,

ನಿಮ್ಮ ಕಾಗದವು ಬಂತು. ನಾವು ಸೌಖ್ಯ.

ರತ್ನಮ್ಮ."

ರಂಗಪ್ಪನು ಬದಲಿಗೆ ಬರೆದ, ಏನೆಂದರೆ—

"ಪ್ರಿಯೆ!

ನಿಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನವರು ನಿಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನವರನ್ನು ಕರೆಯಬೇಕಾದರೆ ಪ್ರಿಯನೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆಯೇ? ನೀನು ನನಗೆ ಹಾಗೆ ಬರೆದಿದೀಯಲ್ಲ.

ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ವಾಡಿಕೆ, ಗಂಡನನ್ನು ಪ್ರಿಯರೆ, ಇತ್ಯಾದಿ ಬರೆಯಬೇಕು. ನಿನಗೆ ಇದು ತಿಳಿಯದೇ ಇಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ನಾನು ಸೌಖ್ಯ. ನಿನ್ನ ಕ್ಷೇಮಸಮಾಚಾರಕ್ಕೆ ಕಾಗದ ಬರೆಯುವುದು. ಇತಿ—''

ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲು—

''ನಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನವರು ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನವರನ್ನು ''ಏನಂದರೆ'' ಎಂತ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನನಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಾನು ಬರೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ರತ್ನಮ್ಮ.''

ಈ ಕಾಗದ ಯಾರಿಗೆ ಬರೆದದ್ದು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ ಗುರುತೇ ಇಲ್ಲ.

ರತ್ನಮ್ಮನಿಗೆ ಕೋಪಬಂದಿರಬೇಕು. ತಾನು, ಮಹಾದೇವಿ, ಕಾಗದ ಬರೆದದ್ದೇ ಸಾಕು, ಎಂದು ರಂಗಪ್ಪ ಅದನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಒತ್ತಿಕೊಂಡು ತೃಪ್ತನಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದನಲ್ಲಾ ಎಂದು ಅವಳಿಗೆ ಬಹಳ ಕೋಪ ಬಂದಿರಬೇಕು. ಬರವಣಿಗೆಯೋ—ಹೆಂಗಸರ ಮನಸ್ಸಿನಂತೆ ಡೊಂಕು ಡೊಂಕು. ಅಕ್ಷರಗಳಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಯೇನೋ ದಪ್ಪ; ಆದರೆ ಶಕ್ತಿಸಾಲದು. ಸಾಹುಕಾರರ ಹಾಗೆ. ರಂಗಪ್ಪನಿಗೂ ಕೋಪಬಂತು. ಆದರೆ ತಿಳಿಯದ ಹುಡುಗಿ ಅಲ್ಲವೆ; ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿ ಒಂದು ಕಾಗದವನ್ನು ಬರೆದು ಕಳುಹಿಸಿದ.

''ನೀನು ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೀಯೆ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಕೋಪಕ್ಕೇನೂ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕೆಂದು ಹಾಗೆ ಬರೆದೆನೇ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ. ನೀನು ಸರಿಯಾಗಿ ಜವಾಬು ಕೊಡುವುದು. ಕೊಡುತ್ತೀಯೆ ಎಂದು ನಂಬಿದೇನೆ.

ಇತಿ—''

ಇದಕ್ಕೆ ಜವಾಬು ಇಲ್ಲ.

ಆಮೇಲೆ ಮೂರು ಕಾಗದ ಬರೆದ.

ಜವಾಬು ಇಲ್ಲ.

ಆಮೇಲೆ ಏನೋ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ ಪುನಃ ಕಾಗದ ಬರೆಯುವ ಹಾಗಾಯಿತು. ಕಾಗದವಾದರೋ ಬಹು ಚಿಕ್ಕದು. ಕಾದು ಕಾದು

ಕಾಗದವನ್ನು ತೆರೆದು ಓದಿ ನೋಡಿದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಎರಡೇ ಮಾತು. "ನಾನು ಕ್ಷೇಮ, ನಿನ್ನ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕೆ ಬರೆಯಬೇಕು." ಇದು ಮೊದಲು ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಸಾಕಾದಷ್ಟು ವಿಷಯವಾದರೂ ಪುನಃ ಪುನಃ, ಸುಖವಾಗಿದೇವೆ, ಎನ್ನುವ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ರಂಗಪ್ಪ ಒಂದು ಸಲ, ಇನ್ನೇನಾದರೂ ಬರೆ, ಕಾಗದ ಸ್ವಲ್ಪ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಬರೆ, ಎಂದನು. ರತ್ನಮ್ಮನ ಕಾಗದ ಬಂತು. ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡ ಅಕ್ಷರ. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲಿತ ಕುಂಬಳಕಾಯಷ್ಟು ಗಾತ್ರ. ವಿಷಯವೇನೋ ಮೊದಲಿನ ವಿಷಯವೇ. ಅವಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸೇರಿಸಿರುವುದು ಹೀಗೆ: ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕ್ಷೇಮ, ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ "ಇಲ್ಲಿ ನಾನು ಕ್ಷೇಮ. ನಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನವರು ಕ್ಷೇಮ. ನಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನವರು ಕ್ಷೇಮ. ಅವರ ಕೂಸೂ ಕ್ಷೇಮವಾಗಿದೆ." ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಕ್ಷೇಮವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೇ ಕ್ಷೇಮವಾಗಿರಲು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿದರು. "ಇದೇನು ಹೀಗೆ ಬರೆಯುವುದು; ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕ್ಷೇಮ ಎಂದರೆ ಏನು ವಿಷಯವೊ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ಮಾತು ಬರೆದರೂ ಅದೇ ವಿಷಯ; ಇನ್ನು ಬೇರೆ ಏನನ್ನಾದರೂ ಬರೆಯಬಾರದೆ;" ಎಂದು ರಂಗಪ್ಪ ಬದಲಿಗೆ ಬರೆದನು.

ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರದ ಕಾಗದ—

"ಪ್ರಿಯರೆ,

ಗೂಳಿ ಗುಟರು ಹಾಕುತ್ತದೆ. ನಾಯಿ ಬಗುಳುತ್ತದೆ. ಬೆಕ್ಕು ಮಿಯಾವ್ ಎನ್ನುತ್ತದೆ. ಕಾಗೆ ಕರ್ರೆನ್ನುತ್ತದೆ. ಕತ್ತೆ ಕಿರುಚುತ್ತದೆ. ನವಿಲು ಕೇಕೆ ಹಾಕುತ್ತದೆ.

ಮಿರುಮಿರುಗುವೆ ಹಾ ಕಿರು ತಾರಗೆಯೇ।
ಅರಿಯೆನು ನಾನೆಲೆ ನೀನಾರೋ।
ಧರೆಗಿಳಿಯದೆ ನೀನಿರುತಿಹೆ ದೂರದಿ।
ನೆರೆತೊಳಗುವ ವಜ್ರದ ತೆರದಿ॥

ಕುರಿ 'ಬ್ಯಾ' ಎನ್ನುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನೇನೂ ವಿಶೇಷವಿಲ್ಲ.

ರತ್ನಮ್ಮ".

ಇನ್ನೇನನ್ನಾದರೂ ಬರೆದ ಹಾಗಾಯಿತಲ್ಲ. ಈ ಹೊಸ ನಮೂನೆ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಜನರ ಕ್ಷೇಮಸಮಾಚಾರದ ಮಾತೇ ಇಲ್ಲ. ಪ್ರಾಣಿವರ್ಗದ ಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನೂ ನಡೆವಳಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಕುರಿತು ಒಂದು ಉಪನ್ಯಾಸ; ಆಮೇಲೆ ನಕ್ಷತ್ರಕ್ಕೆ ಹೇಳಿರುವ ಪದ್ಯ ಒಂದು. ಸುಲಭವಾಗಿಯೇ ಒಂದು ಕಾಗದವಾಯಿತು, ನೋಡಿ. ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗಿಯರಿಗೂ ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾದ ಹುಡುಗರಿಗೂ ಇದೊಂದು ಬುದ್ಧಿಯ ಮಾತು ಹೇಳು ತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿ. ನಿಮ್ಮ ಗಂಡನಿಗೋ ಹೆಂಡತಿಗೋ ಕಾಗದ ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಾಗ ಏನು ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ತೋಚದೆ ಇದ್ದರೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು "ಹಸು ಬಹಳ ಸಾಧುವಾದ ಪ್ರಾಣಿ" ಇತ್ಯಾದಿ, ಅಥವಾ "ದೀನ ನಾನು ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಕೆ...." ಎಂದು ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಪಾಠಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದರಲ್ಲಾದರೂ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಬರೆದರೆ ಸಾಕು. ಕಾಗದ ಬರೆದ ಹಾಗಾಯಿತು. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪುಸ್ತಕ ದಿಂದಲೇ ಬರೆದರೆ ನಾವು ಏನು ಬರೆದ ಹಾಗಾಯಿತು ಎನ್ನುವುದಾದರೆ "ಕುರಿ ಬ್ಯಾ ಎನ್ನುತ್ತದೆ." ಎನ್ನುವಂತಹ ಒಂದು ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಂತದ ಮಾತನ್ನು ಸೇರಿಸಿಬಿಡಿ. ಈ ಕಾಲದ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಹಾಗಾಯಿತು. ಅಂತು ಕಾಗದ ಒಂದನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಬರೆದಹಾಗಾಯಿತು. ಜ್ಞಾಪಕವಿರಲಿ.

*   *   *   *   *   *

ಇದೆಲ್ಲಾ ಕೋರ್ಟ್‌ಷಿಪ್. ಇನ್ನೂ ಕೋರ್ಟ್‌ಷಿಪ್ ಇದೆ. ಆದರೆ ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೇಳಿದರೆ ಬೇಸರವಾದೀತು. ಇದು ಕೋರ್ಟ್‌ಷಿಪ್ ಅಲ್ಲವೆಂದು ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು? ನಮ್ಮಾಕೆ ನನಗೆ ಇದರಂತಹ ಹುಚ್ಚು ಬೆಪ್ಪುತನವನ್ನು ನಲವತ್ತು ವರುಷದ ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದರು. ನನಗೆ ಆಗ ಬಹಳ ಆನಂದವುಂಟಾಯಿತು. ಈಗಲೂ ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೆನೆದುಕೊಂಡರೆ ಬಹಳ ಸುಖ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಬೆಳಗಾಗುವಾಗ ಬೀಸುವ ಗಾಳಿ ದೂರ ದಲ್ಲಿ ಹೊರಟು, ನಮ್ಮೂರ ಬಾವಿಯ ಕೆಳಗಣ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಪೊದೆಯಲ್ಲಿ ತೂರಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಂದು, ಕೊಳದ ತಾವರೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ, ಆಮೇಲೆ ನನ್ನ ಕಣ್ಣು ಮೂಗು ಕಿವಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮುತ್ತಿದಾಗ ಯಾವ ಸುಖವೋ ಆ ಸುಖವು, ನನ್ನ ಚಿಕ್ಕಂದಿನ ಪ್ರೇಮದ ಬಹುಕಾಲದ ಹಿಂದಣ

ಜ್ಞಾಪಕದಿಂದ ನನಗೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಜ್ಞಾಪಕವನ್ನು ದೇವರು ಎಲ್ಲರ ಪಾಲಿಗೂ ಕೊಡಲಿ!

ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬರೆಯುತ್ತಾ ನಾನು ನಮ್ಮಾಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ನಾನು ನಿನಗೆ "ಮೆಕಾಲ್ಲಾ" ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆ, ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಹಾಗೆಂದರೇನು ಎಂದು ಅವರು ಕೇಳಿದರು. ಅನುಸರಿಸುವುದು, ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕಾಣು ವುದು, ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದೆ. "ಅನುಸರಿಸದೆ, ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕಾಣದೆ ಇದ್ದರೆ ಆಗುತ್ತದೆಯೆ? ಈಗ ನೋಡಿ, ಊಟದ ಹೊತ್ತು; ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಹೋಗಿ ಅಲೆದು ಬಂದಿದೀರಿ. ಈಗ ನನ್ನನ್ನು ಅನುಸರಿಸು ತ್ತಿದೀರಿ."—ಈ ಮಾತು ಕಠಿನವೆನ್ನಬೇಡಿ. ಭಗವಂತನು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಹೃದ ಯದ ಮಾರ್ದವವನ್ನು ಮರೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಠಿನವಾದ ಮಾತನ್ನು, ಮಾತಿನ ಕಾಠಿನ್ಯವನ್ನು ಮರೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಇಂಪಾದ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿ ದಾನೆ. ಅವರು ಹೀಗೆ ಏನಾದರೂ ಹೇಳಿದರೆ ಸುಖವೇ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲೂ ಊಟಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಅವರು ಸ್ವಲ್ಪ ಬಯ್ದರೂ ತೊಂದರೆಯಿಲ್ಲ, ಯಾಕೆಂದರೆ, ಎಲೆಮುಂದೆ ಕೂತಾಗ ಸ್ವಲ್ಪ ತುಪ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಾಕು ತ್ತಾರೆ; ಇದು ಬೇಕೆ, ಅದು ಬೇಕೆ, ಎಂತ ಕೇಳುತ್ತಾರೆ–"ಮೆಕಾಲ್ಲಾ ಇಲ್ಲದೆ ಉಂಟೇನು? ಮದುವೆ ಎಂದರೆ, ಒಂದು ಹಗ್ಗದ ಎರಡು ಕಡೆಯೂ ಜೇರ ಕುಣಿಕೆ ಹಾಕಿ, ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಹಿಡಿದು, ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಒಂದೊಂದು ಜೇರಕುಣಿಕೆ ತಗಲಿಸುವುದು. ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಅನುಸರಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೆ ಇಬ್ಬರ ಕುತ್ತಿಗೆಗೂ ಬೀರುತ್ತೆ"—ಎಂದರು. ನಿಜವಾದ ಮಾತು ನೋಡಿ; ಹತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ತಾಯಿ; ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದ್ದು ಉಂಟೆ?

ಕಾಗದಗಳ ಸಮಾಚಾರ ನಿಮಗೆ ಮೊದಲೇ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಹೇಳಿದೇನೆ. ಅದೇನೋ ಆ ತೀರ್ಥರೂಪರು, ಗುಟುರು ಹಾಕಿದರು, ಎನ್ನುವ ಮಾತು ನಿಜ ಎನ್ನುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಹ್ಯಾಗೋ, ನನಗೇನು? ರಂಗಪ್ಪನಿಗಂತೂ ಶಾಸ್ತಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆಗಲಿ; ರತ್ನಮ್ಮನ ಕೆಲಸ ರಂಗಪ್ಪನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳುವುದು.

ವೆಂಕಟರಾಯನ "ಪಿಶಾಚ"

ವೆಂಕಟರಾಯ ಬೆಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಪಾದುಗೆ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಓದುವುದಕ್ಕೆ ನಿಂತಿದ್ದ. ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಅವನ ತಾಯಿಗೆ ಏನೋ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದ ಸಂಬಂಧ. ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಓದುತ್ತಾ ಇದ್ದ. ನಮ್ಮೂರಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷು ಸ್ಕೂಲು ಇಲ್ಲ. ರಂಗಪ್ಪ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಕೆಲವು ವರುಷಗಳಾದ ನಂತರ ಇತರ ಹುಡುಗರೂ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ವಾಡಿಕೆಗೆ ಬಂತು. ಕನ್ನಡ ಪರೀಕ್ಷೆ ಆದ ಒಡನೆಯೇ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿ ಬಂದುದರಿಂದ ಹುಡುಗರು ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿ ನಲ್ಲಿಯೇ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ವೆಂಕಟರಾಯ ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗನಾಗಿದ್ದಾಗಲೇ ತಾಯಿತಂದೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನಂಟರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ಇರಬೇಕಾಯಿತು.

ಹುಡುಗರಿಗೆಲ್ಲ ಪಿಶಾಚದ ಭಯ. ನಾನು ಇದುವರೆಗೆ ಕಣ್ಣು ಇಲ್ಲದ ಹುಡುಗರನ್ನು ನೋಡಿದೇನೆ, ಕಾಲು ಇಲ್ಲದ ಹುಡುಗರನ್ನ ನೋಡಿ ದೇನೆ, ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದ ಹುಡುಗರನ್ನು ನೋಡಿದೇನೆ; ಪಿಶಾಚದ ಭಯ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇಲ್ಲದ ಹುಡುಗರನ್ನ ಇನ್ನೂ ನೋಡಿಲ್ಲ. ಆದರಲ್ಲೂ ಜನಿವಾರ ಹಾಕುವ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಪಿಶಾಚದ ಭಯ ಇಲ್ಲದೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. "ಅಪ್ಪ, ಈ ಜನಿವಾರ ಯಾಕಪ್ಪಾ?" ಎಂತ ಹುಡುಗ ತಂದೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ "ಅದರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಗಂಟಿದೆ, ನೋಡು; ರುದ್ರಗಂಟಿದೆ ನೋಡು; ಅದನ್ನು ತೋರಿಸಿದರೆ ಪಿಶಾಚ ಓಡುತ್ತದೆ." ಎಂತ ತಂದೆ ಹೇಳಿಕೊಡುವನು. ಇದರಿಂದ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಏನಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ, ಪಿಶಾಚ ಬರುವುದು ಎನ್ನು ವುದು ನಿಜವಾದ ಮಾತು ಎಂತ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅದು ಬಂದಾಗ್ಗ ಜನಿವಾರ ತೋರಿಸಿದರೆ ಅದು ಓಡುವುದೋ ಇಲ್ಲವೋ ಅದು ಬೇರೆ ಮಾತು. ಬರುವುದುಂಟು, ಎಂದಾಯಿತು. ಇದೇ ಅಲ್ಲದೆ, ನಮಗೆ ಯಾವುದು ನಿಜ ವೆಂದು ತಿಳಿಯದೋ ಅದನ್ನು ನಂಬುವುದರಲ್ಲಿ ನಮಗೆಲ್ಲ ಬಹು ಆಸೆ.

ವೆಂಕಟರಾಯ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳುವನು ; ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಗಾದರೂ ಹೋಗಿ ಬರುವನು. ಹಾಗಾಗಿ ಹೀಗಾಗಿ ಅವನ ಪಾಡಿಗೆ ಪಿಶಾಚವು ನಿಜವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತ್ತು.

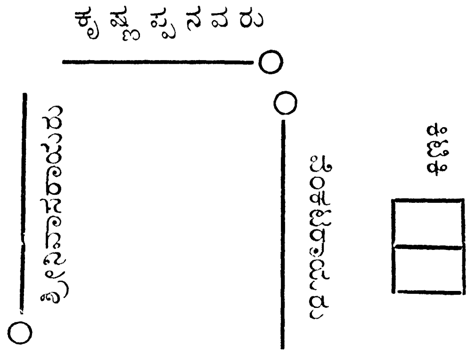
ಈ ಸಮಾಚಾರ ಯಾತಕ್ಕೆ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದೆನೆಂದರೆ, ಮೊನ್ನೆ ಪಂಚಮಿಯ ದಿನ ಅವನಿಗೆ ಶಾಂತಿಪ್ರಸ್ತವಾಯಿತು. ಅವನಿಗೆ ಈ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡುವ ವಿಷಯ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹುಡುಗಿಯ ಕಡೆಯವರು ಬಂದಾಗ ವೆಂಕಟರಾಯ ಅವರ ಕಡೆಯವರಿಗೆ ಒಂದು ಕೆಲಸ ಕೊಟ್ಟ. ಅದು ನನಗೆ ಜ್ಞಾಪಕ ಬಂತು. ಜ್ಞಾಪಕ ಬಂದಾಗ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ, ನಿಮಗೂ ಹೊತ್ತುಹೋಗುತ್ತದೆ; ನನಗೂ ಹೊತ್ತುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಏನು ನಡೆಯಿತು ಎನ್ನುವುದನ್ನ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಜೋಕೆ! ಈಗಲೇ ಹೇಳಿದೇನೆ; ಇದು ಒಂದು ಪಿಶಾಚದ ಕತೆ. ಹೆದರಬೇಡಿ, ಅಷ್ಟೆ.

ನಾನು ಹೇಳುವುದು ಈಗ ಏಳು ವರುಷದ ಮಾತು. ಆಗ ವೆಂಕಟರಾಯನಿಗೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಹದಿನೈದು ವರುಷ ವಯಸ್ಸಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಹುಡುಗ ಚೆಲುವಾಗಿದಾನೆ, ಓದುತ್ತಿದಾನೆ, ಎಂದು ತಿಳಿದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ನಾನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ಹೆಣ್ಣು, ತಾನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ಹೆಣ್ಣು, ಎಂದು ಬರುವರು. ವೆಂಕಟರಾಯನಿಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡುತ್ತೇವೆ ಎಂತ ಬಹಳ ಜನ ಬಂದು ಬಂದು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗ ಅವನ ಮಾವನಾಗಿದ್ದಾರಲ್ಲಾ ಇವರು ಒಂದು ದಿನ ಬಂದು ನಮ್ಮೂರಲ್ಲಿ ಅವನ ತಂದೆಯನ್ನ ಹುಡುಗನ ಜಾತಕ ಕೊಡಿ ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ತಾವು ಹೋಗಿ ಹುಡುಗನನ್ನ ನೋಡಿ; ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಪ್ಪಿದರೆ ಆಮೇಲೆ ನೋಡೋಣ, ಎಂದು ವೆಂಕಟರಾಯನ ತಂದೆ ಹೇಳಿದರು. ಎಲ್ಲಿದಾನೆ ಎನ್ನುತ್ತಲೂ ಪಾದುಗೆ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಗುರುತನ್ನ ಹೇಳಿದರು. ಹುಡುಗಿಯ ತಂದೆಗೂ ಪಾದುಗೆ ಕೃಷ್ಣರಾಯರಿಗೂ ಮೊದಲು ಪರಿಚಯ ಉಂಟಂತೆ. ಓಹೋ! ಅವರೇ? ಹಾಗಾದರೆ ಹುಡುಗ ನಮ್ಮವನ ಹಾಗೆಯೇ ಸರಿ, ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ, ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವರು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋದರು. ಅದು ಆದದ್ದೂ ಹಾಗೆಯೆ. ಆದರೆ ಅದು ಹಾಗೆ ಆಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಇನ್ನೊಂದು ಕೆಲಸ ನಡೆದು ಮದುವೆಗೆ ಅಡ್ಡಿಬಂದಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ನಿಮಗೆ ಈಗ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ವೆಂಕಟರಾಯನನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೃಷ್ಣ ರಾಯರ ಮನೆಗೆ ಹುಡುಗಿಯ ತಂದೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರೂ, ಅವರ ಜತೆಗೆ ಅವರ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಎನ್ನುವರೂ ಇಬ್ಬರೂ ಹೋದರು. ಹುಡುಗ ನನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪಿತು. ಇವರು ನಿನ್ನ ಮಾವಂದಿರಯ್ಯ ಎಂದು ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ವೆಂಕಟರಾಯನಿಗೆ ಹೇಳಿದರು. ವೆಂಕಟರಾಯನಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ಉಬ್ಬಿತು; ಸಂತೋಷದಿಂದ ಉಕ್ಕಿತು. ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ದೊಡ್ಡವನಾದೆನಲ್ಲಾ! ಎಂದು. ಆದರೂ ಮರ್ಯಾದೆಗೆ, ನಾನು ಈಗ ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ಬಂದವರು ರಾತ್ರಿ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಊಟಮಾಡಿದರು. ಊಟಮಾಡಿ ಆ ಮನೆಯ ಮಹಡಿಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಕೊಟಡಿ, ಆ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟರಾಯ, ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರು, ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರು, ಮೂವರೂ ಮಲಗಿಕೊಂಡರು.

ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಮನೆಯಬಾಗಿಲು ಇರುವುದು ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ. ಬೀದಿಯು ಉತ್ತರ ದಕ್ಷಿಣವಾಗಿರುವುದು. ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಮನೆ ಮಹಡಿಯ ಮನೆ. ಆ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಯಾವುದೂ ಮಹಡಿಯ ಮನೆಯಿಲ್ಲ. ಆ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅದು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮನೆ. ಮಹಡಿ ಚಿಕ್ಕದಾದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕಿಟಿಕಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಬೀದಿ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಎಲ್ಲಾ ಮನೆಗಳೂ ಕಾಣುವುವು. ಆ ಮನೆಯ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಮೂರೇ ಮನೆ. ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಎಂದರೆ ಬಲಗಡೆಗೆ ಮನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚು. ಮಹಡಿಯ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಿಟಿಕಿ ಈ ಕಡೆಗೆ ಇತ್ತು. ವೆಂಕಟರಾಯ ಆ ಕಿಟಿಕಿಯ ಹತ್ತಿರ ಮಲಗಿಕೊಂಡ; ಗೋಡೆಯ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಮಲಗಿ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ತಲೆಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರು ವೆಂಕಟ ರಾಯನ ತಲೆಯಬಳಿ ತಲೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಉತ್ತರ ದಕ್ಷಿಣವಾಗಿ ಮಲಗಿ ಕೊಂಡರು. ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರು ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರ ಕಾಲಿನ ಹತ್ತಿರ ಕಾಲ ನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ತಲೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಲಗಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ನಾನು ಹೇಳುವುದು ತಿಳಿಯಿತಷ್ಟೆ. ನಡೆದ ಸಮಾಚಾರ ನಿಮಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ಈ ಮೂವರೂ ಹೇಗೆ ಮಲಗಿದ್ದರೆಂದು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಯ ಬೇಕು. ನಾನೂ ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದೆ ಎಂತ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿ. ನಾನೂ ಒಂದು ಕಡೆ

ಮಲಗಿದ್ದರೆ ನಾವು ನಾಲ್ಕು ಜನವೂ ಒಂದು ಚೌಕದ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಇರುತ್ತಾ ಇದ್ದೆವು. ನನ್ನ ತಲೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರ ತಲೆ ಒಂದು ಮೂಲೆ; ಅದಕ್ಕೆ ಎದುರು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ವೆಂಕಟರಾಯರ ತಲೆಗಳು. ನನ್ನ ಕಾಲು ವೆಂಕಟರಾಯನ ಕಾಲು ಒಂದು ಮೂಲೆ; ಅದಕ್ಕೆ ಎದುರು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಕಾಲು ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರ ಕಾಲು. ಹೀಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಕೊಟಡಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಚಿಕ್ಕದು. ಸುಮಾರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಮಲಗಿದ್ದರು.

ಈ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ ನಗಬೇಡಿ. ನಾನು ಡ್ರಾಯಿಂಗ್ ಕಲಿತ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲ, ಅಲ್ಲದೆ ಗುಂಡಾಭಟ್ಟರಿಗೆ ಒಂದು ದಿನ ಇದರಂತೆ ಬರೆದು ತೋರಿಸಿದೆ. ಅವರು "ಶ್ಯಾಮಣ್ಣನವರೆ, ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಿ, ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಬುದ್ಧಿವಂತರಿಗೆ ಏನೂ ಮಹಾಪ್ರಮಾದವಲ್ಲ. ಬುದ್ಧಿವಂತರ ಮಾತು ಬುದ್ಧಿವಂತರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ತಿಳಿದುಹೋಗುತ್ತದೆ. ನೀವು ಹೇಳಿದಿರಿ; ಈ ಚಿತ್ರ ಬರೆದಿರಿ; ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿಹೋಯಿತು. ಕಾನೆ ಜನಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಬುದ್ಧಿ ಎನ್ನುವುದು. ಬುದ್ಧಿ ಒಂದು ಇದ್ದರೆ ಡ್ರಾಯಿಂಗೂ ಬೇಡ, ಗೀಯಿಂಗೂ ಬೇಡ; ಅದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವ ಬಂದು ಹೇಳಿದರೂ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ" ಎಂದರು. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಬುದ್ಧಿವಂತರೇ ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಮಗೆಲ್ಲ ಇದು ಅರ್ಥವಾಗಿರಬೇಕು.

ವೆಂಕಟರಾಯ ಮಲಗಿದ್ದ ಕಡೆ ಕಿಟಿಕಿ ಇದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆನಷ್ಟೆ. ಆ ಕಿಟಿಕಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಆ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯದಲ್ಲ, ನಾಲ್ಕನೆಯ

ಮನೆಗೆ ಪಿಶಾಚದ ಮನೆ ಎಂತ ಹೆಸರು ಬಂದಿತ್ತು. ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಾಪಾರಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತ ಇದ್ದ. ಅವನಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಹೆಂಡತಿ; ಮಕ್ಕಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಂದೋ ಒಂದು ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಅಂಗಡಿಯಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬಂದನಂತೆ. ಬರುವುದರೊಳಗೆ ಯಾರೋ ಪರಪುರುಷ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿಯ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ, ಏನೋ ಸ್ವಲ್ಪ ರಂಪು ಆಯಿತಂತೆ. ಆ ದಿನ ರಾತ್ರಿ, ಇಲ್ಲ ಇವನೇ ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿದನೋ; ಇಲ್ಲ ಅವಳೇ, ಅವಮಾನವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆಯೋ ಗಂಡನ ಅಪನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ನೊಂದೋ ಪ್ರಾಣತೆಗೆದುಕೊಂಡಳೋ; ಆದದ್ದೇನು ಎಂದರೆ, ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಮನೆಯ ಕೆಲಸದ ಹೆಂಗಸು ಬಂದು ದೇವರ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆಯುವ ವೇಳೆಗೆ, ತೊಲೆಗೆ ಒಂದು ಹಗ್ಗ ಕಟ್ಟಿ, ಆ ಹಗ್ಗದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನಿ ನೇಣು ಆಗಿದ್ದಳು. ಪರಿಚಾರಿಕೆ ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಕೂಗಿಕೊಂಡಳು. ಯಜಮಾನ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದ ಆಗ ತಾನೇ ಎದ್ದು ಓಡಿಬಂದ. ಏನು ಏನು ಎನ್ನುತ್ತಲೂ ಇವಳು ಹೇಳಿದಳು. ಬಂದು ನೋಡಿ ಅಯ್ಯೋ ಎಂದು, ಅವನು ಮೂರ್ಛೆ ಬಿದ್ದುಹೋದ. ಅವನನ್ನು ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಎಳೆದರು. ಶಿಕ್ಷೆ ಆಯಿತೋ ಏನೋ ಕಾಣೆ. ಆಮೇಲೆ ಬಂದು ಅವನು ಅದೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ. ಎಲ್ಲರೂ, ಅಯ್ಯ, ಬೇಡ ಎಂದರು. ಅವನು, ಅವಳೇ ಹೋದಳಂತೆ, ಇನ್ನು ನಾನಿದ್ದೇನು, ಎಂದು ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ದಿನ ನೋಡಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದ. ಆ ದಿನ ರಾತ್ರಿಯೇ ಅವನ ಪಾಡೂ ಆಯಿತು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಮನೆಗೆಲಸದಾಕೆ, ಇನ್ನೊಬ್ಬರು, ದೇವರಮನೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆಯುವ ವೇಳೆಗೆ ಮೊದಲು ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಎಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ನೇಣು ಆಗಿದ್ದಳೋ ಅಲ್ಲೇ ಆ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಹಾಗೆಯೇ ನೇಣು ಆಗಿದ್ದ. ಪುನಃ ಗಲಾಟೆಯಾಯಿತು. ಆಗಲಾದರೆ ಗಂಡನನ್ನು ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಎಳೆದರು. ಈಗ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದವರು, ಮನೆಯವನು, ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಆಳು, ಇಬ್ಬರೇ. ಆಳು ಮಾಡಿದ ಎಂದು ಹೇಳುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ವ್ಯಾಪಾರಿ ಆಳಿನ ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲವಲ್ಲ! ಸರಿ, ಯಾರೋ ಬಂದರು; ಹೆಣವನ್ನು ತೆಗೆದರು; ಸುಟ್ಟರು; ಆಗಿಹೋಯಿತು.

ಅದುವೊದಲು ಆ ಮನೆಗೆ ಕೆಟ್ಟ ಹೆಸರು. ಪುಣ್ಯಸ್ಥಳಗಳ ಸ್ಥಳ ಪುರಾಣಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯೂ ಕತೆ ಬೆಳೆಯಿತು. ವ್ಯಾಪಾರಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ನೇಣು ಹಾಕಿ ಕೊಂದನೆಂತಲೂ, ಅವನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಆ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ದಿನ ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯ ಪಿಶಾಚಿಯು ಅಲ್ಲಿ ಬಂದು ಅವನನ್ನು ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ನೇಣಿಗೆ ಹಾಕಿತೆಂದೂ, ಈಗಲೂ ಪ್ರತಿ ದಿನವೂ ರಾತ್ರಿಯವೇಳೆ ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಎರಡೂ ಪಿಶಾಚಿಗಳೂ ನೇಣು ಹಾಕುವ ಆಟವನ್ನು ಆಡುತ್ತವೆ ಎಂದೂ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಬೊಬ್ಬೆ ಎಬ್ಬಿಸಿದರು. ಕೇಳಬೇಕೆ ? ಕತೆ ಒಬ್ಬರು ಹೇಳುವಹಾಗೆ ಒಬ್ಬರು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಸುಳ್ಳಿಗೆ ಸುಳ್ಳು ಸೇರಿತು. ಮನೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ರಾತ್ರಿ ಹೊತ್ತು ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವವರು ಆ ಮನೆಯಕಡೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಭಯ. ಆದರೂ ಕುತೂಹಲ: ಮನೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಹೋದಮೇಲೆ ಆಕಡೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡಿ, ಅದೇನನ್ನೋ ಕಂಡಂತೆ ನೆನೆದುಕೊಂಡು, ಸ್ವಲ್ಪ ನಡುಗಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನಿಡುತ್ತಾ ನಡೆಯುವರು.

ವೆಂಕಟರಾಯ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಮನೆಯ ಮಹಡಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಆ ಭಯದ ಮನೆಯ ಕಡೆ ನೋಡುವನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಯಾವ್ಯಾದರೊಂದು ಪಿಶಾಚಿ ಬಂದು ರಾತ್ರಿ ತಾನು ಮಲಗಿಕೊಂಡಿರುವಾಗ ತನ್ನನ್ನು ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿದರೆ ಏನುಗತಿ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುವನು. ಅದೇನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಪಿಶಾಚದ ಭಯವಲ್ಲ. ಬರಿಯ ಪಿಕೀಲು; ಹುಸಿ ಭಯ. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಯಾರೋ ಹುಡುಗರು ಆ ಪಿಶಾಚಿ ಮನೆಗೆ ವಾಸಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ದೊಡ್ಡ ಮನೆ, ಯಾರಾದರೂ ಬಂದರೆ ಸಾಕು ಎಂತ ಸುಲಭವಾದ ಬಾಡಿಗೆಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಹುಡುಗರು ಬಂದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ, ವೆಂಕಟರಾಯನಂತೆಯೇ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿ, ಬಂದ ಕೊಂಚ ದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ಯಾತಕ್ಕೋ ಹೆದರಿಬಿಟ್ಟು ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕಿರಿಚಿಕೊಂಡ. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದವರು ಅಲ್ಲಲ್ಲೇ ಹಾರಿ ಎದ್ದರು. ಏನು ಏನು ಎಂದು ಬಂದರು. ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಹುಡುಗನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನೊರೆ ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಡಾಕ್ಟರನ್ನು ಕರೆದರು. ಹುಡುಗನಿಗೆ ಅವರಿಂದಲೇ

ಆಗಲಿ ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದಲೇ ಆಗಲಿ ಏನೂ ತೊಂದರೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಮಾರನೆಯದಿನ ಹುಡುಗರೆಲ್ಲಾ, ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಬಾಡಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಥೌಡಾಯಿಸಿದರು. ಇದು ನಡೆದದ್ದೆಲ್ಲಾ ವೆಂಕಟರಾಯನಿಗೆ ಗೊತ್ತು.

ಇದಾದ ಕೆಲವು ದಿಸಕ್ಕೆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರು ಬಂದದ್ದು. ಆ ರಾತ್ರಿ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ವೆಂಕಟರಾಯ ಕಿಟಿಕಿಯಿಂದ ಆ ಮನೆಯ ಕಡೆ ನೋಡಿದನು. ಎಲ್ಲವೂ ನಿಶ್ಶಬ್ದ. ಕತ್ತಲು ಮನೆಯ ತುಂಬ ಕಾಡಿಗೆ ಯಂತೆ ಕವಿದಿದೆ. ಅದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಭಯದ ಮನೆಯೇ ಸರಿ. ಆ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ, ಆ ಹಾಳುಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಎರಡು ಪಿಶಾಚವಲ್ಲ, ಹತ್ತು ಪಿಶಾಚ ಗಳು, ನೂರು ಸಲ ನೇಣುಹಾಕಿಕೊಂಡರೂ ಅದು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದು; ಹೀಗೆಂದುಕೊಂಡು ವೆಂಕಟರಾಯ ಕಿಟಿಕಿಯಿಂದ ಒಳಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿದನು. ಆಗಲೇ ಆ ಮನೆಯ ಮೇಲೆ ಗೂ ಎಂದು ಶಬ್ದವಾಯಿತು. ಅದೊಂದು ಗೂಗೆ. ವೆಂಕಟರಾಯನು ಸ್ವಲ್ಪ ನಡುಗಿದನು.

ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟರಾಯನಿಗೆ ಏನೋ ಸ್ವಲ್ಪ ಎಚ್ಚರವಾದ ಹಾಗಾಯಿತು. ಎಲ್ಲೋ ಸ್ವಲ್ಪ ಶಬ್ದ. ಎಲ್ಲಿ? ಕಿಟಿಕಿಯ ಹೊರಗಡೆ. ಆಲಿಸಿ ಕೇಳಿದನು. ಏನೂ ಶಬ್ದವಿರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೆ ಶಬ್ದವಾಯಿತು. ಆಲಿಸಿ ಕೇಳಿದನು. ಶಬ್ದ ಇತ್ತು. ಯಾರೋ ನಡೆ ಯುವ ಶಬ್ದ. ನೆರೆಮನೆಯ ಹೆಂಚಿನ ಮೇಲೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟು ಮೆಲ್ಲಗೆ ನಡೆಯುವ ಶಬ್ದ. ಯಾರಿರಬಹುದು? ಪಿಶಾಚಿ ಇರಬಹುದೋ? ಛೆ, ಛೆ, ಪಿಶಾಚಿ ಎಂದರೇನು, ನಡೆಯುವದೆಂದರೇನು? ಹೀಗೆ ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿ ಕೊಂಡನು. ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಕಿಟಿಕಿಯ ಕಡೆಗೆ ಮುಖವನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಅಗಲವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಯಾರೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ನಡೆಯುವ ಶಬ್ದ ಮಾತ್ರ ಇನ್ನೂ ಕೇಳುತಿದೆ. ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡುವ ಶಬ್ದ. ಶಬ್ದವು ಕಿಟಿಕಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರವಾಗಿ ಬರುವಂತೆ ತೋರಿತು. ವೆಂಕಟರಾಯನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆದರಿಕೆಯಾಯಿತು. ಕಿಟಿಕಿಯ ಕಡೆಯಿಂದ ಕಣ್ಣನ್ನು ತೆಗೆಯಲಿಲ್ಲ. ಶಬ್ದವು ಹತ್ತಿರಹತ್ತಿರ ಬಂದಿತು. ಕಿಟಿಕಿಯ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ಕಿಟಿಕಿಯ ಹೊರಗಡೆ

ಸರಿಯಾಗಿ ನಿಂತದ್ದರಿಂದ ಕಿಟಿಕಿಯಿಂದ ಏನಾದರೂ ಇಣಿಕಿ ನೋಡುವು ದೇನೋ ಎಂದು ವೆಂಕಟರಾಯನು ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಒಂದು ಮುಖ ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಕರಿಯ ಮುಖ, ದೊಡ್ಡದು. ಕರಾಳಾಕೃತಿ, ಹಲ್ಲು ಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿತ್ತು. ನಾಲಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊರಕ್ಕೆ ಜೋಲಾ ಡುತ್ತಿತ್ತು. ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಅದೇನೋ ಹಳದಿಯ ಬಣ್ಣದ ಬೆಳಕು. ವೆಂಕಟ ರಾಯ ಭಯದಿಂದ ನಡುಗಿದ. ಕೂಗುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟ, ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಣ್ಣುಗಳು ಇವನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ದುರ ದುರನೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಇವನಿಗೆ ಮಾತನಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯೇ ಇಲ್ಲದ ಹಾಗಾಯಿತು. ಈ ಕರಾಳಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಹಿಸಲಾರದೆ ವೆಂಕಟ ರಾಯ ಕಣ್ಣನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದ; ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಬೇರೇ ಕಡೆ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟ; ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಮೈಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಬೆವರು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗ ತಲೆಯು ಕಿಟಿಕಿಯ ಒಳಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು.

ವೆಂಕಟರಾಯನ ಚೈತನ್ಯ ಉಡುಗಿ ಹೋಯಿತು. ನಡೆಯುವುದ ನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡುತ್ತಾ ಮರದ ತುಂಡಿನಹಾಗೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದನು. ಮರದ ತುಂಡಿನಂತೆ ಕದಲದೆ ಇದ್ದುದೆಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟೆ. ಆದರೆ ಮರದ ತುಂಡಿಗೆ ಹೆದರಿಕೆಯಿಲ್ಲ; ಇವನ ಹೆದರಿಕೆಗೆ ಪಾರವಿಲ್ಲ. ಆ ಮುಖವೋ ಬರಿಯ ಮುಖ; ಮೈ, ಕೈ, ಕಾಲು ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಅದು ಏನುಮಾಡು ವುದೋ ಎಂದು ನೋಡುತ್ತಿದಾನೆ. ಅದು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕಿಟಿಕಿಯ ಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಕುಳಿತಿದ್ದು ವೆಂಕಟ ರಾಯನನ್ನು ನೋಡುತ ನೋಡುತ ಕಣ್ಣನ್ನು ದೊಡ್ಡದು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಧುಮುಕಿತು.

ರೂಮಿನೊಳಕ್ಕೆ ಧುಮುಕಿದೊಡನೆ ಆ ತಲೆ ಹೋಗಿ ಅದು ಬೆಕ್ಕಾಯಿತು.

ಹಾಗಾದರೆ ಭಯವಿಲ್ಲ, ಎನ್ನುವಿರಾ? ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಪಿಶಾಚ ತಲೆಯಾದರೇನು ಬೆಕ್ಕಾದರೇನು?

ಬೆಕ್ಕು ಮೆಲ್ಲನೆ ವೆಂಕಟರಾಯನ ಕಡೆಗೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿತು. ನೇರವಾಗಿ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಅದಾದರೂ ಒಂದು ಮಾತು. ಅದು ಹಾಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ವೆಂಕಟರಾಯ ಕಿಟಿಕಿಯ ಕಡೆ ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ್ದನಷ್ಟೆ, ಅವನ ಕಾಲಿನ ಸುಮಾರಿಗೆ ಆ ಕಿಟಿಕಿ ಇದ್ದದ್ದು. ಬೆಕ್ಕು ಕಿಟಿಕಿಯಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಧುಮುಕಿ, ಕಿಟಿಕಿಯ ತಳದಿಂದ ವೆಂಕಟರಾಯನ ಕಾಲಿನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಕಾಲನ್ನು ದಾಟಿದ ಮೇಲೆ, ವೆಂಕಟರಾಯನ ಹಿಂದುಗಡೆ ಅವನ ಕಾಲಿಂದ ತಲೆಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. (ದಾರಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ನನ್ನ ಡ್ರಾಯಿಂಗನ್ನು ನೋಡಿ.) ಅದು ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಎದುರಿಗೆ ಮಾಡಲಿ ಎಂದು, ವೆಂಕಟರಾಯ ಬಲಕ್ಕೆ ತಿರುಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದನು. ಆಗಲಿಲ್ಲ, ಬಿದ್ದಹಾಗೆಯೇ ಬಿದ್ದಿದ್ದು ಆ ಪಿಶಾಚಿ ಹಿಂದುಗಡೆಯಿಂದ ಏನುಮಾಡಿದರೂ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ವೆಂಕಟರಾಯನ ನಾಲಗೆ ಒಣಗಿಹೋಯಿತು. ಏನೂ ಮಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದ.

ಪಿಶಾಚಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಬರುವುದು ; ಎಷ್ಟು, ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ. ಬಂದು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂಡುವುದು. ಸ್ವಲ್ಪ ಕೂತು ಆಮೇಲೆ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ. ಪುನಃ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೂಡುವುದು. ಹೀಗೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಅವನ ನಡುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಅದೆಂತಹ ಮೃದುಗಮನ! ಪಿಶಾಚವಾದರೇನು ? ಮನುಷ್ಯರಾದರೇನು ? ಗುಣಕ್ಕೆ ಮತ್ಸರವಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಮೃದುಗಮನವನ್ನು ಕಂಡೇ ಕವಿಗಳು ಮಂದಗಮನೆ ಸುಂದರಾಂಗಿ ಎಂದು ಹಾಡುವರೆಂದರೆ ಅದೇನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾತಲ್ಲ. ಪಿಶಾಚಿಯು ವೆಂಕಟರಾಯನ ನಡುವಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬಂದಾಗ, ಅದರ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಗುಡುಗುಡು ಶಬ್ದವು ವೆಂಕಟರಾಯನಿಗೆ ಕೇಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಪಿಶಾಚವು ಬೆಕ್ಕಿನ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿದ ಮೇಲೆ ಬೆಕ್ಕಿನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ತಾಳಬೇಕಲ್ಲವೆ ? ಈ ಗುಡುಗುಡು ಶಬ್ದದಿಂದ ವೆಂಕಟರಾಯನಿಗೆ ಒಂದು ಸಹಾಯವಾಯಿತು. ಬೆಕ್ಕು ಎಷ್ಟು ದೂರ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಂತು ಎಂದು ತಿಳಿಯಲು ಅನುಕೂಲವಾಯಿತು. ಪಿಶಾಚವು ನಡುವಿನ ಬಳಿ ಕುಳಿತಿದ್ದದ್ದು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನಿಡುತ್ತಾ ವೆಂಕಟರಾಯನ ಬೆನ್ನ ನಡುವಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಭುಜದ ನೇರಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು.

ಕುತ್ತಿಗೆಯ ನೇರಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ತಲೆಯ ಹಿಂದುಗಡೆಗೆ ಬಂದಿತು. ಬಂದು, ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಇಡದ ಹಾಗೆ, ಇದ್ದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿತು.

ವೆಂಕಟರಾಯನಿಗೆ ಬಹಳ ಹೆದರಿಕೆಯಾಯಿತು.

ಏನು ಮಹಾ ಹೆದರಿಕೆ ? ಅವನು ಹೆಂಗಸಾಗಿ ಹುಟ್ಟಬೇಕಾಗಿತ್ತು, ಎಂದು ಹೇಳುವವರು ನೀವು ಯಾರಾದರೂ ಇದ್ದರೆ, ನಿಮಗೆ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಅದರಂತೆ ಮಾಡಿ. ಈಗ ನಾನು ಹೇಳುವುದನ್ನು, ಅರ್ಧರಾತ್ರಿ ಬೇಡಿ, ರಾತ್ರಿ ಹತ್ತು ಗಂಟೆಯಲ್ಲಿ, ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲರೂ ಮಲಗಿದಮೇಲೆ ನೀವೇ ಕೂತು ಓದಿ. ನಿಮಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆದರಿಕೆ ಯಾಗುವುದು. ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯೋ ಮಗುವೋ ಮಲಗಿರುವ ಶಯ್ಯಾಗೃಹ ದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಓದಬೇಡಿ. "ಕೂಗಿಕೊಂಡರೆ ಅವಳಿದ್ದಾಳೆ. ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾಳೆ" ಎಂತ ನಿಮಗೆ ಧೈರ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ನೀವು ಒಬ್ಬರೇ ಒಂದು ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆದಿಟ್ಟು ಕಿಟಿಕಿಯನ್ನು ತೆರೆದಿಟ್ಟು ಓದಬೇಕು. ಓದಿನೋಡಿ.

ಬೆಕ್ಕಿನ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಶಬ್ದ ಗುಡುಗುಡು ಎಂದು ಆಗುತ್ತಲೇ ಇದೆ. ಏನು ಮಾಡುತ್ತದೋ! ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಾಗ್ಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಇರಬೇಕು, ಎಂದು ವೆಂಕಟರಾಯ ಅದರ ಕೂಡ ಯುದ್ಧಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧ ನಾಗಿದಾನೆ. ಬೆಕ್ಕು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಗುಡುಗುಡು ಶಬ್ದವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡಿತು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ತಲೆಯಾಯಿತು. ಅದೇ ಕರಾಳವಾದ ಮುಖ. ಕೋರೆಯ ಹಲ್ಲು, ಜೋಲುವ ನಾಲಗೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ಪುನಃ ಬೆಕ್ಕಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಮಾರ್ಪಾಡು ಎರಡು ಮೂರು ಸಲ ಆಯಿತು. ಕೊನೆಗೆ ತಲೆಯಾಗಿ ಒಂದು ಅರೆಗಳಿಗೆ ನಿಂತಿತು. ವೆಂಕಟ ರಾಯನು ಅದು ಬೆಕ್ಕಾಗಿರುವಾಗ ಅದರ ಮೇಲೆ ಬೀಳಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಆದರೆ ಅದೇನೋ ತಲೆಯಾದದ್ದು ಬೆಕ್ಕಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ; ಆಗುವುದೋ ಇಲ್ಲವೋ ? ಎಂದು ವೆಂಕಟರಾಯನಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ಕುಗ್ಗಿತು. ಅಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ ಅದು ಪುನಃ ಬೆಕ್ಕಾಯಿತು. ಇದು ತಲೆಯಾದಾಗ ಇದನ್ನು ಹೊಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಧೈರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಬೆಕ್ಕಾಗಿದೆ

ಹೊಡೆಯೋಣ ಎಂದುಕೊಂಡನು. ಅಷ್ಟು ಆಗಲೆ ತಲೆಯಾಯಿತು. ಪುನಃ ಅದು ಬೆಕ್ಕಾಗುವುದೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಅವನು ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅದು ಬೆಕ್ಕಾಯಿತು.

ಇದನ್ನು ಇನ್ನು ಬಿಡಬಾರದು ಎಂದು ವೆಂಕಟರಾಯ ಸರ್ರನೆ ಎದ್ದ. ಎದ್ದು,—

ಮಕ್ಕಳು ಗುಂಡಗೆ ಕೂತು ಟೋಪಿ ಆಟ ಎಂತ ಒಂದು ಆಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಗುಂಡಗೆ ಕೂಡುವುದು. ಒಂದು ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಸೆದು ಹುರಿಮಾಡಿ, ಅದನ್ನು ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗನ ಕೈಗೆ ಕೊಡುವುದು. ಅವನು ಅದನ್ನು ಯಾರ ಹಿಂದಾದರೂ ಹಾಕಿ, ಹಾಗೆಯೇ ಸುತ್ತುವುದು. ಅದರಿಂದ ಇವನನ್ನು ಅವನೋ ಅವನನ್ನು ಇವನೋ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಡೆಯುವುದು. ಇದೇ ಆಟ. ಆ ಆಟದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಏಟು ಬೀಳಲಿ ಎಂದು ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಸೆಯುತ್ತಾರೆ. ವೆಂಕಟರಾಯನಿಗೆ ಈ ಆಟ ಆಡಿ ಆಡಿ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಏಟು ಬೀಳುವಂತೆ ಹೊಸೆದು ಹೊಸೆದು ಹುರಿಮಾಡುವುದು ಅಭ್ಯಾಸ ಉಂಟು.—

ಎದ್ದು ತಾನು ಹೊದ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಶಾಲುವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಎರಡಾಗಿ ಮಡಿಸಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹುರಿಮಾಡಿದ. ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾದರೂ ಆದದ್ದೆಲ್ಲಾ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅರೆಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಆಯಿತು. ಹೊಸೆದ ಶಾಲುವನ್ನು ಎತ್ತಿ, ಸೌದೆ ಸೀಳುವುದಕ್ಕೆ ಕೊಡಲಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕುವ ಏಟು ಹಾಗಿರಲಿ, ಕಲ್ಲನ್ನು ಸೀಳುವುದಕ್ಕೆ ಇಂದ್ರನು ಹಾಕುವ ಸಿಡಿಲ ಏಟಿನಂತೆ ಬಲವಾದ ಏಟುಗಳನ್ನು ಗುಡುಗುಡು ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದ ಬೆಕ್ಕಿನಮೇಲೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಅದು ಆ ಕಡೆ ಈ ಕಡೆ ಕದಲುವುದಕ್ಕಾಗದಂತೆ ರಪರಪರಪನೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಹತ್ತು ಏಟು ಹಾಕಿಬಿಟ್ಟ. ಬೆಕ್ಕು ಮಾಯವಾಯಿತು. ಈ ಏಟಿಗೆ ಬೆಕ್ಕು ಉಳಿಯುವುದೆ? ಬೆಕ್ಕು ಮಾಯವಾಗಿ ತಲೆ ಬಂದಿತು.

ತಲೆ ಬಂದದ್ದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ವೆಂಕಟರಾಯನಿಗೆ ಕಿಟಿಕಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಕರಾಳಮುಖದ ಜೋಲು ನಾಲಗೆಯ ಕೋರೆಹಲ್ಲಿನ ತಲೆಯಲ್ಲ. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರ ತಲೆ. ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಹೆಂಡತಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮಾತು ಕೇಳಿದವನ ಮುಖದಹಾಗೆ ಇತ್ತು. ಗಾಬರಿಯಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಗಿತ್ತು.

ಆಗಿದ್ದದ್ದು ಏನೆಂದರೆ; ಮುದುಕ ಊಟಮಾಡಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡವನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ನಿದ್ರೆಹತ್ತಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತುತ್ತಲೇ ಗೊರಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಗೊರಕೆಯು ನಗುವಿನಹಾಗೆ ಅಥವಾ ಅಳುವಿನ ಹಾಗೆ ಆತ್ಮದ ಅವಸ್ಥಾವಿಶೇಷವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಒಂದು ಮೃದುಧ್ವನಿ ಎಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಹಸಿದು ಹಸಿದು, ಮಕ್ಕಳು ತಿನ್ನುವ ತಿಂಡಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದು, ಅವರು ಕೊಟ್ಟ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪದಿಂದ ಹಸಿ ವಾರದೆ, ಒಳಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಜಮಾನಿಯು ಮರೆತು ಮುಚ್ಚದೆ ಕೆಳಗೆ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ತುಂಬಿದ ಹಾಲಿನ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ತನಗಾಗಿಯೇ ಅದನ್ನು ಇಟ್ಟಿರುವರೆಂದು ಎಣಿಸಿ, ಬಹುಸಂತೋಷದಿಂದ ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತಿರುವ ಬೆಕ್ಕು ಗುರುಗುರುಗುರು ಎಂದು ಶಬ್ದ ಮಾಡುವಂತೆ ನಮ್ಮ ಆತ್ಮವು, ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಬಾರದ ನಿದ್ರೆಯು ಕೊನೆಗೆ ಬಂದರೆ, ನಿರಂತರ ವಾತಸಂಚಾರದಿಂದ ಶುದ್ಧವಾದ ನಾಸಿಕ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಈ ಮೃದು ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಗುರು, ಗುರು, ಗುರು, ಗೊರ್, ಗೊರ್, ಗೊರ್ ಎಂದು ತನ್ನ ಶಾಂತತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ—(ಸಮ್ಮಾಕೆ ಇದನ್ನು ಓದಿ, ನಿಮಗೊಂದು ಹುಚ್ಚು. ಬಾರದ ನಿದ್ರೆ ಬಂದರೇಯೇ ಗೊರಕೆ ಹೊಡೆಯು ವುದು ಎಂತ ಯಾರು ನಿಮಗೆ ಹೇಳಿದವರು? ಈಗ, ನೀವು ಮಲಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಹಗಲೂ ರಾತ್ರಿ ಇಲ್ಲದೆ ಗೊರಕೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತೀರಲ್ಲಾ? ನಿಮಗೆ ಬಾರದ ನಿದ್ರೆಯೇನು? ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ನಾನು ಮಲಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಗೊರಕೆ ಹೊಡೆಯುವುದು ಸುಳ್ಳು; ನನ್ನ ಗೊರಕೆಯನ್ನು ನಾನು ಎಂದೂ ಕೇಳಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನು ಒಪ್ಪಿದರೆ ನನ್ನ ಈ ವಾಕ್ಯಗಳ ಕಾವ್ಯರಸವು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ನಾನು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ.)—ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರ ಆತ್ಮವು ಈ ರೀತಿಯ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಗೊರಕೆಯಿಂದ ಸೂಚಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಹಾಲಿನ ಪಾತ್ರೆಯಿಂದ ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತಿರುವ ಬೆಕ್ಕನ್ನು ಯಜಮಾನಿಯು ಕಂಡರೆ ಖತಿಗೊಂಡು ಕಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದ ಹೊಡೆಯುವಳಷ್ಟೆ? ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಮ್ಯ ಪೂರ್ತಿ ಯಾಗುವಂತೆ ವೆಂಕಟರಾಯನು ಶಾಲುವಿನಿಂದ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರ ತಲೆಯನ್ನು ಅದು ಬೆಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದ ಪಿಶಾಚವೆಂದು ತಿಳಿದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮರ್ದನ ಮಾಡಿದನು.

ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರು ಮುದುಕರು. ಆದರೂ ಏಟುಗಳು ಹೀಗೆ ಮಳೆಗರೆಯುತ್ತಲೇ ಯಾವ ಹುಡುಗನಿಗೂ ಇಲ್ಲದ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಪಡೆದು ಸರ್ರನೆ ಎದ್ದರು. ಏಳುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. ಆದರೂ, ಎದ್ದರು. ಎದ್ದು ಸ್ವಲ್ಪ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು, ಅಯ್ಯೋ, ಅಯ್ಯೋ, ಯಾಕಪ್ಪ, ಯಾಕಪ್ಪ ಎಂದು ವೆಂಕಟರಾಯನನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿಯೇ ಕೂಗಿ ಕೇಳಿದರು. ಈ ಶಬ್ದದಿಂದೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರೂ ಎದ್ದರು.

ವೆಂಕಟರಾಯನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟಿದ್ದ ನೋಡಿ. ಈ ಏಟುಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸೌದೆಯ ತುಂಡನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸೀಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ನಡೆಸಿದ್ದ ಕಾರ್ಯವು ಆಯಾಸಕರವಾದದ್ದು. ಇದರಿಂದ ವೆಂಕಟರಾಯನಿಗೆ ನಿದ್ದೆ ಎಲ್ಲಾ ಹೋಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸಮಾಚಾರವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿ, ಹೊಡೆದದ್ದೇನೋ ಆಗಿಹೋಯಿತು, ಇನ್ನು ಮಾತಾಡಿದರೆ ಮಾನವಲ್ಲವೆಂದು—ಎಷ್ಟಾದರೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಬುದ್ಧಿ ನೋಡಿ!—ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಶಾಲುವನ್ನು ಜಚ್ಚಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊದ್ದುಕೊಂಡು ಅರ್ಧನಿಮಿಷದಲ್ಲಿಯೇ ನಿದ್ದೆ ಬಂದವನ ಹಾಗಾದನು.

ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರು ತಲೆ ಮೂಗು ಎಲ್ಲವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿನೋಡಿಕೊಂಡರು. ಏಟು ಪುರಾ ಬಿದ್ದಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲವೂ ಸರಿಯಾಗಿದ್ದವು. ಇದೇಕೆ ಹೀಗಾಯಿತು, ಎಂದು ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿದರು. ಹುಡುಗನಿಗೆ ಹುಚ್ಚಿರಬಹುದೆ? ಹ್ಯಾಗೋ ಬಲ್ಲವರಾರು? ಸಾಯಂಕಾಲ ಸಹಸ್ರ ನಾಮವನ್ನು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಮರೆತೆ, ಇದರಿಂದ ಹೀಗಾಗಿರಬೇಕು, ಎಂದುಕೊಂಡು ಪುನಃ ಮಲಗಿ ನಿದ್ದೆಹೋದರು.

ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದೇ ಬಿಡುವುದೇ ಎಂದು ಮಾತುಬಂದಾಗ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರು ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಆದದ್ದನ್ನು ಹೇಳಿ, ಹುಡುಗ ಹುಚ್ಚನೇ ಇರಬೇಕು, ಜೋಕೆ, ಎಂದು ಹೇಳಿದರಂತೆ. ಅದರಿಂದ ಅಡ್ಡಿ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಮದುವೆಯಾಯಿತು; ಮೊನ್ನೆ ಪಂಚಮಿಯ ದಿನ ಪ್ರಸ್ತವೂ ಆಯಿತು. ಪ್ರಸ್ತದ ದಿನ ನಾನೂ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರೂ ಒಂದು ಕಡೆ ಕುಳಿ

ತಿದ್ದೆವು. ಅವರು "ನಾವು ಯಾರಾದರೂ ಪ್ರಸ್ತದ ಮನೆಯ ಬಳಿ ಮಲಗುವುದು ಮೇಲು" ಎಂದರು. "ಏಕೆ" ಎಂತ ನಾನು ಕೇಳಿದೆ. "ರಾತ್ರಿ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಹುಡುಗ ಹೊಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರೆ ಏನು ಮಾಡುವುದು" ಎಂದರು. ನನಗೆ ವೆಂಕಟರಾಯ ಸಮಾಚಾರವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿದ್ದ. ಆದರೂ ಇವರನ್ನು "ಅದೇಕೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳುವಿರಿ" ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಅವರೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ನಾನು— "ಅಯ್ಯೋ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರೇ, ನಮ್ಮನ್ನ ನಿಮ್ಮನ್ನ ಹೊಡೆದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೇ ಕೈಹಿಡಿದ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾರೆಯೆ? ಬೀದೀಲಿ ಹೋಗುವ ನಾಯನ್ನು ಹೊಡೆದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಿದ ಗಿಣಿಯನ್ನು ಹೊಡೆಯುವರೆ?" ಎಂದೆನು. "ಹ್ಯಾಗೋ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರ ಇದ್ದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದು" ಎಂದು ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರು ಹೇಳಿದರು. "ನಿಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಸಹಾಯ ಈಗ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ, ಸುಮ್ಮನಿರಿ" ಎಂದು ನಾನು ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿದೆ. ಸುಮ್ಮನಾದರು.

ವೆಂಕಟರಾಯ ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಇಬ್ಬರೂ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ನಮ್ಮಾಕೆಯ ಮಾತಿಗೆ ಸಮಾನ ಮಾತಿಲ್ಲ, ನೋಡಿ. ಅವರು ವೆಂಕಟರಾಯನನ್ನು "ಏನೋ ಯಂಟೀ, ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ನೀನು ಹೊಡೆಯುತ್ತೀಯಾ?" ಎಂದರು. ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿ ಒಬ್ಬರ ಮುಖವನ್ನು ಒಬ್ಬರು ನೋಡಿ ಮುಗುಳು ನಗೆ ನಕ್ಕರು. ನೋಡಿದರೆ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಹೊಡೆಯುವಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಮಿತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರೀತಿಸುವಂತೆ ತೋರಿತು.

ಇನ್ನಪ್ಪಣೆಯೆ?

ಒಂದು ಹಳೆಯ ಕತೆ

ಆಷಾಢಮಾಸದ ಪೌರ್ಣಿಮೆಯ ಸಮೀಪದ ಒಂದು ದಿನದಲ್ಲಿ ಸಂಜೆಯ ಸಮಯ. ಸೂರ್ಯನು ಹಗಲೆಲ್ಲಾ ಕಾದು ಮೋಡದ ಹಿಂದೆ ಅವಿತು ಅವಿತು ಆಟವಾಡಿ ಸೋತು ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕನ್ನು ಸೇರಿದ್ದನು. ಮೋಡಗಳು ಗಾಳಿಯಿಂದ ಆಕಾಶದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಹರಡಿ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಇವನಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾದೀತೋ ಎಂದು ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯೂ ಅಲೆದಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದುವು. ಕುರಿಯ ಮಂದೆಯನ್ನು ಬರಿಯ ಆಟಕ್ಕೆ ಚಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲಿಯಾಗಿ ಓಡಿಸುತ್ತಿರುವ ಹುಡುಗನಂತೆ ಗಾಳಿಯು ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಮ್ಮನಿರುತ್ತಾ ಸ್ವಲ್ಪ ಆರ್ಭಟಮಾಡುತ್ತಾ ಆಡುತ ಲಿದ್ದು ಸೋತು ಸಂಜೆಯಾಯಿತೆಂದು ಈಗ ಸುಮ್ಮನಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ಆಟ ಗೀಟಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಉತ್ಸಾಹವಿಲ್ಲದೆ ಮೃದುವಾಗಿ ನದೀತೀರದ ದೊಡ್ಡ ಮರಗಳ ನಡುವೆ ಹಾಯುತ್ತಾ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಬೀರುವಂತಿತ್ತು. ಸೂರ್ಯನೂ ಇಷ್ಟುಹೊತ್ತೂ ಆಟವೇ ಆಯಿತು, ಇನ್ನಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೆಲಸ ಮಾಡೋಣವೆಂದನೆಂಬಂತೆ ಮೋಡಗಳಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕರ್ಮಸಾಕ್ಷಿತ್ವಕ್ಕೆ ಸಲಕರಣೆಯಾದ ಮೊನೆಯಾದ ಕಿರಣಗಳ ರಾಜಿಯಿಂದ ಪ್ರಪಂಚದ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಗಳನ್ನೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಾ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ತನ್ನ ಪ್ರಭೆಯ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು. ಗಾಳಿಯೂ ಗಂಭೀರ. ಸೂರ್ಯನೂ ಗಂಭೀರ. ಕರ್ತವ್ಯದಲ್ಲಿ ಉನ್ಮುಖರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಇಬ್ಬರೂ ಶಾಂತರು. ನದಿಯ ತೀರದ ತೋಪು ಪ್ರಣವದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಂತೆ ಮರ್ಮರಶಬ್ದದಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿತ್ತು. ನದಿಯ ನೀರು ಸಣ್ಣದಾಗಿದ್ದಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಕಲ್ಲುಗಳೊಡನೆಯಲ್ಲಾ ಸಣ್ಣಕಲ್ಲು ದೊಡ್ಡಕಲ್ಲು ಎಂಬ ವಿವೇಚನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಆಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಈಗ ದೊಡ್ಡದಾದುದರಿಂದ ಗಾಂಭೀರ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಿತು. ಆಗಲೂ ಅದು ಸಾಗರದ ಕಡೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆ ಪ್ರಯಾಣದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಸರ್ವದಾ ಕರ್ತವ್ಯದಲ್ಲಿ

ಉನ್ಮುಖಿ. ಆದರೆ ದೊಡ್ಡವಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಗಾಂಭೀರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಟ ಬೇಡವೆ? ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಸುತ್ತು ಹಾಕುವುದು, ಸ್ವಲ್ಪ ಕುಣಿಯುವುದು. ಮೃದು ಮೃದುವಾಗಿ ಧ್ವನಿಮಾಡುವುದು. ಈ ನದಿಯ ಮೇಲೂ ನದೀತೀರದ ತೋಪಿನ ಮೇಲೂ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಊರಿನ ಮೇಲೂ ಬಿದ್ದು ಸೂರ್ಯಕಿರಣವು ಶಾಂತವಾದ ಆ ಗ್ರಾಮವನ್ನೂ ಗ್ರಾಮವಾಸಿಗಳನ್ನೂ ಮುಂದೆಯಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ತುಂಬಿದ ದನಕರುಗಳನ್ನೂ ತಾಯಿಗಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದ ಸಣ್ಣ ಕರುಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿ ಇದೆಲ್ಲದರ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೂ ಇದೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಉಂಟಾದ ಒಂದು ಸೊಗಸಿಗೂ ಮನಸೋತು ಅಲ್ಲಿ ಇರಲೂ ಆರದೆ ಅದನ್ನು ಬಿಡಲೂ ಆರದೆ ಸಂದೇಹದಲ್ಲೇ ಕೊನೆಗಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲಾ ಶಾಂತಿಯಿಂದ ತುಂಬಿದಂತಿತ್ತು.

ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡುತ್ತ ಆ ಶಾಂತಿಯ ತುಂಬಿದ ಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ನದೀತೀರದ ಈ ಮಠದಲ್ಲಿ ದರ್ಭಾಸನದ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಕುಳಿತಿದ್ದಾನೆ. ಆತನಿಗೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ವಯಸ್ಸಾಗಿಲ್ಲ. ನಲವತ್ತೈದು ವರುಷಗಳಿರಬಹುದು. ಮುಖವು ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿದೆ; ಹಣೆಯ ತುಂಬ ವಿಭೂತಿ. ಎರಡೂ ಸೇರಿ ಆ ಮುಖವು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ಅಗ್ಗಿಷ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಬೂದಿ ಮುಚ್ಚಿದ ಕೆಂಡದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಕಾವೀಶಾಟಿಯನ್ನು ಹೊದ್ದುಕೊಂಡಿದಾನೆ. ಗಾಳಿಗೂ ಸೂರ್ಯನಿಗೂ ಹುಡುಗಾಟ ಮುಗಿದಮೇಲೆ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಬಂದಿತ್ತು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೀಗೆಯೇ. ಈತನಿಗೆ ಹುಡುಗಾಟವೇ ಇದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೋತ್ರಿಯನಾದ ತಂದೆಯ ಮಗನಾದದ್ದರಿಂದಲೂ ಮೊದಲಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ತೋರಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಇವನನ್ನು ಇವನ ಗುರು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲೇ ಕರೆತಂದು ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಅಷ್ಟಯೋಗಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟು ತನಗೆ ತಕ್ಕ ಶಿಷ್ಯನಾಗುವನೆಂದು ತಯಾರುಮಾಡಿದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಬುದ್ಧಿಬಂದಂದಿನಿಂದ ಈತನಿಗೆ ದೊಡ್ಡವರಾದವರ ಕರ್ತವ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊರತು ಚಿಕ್ಕವರ ಕರ್ತವ್ಯವಾದ ಆಟಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ಗುರುವಿನ ಅನಂತರ ಈತನು ಮಠದ ಸ್ವಾಮಿಯಾದನು. ಗುರು ಬಹು ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಶಿಷ್ಯನು

"ಯಾವದರಲ್ಲೂ ಅವರು ಹಾಕಿದ ಪಙ್ಕ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕು. ಆ ಹೆಸರಿಗೆ ಅಪಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ತರಬಾರದು" ಎಂದು ನಡೆಯುತ್ತಾ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲೇ ನಿಜವಾದ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದನು. ನಿಷ್ಕೃಷ್ಟವೂ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವೂ ಆದ ಜೀವನಪಥ ಉಳ್ಳವರಿಗೆ ಈ ಶಾಂತಿಯು ಬರುವುದು ಸುಲಭ. ಇಂದು ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಆ ನಿಷ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾದ ತನ್ನ ಜೀವನದ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಆ ಶಾಂತವಾದ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಶಾಂತವಾದ ತನ್ನ ತನುಮನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿ ಅದರಿಂದುಂಟಾದ ಅವರ್ಣನೀಯವಾದ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿದಾನೆ.

ಮಠದ ಒಳಗಿನಿಂದ ಒಬ್ಬ ಶಿಷ್ಯನು ಬಂದು "ಸ್ವಾಮಿ, ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನೂ ತಿದ್ದಿದೆ" ಎಂದನು.

ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು "ಸರಿ" ಎಂದನು.

ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಕೊಟ್ಟು ಎಲ್ಲಾ ಯೋಚನೆಯನ್ನೂ ಮರೆತಿದ್ದ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಿಂದ ಬಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಯೋಚನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ತಾನು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದನ್ನೇ ಆಗಲಿ ಕುರಿತು ಯೋಚನೆಮಾಡುವುದು ಸಂನ್ಯಾಸಿಯ ದಿನಚರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಂದು ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಸಂಗತಿ ನಡೆದಿತ್ತು. ಎಂದಿನಂತೆ ಶಾರದೆಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಿತವಾದ ಆಹಾರವನ್ನು ಭುಜಿಸಿ ಎಲ್ಲಾ ಶಿಷ್ಯರಿಗೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಹೇಳುವ ಪಾಠವನ್ನು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಶೇಷನ ಪಾಠ. ತನ್ನ ಅನಂತರ ತನ್ನ ಗುರುಗಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಪ್ಪಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಆ ಪೀಠಕ್ಕೆ ತರಬೇಕೆಂದು ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಒಬ್ಬ ಬಹು ಒಳ್ಳೆಯ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತಂದು ಮಠದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಪಾಠ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯೇ ಶೇಷನು. ಮಿಕ್ಕ ಎಲ್ಲರ ಪಾಠವೂ ಆದಮೇಲೆ ದಿನವೂ ಶೇಷನ ಪಾಠ. ಇಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಶೇಷನು ಒಂದು ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಇದಿರಿಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಶಿಷ್ಯನು ಶ್ಲೋಕವನ್ನೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನೂ ಓದುವುದು, ಗುರು ಕೇಳುತ್ತಾ ಇದ್ದು ನಡುವೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಒಂದೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವುದು, ಇದು ವಾಡಿಕೆ. ಶಿಷ್ಯನು ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಒಂದು ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಓದಿದನು. "ಯಾವ

ವೃದ್ಧನನ್ನೇ ಆಗಲಿ ಯಾವ ಜ್ಞಾನಿಯನ್ನೇ ಆಗಲಿ ಯಾವ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯನ್ನೇ ಆಗಲಿ ಸ್ತ್ರೀರೂಪು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸೆಳೆಯಬಲ್ಲದು.'' ಗುರು ಈ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ''ಸರಿ, ಈ ಶ್ಲೋಕ ಬಂತೋ? ವ್ಯಾಸನು ಬರೆದ ಗ್ರಂಥ, ಎಷ್ಟು ಸಲ ಮನಸ್ಸು ನೋತಿತ್ತೊ! ತಾನು ವೃದ್ಧನೂ ಹೌದು; ಜ್ಞಾನಿಯೂ ಹೌದು; ಸಂನ್ಯಾಸಿಯ ಮಾತನ್ನು ಇವನು ಏನು ಬಲ್ಲ.'' ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚಿಸಿ—''ತಿದ್ದು, ಆ ಮಾತನ್ನು ಸರಿಮಾಡು. ಯಾವ ವೃದ್ಧನನ್ನೇ ಆಗಲಿ ಯಾವ ಜ್ಞಾನಿಯನ್ನೇ ಆಗಲಿ ಸ್ತ್ರೀರೂಪು ಸೆಳೆಯಬಲ್ಲದು; ಸಂನ್ಯಾಸಿಯನ್ನು ಸೆಳೆಯಲಾರದು.'' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಶಿಷ್ಯನು ಹೆದರಿ ''ಸ್ವಾಮಿ, ಇದು ವ್ಯಾಸಕೃತ ಗ್ರಂಥ'' ಎಂದನು. ಗುರು ಸ್ವಲ್ಪ ಕೋಪದಿಂದ ''ನೀನು ಕಾಣೆ, ಯಾರಾದರೂ ತನಗೆ ತಿಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. ತಿಳಿಯದ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಕೂಡದು, ಸಂನ್ಯಾಸಿಯ ಮಾತು ವ್ಯಾಸಋಷಿಗೆ ತಿಳಿಯದು, ತಿದ್ದು'' ಎಂದನು. ಶಿಷ್ಯನು ತಿದ್ದಿದನು. ''ಭಂಡಾರದಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲೂ ಹೀಗೆಯೇ ತಿದ್ದು'' ಎಂದು ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಅಂದು ಪಾಠವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದನು.

ಇದನ್ನೇ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲೂ ತಿದ್ದಿದೆನೆಂದು ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯನು ಬಂದು ಗುರುವಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದ. ವ್ಯಾಸನ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ತಿದ್ದಿಸಿದ್ದು ಸರಿಯೇ? ಎಂದು ಗುರು ಮಧ್ಯಾಹ್ನವೆಲ್ಲಾ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಈಗ ಶಿಷ್ಯನ ಮಾತಿನಿಂದ ಅದು ಪುನಃ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬಂದು ತಾನು ಮಾಡಿದ್ದು ಸರಿಯೇ? ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಯೋಚಿಸಿದರೂ ಅದು ತಪ್ಪೆಂದು ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಇದು ತನ್ನ ಅನುಭವ ಒಂದರಲ್ಲೇ ಅಲ್ಲ, ತನ್ನ ಗುರುವಿನ ಅನುಭವದಲ್ಲೂ ಹೀಗೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ತಾನು ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ ಇದೇ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಗುರುವಿನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನಡೆದದ್ದನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಆಗ ತಾನು ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಓದಿ ಸ್ವಲ್ಪ ನಾಚಿಕೊಂಡು ಧ್ವನಿಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿದನು. ಗುರು ಏನನ್ನೂ ಹೇಳದೆ ಇದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಇವನು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು. ಗುರು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಓದು ಎಂದನು. ಆ ಪಾಠ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ತಾನು ಗುರುವನ್ನು ಕುರಿತು ''ಇದೇಕೆ ವ್ಯಾಸನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರುವನು'' ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಅವರು ''ಅದು

ತಪ್ಪಲ್ಲ, ಸ್ತ್ರೀಜನ್ಮವು ಹೀನವೆಂದು ಹೇಳುವೆವಾದರೂ ಸ್ತ್ರೀಯ ಆತ್ಮವು ಪುರುಷನ ಆತ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಸ್ಕೃತವಾದುದೆಂಬುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಉತ್ತಮವಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ಉತ್ತಮವಲ್ಲದುದು ಅದರಕಡೆ ತಿರುಗುವುದು ಸ್ವಭಾವ. ಸೆಳೆಯುವುದೆಂದರೆ ಇದೇ ಅರ್ಥ. ಅಯಸ್ಕಾಂತ ಶಿಲೆಯನ್ನು ಕಂಡ ಕಬ್ಬಿಣವು ಅದರ ಕಡೆ ತಿರುಗುವುದು. ಸ್ತ್ರೀ ಅಯಸ್ಕಾಂತದಂತೆ. ಪುರುಷನು ಕಬ್ಬಿಣದಂತೆ. ಕಬ್ಬಿಣವು ದೋಷವುಳ್ಳುದಾದರೂ ದೋಷ ವಿಲ್ಲದೆ ಬಹು ಶುದ್ಧವಾದದ್ದಾದರೂ ಅಯಸ್ಕಾಂತದ ಕಡೆ ತಿರುಗುವುದು. ಪುರುಷನೂ ಎಷ್ಟು ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದರೂ ಸ್ತ್ರೀಯ ಕಡೆ ತಿರುಗುವನು. ಆಕರ್ಷಣ ವಿದ್ದರೂ ಅದು ನಿರ್ದುಷ್ಟವಾದುದಿರಬಹುದು" ಎಂದನು. ಈ ಅರ್ಥದಿಂದ ಯುಕ್ತಿ ಒಪ್ಪಿದರೂ ಚಿತ್ತವು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ಆಗ ಅತೃಪ್ತನಾಗಿ ಆ ಮಾತನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೇ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ತನ್ನ ಗುರು ಹೇಳಿದ ಮಾತಿನಿಂದ ತನ್ನ ಗುರುವಿನ ಮನಸ್ಸು ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಸೋತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ತಾನು ಕಂಡ ಹಾಗೆಯೇ ಗುರುವಿನ ಚೇತನವು ಬಹಳ ನಿರ್ಮಲವಾದುದು. ಆತನು ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಪವಿತ್ರ ದೇಹವನ್ನು ನೀಗಿದನು. ಅವನ ನಂತರ ತಾನು ಪೀಠಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದನಷ್ಟೆ. ಮರೆಮಾಚ ಬೇಕಾದದ್ದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಯಾವಾಗಲೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಸ್ತ್ರೀ ರೂಪಿಗೆ ಸೋತದ್ದಿಲ್ಲ. ತಾನು ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗನಾಗಿದ್ದಂದಿನಿಂದ ಮೊದಲು ಇದು ವರೆಗೆ ಅನೇಕ ಹೆಂಗಸರನ್ನು ನೋಡಿದ್ದನು. ಮೊದಲು ತನ್ನ ತಾಯಿ. ಆ ಗಾಂಭೀರ್ಯವೋ ಆ ಸೌಂದರ್ಯವೋ. ತಾನು ಈಗ ದಿನವೂ ಕುಳಿತು ಪೂಜೆಮಾಡುವ ಶಾರದಾಂಬೆಯ ವಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಆ ಗಾಂಭೀರ್ಯವೂ ಆ ಸೌಂದರ್ಯವೂ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದುವು. ಆಕೆ ಬಹಳ ಸುಂದರಿಯಾಗಿದ್ದರು. ತನ್ನ ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರು ಚೆಲುವೆಯರಾದ ಹುಡುಗಿಯರು. ಚೆಲುವೆಯರಾದ ಹೆಂಗಸರು. ನಾಲ್ಕು ಜನವೂ ಮಕ್ಕಳು ಮರಿಗಳನ್ನು ಹೆತ್ತು ತೀರಿ ಹೋಗಿದ್ದರು. ತಾನು ಅವರ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದನು. ತಾನು ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದಾಗ ಒಂದು ಸಲ ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹಿಗಳಾದ ಶಿಷ್ಯರು ಕೆಲವು ವೇಶ್ಯೆಯರನ್ನು ಕರೆಸಿ ಈತನ ಪಾಲಕಿಯ ಮುಂದೆ ನಡೆಸಿ ದರು. ವೇಶ್ಯೆಯರು ಎಲ್ಲರನ್ನು ನೋಡುವಂತೆ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರು.

ಹಾವಭಾವವಿಲಾಸಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಸ್ವಾಮಿಯು ಪೊದ್ದ ನಾದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಆಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೋರಿ ಸಿದನು. ಆ ಆಶ್ಚರ್ಯವು ಪರಸ್ಪರವಾದದ್ದು. ವೇಶ್ಯೆಯರೂ ಸ್ವಾಮಿ ಯನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟು ಇತರರ ಕಡೆಗೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿದರು. ಕೋಣದ ಮುಂದೆ ಕಿನ್ನರಿಯೇ? ಕೆಲವು ಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಜ್ಞಾನವು ಬಂದು ಇವರ ರೀತಿ ತಿಳಿದು ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಮೆರೆವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮುಂದೆ ವೇಶ್ಯೆಯರು ಬರಕೂಡದೆಂದು ಆಜ್ಞೆಮಾಡಿದನು. ಆ ವೇಶ್ಯೆಯರು ಅನೇಕರು ಸುಂದರಿಯರಾಗಿದ್ದರು. ಸ್ವಾಮಿಯು ಆ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿಯೂ ಸ್ಥಿರವಾಗಿದ್ದನು. ಈಗ ತಾನು ಎಲ್ಲಾದರೂ ನದೀತೀರ ದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುಹೋದರೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸ್ನಾನಮಾಡು ತ್ತಿರುವುದು ಕಾಣುವುದುಂಟು. ಇವನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ವರಾದ ಕೆಲವರು ನಾಚಿಕೊಂಡು ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಸರಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳುವರು. ಅಥವಾ ನೀರಿನೊಳಗೆ ನಿಲ್ಲುವರು. ಸ್ವಾಮಿಯು ನೋಡಿ ತಲೆಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟುಹೋಗುವನು. ಒಂದೊಂದು ಸಲ—"ಹೀಗೆ ಯಾರೋ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರು ಇಲ್ಲದ ಚಮತ್ಕಾರಮಾಡಿದ್ದ ರಿಂದಲೇ ನಮ್ಮಪ್ಪ ಸೀರೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮರವನ್ನೇರಿ ಇರ ಬೇಕು."—ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವನು. ಇದರಿಂದೆಲ್ಲ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದದ್ದು ಸ್ವಾಮಿಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀರೂಪು ಸುಂದರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ. ಸುಂದರವಾಗಿ ಕಂಡರೂ ಅದರಿಂದ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಕಲಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಅದು ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಚೆಲುವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸಂತೋಷ ಉಂಟು. ಆದರೆ ಚೆಲುವೆಯಾದ ಹುಡುಗಿಯನ್ನೋ ಯುವತಿಯನ್ನೋ ನೋಡಿದರೆ ಆಗುವ ಸಂತೋಷವು ಚೆಲುವನಾದ ಹುಡುಗನನ್ನೋ ಯುವಕನನ್ನೋ ನೋಡಿದರೂ ಉಂಟು. ಇಂತಹ ಚೆಲುವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಸ್ವಾಮಿಯು "ವಿಧಾತನು ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವನು. ತನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಇರುವುದಕ್ಕೆ ಅವನು ಮಾಡಿರುವ ಉಪಾಯವು ಅದು" ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವನು. ತುಂಬಿದ ಮೈಯಿಂದಲೂ, ದೊಡ್ಡವಾದ

ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೂ ಸಣ್ಣವಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅಲುಗಾಡುತ್ತ ಸಿಮಿರ್ದುಗ ನಿಂತಿರುವ ಕಿವಿಗಳಿಂದಲೂ, ಆಗತಾನೆ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಬಾಳೆಯ ಕಂದಿನಂತೆ ಸಣ್ಣಗೆ ಕೆಂಚಾಗಿ ಕಾಣುವ ಮೋಸಾದ ಕೊಂಬುಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಪಡ್ಡೆಯ ಹಸುವನ್ನು ನೋಡಿದರೂ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಸುಂದರಿಯಾದ ಯುವತಿ ಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ನೋಡಿದಂತೆ ಸಂತೋಷವಾಗುವುದು. ಅನೇಕ ಪುಣ್ಯವಂತ ರಾದ ಶಿಷ್ಯರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜನ ಸುಂದರಿಯರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ತಂಡತಂಡವಾಗಿ ಸೇರಿರುವರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಅಂದವಾದ ಸೀರೆಕುಪ್ಪಸಗಳನ್ನು ಉಟ್ಟು ತೊಟ್ಟು ತೊಡಿಗೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಗಂಡಸರೆಲ್ಲ ತಮ್ಮನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವರೆಂಬ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ ನಾಣಿಂದ ನಾಲ್ಮಡಿಯಾದ ಚೆಲುವಿನಿಂದ ಮೆರೆಯುತ್ತಾ ಹೊಳೆಯುವ ವಜ್ರಗಳ ಬೆಳಕನ್ನೂ ವಜ್ರವನ್ನು ಮೀರಿ ಮಿಂಚುವ ಕಣ್ಣುಗಳ ಕಾಂತಿಯನ್ನೂ ಬೀರುತ್ತಾ ಹತ್ತಿರಬಂದು ಸ್ವಚ್ಛ ವಾದ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿ ಶ್ಯಾಮಲವೂ ಮಿಸುನಿಯ ಮಗಳಿಂದ ಶುಷ್ಕವೂ ಆದ ತನ್ನ ಪಾದಗಳಿಗೆ ಎರಗುವರು. ಆಗ ಸ್ವಾಮಿಯು ಮಠದ ಮುಂದಣ ಹೊಕ್ಕರಣೆಯಲ್ಲಿ ನದಿಯ ಪ್ರವಾಹದಿಂದ ತೇಲಿಬಂದ ಒಣಗಿದ ಕಡ್ಡಿಯೂ ತಿಳಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಮೃದುವಾಗಿ ಮುದ್ದಾಗಿ ಗಾಳಿಗೆ ತಲೆಯನ್ನು ತೂಗುತ್ತಿರುವ ನಳಿದಾವರೆಯೂ ಒಂದರ ಬಳಿ ಒಂದಿರುವುದನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಆದರೆ ಈ ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಈ ಅಸಾಧಾ ರಣವಾದ ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀ ಸೌಂದರ್ಯವೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ದಿನವೂ ಕುಳಿತು ಜಗದಂಬೆಯಾದ ಶಾರದೆಯನ್ನು ಪೂಜೆಮಾಡುವಾಗ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮಾಯೆಯ ಒಳಮರ್ಮದ ಅರಿವಿನಿಂದ ಮಾತ್ರ ತಿದ್ದಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ತೋರುತಿದ್ದ ಆ ತಾಯ ಸೌಮ್ಯಾಕಾರವನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಿ ತನುಮನಗಳನ್ನು ಇಂದು ನಿಸರ್ಗದ ಸ್ವಭಾವವಾದ ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಆ ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿ ಲೀನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ರೂಪನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದವನಿಗೆ ಮೋಹವುಂಟೆ? ಇದರಿಂದಲೇ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗೆ ವ್ಯಾಸವಾಕ್ಯ ವನ್ನು ಕೇಳಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಸಮಾಧಾನ. ಹೀಗೆ ಅಕಲ್ಮಷವಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಳ್ಳವನು ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಸಮಾಧಾನ ಪಡಕೂಡದೇಕೆ? ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು

ತಾನು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸವು ತಪ್ಪಲ್ಲವೆಂದುಕೊಂಡನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಜಂಭವೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಿರಬಹುದು. ಅಂತಹ ಒಳ್ಳೆಯತನವಿದ್ದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಜಂಭವು ಇರಬಾರದೇಕೆ? ಸಂಸಾರಿಗಳ ಹವ್ಯಾಸವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ವ್ಯಾಸನಿಗೆ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳ ಮಾತೇಕೆ? ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹಾಸ್ಯವಾಗಿಯೂ ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡನು. ಕರ್ಮಸಾಕ್ಷಿಯು ಕೂರಾದ ಕದಿರುಗಳೊಡನೆ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ, ಬರಲು, ನೋಡು, ನನ್ನಲ್ಲಿ ದೋಷವಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಹೇಳುವಂತೆ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಮೆಚ್ಚಿದ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಮುಗುಳು ನಗೆಯನ್ನು ನಗುತ್ತಾ ತೃಪ್ತನಾದನು.

ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಈ ಆತ್ಮಪರಿಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅವಶ್ಯಕಾಂಶಗಳು ಬಿಟ್ಟುಹೋದುವು. ಮನಸ್ಸಿನ ಯಾವ ಭಾವವು ಚೇತಸ್ಸನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಸಂತೋಷವೆನ್ನಿಸುವುದೋ ಅದೇ ಭಾವವು ಬಹಿರ್ಮುಖದಿಂದ ಬಾಹ್ಯ ವಸ್ತುವಿನ ಆಕರ್ಷಣೆಯ ಫಲವೆಂದು ತೋರುವುದು. ನದೀತೀರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಕಡೆ ಇವನು ನೋಡದೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ತನ್ನ ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನವರು ಮೆಚ್ಚಲೆಂಬ ಯೋಚನೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುತ್ತಿತ್ತೋ? ಶಿಷ್ಯರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುಂದರೀ ವೃಂದವನ್ನು ನೋಡಿಯೂ ಮನಸ್ಸು ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತಷ್ಟೆ? ಸುಂದರವಾದ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಪುನಃ ನೋಡೋಣವೆಂದೆನ್ನಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೋ? ಎನ್ನಿಸಿದರೂ ತನ್ನ ಸ್ಥೈರ್ಯವನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತೋರಬೇಕು ಎಂಬ ಅಂತರಾತ್ಮಕವಾದ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅದು ಮುಂದಾಗದೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತೋ? ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಯೋಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸಂತೋಷವಾಗು ತ್ತಿದ್ದುದು ನಿಜ. ಈ ಜಂಭವು ಅಡ್ಡಬಾರದೆಯಿದ್ದರೆ ಒಳಮುಖವಾಗಿ ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮನೋವೃತ್ತಿಯೇ ಹೊರಮುಖ ವಾಗಿ ಆಕರ್ಷಣವೆಂದು ತೋರಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ತಾನು ಧರ್ಮ ದಿಂದಲೇ ಹೊರತು ಜಂಭದಿಂದ ಋಜುವಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಸಂನ್ಯಾಸಿಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ.

ಕತ್ತಲಾಗುತ್ತ ಬಂತು. ಹಕ್ಕಿಗಳು ನದೀತೀರದ ತೋಪಿನಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಗೂಡಿ ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕ್ಕಿದಹಾಗೆ ಕೂಗುಹಾಕಿ ಅಸದೃಶವಾದ ಸಂಗೀತವನ್ನು

ಹಾಡಿದೆವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ತೃಪ್ತಿಯಿಂದ ಸುಮ್ಮನಾದುವು. ನಿಶೀ ಮಾತೆಯು ಸಪ್ಪಳಿಲ್ಲದ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನಿಕ್ಕುತ್ತ ಬಂದು ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ನಿದ್ರೆ ಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಸೆರಗನ್ನು ಹೊದಿಸಿದಳೆಂಬಂತೆ ಸೀಮೆಯು ಮುಸಕು ಮುಸಕಾಯಿತು. ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿಯ ದೀಪಗಳು ಗಿಡಗಳ ನಡುವೆ ಮಿಣುಕು ಮಿಣುಕೆಂದು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಕಾಣಬಂದವು. ಹೊತ್ತಾಗಿ ಬಂದ ಒಂದು ದನವು ಊರಿಗೆ ಬರುತ್ತ ಕರುವನ್ನು ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದ ಶಬ್ದವು ಸ್ವಲ್ಪ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸಂಜೆಯಾದುದರಿಂದ ಇತರ ಶಬ್ದವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಲು ಹೊಳೆಯ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ತುಂಬಿ ಸುರುಳಿ ಸುರುಳಿಯಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ನೀರಿನ ಮೊದಲು ಕೇವಲ ಅಗೋಚರವೆಂಬಂತಿದ್ದ ಶಬ್ದವೂ ಕೇಳುತ್ತಿತ್ತು. ಮಠದೊಳಗೆ ಶಿಷ್ಯನೊಬ್ಬನು ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಸ್ವಾಮಿಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಸ್ವಲ್ಪ ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಕುಳಿತಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಮಳೆಯ ಹನಿ ಬೀಳುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು.

ಇದ್ದ ಹಾಗೆ ಒಂದು ಕಾಲಂದುಗೆಯ ಶಬ್ದವು ಕೇಳಬಂದಿತು. ಯಾರೋ ಬಹು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತ ಮಠಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ವಾಮಿಯು ಇದು ಯಾರೆಂದು ನೋಡಿದನು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಠಕ್ಕೆ ಯಾರೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಬರುವವರು ಹಗಲಲ್ಲೇ ಬರುವರು. ಮಠದ ದಾರಿಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ದಲ್ಲೇ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಒಂದು ಗುಡ್ಡವೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಚಿರತೆಗಳೂ ಇದ್ದುದ ರಿಂದ ಕತ್ತಲಾದ ಮೇಲೆ ಮಠದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬರಲು ಜನರಿಗೆ ಭಯ. ಮಠಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾ ಕತ್ತಲಾದರೆ ಮಠದ ದಾರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗುವರು. ಆದರೆ ಇಂದು ಯಾರೋ ಬರುತ್ತಿರುವ ಹಾಗಿದೆ. ಯಾರೋ ಹೆಂಗಸು. ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈ ಕಡೆ ತಪ್ಪಿಬಂದ ಳೇನೊ ಎಂದು ಸ್ವಾಮಿಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಬೀದಿಯಕಡೆ ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದನು. ಅಂದುಗೆಯ ಶಬ್ದವು ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಕೊನೆಗೆ ಒಬ್ಬ ಯುವತಿಯು ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ನಿಂತು "ಅಮ್ಮ, ಈ ಮನೆ ಯಲ್ಲಿ ಯಾರಮ್ಮ?" ಎಂದಳು.

ಕತ್ತಲು ಮುಸುಕುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದುದರಿಂದ ಮಾತನಾಡಿದವಳ ರೂಪು ಮೊದಲಾದುದು ಸಂನ್ಯಾಸಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅಗ್ಗಿಷ್ಟಿಕೆಯ ಬೆಳಕಿನಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಹೆಂಗಸು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಿಂದ ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ನೆನೆದಿರಬೇಕು. ಬಟ್ಟೆ ತೀರ ಒದ್ದೆಯಾದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು.

ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು "ನೀವು ಯಾರಮ್ಮ?" ಎಂದನು.

"ಸ್ವಾಮಿ, ಇದು ಯಾರ ಮನೆ, ತಮ್ಮ ಮನೆಯೆ?"

"ಇದು ದೇವರ ಮನೆ ತಾಯಿ, ಯಾತಕ್ಕೆ? ಇದೊಂದು ಮಠ."

"ಇಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಹೆಂಗಸರಿದ್ದಾರೆಯೆ?"

"ಇಲ್ಲವಮ್ಮ, ಯಾಕೆ? ನೀನು ಯಾರು ತಾಯಿ? ಇಲ್ಲಿಗೇನು ಬಂದೆ?"

ಸ್ತ್ರೀಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಕಾವಿಯ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ನೋಡಿ "ತಾವು ಇಲ್ಲಿಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳೊ?" ಎಂದಳು.

"ಹೌದು ತಾಯಿ, ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾವಲುಗಾರ."

"ಅಪ್ಪಾ ನನಗೆ ಯಾಕೋ ಭಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರಿಲ್ಲವೆಂದು ನನಗೆ ಇನ್ನೂ ಬಹಳ ಭಯವಾಯಿತು. ಆದರೆ ತಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿ ಧೈರ್ಯಬಂತು. ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಹಾಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದಿರಿ. ತಾವು ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು. ಯಾರೂ ಏನೂ ಸಂದೇಹಪಟ್ಟು ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಗೆ ಇಲ್ಲ. ಅಯ್ಯೋ! ನನ್ನ ಯಜಮಾನರು ಏನಾದರೋ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ. ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ." ಎಂದು ಹೆಂಗಸು ಅಳತೊಡಗಿದಳು.

ಸಂನ್ಯಾಸಿಯ ಮನಸ್ಸು ಕಳವಳಗೊಂಡಿತು. "ಅಮ್ಮ, ನಿಮ್ಮ ಯಜಮಾನರು ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೆಂದರೇನು? ಜತೆಯಾಗಿ ಬಂದಿರಾ? ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿರಿ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ಅವಳ ಕಳವಳವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗೆ ಕಳವಳವಾದದ್ದಲ್ಲದೆ ಸ್ತ್ರೀರೂಪಿಗೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಸೋಲುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಅವಕಾಶವಿದು ಎಂದೋ ಏನೋ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಉತ್ಸಾಹವೂ ಉಂಟಾಯಿತು. ಅವಳು ಹತ್ತಿರ ಬಂದಾಗ ಮಳೆಯಿಂದ ತೊಯಿದು ಅವಳ ಮೈಗೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಆ ಸೀರೆಯನ್ನು ಮೇಲಿಂದ ಕೆಳಗಿನವರೆಗೂ ನೋಡಿದನು. ಅಸಹಾಯೆಯಾದ ಸ್ತ್ರೀ ಎಂಬುದರಿಂದ

ಅವಳ ಪರವಾಗಿ ಕನಿಕರವಾದರೂ ತನ್ನ ಪರವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ಅನುಭವಮಾಡಿದನು. ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದ್ದು ತಪ್ಪಾಯಿತು.

ಸ್ತ್ರೀಯು "ಸ್ವಾಮಿ, ರಂಗನಾಥಪುರದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಮನೆ. ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರೂ ನಾನೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟು ಪೊಲ್ಲೆಯೂರಿಗೆಂದು ಬಂದೆವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು, ನಡೆ, ಬಂದೆ, ಎಂದು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ನಿಂತರು. 'ನೀನು ನಡೆಯುವುದು ಮೆಲ್ಲಗೆ, ಬಹು ಮೆಲ್ಲಗೆ' ಎಂದು ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ನನ್ನನ್ನು ಹಾಸ್ಯಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರಾದ್ದರಿಂದ ಇವರಿಗೆ ನಾನು ನಡೆಯುವುದನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಬೇಗ ಬೇಗನೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟೆ. ಒಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಬಂದು ಆಮೇಲೆ ಎಷ್ಟುದೂರದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿರುವರೋ ಎಂದು ನಿಂತು ನೋಡಿದೆ. ಅವರು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ನಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ನಾನು ಸೋತರೂ ಕೆಟ್ಟಿತು, ಈ ಮಹರಾಯರು ಬಂದರೆ ಸಾಕು ಎಂದು ಅಲ್ಲೇ ಕುಳಿತೆ. ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾದರೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅವರು ನಿಂತಕಡೆಯೆಲ್ಲಾ ಹುಡುಕಿದೆ. ಅವರ ಸುಳಿವೇ ಇಲ್ಲ. ಕೂಗುಹಾಕಿದೆ, ಉತ್ತರವಿಲ್ಲ. ಒಂಟಿ ಹೆಂಗಸು, ಕತ್ತಲಾಗುತ್ತ ಬಂತು. ಈ ದಾರಿಯಲ್ಲೇ ಹೊರಟರೆ ಪೊಲ್ಲೆಯೂರಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರು. ಅದರ ಮೇಲೆ ದಾರಿ ಹಿಡಿದು ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಬಂದೆ. ಊರು ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದೆ. ನಮ್ಮಪ್ಪ, ನನಗೆ ಮಾಂಗಲ್ಯ ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಅಟ್ಟಿ; ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರನ್ನು ಹುಡುಕಿಸಿ; ನನ್ನ ಪ್ರಾಣ ತಟಗುಟ್ಟುತ್ತಿದೆ." ಎಂದು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿದಳು.

ಗಂಡಸಿನ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಿ ಹೆಂಗಸಿನ ಕಣ್ಣೀರು. ಸಂನ್ಯಾಸಿಗೆ ಬಹಳ ಕನಿಕರಹುಟ್ಟಿತು. ಅವನು "ಅಮ್ಮಾ, ಇಲ್ಲಿ ಇರುವ ಜನ ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಇದೆ. ಯಾರನ್ನು ಅಟ್ಟುವುದು? ನಿಮ್ಮ ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಏನೂ ತೊಂದರೆ ಆಗಿರಲಾರದು. ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿ ಕವಲೊಡೆಯುವಲ್ಲಿ ನೀವು ಈ ಕಡೆಗೆ ಬಂದಿರಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದ್ದೀರೆಂದು ತಿಳಿದು ಅವರು ಆ ಕಡೆ ಹೋಗಿರಬೇಕು. ಇಷ್ಟಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೇನೂ ಇರಲಾರದು. ನೀವು ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಇರಿ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ ನಿಮ್ಮ ಭಯವೆಲ್ಲಾ ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗುವುದು." ಎಂದನು.

“ಅಪ್ಪಾ, ನೀವು ನನ್ನ ತಂದೆಯಂತೆ ಸಿಕ್ಕಿದಿರಿ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆನ್ನುತ್ತೀರಲ್ಲಾ. ನಾನು ರಾತ್ರಿ ಎಲ್ಲಾ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸು ಒಬ್ಬಳೇ ಹೇಗೆ ಇರಲಿ?”

“ಅಮ್ಮಯ್ಯ, ನೀನು ನನ್ನ ಮಗುವಿನಂತೆ. ಒಂದು ಕೊಟಡಿಯಿದೆ. ಅದನ್ನು ನೀನೇ ಉಪಯೋಗಿಸು. ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ನಾನು ಕಾವಲು ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ರಾತ್ರಿ ಏನಾದರೂ ಭಯವಾದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಕೂಗು. ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಚಿಂತೆಯನ್ನೂ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ.”

“ನೀವು—ನೀವು ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು. ಆಗಲಿ ಇನ್ನೇನು ಮಾಡುವುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರನ್ನು ಹುಡುಕಿಸಿ; ನನ್ನ ಮಾಂಗಲ್ಯವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಡಿ.”

ಹೀಗೆಂದು ಸ್ತ್ರೀಯು ಸಂನ್ಯಾಸಿಯ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದಳು. ಕೋಮಲವಾದ ಅವಳ ಕೈಬೆರಳುಗಳು ಅವನ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದುವು.

ದೇವದೇವನ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಧಮಾತ್ರ ತೋರಿಸುವ ಈ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದು ಸಂನ್ಯಾಸಿಯ ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅದರಂತೆಯೇ, ಆ ದೇಹವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಅದನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಆ ತೊಯಿದ ಸೀರೆಯಿಂದ ಅರ್ಧಮಾತ್ರ ಅವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದ್ದ ಆ ದೇಹದ ಪರಿಚನ್ನೂ ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸಿದನೋ ಏನೋ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು? ತಿಳಿಯದು. ಇಲ್ಲವೆ ಹೆಚ್ಚು ಹುಳಿಯನ್ನು ಕಡಿದು ಜಯಿಸಿರುವ ಹಲ್ಲು ಆಮೇಲೆ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥವನ್ನೂ ಅಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಗೆಯುವಂತೆ ವ್ಯಾಸವಾಕ್ಯವನ್ನು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗಿಡಲು ಧೈರ್ಯವೆಲ್ಲ ಖರ್ಚಾಗಿ ಈ ಹುಡುಗಿಯ ಕೈಬೆರಳ ಸೋಂಕನ್ನು ತಡೆಯಲು ಧೈರ್ಯವು ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತೊ? ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೊ ಆ ಬೆರಳುಗಳು ತನ್ನ ಕಾಲಿಗೆ ಸೋಕಿದಾಗ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯ ಮೈ ಜುಮ್ಮೆಂದಿತು.

ಸ್ತ್ರೀಯು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಎದ್ದಮೇಲೆ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ತನ್ನ ಅಸ್ಥೈರ್ಯದಿಂದ ತಾನೇ ವಿಸ್ಮಿತನಾಗಿ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಕರೆದು ದೀಪಗಳನ್ನು ತನ್ನಿರೆಂದನು.

ಅವರು ದೀಪಗಳನ್ನು ತಂದರು. ಆ ದೀಪದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಅವಳ ರೂಪನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನು ತೀರ ಬೆರಗಾದನು.

ಆಷಾಢಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಿಕನು ನಡುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮಳೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಈ ಮಳೆ ನಿಲ್ಲುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ನೈರುತ್ಯಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ದಟ್ಟದಟ್ಟವಾಗಿ ಬರುವ ಕಾರ್ಮುಗಿಲನ್ನು ಕಂಡು ಇದೇನು ಕಪ್ಪು ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವ ವೇಳೆಗೆ ಆ ದಟ್ಟವಾದ ಕಾರ್ಮುಗಿಲ ಮೇಲೆ ಇಂದ್ರನು ವಜ್ರದಿಂದ ಕೆತ್ತಿ ಬರೆಯುವ ಸೆಳೆಮಿಂಚಿನ ಸಹಿಸಲಾರದ ಪ್ರಭೆಯಿಂದ ಅವನ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚುವಂತೆ ಈ ಸುಂದರಿಯ ರೂಪಿನಿಂದ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿತು. ಕೊಂಕು ಗೆರೆಗಳ ಜೋಡಣೆಯಿಂದಲೇ ಎಷ್ಟು ಸೊಗಸನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಸಾಧ್ಯ ವೆಂದು ನೋಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಬ್ರಹ್ಮನು ಇವಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನೆಂಬಂತೆ ಇದ್ದ ಆ ಸ್ತ್ರೀರತ್ನದ ಹಣೆಯ ನಡುವಿಂದ ಕಿವಿಯವರೆಗೆ ಕಮಾನಾಗಿ ಬಾಗಿದ್ದ ಆ ಕುರುಳಸೀಮೆಯನ್ನೂ; ತೆಳ್ಳಗೆ ನಯವಾಗಿ ಕಪ್ಪಾಗಿ ಇದ್ದ ಆ ಕೊಂಕಾದ ಹುಬ್ಬನ್ನೂ; ಒಂದೇ ಕಡೆಯಿಂದ ಹೊರಟು ಒಂದೇ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸೇರಬೇಕು, ವಕ್ರವಾಗಿ ಓಡಬೇಕು, ಆ ವಕ್ರಗತಿಯು ಸೊಗ ಸಾಗಿರಬೇಕು, ನೀನು ಓಡುವುದು ಚೆನ್ನವೋ ನಾನು ಓಡುವುದು ಚೆನ್ನವೋ ನೋಡೋಣ ಬಾ ಎಂದು ಇವೆರಡೂ ಪಂಥವನ್ನು ಹಾಕಿ ಕೊಂಡು ಓಡಿರುವುವೋ ಎಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಮೇಲೆವೆ ಕೀಳೆವೆಗಳ ಅಂಚನ್ನೂ; ನಯವಾದ ಹಳದಿಯ ನಿಂಬೆಯಬಣ್ಣದ ಆ ಅರ್ಧವೃತ್ತದ ಕೆನ್ನೆಗಳನ್ನೂ; ಆ ಸುಂದರವಾದ ಸೆಳೆಮಿಂಚಿನ ದೇಹದ ನಿಮ್ನೋನ್ನತಿ ಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ, ನೆರಿನೆರಿಯಾಗಿ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದ ನೀಲಿಬಣ್ಣದ ಮೇಲಣ ಬಂಗಾರದ ಗೆರೆಯ ಆ ಚೌಕಳಿಯ ಸೀರೆಯನ್ನೂ; ನಗು, 'ನಾನೇನೊ ತುಂಬಾ ಇದೇನೆ' ಆದರೆ ಇವಳು ತನ್ನ ನಲ್ಲನನ್ನು ಕಂಡಲ್ಲದೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಾಯಿಂದ ಬಿಡಳು, ಇವಳ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆ ಬರುತ್ತೇನೆ, ಎಂದು ಹೇಳಿ, ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದೋ ಎಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ, ನಗೆಯ ಸೊಬಗಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ; ಈ ಲಾವಣ್ಯವು ಉಕ್ಕಿಬರುತ್ತಿದೆ, ಇದನ್ನು ಭದ್ರವಾಗಿಡಬೇಕು, ಎಂದು ಪ್ರಕೃತಿಮಾತೆಯು ಮರಕ್ಕೆ ಮರ ದಿಂದಲೇ ಆಣಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಂತೆ ಆ ಲಾವಣ್ಯವನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸುವು

ದಕ್ಕೆ ಲಾವಣ್ಯದಿಂದಲೇ ತಿರುವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ತಿರುಗಿಸಿಟ್ಟಂತೆ ಕಾಣು ತ್ತಿದ್ದ ಆ ಗಲ್ಲದ ಸುಳಿಗಳನ್ನೂ; ಈ ಎಲ್ಲ ಲಾವಣ್ಯದ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹೊಸತೆರನಾದ ಒಂದು ಸೊಗಸನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದ ಆ ತೋಳಬಂದಿ, ಆ ದುಂಡಾದ ಮುಂಗೈಯ ಬಳೆಗಳು, ಸಂಪಿಗೆಯ ಮೊಗ್ಗಿನ ಬಳಿಯ ಮಿಣುಕು ಹುಳುವಿನಂತಿದ್ದ ಆ ಮೂಗುಬಟ್ಟು, ಕಪ್ಪೂ ಬಿಳುಪೂ ವಿರುದ್ಧ ವರ್ಣಗಳೆನ್ನದಿರಿ, ಇಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿವೆ, ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಕರಿಯ ಹೆರಳು, ಅದರಲ್ಲಿ ತೊಟ್ಟ ಬಿಳಿಯ ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಸುಮ್ಮನೆ ಬೆರಗಾದನು. ನೋಡಿದ ಯಾರ ಮನಸ್ಸನ್ನಾದರೂ ಅಪ್ಪಳಿಸಿ ಹಿಡಿದು ಒಂದೇಸಲಕ್ಕೆ ಸೆರೆಮಾಡು ವಂತಿದ್ದ ಆ ಸೌಂದರ್ಯವು ಸಂನ್ಯಾಸಿಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಇಂದೇ ಬೀಳಬೇಕೆ?

ಇಂದೇ ಬಿದ್ದಿತು. ಅದರಿಂದ ಅವನು ಬೆರಗಾದನು. ಮರೆತು ಅವಳನ್ನೇ ಸುಮ್ಮನೆ ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದನು.

ಸ್ತ್ರೀಯು ಸ್ವಲ್ಪ ನಗುತ್ತ ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು "ಸ್ವಾಮಿ, ಇಲ್ಲಿ ದೀಪವೇಕೆ?" ಎಂದು, "ನನ್ನ ಜತೆಗೆ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕಳುಹಿಸಿ. ನಾನು ಆ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ" ಎಂದಳು.

ಸಂನ್ಯಾಸಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನಾಚಿಕೆಯಾಯಿತು. "ಒಳಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಬೆಳಕಿಗಾಗಿ ದೀಪವನ್ನು ತರಿಸಿದೆ. ಒಳಗೆ ಹೋಗೋಣ ನಡೆಯಮ್ಮ" ಎಂದನು.

"ಜತೆಗೆ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕಳುಹಿಸಿದರೆ ನಾನು ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗು ತ್ತೇನೆ."

"ಈ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಯೆಂದರೇನು, ಹೋಗುವುದೆಂದರೇನು? ನಿನ್ನನ್ನು ಕ್ಷೇಮವಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ನಾನಿದ್ದೇನೆ. ಶಾರದೆಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಯಾವ ಹೆದರಿಕೆಯೂ ಬೇಡ; ಒಳಗೆ ನಡೆ ತಾಯಿ."

ಎಲ್ಲರೂ ಒಳಗೆ ಹೋದರು. ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಶಾರದಾಂಬೆಯ ಹಳೆಯ ವಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲೊಂದನ್ನು ಉಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಆಕೆಯು ಶಾರದೆಯ ಪೂಜೆಯ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದು ಆಮೇಲೆ ಇತರರಿಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಳು. ಎಲ್ಲಾ ಆದ

ಮೇಲೆ ಸೇವಕರು ಹಜಾರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದಂತಿದ್ದ ಕೊಟಡಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಾಪೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಶಾರದಾಂಬೆಯ ಹಳೆಯ ವಸ್ತ್ರ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಹೊದ್ದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟು ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಆ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಮಲಗಬಹುದೆಂದರು. ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ತಾನು ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಮಲಗುವು ದಾಗಿಯೂ, ಹೆದರಬೇಡವೆಂದೂ ಭರವಸೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಸ್ತ್ರೀಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಗುಳ್ನಗೆಯನ್ನು ನಕ್ಕು "ನನಗೆ ದೇವರು ಸಹಾಯವಾಗಿದಾನೆ" ಎಂದು ಒಳಗೆ ಹೋದಳು.

ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಕುಳಿತು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಆತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಪುನಃ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡಳು. ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೆ ಎದ್ದು ಬಾಗಿಲಿಂದ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯನ್ನು ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಸಂದೇಹದ ದೃಷ್ಟಿ ಯಿಂದ ಇಣಿಕಿನೋಡಿ ಕದವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಒಳಗೆ ಅಗಣಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಕೊಂಡಳು.

ಅವಳು ಮುಗ್ಧೆಯೂ ಅಲ್ಲದ ಪ್ರೌಢೆಯೂ ಅಲ್ಲದ ಮೋಸವನ್ನರಿ ಯದ ಚೆಲ್ಲಾಟದ ಯುವತಿ. ಈ ಬೆಕ್ಕಿನಮರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯ ಹೃದಯವು ಇಲಿಯಾಯಿತು. ಅವನು ಇವಳ ರೂಪಿನಂತಹ ರೂಪನ್ನು ಇದುವರೆಗೆ ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಯಾವ ರೂಪನ್ನೇ ಆಗಲಿ ನೋಡ ಬೇಕೆಂದು ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದು ರೂಪಿನಲ್ಲಿ ಏನಿದೆ ಎಂದು ನೋಡಿ ಹುಚ್ಚು ಕೆಲಸಮಾಡಿದಂತಾಯಿತು. ಹುಡುಗಿ ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ತೋರುವ ಸಂದೇಹವನ್ನೂ ಅವಳ ಆ ಆಟವನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಇವಳು ನನಗೆ ಹೆದರುತ್ತಾಳೆ, ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಹೆದರಿಸಿದರೆ ತಮಾಷೆಯಾಗಿದ್ದೀತು, ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ತೋರಿತು. ಚೆಲ್ಲಾಟವು ಸೋಂಕಿನಿಂದ ಹೀಗೆ ಬರುವುದು. ನಿದ್ದೆ ಯಿಂದ ಮಂಕಾಗಿರುವ ಬೆಕ್ಕಿನ ಮುಂದೆ ಹಂಚಿ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ನೆಲದಮೇಲೆ ಆಡಿಸಿ; ಅದು ಇಲಿಯ ಆಟವಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಏಳುವುದು. ನಿಮ್ಮ ಮಗು ವಿನ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತು "ಅಮ್ಮ ಹೊಡೆದಳು" ಎಂದು ನಿಮ್ಮ ಕಣ್ಣನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಿ ಅಥವಾ ಹತ್ತಿರ ಕೈಯನ್ನಿಟ್ಟು ಸುಮ್ಮನೆ ಆಟಕ್ಕೆ "ಅಬ್ಬಾ" ಎನ್ನಿ; ಇನ್ನೇನಾದರೂ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿರುವ ಮಗು ನಿಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಂದ ಕೈಯನ್ನು

ತೆಗೆಯಲು ಬರುವುದು. ಇಲ್ಲವೆ ನಿಮ್ಮ "ಅಬ್ಬಾ"ವನ್ನು ಸರಿಯೆನಿಸು ವುದಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಹೊಡೆಯಲು ಬರುವುದು. ಬೇರೆ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸ್ತ್ರೀಯ ಮಾಯಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ಇದ್ದ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗೆ ಈ ಮಾಯಾವಿಯು ಮಾಡಿದ "ಅಬ್ಬಾ" ಎಂಬ ಆಟದಿಂದ ಹೊಡೆಯೋಣ ವೆಂದು ತೋರಿತು. ಆಮೇಲೆ, ಇದೇನು ನನಗೆ ಬಂದ ಅವಿವೇಕ, ಎಂದು ಆ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಕುಳಿತನು.

ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ದಿನವೂ ಶಾರದಾಂಬೆಯ ರೂಪು ಒಂದು ಮಾತ್ರ ಕಾಣು ತ್ತಿತ್ತು. ಇಂದು ಶಾರದಾಂಬೆಯ ಆ ಸೌಮ್ಯವಾದ ರೂಪಿನೊಂದಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ರೂಪೂ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ರೂಪು ಯಾರದು? ಈ ಹುಡು ಗಿಯ ರೂಪು. ಆಟವನ್ನು ಎಂದೂ ಆಡದವನು ಇಂದು ಆಟವಾಡಬೇಕೆಂದು ತೋರಿದ ಆಸೆಯನ್ನು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗಿಡಲು ಕಷ್ಟಪಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಆಸೆಗೆ ಆಧಾರವಾದ ಮನಸ್ಸಿನ ಅವಸ್ಥೆಯೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇತ್ತು. ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಯೋಚನೆಮಾಡಿ ನೋಡಿದ್ದರಲ್ಲಿ ತಾನು ಆ ಹುಡುಗಿಯ ರೂಪಿನಿಂದ ಮುಗ್ಧನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ತೋರಿತು. ಎಂದರೇನು? ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೆಂದು ಆಸೆಯೆ? ಛೆ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗೆ ಮದುವೆಯ ಮಾತೇಕೆ? ಅವಳನ್ನು ಪ್ರಣಯವಧುವನ್ನಾಗಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೆ? ಅಂತಹ ದುಷ್ಟವಾದ ಆಸೆ ಆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೆ ಹೊಗದು. ಮತ್ತೇನೆಂದು ಆಸೆ? ಅವಳನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು; ಅವಳನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ನೋಡಬೇಕೆಂದು. ಸಂನ್ಯಾಸಿಯ ಶುದ್ಧವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟವಾದ ಯಾವ ಯೋಚನೆಗೂ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಆ ಸುಂದರಿಯ ಮುಖವನ್ನು ಪುನಃ ನೋಡ ಬೇಕೆಂದು ಮಾತ್ರ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದನು. ನೀವು ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗು ತ್ತಿರುವಾಗ ಯಾರ ಮವುಳಿಯಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಇರುವ ಗುಲಾಬಿ ಗಿಡದಲ್ಲಿ ಸೊಗಸಾದ ಕೆಂಪು ಬಿಳುಪಿನ ನೆಯ್ದಿರುವ ಅಂದವಾದ ಗುಲಾಬಿಯ ಹೂವೊಂದನ್ನು ನೋಡಿರುವಿರಲ್ಲವೆ? ಅದನ್ನು ಪ್ರಾಯಶಃ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡೋಣವೆಂದು ನೀವು ನಿಂತರೂ ನಿಲ್ಲಬಹುದು. ಅದನ್ನು ಕದಿಯ ಬೇಕೆಂದು ನಿಮಗೆ ಯೋಚನೆಯೇ ಹೋಗದು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ನೋಡೋಣ ವೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸೀರಿ. ಸಂನ್ಯಾಸಿಗೆ ಈ ಯುವತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿದ್ದು

ಇದೇ ತೆರದ ಆಸೆ. ಅವನು ಅವಳನ್ನು ನೋಡಬೇಕು, ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಬೇಕು, ಎಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದನು. ಅಪೇಕ್ಷೆಯೊಂದಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಬಲದಿಂದ ಇದು ತಪ್ಪು, ಈ ಅಪೇಕ್ಷೆಯು ನನಗೆ ಸಲ್ಲದು ಎಂಬ ಯೋಚನೆಯೊಂದು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ಈ ಯೋಚನೆಯು ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಈ ಆಸೆಯನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಜಯಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವನು "ಶೇಷಾ" ಎಂದು ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಕೂಗಿದನು.

ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಕೂಗಿದಾಗ ಇದ್ದ ಉದ್ದೇಶವು ಅವನು ಬರುವ ವೇಳೆಗೆ ಇಲ್ಲದೆಹೋಯಿತು. "ಈ ಹುಡುಗಿಯ ಈ ಮೋಹಕರವಾದ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಸೋತು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸು ತನ್ನನ್ನು ಏನು ಮಾಡುವುದೋ, ಶೇಷನು ಹತ್ತಿರ ಮಲಗಿದ್ದರೆ ಅವನು ಇರುವನಲ್ಲಾ ಎಂದಾದರೂ ನಾಚಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೇನು" ಎಂದು, ಹತ್ತಿರ ಮಲಗಿಕೊ ಎಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಶೇಷನನ್ನು ಕೂಗಿದನು. ಶೇಷನು ಬರುವುದರಲ್ಲಿ "ನಾನು ಅಷ್ಟು ದುಷ್ಟನೆ? ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಇಷ್ಟುದಿನ ಸರಿಯಾಗಿದ್ದದ್ದು ಇಂದು ಸೋಲುವುದೆ? ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಧೈರ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಶೇಷನಿಂದ ಸರಿಯಾಗಿರಬಲ್ಲೆನೆ? ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಜಂಭದಮೇಲೆ ಭಾರವನ್ನು ಹಾಕಲೆ" ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಯೋಚನೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶೇಷನು ತನ್ನ ಬಳಿ ಮಲಗುವದು ಅವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿರ್ಧರಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಒಳಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಯಾವ ಯೋಚನೆ ಇತ್ತೋ ಬಲ್ಲವರಾರು? ಸಂನ್ಯಾಸಿಗೇ ಬಹುಶಃ ತಿಳಿದಿದ್ದಿರಲಾರದು. "ಶೇಷನು ಬಂದು ಹತ್ತಿರ ಮಲಗಿದ್ದಾದರೆ ಪುನಃ ಆ ಸುಂದರವಾದ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯು ಎಷ್ಟು ಬಲವಾದರೂ ಅದನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ, ಸುಮ್ಮನಿರಬೇಕಾಗುವುದು. ತನ್ನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯು ಅಷ್ಟೇನೂ ತಪ್ಪಾದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಲ್ಲ. ತಾನು ಅವಳಿಗೆ ಕೆಟ್ಟುದನ್ನೇನನ್ನೂ ಎಣಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಅವಳ ಆ ಸುಂದರವಾದ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಬೇಕು, ಆ ಸೆಳೆಮಿಂಚಿನಂತಹ ಆ ಆಕಾರವನ್ನು ನೋಡಬೇಕು, ಎಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದ್ದು ಎಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟೇ. ಬೆಳಗಾದ ಮೇಲೆ ಅವಳನ್ನು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ರಾತ್ರಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ನೆಪದಿಂದ

ಅವಳನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಒಂದುಸಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸಾಕು. ಶೇಷನು ಹತ್ತಿರ ಮಲಗಿದರೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ.'' ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎಣಿಸಿದನೋ ಏನೋ. ಧರ್ಮದಿಂದಲ್ಲದೆ ಜಂಭದಿಂದ ಸರಿಯಾಗಿರಲೆ? ಎಂಬುದು ತನಗೆ ತಿಳಿದಹಾಗೆಯೂ ಶೇಷನು ಬಂದರೆ ತನ್ನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೇರವೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ತನಗೇ ತಿಳಿಯದಹಾಗೆಯೂ ಮೊದಲ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಅಂತು ಶೇಷನು ಗುರುವಿನ ಕೂಗನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಂದು ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತಾಗ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು 'ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಹೋಗಿ ಮಲಗಿಕೊ.' ಎಂದನು. ಶೇಷನು ಹೊರಟುಹೋದನು.

ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಜಂಭದಮೇಲೆ ಊರಲೆ ಎಂದು ಜಂಭದ ಸಹಾಯವನ್ನು ತೊರೆದ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ದಿನವೂ ತಾನು ಊರಿಕೊಂಡು ನಡೆಯುವ ಕೋಲಿನ ಬೆಲೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಅದನ್ನು ಎಸೆಯುವ ಹೆಳವನಂತೆ ನಿರಾಧಾರನಾದನು. ಅವನ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈ ಆಸೆಯು ದೊಡ್ಡದಾಗುತ್ತ ಬಂತು. ನೀವು ಎಂದಾದರೂ ಒಂದು ದಿನ ಶುಭ್ರವಾದ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಿಳಿನೀರಿನ ಕೊಳ ಒಂದರ ತಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವಿರೆನ್ನಿ. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿರುವ ಆಕಾಶದ ಸ್ವಲ್ಪ ಮೋಡದ ಅತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ನೆರಳು ಅದರಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದು. ಆ ನೆರಳು ಆ ನೀರಿನ ಗುಣವಲ್ಲ, ಆದರೂ ಅದರಿಂದ ನೀರಿನ ಶುಭ್ರತೆಯು ಕೆಟ್ಟಿರುವುದು. ಹಾಗೆಯೇ ನೋಡುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಆ ಮೋಡದ ನೆರಳು ಘನೀಭೂತವಾಯಿತೋ ಎಂಬಂತೆ ಆ ನೆರಳಿಂದ ಅಶುಭ್ರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪೂ ಕ್ರೂರವೂ ಆದ ಜಲಸರ್ಪವೊಂದು ಅಡಿಯಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ? ಇಂದು ಸಂನ್ಯಾಸಿಯ ಅಚ್ಛವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆ ಸೆಳೆಮಿಂಚಿನಂತ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ವಭಾವವಲ್ಲದ ಒಂದು ಮಾಲಿನ್ಯವು ಉಂಟಾಗಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಬಲಿತು ಈಗ, ಅವಳನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ನೋಡಬೇಕು ಅಷ್ಟೇ, ಎಂಬ ಸರ್ಪವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗಿಂದ ಬಂದು ಬಲಿತು ಮನಸ್ಸನ್ನೇ ಕೆಡಿಸಿತು. ಅವನು ಪುನಃಪುನಃ ಆ ರೂಪನ್ನು ನೆನೆದುಕೊಂಡನು. ಅನಂತವಾದ ಶಾಂತಿಗೆ ಇಂಬಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಸಂಜೆಯನ್ನೂ, ಹಾಲನ್ನು ಊಡುವುದಕ್ಕೆ

ಮುಗುವಿಗೆ ಸೆರಗನ್ನು ಹೊದಿಸುವ ತಾಯಂತೆ ಕತ್ತಲಿಂದ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಮುಸುಕಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಮುಸ್ಸಿರುಳನ್ನೂ, ನಾನು ಸಹಸ್ರ ಪಾಲಾದರೂ ಸರಿ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಜನವಾದರೆ ಸಾಕು ಎಂದು ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನು ತನ್ನ ಅಂಗಾಂಗವನ್ನು ಛಿದ್ರಮಾಡಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹಂಚಿದನೋ ಎಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಹಳ್ಳಿಯ ಅನೇಕ ದೀಪಗಳನ್ನೂ, ಈ ಶಾಂತಿಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ತರಂಗಮಾಲೆಯಂತೆ ಬಂದ ಆ ಅಂದುಗೆಯ ಶಬ್ದವನ್ನೂ ದೀಪದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಾಗ ತನ್ನ ಕಣ್ಣನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಸಿದ ಆ ಸೌಂದರ್ಯ ವನ್ನೂ, ದೀಪವನ್ನು ತಂದಾಗ ಆ ಹುಡುಗಿ ನಾಚಿಕೊಂಡದ್ದನ್ನೂ, ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹಪಟ್ಟದ್ದನ್ನೂ, ಭಯದಿಂದಲೂ ಕುತೂಹಲದಿಂದಲೂ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದಲೂ ಒಂದು ಆಸೆಯಿಂದಲೂ ಎಂಬಂತೆ ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ದೃಷ್ಟಿಯ ಆ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ, ಬಣ್ಣಿಸಲಾಗದ ಆ ಎಲ್ಲಾ ವಿಲಾಸವನ್ನೂ ನೆನೆನೆನೆದು ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ತೀರ ಹುಚ್ಚನಾದನು. ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯು ತಪ್ಪೆಂದು ಬೆಪ್ಪನಂತಾದನು. ಇದು ತಪ್ಪು ಎಂದು ಶಾರ ದಾಂಬೆಯ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಒಗ್ಗಿಸಲು ಅದು ಬಗ್ಗದು.(ಹಸಿವಿಗೆ ನಾನು ಸೋಲಬಾರದು ದಾಹಕ್ಕೆ ನಾನು ಸೋಲಬಾರದು ಎಂದು ನಾವು ದೃಢಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತು ಅವುಗಳ ಕಡೆಗೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೊಡದೆ ಇದ್ದರೂ ಅವು ದೇಹಾದ್ಯಂತವನ್ನು ಕೊಡೆಯುತ್ತ ಶೋಷಿಸುತ್ತ ನೆಲೆಸು ವಂತೆ ಈ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಇನ್ನೊಂದುಸಲ ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯು ಇದು ತಪ್ಪೆಂದು ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಅದನ್ನು ಎಷ್ಟು ನಿರೋಧಿಸಿದರೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೊಡೆಯುತ್ತ ಶೋಷಿಸುತ್ತ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಅವನಿಂದ ತಡೆಯಲಾಗದಂತೆ ಬೆಳೆದುಹೋಯಿತು.

ಅದೇನು ಆ ಯುವತಿಯ ಸೌಂದರ್ಯ ಅಂತಹದು? ಎನ್ನುವಿರಿ. ಸ್ತ್ರೀ ಸೌಂದರ್ಯವು ಎರಡು ವಿಧ. ಸೌಮ್ಯವಾದುದಾಗಿ ನಮ್ಮ ಆತ್ಮವನ್ನು ಆವರಿಸಿ ಶಾಂತವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವುದು ಒಂದು; ಇದು ತಾಯ್ತನದ ಸೌಂದರ್ಯ. ಒಂದು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಮರುಳು ಮಾಡುವುದು; ಇದು ಇನಿಯಳ ಸೌಂದರ್ಯ.) ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲೂ ಈ ಸೌಂದರ್ಯ ವಿಶೇಷಗಳು ಇರುವುವು. ಅನೇಕರಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಹೆಚ್ಚು

ಕಮ್ಮಿಯಾಗಿ ಸೇರಿರುವುವು. ತಾಯ್ತನದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಮನಸ್ಸು ಶಾಂತವಾಗುವುದು. ಇನಿಯಳ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಮೋಹಗೊಳ್ಳುವುದು. ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷನಾದ ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಮುಕ್ಕಾಲುಪಾಲು ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲೂ ತಾಯ ಸೌಂದರ್ಯ ಸ್ವಲ್ಪವಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಕಾಣುವುದು, ಈ ಮೋಹಗೊಳಿಸುವ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕಾಣದು—ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ಯೋಚಿಸದೇ ಇರುವುದರಿಂದ. ಆದರೆ ಕೇವಲ ಮಾಯೆಯ ಅಳುಕು ಬಳುಕಿನ ಲಾವಣ್ಯದ ಮೋಹಕ ಶಕ್ತಿಯೇ ಮೈಗೊಂಡಂತೆ ಇನಿಯಳ ಸೌಂದರ್ಯವು ಎದುರಿಗೆ ಬಂದರೆ ಯಾವ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾದ ಮನಸ್ಸು ತಾನೇ ವಿಷಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ನಿಂತೂ ಸೋಲದೆ ಇರುವುದು? ಇಂದು ಸಂನ್ಯಾಸಿಯ ಮನಸ್ಸು ಸೋತಿತು.

ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಕುಳಿತಿದ್ದು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಎದ್ದನು. ಅವಳನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಒಂದು ಸಲ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅದನ್ನು ನೂಕಿದನು. ಒಳಗೆ ಅಗಣಿಹಾಕಿತ್ತು. ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳಿದನು. ಒಳಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಮಲಗಿ ನಿದ್ದೆಹೋಗುತ್ತಾ ಸಮನಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ ನೀಳವಾದ ಉಸಿರಿನ ಶಬ್ದವು ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಮುದ್ದಾದ ಮುಖವು ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸುಂದರವಾಗಿರಬಹುದು! ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಪುನಃ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮೆಲ್ಲನೆ ನೂಕಿದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಶಬ್ದವಾಯಿತು. ಸ್ತ್ರೀಯು ಗಾಬರಿಯಿಂದೆದ್ದು "ಯಾರು" ಎಂದಳು.

ಸ್ವಾಮಿಯು "ನಾನು ತಾಯಿ" ಎಂದನು.

ಸ್ತ್ರೀಯು "ಮಠದ ಸ್ವಾಮಿಗಳೇ" ಎಂದಳು.

"ಹೌದು."

"ಏನು, ತಂದೆಗಳೆ? ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರು ಬಂದರೆ?"

"ಇಲ್ಲವಮ್ಮ. ನೀನು ಸುಖವಾಗಿ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದೀಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದೆ."

"ಸರಿ, ಸ್ವಾಮಿ."

"ಸುಖವಾಗಿ ನಿದ್ದೆ ಬಂತಷ್ಟೆ?"

"ನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸುಖ ಎಚ್ಚರದಲ್ಲಿಲ್ಲ ದೇವರೆ—ನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಸ್ವಪ್ನವನ್ನು ಕಂಡೆನು."

"ಅದು ಶುಭಸೂಚಕ. ಏನೂ ಭಯವಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ?"

"ಇಲ್ಲ, ದೇವರು."

"ಇದೇನು ಬಾಗಿಲನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದೀಯೆ?"

"ಹೌದು ಸ್ವಾಮಿ, ನಾನು ಒಂಟಿ ಹೆಂಗಸು, ಮನಸ್ಸಿನ ಧೈರ್ಯ ಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಹಾಕಿಕೊಂಡೆ."

"ಇಲ್ಲ ನಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೊ?"

"ಇಲ್ಲ, ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ."

"ಹಾಗಾದರೆ ಇಷ್ಟು ನಾನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆಯಲಿಲ್ಲವೇಕೆ?"

"ತೆಗೆಯುವುದು ಅನವಶ್ಯಕವಲ್ಲವೆ?"

"ನಾನು ತೆಗೆ ಎಂದರೆ?"

"ನೀವು ಯಾಕೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳುವಿರಿ?"

"ತೆಗೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ—ತೆಗೆ"

"ತಾವು ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು. ತಮಗೆ ಈ ವಿಚಾರಗಳು ತಿಳಿಯಲಾರವು. ನಾನು ಒಂಟಿಯಾಗಿರುವ ಹೆಂಗಸು ನಡುರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆದರೆ ಜನ ನನ್ನನ್ನು ಏನೆನ್ನುವರು?"

"ನಾನು ನಿನಗೆ ಕೆಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಮಾಡುವೆನೆ? ಯಾರು ಏನೆನ್ನುವರು."

"ನೀವು ಕೆಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ನನಗೆ ಧೈರ್ಯ. ಆದರೆ ಹೇಳುವುದು ಹೇಗೆ? ನನ್ನ ಬಟ್ಟೆಯೊಂದೂ ಸರಿಯಾಗಿಲ್ಲ; ಮಲಗಿದ್ದು ಈಗ ಎದ್ದಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನನ್ನು ಈ ವೇಷದಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಕೆಡಬಹುದು."

"ಛೆ, ಏನೆನ್ನುವ ಮಾತು, ಬಿಡು. ನೋಡು, ನಾನು ನಿನಗೆ ಏನನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧಕವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡೋಣ— ನೀನು ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆ, ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ ಒಂದಾವರ್ತಿ ನೋಡಿ ನೀನು ಸೌಖ್ಯವಾಗಿದೀಯೆ ಎಂದು ಧೈರ್ಯಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆನು."

"ನನಗೆ ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಏನೂ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ, ಅದನ್ನು ನೀವು ಸಾಧಿಸಿ ತೋರಿಸಬೇಕಾದದ್ದಿಲ್ಲ."

"ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಕೆಡುವುದೇನೊ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲ."

"ಈಗ ಕೆಟ್ಟಿಲ್ಲವೇನು ? ನನ್ನನ್ನು ನೀವು ನೋಡಬೇಕೇತಕ್ಕೆ ?"

"ನೀನು ನನ್ನ ಅತಿಥಿ, ನೀನು ಸೌಖ್ಯವಾಗಿದೀಯೆ ಎಂದು ಸ್ಥಿರಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ."

"ಸ್ವಾಮಿ, ತಮ್ಮ ಆಶೀರ್ವಾದದ ಬಲದಿಂದ ನಾನು ಸುಖವಾಗಿಯೇ ಇದೇನೆ, ಆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಯೋಚನೆ ಬೇಡಿ. ಸರಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಮಾತು ನಾನು ಯಾರ ಸಂಗಡಲೂ ಆಡಿರಲಾರೆ. ತಾವಾದುದರಿಂದ ಆಡಿದೆ. ಇನ್ನು ವೃಥಾ ಮಾತನಾಡಬೇಡಿ, ಹೋಗಿ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳಿ. ಬೆಳಗಾದಮೇಲೆ ನನ್ನನ್ನು ನೀವು ನೋಡಿದರೆ ಸುಖವಾಗಿರುವುದು ತಾನೇ ತಿಳಿಯುವುದು. ಇನ್ನು ನಾನು ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ, ತಾವು ಹೊರಡಿ."

"ಹಾಗಾದರೆ ನೀನು ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆಯುವುದಿಲ್ಲವೇನು ?"

"ಈಗ ನಾನು ಈ ಬಾಗಿಲನ್ನು ನನ್ನ ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಒಬ್ಬರಿಗೆ ವಿನಾ ಇನ್ನು ಯಾವ ಪುರುಷನಿಗೂ ತೆಗೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ವಿದ್ವಾಂಸನಾದರೂ ಸರಿಯೆ—ವೃದ್ಧನಾದರೂ ಸರಿಯೆ—ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾದರೂ ಸರಿಯೆ."

ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಪ್ರತಿಭನಾದನು. ಅರೆಕ್ಷಣ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು "ಏನು ಆ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ನೀನೂ ಬಲ್ಲೆಯಾ?"

"ಇದು ನನ್ನ ಮಾತೇ."

"ಇದು ಹುಡುಗಾಟದ ಮಾತು. ನೀನು ಒಂದು ಮಾತು ಬಹು ಕಠಿಣವಾಗಿ ಆಡುತ್ತೀಯೆ. ಉತ್ತರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯಮಾಡುವೆ ನೋಡು ಅದನ್ನು ಹೇಳಿದವನಿಗೆ ಈ ವಿಷಯವು ತಿಳಿಯದು ಎಂಬದನ್ನು ಈಗ ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈಗ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆ, ಸರಿಯಾದ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗೆ ಆ ಹುಚ್ಚು ಏನೂ ಇರದೆಂದು ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ."

"ನೀವು ಬೇಕಾದದ್ದನ್ನು ಹೇಳಿ. ನಾನು ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆಯುವುದಿಲ್ಲ."

"ನಾನು ಬಾಗಿಲನ್ನು ತಳ್ಳಿಬಂದರೆ ಏನು ಮಾಡುತ್ತೀಯೆ ?"

"ನನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ದೇವರಿದ್ದಾನೆ. ನಿಮಗೂ ಬುದ್ಧಿಬರುವುದು."

ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಒಂದು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಇದೋ ತೆಗೆದೆ ಎಂದು ಬಲವಾಗಿ ಬಾಗಿಲನ್ನು ನೂಕಿದನು.

ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಒಳಗೆ ನೋಡಲಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಜಟಾಧಾರಿಯಾದ, ಹೊರಹೊಮ್ಮುವ ತಪಶ್ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಮುಖವುಳ್ಳ, ಮುದುಕನೊಬ್ಬನನ್ನು ಕಂಡನು. ಅವನ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಕಂಡ ಅಸಮಾಧಾನಯುಕ್ತವಾದ ನಗೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬೆದರಿ ಅಪ್ರತಿಭ ನಾಗಿ ನಿಂತನು.

ಮುದುಕನು "ಮನಸ್ಸು ಸೆಳೆಯದೆಯೇ ಅವಳ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಲು ಅಷ್ಟು ಆಸೆಯೇಕೆ" ಎಂದನು.

ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದು "ನಾನು ಅಜ್ಞ, ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು" ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು.

"ನಾನು ಬರೆದದ್ದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದೆ. ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ಕಾಣೆ. ಹೋಗಲಿ. ನಿನ್ನ ಗುರುವಿನ ಮಾತಿನಲ್ಲೇ ನಿನಗೆ ನಂಬಿಕೆ ಬೇಡವೆ?"

"ನಾನು ಮಹಾಪರಾಧಿ."

"ಅವರಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸು."

ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ತಲೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿದನು. ಎದುರಿಗೆ ತನ್ನ ಗುರು ವ್ಯಾಸನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಆತನಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

ಪುನಃ ಮಾತನಾಡಬೇಕೆಂದು ಏಳುವ ವೇಳೆಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇರ ಲಿಲ್ಲ. ಸ್ತ್ರೀಯು ಮಾತ್ರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸಂನ್ಯಾಸಿಗೆ ಅವಳ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಇದೆಲ್ಲ ಗುರುಗಳ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ನಡೆದದ್ದೆಂದು ತಿಳಿದು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತನು. ಶಾರದಾಂಬೆಯ ಧ್ಯಾನವು ಈಗ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

ಬೆಳಗಾಗಿ ಕರ್ಮಸಾಕ್ಷಿಯು ಪುನಃ ಬಂದನು. ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಧ್ಯಾನ ದಿಂದ ಏಳುವ ವೇಳೆಗೆ ಮಠದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಎಚ್ಚತ್ತು ಅವರವರ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಮಠಕ್ಕೆ ತನ್ನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು

ಬಂದಿದ್ದ ತನ್ನ ಯಜಮಾನನೊಂದಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯೂ ಬಂದು ಸಂನ್ಯಾಸಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದಳು.

"ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳುವವರೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ತಾವು ನನ್ನ ಮಾನವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದಿರಿ" ಎಂದಳು.

ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು "ನಿನ್ನನ್ನೂ ನನ್ನನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸಿದವನು ದೇವರು" ಎಂದನು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಬಿಟ್ಟು "ನಾನು ರಾತ್ರಿ ನಿನ್ನ ಕೊಟಡಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ನೀನು ಸುಖವಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿದೆನು."

"ತಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿದೇನೆಂಬ ಧೈರ್ಯದಿಂದಲೇನೊ ನನಗೆ ಬಹು ನಿದ್ದೆ ಬಂದಿತು. ನನಗೆ ತಾವು ಬಂದದ್ದೂ ತಿಳಿಯದು, ಬಾರದ್ದೂ ತಿಳಿ ಯದು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದಾಗ ಅಗಣಿ ತೆಗೆದಿತ್ತು, ನಾನು ಹಾಕಿಯೇ ಇರ ಲಿಲ್ಲವೇನೋ ಎಂದುಕೊಂಡೆ."

"ಇಲ್ಲವಮ್ಮ, ನೀನು ಅಗಣಿ ಹಾಕಿದ್ದೆ, ನಾನು ಅದನ್ನು ತೆಗೆದೆ."

ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದವರೆಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡು ಶಾರದಾಂಬೆಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಮಾಡಿಸಿ ಊಟವಾದ ನಂತರ ಅವರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದವರೆಗೆ ನೋಡುವಲ್ಲಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗೆ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಹಿಂದಣ ಸಾಯಂಕಾಲ ಕಂಡ ವಿಲಾಸ ಗಳು ಯಾವವೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ.

ಅಂದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳುವಾಗ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ವ್ಯಾಸಕೃತ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ತಾರೆಂದು ಅದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿ ದ್ದಂತೆಯೇ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ತಿದ್ದಿಸಿದನು.

ತಿದ್ದಿದಮೇಲೆ ಶಿಷ್ಯನು "ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ಹೀಗೆ ಶಾರದಾಂಬೆ ಆಜ್ಞೆಮಾಡಿದರೆ?" ಎಂದನು.

"ಏಕೆ?"

"ನಿನ್ನೆ ಶಾರದಾಂಬೆಯು ಬಂದಾಗ ನನಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟ ಹೇಗೋ ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೆ. ರಾತ್ರಿ ತಾವು ನನ್ನನ್ನು ಕೂಗಿದಾಗ ಶಾರದಾಂಬೆಯ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಕರೆದಿರೆಂದು ಬಂದೆ. ಆಮೇಲೆ

ನನ್ನನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹನೆಂದು ಏನೂ ಇಲ್ಲ ಹೋಗು ಎಂದಿರಿ. ಆಜ್ಞೆಯ ಮೇರೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದೆ. ಆದರೆ ಯಾತಕ್ಕಾದರೂ ಪುನಃ ಕರೆಯುವಿ ರೇನೋ ಎಂಬ ಆಸೆಯಿಂದ ಹಜಾರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತೆ. ತಾವು ಶಾರದಾಂಬೆಯ ಸಂಗಡ ಏನೋ ಮಾತನಾಡಿ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆದಾಗ ಏನೋ ಮಂಕು ಬಡಿದು ಅಲ್ಲೇ ಬಿದ್ದಿದ್ದು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದೆ; ನಾನು ತಡೆಯಲಾರೆನೆಂದೇ ನನ್ನನ್ನು ತಾವು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದಿರೆಂದು ಆಮೇಲೆ ತಿಳಿದೆ. ತಾವು ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಶಾರದಾಂಬೆಯು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಿರೋ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಈಗ ಬೇಡಿಕೊಂಡೆ.''

'' ಈಗ ಹೋದ ಸ್ತ್ರೀ ಶಾರದಾಂಬೆಯ್ಲೇನು ?''

'' ಅಲ್ಲ, ರಾತ್ರಿ ಬಂದ ಸ್ತ್ರೀ ಶಾರದಾಂಬೆಯು.''

'' ರಾತ್ರಿ ಬಂದವಳು ಏನಾದಳು ? ''

'' ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ ನಾನು ಏನು ಬಲ್ಲೆ? ತಮ್ಮ ಮಹಿಮೆಯಲ್ಲಿ ತಾವು ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಮಾಡಬಹುದು. ಇದನ್ನೂ ಅದನ್ನೂ ನಾನು ಬಲ್ಲೆನೆ ? ಬಂದವಳು ಶಾರದಾಂಬೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದನ್ನು ತಾವು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದಿರಿ ; ತಿಳಿಯಿತು. ಮಿಕ್ಕ ಯಾವುದೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು.''

'' ಶೇಷಾ ನೀನು ಜ್ಞಾನಿ ; ನಾನು ಅಜ್ಞನು. ನೀನು ಶಾರದಾಂಬೆ ಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ನಾನು ಒಬ್ಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ನೋಡಿ ದೆನು, ಕೇಳು '' ಎಂದು ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ರಾತ್ರಿ ನಡೆದದ್ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿಸಿದನು. ತಿಳಿಸಿ—''ಇನ್ನು ನಮ್ಮ ಮಠದ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮಯ ಸಿಕ್ಕಿದಾಗ ನನಗೆ ಈಗ ಆದದ್ದನ್ನು ತಿಳಿಸು. ಧರ್ಮದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ದೇವರು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಮನುಷ್ಯನ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಹಂಕಾರವು ಕುಠಾರಸ್ವರೂಪ. ಅಯ್ಯಾ ಜಗನ್ಮೋಹನನು ಮೋಹ ಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆಂದು ತನ್ನ ಕಳೆಯಿಂದ ಮಾಡಿರುವ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಮೋಹಗೊಳ್ಳದೆ ಇರುವೆನೆಂಬ ಮನುಷ್ಯನಾರು ? ಮೋಹಗೊಳ್ಳುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದೆ. ಆದರೆ ಆ ಎಲ್ಲ ಮೋಹವೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಣವಾಗಬೇಕು. ವಿಭೂತಿಮತ್ತಾದ ಯಾವುದೂ ಅವನ ದೆಸೆಯಿಂದಲೇ. ಆ ವಿಭೂತಿಗೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಮನಸ್ಸು ಕೆಟ್ಟದ್ದಕ್ಕೆ

ಹೋಗದಹಾಗೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ದೇವರ ಮೇಲೆ ಭಾರಹಾಕಬೇಕು.'' ಎಂದನು.

ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಬಹಳ ಕಾಲ ಮಠದಲ್ಲೇ ಇದ್ದನು. ಗುರುಶಿಷ್ಯರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಒಬ್ಬರಲ್ಲೊಬ್ಬರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯೂ ಪ್ರೀತಿಯೂ ದಿನದಿನವೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಇದ್ದುವು. ತನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನೊಪ್ಪಿದ ಗುರುವಿನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಅನೇಕರು ಧರ್ಮದ ದಾರಿಗೆ ಬಂದರು. ಅವನಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿದ್ದ ಆ ಪೀಠವು ಈಗ ಅತಿಶ್ರೇಷ್ಠವೂ ಅತಿಪಾವನವೂ ಆದ ಪೀಠವಾಗಿ ತಲೆತಲೆಯ ಜನರಿಗೂ ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಬರುವ ಶಾಂತಿಯನ್ನೂ ಅನಂತವಾಗಿ ದಾನಮಾಡುತ್ತಿದೆ.

ಬಾದಷಹನ ನ್ಯಾಯ

ಷಾಹ ಅಬಾಸ್* ಬಾದಷಹನು ನ್ಯಾಯ ತೀರಿಸುವುದೆಂದರೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಜನ ಬಹಳ ನೆರೆಯುವರು. ಅವನು ಬಹಳ ನ್ಯಾಯಪರನು. ತನ್ನವನು ಪರರವನು ಎನ್ನದೆ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಏಕರೀತಿಯಾದ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ತಾನು ಮುಸಲಮಾನನಾದರೂ ಮುಸಲಮಾನರಿಗೆ ಪಕ್ಷಪಾತವನ್ನು ತೋರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರಿಂದ ರಾಜ್ಯದ ಮುಸಲಮಾನರಿಗೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನ. ಆದರೆ ಅವನ ಆ ನ್ಯಾಯಪರತೆಯನ್ನು ಮುಕ್ಕಾಲುಪಾಲು ಸೀಮೆಯೆಲ್ಲಾ ಮೆಚ್ಚಿತ್ತು. ತಿಳಿವುಳ್ಳ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಕ್ರಿಸ್ತಯೇಹೂದ್ಯರನ್ನು ತಮ್ಮಂತೆಯೇ ಪ್ರಜೆಗಳೆಂದೆಣಿಸುತ್ತ ರಾಜನ ಈ ನ್ಯಾಯಪರತೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿ ಕೊಂಡಾಡುವರು. ನ್ಯಾಯಪಕ್ಷಪಾತ ಹೇಗಿತ್ತೋ ಹಾಗೆಯೇ ಬಾದಷಹನಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವ ಬುದ್ಧಿಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯೂ ಇತ್ತು. ಅನೇಕಾವೃತ್ತಿ ಇತರರಿಗೆ ತೋರದೆ ಇದ್ದ ಯಾವ ಯಾವುವೋ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಜನರಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಇದರಿಂದ ಯಾವುವಾದರೂ ಮುಖ್ಯವಾದ ಜಗಳಗಳಲ್ಲಿ ಇವನು ನ್ಯಾಯವನ್ನು ತೀರಿಸುವುದೆಂದರೆ ಜನರು ಗುಂಪು ಗುಂಪಾಗಿ ಸೇರುವರು. ಬಾದಷಹನೂ ಕೂಡ, ನ್ಯಾಯವು ಸಿಕ್ಕುವುದೆಂದು ಜನರಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ಹೆಚ್ಚಿದಷ್ಟೂ ರಾಜ್ಯವು ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿರುವುದೆಂದೂ ರಾಜನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚುವುದೆಂದೂ ತಿಳಿದು, ಅಂಥ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಜನರನ್ನು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ವಜೀರನಿಗೆ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದನು.

ಈ ದಿನ ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಜನರ ಗುಂಪು ಎಂದಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸೇರಿದೆ. ಉಸಾಫ್‌ಖಾನನಿಗೂ ಯೋಹಾನ್ ಮಾತಿಯನಿಗೂ ಬಂದಿದ್ದ

---

* ಪರ್ಷಿಯಾ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೊಬ್ಬನು. ಕತೆಯ ಮೂಲವು ಮನೂಚಿಯ ಮೊಗಲಾಯರ ಚರಿತ್ರೆಯ ಮೊದಲನೆಯ ಭಾಗದ ಹದಿನೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿದೆ.

ಜಗಳದಲ್ಲಿ ಇಂದು ನ್ಯಾಯ ತೀರ್ಪು ಆಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಒಬ್ಬ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಕ್ರಿಸ್ತನಾದರೂ ಇವರು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಬಹಳ ವಿಶ್ವಾಸವಾಗಿದ್ದು ಬಹುಕಾಲ ಜೊತೆಯಾಗಿ ವ್ಯಾಪಾರಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಹಣ ಕೊಡುವುದು ತೆಗೆಯುವುದು ಸುಮ್ಮನೆ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟೆನೆಂದು ಲೆಕ್ಕಬರೆಯಿಡುವುದು ಹೀಗೆ ಬಹಳ ನಂಬುಗೆಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೊನೆಗೆ ಒಂದು ದಿನ ಉಸಾಫನು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ಜಗಳವಾಡಿ, ಇನ್ನು ನನಗೆ ನಿನಗೆ ಏನು ಸಂಬಾಧವೂ ಆವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲ, ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲ ಫೈಸಲ್ಮಾಡೋಣ, ಎಂದನು. ಲೆಕ್ಕಮಾಡಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಮಾತಿಯಸಿಗೆ ಉಸಾಫನು ದುಡ್ಡುಕೊಡಬೇಕಾಗಿದೆ ಎಂದು ಬಂತು. ಉಸಾಫನು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಲಕ್ಷಾಂತರ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಮಾತಾದ್ದರಿಂದ ಬಾದಷಹನಲ್ಲೇ ಹೋಗಿ ಫಿರ್ಯಾದು ಮಾಡಿದರು. ಬಾದಷಹನು "ನೀವಿಬರೂ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರು. ಇದಕ್ಕೆ ನನ್ನಲ್ಲೇನು ಬರಬೇಕು. ಫಸೀಲ್‌ಬೇಗ್, ಇವರ ಜಗಳವನ್ನು ಫೈಸಲ್ಮಾಡಿ. ಉಸಾಫ್‌ಖಾನ್ ನಿನ್ನ ಪರವಾದ ಕಾಗದಪತ್ರವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೀನು ತರಬೇಕು. ಮತಿಯಾ, ನಿನ್ನ ಕಡೆ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ನೀನು ತರಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ಇದನ್ನು ಮರೆತೆ ಅದನ್ನು ಮರೆತೆ ಎನ್ನಬೇಡಿ; ತಂದು ಒಂದು ಚೀಲದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಬಿಡಿ. ಅದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಮೊಹರನ್ನು ಹಾಕಿ ಫಸೀಲ್ ಅವರಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಫಸೀಲ್‌ಬೇಗ್ ನೀವು ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿ ತೀರ್ಪನ್ನು ಕೊಡಿ. ಸರಿಯೇನಯ್ಯ ಮತಿಯಾ, ಫಸೀಲ್ ಅವರು ನ್ಯಾಯಮಾಡಬಹುದಷ್ಟೆ?" ಎಂದನು. ಮತಿಯನು ಒಪ್ಪಿದನು. ಬಾದಷಹನ ನ್ಯಾಯವು ಹೇಗೋ ಫಸೀಲನ ನ್ಯಾಯವೂ ಹಾಗೆ ಅಕುಟಿಲವಾದದ್ದು. ಮತ್ತೆ ಯಾವ ಕಾಡಿಯಲ್ಲೂ ಜನರಿಗೆ ಅಷ್ಟು ನಂಬುಗೆ ಇಲ್ಲ. ಉಸಾಫನೂ ಒಪ್ಪಿದನು. ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ತಂದು ದೊರೆಯ ಎದುರಿಗೆ ಒಂದು ಚೀಲದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಬೀಗ ಹಾಕಿದರು. ಬಾದಷಹನ ಮೊಹರಾಗಿ ಚೀಲವು ಫಸೀಲನ ಕೈಗೆ ಹೋಗಿ ಸೇರಿತು. ಕೊಂಚ ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ಆತನು ತೀರ್ಪನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು. ಅದು ಮತಿಯನಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿತ್ತು. ಮತಿಯನು ಒಪ್ಪದೆ ಪುನಃ ಬಾದಷಹನಲ್ಲಿ

ಫಿರ್ಯಾದು ಮಾಡಿದ್ದನು. ಆದರಮೇಲೆಯೇ ಇಂದು ಪುನಃ ದರ್ಬಾರು, ಜನ ನೆರೆದಿದ್ದದ್ದು.

ವಿವಾದದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಜನರು ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಆಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಾಗ್ಗೆ ಬಾದಷಹನು ಬಂದು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದನು. ಎಲ್ಲರೂ ಬಗ್ಗಿ ಸಲಾಮು ಮಾಡಿದರು. ಬಾದಷಹನು ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಉಮರಾಗಳಿಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ ಎಂದು ಸಂಜ್ಞೆಮಾಡಿ "ಫಸ್ಲೀಲ್ ಬೇಗ್‌ರವರು ಬಂದಿದ್ದಾರೋ" ಎಂದನು. ಫಸ್ಲೀಲನು ಎದ್ದು ಸಲಾಮು ಮಾಡಿ ನಿಂತನು. ಕುಳ್ಳಿರೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತು ಬಾದಷಹನು

"ಉಸಫ್‌ಖಾನ್ ಯೋಹಾನ್‌ಮತಿಯ, ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬನ್ನಿ" ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದನು.

ವಾದ ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತರು.

"ಮತಿಯಾ, ನೀನು ಹೇಳುವುದೇನು?" ಎಂದು ಬಾದಷಹನು ಕೇಳಿದನು.

"ಖಾವಿಂದ ಬಾದಷಹಾ, ನಾನು ಇಂದು ಹಾಳಾದೆ. ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ ಉಸಫನು ನನಗೆ ಹಣ ಕೊಡಬೇಕೇ ಹೊರತು ನಾನು ಅವನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದದ್ದಿಲ್ಲ. ಈ ವಾದದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯವು ನಡೆದಿಲ್ಲ."

"ನೀನು ತಂದುಕೊಟ್ಟ ಕಾಗದಗಳ ಮೇಲೆ ತಾನೇ ತೀರ್ಪು ಬಂದಿರುವುದು?"

"ದೊರೆಯೇ, ಇಲ್ಲ. ಕಾಡಿಯವರು ಉಸಫನ ಲೆಕ್ಕ ನನ್ನ ಲೆಕ್ಕ ಎರಡರ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿಯೂ ನನ್ನಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಹಣ ಬರಬೇಕಾಗಿದೆ, ಎಂದು ತೀರ್ಪು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ತಪ್ಪು. ನಾನು ಹಾಕಿದ ಕಾಗದಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಅದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ನನಗೆ ಅಷ್ಟು ಖಂಡಿತ."

"ಅವರ ನ್ಯಾಯವು ಸಂದೇಹಕ್ಕೆ ಇದುವರೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ."

"ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ಸಿಕ್ಕಲಾರದು. ನನಗೆ ಮಾತ್ರ ನ್ಯಾಯ ದೊರಕಲಿಲ್ಲ."

"ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಕುಳಿತ ದಿನ ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದಿರೋ ಇಲ್ಲವೋ?"

"ಇದ್ದೆವು."

"ನಮ್ಮ ಮೊಹರನ್ನು ನಿಮಗೆ ತೋರಿಸಿದರೋ, ಅದು ಸರಿಯಾಗಿತ್ತೋ?"

"ಸರಿಯಾಗಿತ್ತು."

"ಅಯ್ಯಾ—ನೀನು ಅದರಲ್ಲಿ ಕಾಗದ ಹಾಕಿದಮೇಲೆ ನಾನು ಮೊಹರು ಮಾಡಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ಕಾಡಿಯುವರು ನಿಮ್ಮೆದುರಿಗೇ ಮೊಹರನ್ನು ಒಡೆದರು. ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಗದಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ನ್ಯಾಯ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ನಾವೂ ಆ ಕಾಗದಗಳನ್ನು ನೋಡಿದೆವು. ಅವರು ಮಾಡಿರುವ ತೀರ್ಪು ಸರಿಯೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ನೀನು ಮಾತ್ರ ನ್ಯಾಯ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲವೆನ್ನುತ್ತೀಯೆ. ನೀನು ಹಾಕಿದ ಕಾಗದ ಬದಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ?"

"ಖಾವಿಂದ್, ಬದಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೇನೋ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬದಲಾಯಿಸಿರುವುದೇನೋ ನಿಜ."

"ನಾವು ಬದಲಾಯಿಸಿದೆವೇನಯ್ಯ? ನೀನು ಕ್ರಿಸ್ತ, ನಿನ್ನ ಪ್ರತಿವಾದಿ ಮುಸಲ್ಮಾನನೆನ್ನುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನಾವು ಅನ್ಯಾಯಮಾಡಿದೆವೆಂದು ಎಣಿಸಿದ್ದೀಯೇನು?"

"ಬಾದಷಹಾ, ನಾನು ಗುಲಾಮು, ತಮ್ಮ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಎಣಿಸಲಾರೆ. ನನ್ನ ನಷ್ಟವನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆ, ನಾನು ತಮ್ಮ ವಿಚಾರ ದುರಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲೆ? ನನ್ನ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಏನೂ ತೋರದೆ ತಮಗೆ ಹಾಗೆ ಭಾವ ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಮಾತನಾಡಿದ್ದರೆ ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಬೇಡುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಕೆಟ್ಟು ಗರೀಬನಾದೆ, ಖಾವಿಂದ್" ಎಂದು ಮುತಿಯನು ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು.

ಬಾದಷಹನು "ಇವನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಸರಿಯಾಗಿಲ್ಲ. ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ನಾವು ಅನ್ಯಾಯಮಾಡಿದ್ದೇವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದಾನೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಏನಯ್ಯಾ, ಫಸ್ಲೀಲರೆ, ನಿಮಗೆ ಏನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ? ಈ ಮನುಷ್ಯ ನ್ಯಾಯ ದೊರಕಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವ ಮಾತಿಗೆ ನೀವು ಏನು ಹೇಳುತ್ತೀರಿ?" ಎಂದನು.

"ಬಾದಷಹಾ, ಸೇವಕನ ತಿಳಿವಿನಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ನ್ಯಾಯವನ್ನೇ ತೀರ್ಪುಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಏತಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಮತಿಯನಲ್ಲಿದ್ದ ಅಸಲು ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳನ್ನೇ ಅವನು ಚೀಲದಲ್ಲಿ ತಂದಿಟ್ಟನು. ಅದಕ್ಕೆ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರ ಮೊಹರಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ನಾನು ಇವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಗುರುವಾರ ಬನ್ನಿ, ನಿಮ್ಮೆದುರಿಗೆ ನ್ಯಾಯ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎಂತ ಹೇಳಿದೆ. ಇವರೆದುರಿಗೇ ಚೀಲವನ್ನು ತೆರೆದೆ, ಮೊಹರು ಸರಿಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ಮತಿಯನೇ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಮನುಷ್ಯ ನ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾವ ವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ತೀರ್ಪು ನಡೆಯುವಂತಿಲ್ಲ." ಎಂದು ಘಸೀಲನು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟನು.

ನಡುವೆ ಉಸಫ್‌ಖಾನನು "ಬಾದಷಹ, ನಾನು ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿದವನಲ್ಲ, ಆ ದಿನ ಚೀಲವನ್ನು ನೀನೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಹೋಗು ಎಂದು ಮತಿಯನಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ. ನಿನ್ನಲ್ಲೇ ಇರಲೇಳು, ಯಾರಲ್ಲಿದ್ದರೇನು ? ಎಂದ. ತಾವು ಮೊಹರು ಮಾಡಿದ ಶನಿವಾರದಿಂದ ಬರುವ ಗುರುವಾರದ ವರೆಗೂ ನನ್ನಲ್ಲೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಅದನ್ನು ಭದ್ರವಾಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅದರ ಗೋಜಿಗೆ ಯಾರೂ ಬರದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡೆ. ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಗದ ಹೇಗೆ ಬದಲಾಯಿತೋ ಖಾವಂದರು ಯೋಚನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಮೊಹರು ಇದ್ದಂತೆಯೆ ಇತ್ತು. ಇನ್ನು ಚೀಲವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಬೇಕಾದರೆ ಕಾಗದಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು, ಆದರೆ ಆ ಚೀಲವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಆಮೇಲೆ ಅದು ಗುರುತು ಸಿಕ್ಕದಂತೆ ಸರಿಮಾಡಬಲ್ಲವರು ಯಾರೂ ಇರಲಾರರು ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ. ಅದು ಒಳ್ಳೆಯ ಭದ್ರವಾದ ರತ್ನಗಂಬಳಿಯ ಚೀಲ. ಮಾತಿಯನನ್ನೇ ಕೇಳಬಹುದು. ಇಲ್ಲ, ನಾನು ಚೀಲವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಸರಿಮಾಡಿದೆನೆಂದೇ ಹೇಳುವನೇನೋ ಅದನ್ನು ಕೇಳೋಣವಾಗಲಿ" ಎಂದನು.

ಬಾದಷಹನು "ಏನಯ್ಯ, ಮತಿಯಾ, ಅದಕ್ಕೆ ನೀನೇನು ಹೇಳುತ್ತೀಯೆ ?" ಎಂದನು.

ಮಾತಿಯನು "ಬಾದಷಹಾ, ಚೀಲವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಸರಿಮಾಡುವುದೆಂದರೇನು ? ನಾನು ದುರದೃಷ್ಟದಿಂದ ಹುಚ್ಚನಂತಾಗಿದ್ದರೂ ತೀರಾ ಅಷ್ಟು

ಹುಚ್ಚನಾಗಿಲ್ಲ. ಹ್ಯಾಗೋ ಆಯಿತು. ಗರೀಬನಿಗೆ ಒಂದು ಗುಲಾಮ ಚಾಕರಿಯನ್ನು ಕೊಡಿ ಖಾವಿಂದ್, ಜೀವನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಂತಾಯಿತು '' ಎಂದನು.

ಬಾದಷಹನು ''ನೌಕರಿ ಬೇಡುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟು ಉಪಾಯವನ್ನು ಮಾಡಿದೆಯೇನಯ್ಯಾ ನೀನು? ಗತಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದರೆ ಕೆಲಸಕೊಡು ತ್ತಿದ್ದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಉಸಫಖಾನನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹ ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಫಸ್ಲೀಲರಿಗೆ ಇಷ್ಟು ಅಸಮಾಧಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ನಾವು ಮೊಹರನ್ನು ದುರುಪಯೋಗಪಡಿಸಿದೆನೆಂದು ಸಂದೇಹ ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ತೋರಿ, ಇಷ್ಟು ಪಾಡು ಪಡಬೇಕಾಗಿತ್ತೆ? ಹೋಗಿ ವಜೀರರನ್ನು ಕೇಳಿಕೋ, ಎಲ್ಲಾದರೂ ಕೆಲಸಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಉಸಫಖಾನ್ ನೀನು ಸತ್ಯವಂತ. ಚೀಲವನ್ನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ವಿಷಯವನ್ನು ನೀನೇ ಹೇಳಿದೆ. ಸಾಫ್ ಸೀದಾ ಮಾತನಾಡಿದೆ. ನಿನ್ನಂತಹವರು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಚಾಕರಿ ಮಾಡಬೇಕು. ನನ್ನ ಬೈಠಕ್ ಖಾನೆಯ ಭಕ್ಷಿಯಾಗಿರು. ಜನಗಳಿಗೆ ತಿಳಿದಿರಲಿ. ಗತಿಯಿಲ್ಲ ದವರು ಸಾಫಾಗಿ ಬಂದು ಚಾಕರಿ ಕೇಳಿದರೆ ಕೆಲಸಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ನಮಗೇನೂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಮಾತಿಯನಂತೆ ಇಷ್ಟು ನಾಟಕವಾಡಬೇಕಾದ ಆವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲ. ಸತ್ಯವಂತರಾದವರಿಗೆ ನಾವು ಉಸಫ್ ಖಾನರಿಗೆ ಮಾಡಿ ದಂತೆ ಮರ್ಯಾದೆ ಮಾಡುವೆವು.'' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅಂದಿಗೆ ಸಭೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿದನು.

ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಅವರವರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ತೆರಳಿದರು. ಒಂದು ಕೆಲಸ ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತಿಯನು ಇಷ್ಟು ಮಾಡಿದನೆ ಎಂದು ಕೆಲವರೂ, ಉಸಫನು ಅನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಹೇಸುವವನಲ್ಲ, ಅವನಿಗೆ ಹೋದಸಲ ವ್ಯಾಪಾರ ದಲ್ಲಿ ನಷ್ಟವಾದಾಗಿನಿಂದ ನ್ಯಾಯವೂ ಇಲ್ಲ ಅನ್ಯಾಯವೂ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಕೆಲವರೂ, ಬಾದಷಹನು ಏನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ತನ್ನವನೆಂದರೆ ಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವನೆ ಎಂದು ಕೆಲವರೂ, ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ಆಳವನ್ನು ಕಂಡವರಿಲ್ಲ, ಇನ್ನೂ ಏನು ಸಮಾಚಾರವಿದೆಯೋ ಎಂದು ಕೆಲವರೂ, ಇದು ಕೆಲಸ ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಮಾತಿಯನು ಮಾಡಿದ ಉಪಾಯವಲ್ಲ, ಏನೋ ಕೃತ್ರಿಮ ನಡೆದಿರಬೇಕು ಎಂದು ಕೆಲವರೂ ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ

ಆಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಮಾತಿಯನು ಬಹಳ ಖಿನ್ನನಾಗಿ, "ಬಾದಷಹನು ಎಂದೂ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿದವನಲ್ಲ; ಒಬ್ಬನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೆಡಕನ್ನೆಣಿಸಿದವನಲ್ಲ. ಅಂತಹ ದೊರೆ ನನಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ನುಡಿಯ ಬೇಕಾದರೆ ನನ್ನ ದುರದೃಷ್ಟವೇ ಸರಿ." ಎಂದು ಗೋಳಿಡುತ್ತಾ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಫಸ್ಲೀಲಬೇಗನಿಗೆ ತನ್ನ ನ್ಯಾಯದ ತೀರ್ಪು ಸ್ಥಿರವಾಯಿತೆಂದು ಸಂತೋಷ. ಉಸಫನಿಗೆ ತನ್ನ ಪರವಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ತೀರ್ಪು ಸ್ಥಿರವಾಯಿತೆಂದು ಬಹಳ ಸಂತೋಷ. ವಾದವು ಅಂದಿಗೆ ಮುಗಿದಹಾಗಾಯಿತು.

ಆಮೇಲೆ ನಡೆದ ಮಂತ್ರಣದಲ್ಲಿ ವಜೀರನು "ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ತಾವು ಮಾತಿಯನಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಮುಖಮುರಿಯಬಾರದಾಗಿತ್ತು. ಉಸಫಖಾನನಿಗೆ ಭಕ್ಷಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೊಡಕೂಡದಾಗಿತ್ತು. ಜನರು ಸ್ವಜಾತಿ ಪಕ್ಷಪಾತಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರು ಬಾದಷಹರು ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವರು." ಎಂದನು. ಬಾದಷಹನು "ನಾನು ಇದುವರಿಗೆ ಪಕ್ಷಪಾತವನ್ನು ಮಾಡಿಲ್ಲ, ನನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಮತಿಯನೂ ಅವನ ಕಡೆಯವರೂ ತಪ್ಪಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ನಾವು ಏನೂ ಮಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಖೂಳನಲ್ಲಿ ಆಗ್ರಹವನ್ನೂ ಸಜ್ಜನನಲ್ಲಿ ಆದರವನ್ನೂ ತೋರಿಸುವುದು ದೇವರ ಇಷ್ಟ. ದೇವರ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟುದಿನ ನಡೆಯಿಸಬೇಕೋ ಅಷ್ಟು ದಿನವೂ ಇದಿಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಡುವೆನೇ ಹೊರತು, ಅವರು ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯುವರು, ಇವರು ಹಾಗೆ ತಿಳಿಯುವರು, ಎಂದು ಹೆದರಿ ಸರಿಯಾದದ್ದನ್ನು ಮಾಡದೆ ಬಿಡೆನು" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಕೊಂಚಕಾಲ ಕಳೆಯಿತು. ವಜೀರನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಜನರು ಆಡಿಕೊಳ್ಳಲೂ ಆಡಿಕೊಂಡರು. ಇದು ಬಾದಷಹನ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದರೂ ಅವನು ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ ಇದ್ದನು. ಬೈಠಕ್‌ಖಾನೆಯ ಭಕ್ಷಿಗೋ ತಿಂಗಳು ತಿಂಗಳಿಗೂ ಬಡತಿ ಆಗುತ್ತಾಬಂತು. ಒಂದುಸಲ ಅವನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ವಜೀರನೊಂದಿಗೆ ಬಾದಷಹನು "ಉಸಫ್‌ಖಾನ್ ಭಕ್ಷಿಯಾದಂದಿನಿಂದ ನನ್ನ ಬೈಠಕ್‌ಖಾನೆ ಬಹಳ ಭೇಷಾಗಿದೆ, ನನ್ನ ಇಷ್ಟದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಸರಿಯಾದ ರತ್ನಗಂಬಳಿಗಳನ್ನು ಆಗಾಗ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತಾ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದಾನೆ. ಮೊದಲು ಆ ಷಿರಾಜ್ ಕಂಬಳಿಯನ್ನು

ತೆಗೆದ ದಿನ ಏನಾಗುವುದೋ ಎಂದು ಪ್ರತಿಸಲವೂ ಹೆದರುತ್ತಿದ್ದೆ, ಈಗ ನನಗೆ ಅಂಥ ಹೆದರಿಕೆಯೇನೂ ಇಲ್ಲ.'' ಎಂದನು.

''ಅದನ್ನು ಕೊಳೆಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರು ಭಕ್ಷಿಗೆ ಛಡಿಹೊಡಸಿದಂದಿನಿಂದ, ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೇ ಅಲ್ಲ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದಾಗ ಹೆದರಿಕೆಯಾಗುವುದು, ಕೆಲವು ಬಡ ಪಾಯಿಗಳೂ ನಡುಗುತ್ತಾರೆ, ಮೆಹರ್‌ಬಾನ್.'' ಎಂದು ವಜೀರನು ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟನು.

''ಆಹಾ, ಅದು ನಿಮಗೆ ಇನ್ನೂ ಜ್ಞಾಪಕವಿದೆಯೇ?'' ಎಂದು ಹೇಳಿ ನಕ್ಕು ಬಾದಷಹನು ಬೇರೆ ಮಾತನ್ನೆತ್ತಿದನು. ಆ ದಿನ ಹೊರಟು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ವಜೀರನು ಉಸಫನನ್ನು ಕುರಿತು ''ಬಾದಷಹರು ನಿನ್ನ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದರಯ್ಯ'' ಎಂದನು.

ಉಸಫನಿಗೆ ಇವರೆಲ್ಲರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂದೇಹ. ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆಲವರಿಗೆ ಇವನು ಮೊನ್ನೆ ಬಂದವನು, ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯನಾದ, ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಸೂಯೆ. ವಜೀರನು ಇವನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಅರಿಯದವನಾದ್ದರಿಂದ ಅಷ್ಟು ವಿಶ್ವಾಸವೂ ಇಲ್ಲ ಅಷ್ಟು ಬಿಗಿಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಉಸಫಖಾನನಿಗೆ ಇವರಿಗೆಲ್ಲಾ ತನ್ನಮೇಲೆ ಹೊಟ್ಟೆಯುರಿಯೆಂದು ಭಾವನೆ. ಯಾರಾದರೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತನ್ನೇ ಆಡಿದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಏನೇನೋ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕಾಣುವನು. ಇಂದು ವಜೀರನು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ,

''ಸರಿ ಸ್ವಾಮಿ'' ಎಂದನು.

''ದೊಡ್ಡವರ ಮನಸ್ಸು ಒಂದು ಮಾದರಿಯಲ್ಲವಪ್ಪ, ಜೋಕೆಯಾಗಿರು. ಅವರ ಜಮಖಾನವೋ ರತ್ನಗಂಬಳಿಯೋ ಕೊಳೆಯಾದರೂ ಅವರು ಸಹಿಸರು. ಭದ್ರವಾಗಿ ನೋಡಿಕೋ.''

ಉಸಫನು ''ಅಪ್ಪಣೆ ಪ್ರಕಾರ'' ಎಂದು ಸಲಾಮು ಮಾಡಿದನು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇವರು ಯಾರು ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಂದಿಕ್ಕಿಯಾರೋ ಎಂದು ಸಂದೇಹ. ವಜೀರನಿಗೂ ಕೂಡ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಹೊಟ್ಟೆಯುರಿ ಇದೆ ಎಂದೇ ಅವನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು.

ಕೆಲವುದಿನ ಹೀಗೆಯೇ ಕಳೆಯಿತು. ಒಂದು ಶುಕ್ರವಾರ ಬೈಠಕ್ ಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ದೊರೆ ಕೂಡುವಕಡೆ ದೊರೆಯ ಅತ್ಯಂತಪ್ರಿಯವಾದ ಶಿರಾಜ್ ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಹಾಸಿದೆ. ಉಸಫನಿಗೆ ನಾಲ್ಕುಕಡೆಯೂ ಕಣ್ಣು. ಬಾದಷಹನು ಬಂದು ಕುಳಿತನು. ಕೆಲಸವೆಲ್ಲಾ ಮುಗಿಯಿತು. ವಜೀರನು ಹೊರಟುಹೋದನು. ಷಹನು ಅಲ್ಲೇ ಕುಳಿತು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಉಸಫನನ್ನು ಕರೆದು "ನಿನ್ನನ್ನು ಮುಸಾಹೇಬನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ವಜೀರರಿಗೆ ಹೇಳುವುದನ್ನು ಮರೆತೆ. ಈ ಉಂಗುರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅವರಿಗೆ ತೋರಿಸಿ ನಾಳೆ ಹುಕುಂ ಬರೆದುಕೊಂಡು ಬರಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದಾಗಿ ಹೇಳಿಬಾ" ಎಂದು ಕಳುಹಿದನು. ಉಸಫನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಾವಕಾಶವಾಯಿತು. ಒಂದು ಜವಾನರನ್ನು ಕರೆದು ಬಾದಷಹನ ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಹೊರತು ಮಿಕ್ಕದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಮಡಿಸಿ ಇರಿಸಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅವನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷ ಉಂಟಾಗಿತ್ತು. "ತನ್ನಲ್ಲಿ ಬಾದಷಹನಿಗೆ ಬಹಳ ಗೌರವ ಹುಟ್ಟಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ವಜೀರನಿಗೆ ಬಾದಷಹನು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ತಾನು ತಿಳಿಸಿದಾಗ ಅವನು ಮುಖವನ್ನು ಗಂಟಿಕ್ಕಿದನು, ಪ್ರಾಯಶಃ ಇವರು ತನ್ನನ್ನು ತೊಂದರೆಗೆ ತರುವುದೇ ನಿಜ, ಆದರೆ ಸಿಕ್ಕಬಾರದು" ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಜವಾನರು ತಮ್ಮ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು, ತಾನೇ ಶಿರಾಜ್ ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಮಡಿಸಲು ಹೋದನು. ಹೋಗಿ ನೋಡಿದರೆ, ಸರ್ವನಾಶ! ಕಂಬಳಿಯ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಂಗೈಯಷ್ಟಗಲ ಸುಟ್ಟುಹೋಗಿದೆ. ಬಾದಷಹನಿಂದ ತಾನು ಹುಕ್ಕಾವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕೆಳಗೆ ಇಟ್ಟಾಗ ಅದನ್ನು ತಾನು ಕಂಬಳಿಗೆ ತಗಲದಂತೆ ದೂರವಾಗಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಇಟ್ಟದ್ದು ಅವನಿಗೆ ಜ್ಞಾಪಕವಿತ್ತು. ಈಗ ಆ ಹುಕ್ಕಾವಿಂದ ಕೆಂಡ ಒಂದು ಬಿದ್ದು ಕಂಬಳಿಯ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ನೆಯ್ದಿದ್ದ ನವಿಲಿನ ರೆಕ್ಕೆಯನ್ನು ಸುಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಉಸಫನಿಗೆ ಗುಂಡಿಗೆ ಬಿರಿಯಿತು.

ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿದನು, ಯಾರೂ ನೋಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹುಕ್ಕಾವನ್ನು ತೆಗೆದು ಇಟ್ಟು ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಮಡಿಸಿ ಜವಾನನನ್ನು ಕರೆದು

ತೆಗೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟನು. "ಈ ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ತನಗೆ ಆಗದವರು ಯಾರೋ ಸುಟ್ಟಿರಬೇಕು, ತಾನು ಹುಕ್ಕಾವನ್ನು ದೂರವಾಗಿಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಅದು ಬಂದು ಕಂಬಳಿಗೆ ಸೋಕಿ ಕಂಬಳಿ ಸುಟ್ಟದ್ದು ಹೇಗೆ? ಯಾರೋ ಅದನ್ನು ಕಂಬಳಿಯ ಬಳಿಗೆ ಕದಲಿಸಿರಬೇಕು. ಇಷ್ಟು ಜನಕ್ಕೆ ತನ್ನಮೇಲೆ ಹೊಟ್ಟೆಯುರಿ ಇರುವಾಗ ಯಾರುತಾನೇ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಬೇಡವೆಂದೀತು? ವಜೀರನಿಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಯುರಿ. ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಸಲ, ಜೋಕೆ, ಕಂಬಳಿಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಇಡಬೇಕು, ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದನು. ಆಗ ಅವನ ಮಾದರಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸಂದೇಹಕರ ವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಅನಾಹುತವನ್ನು ಅವನೇ ನಡೆಸಿದನೋ ಏನೋ"— ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಯೋಚನೆಮಾಡಿ, ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಸರಿಮಾಡಿಸಿ ಬಿಡಬೇಕು, ಈ ಸಮಾಚಾರ ದೊರೆಗೆ ತಿಳಿಯಬಾರದು, ಎಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದನು.

ಕೆಲವು ದಿನದಮೇಲೆ ಪುನಃ ಆ ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಬೈಠಕ್‌ಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಹಾಕಿದಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಸುಟ್ಟಿದ್ದ ಗುರುತು ಇರಲಿಲ್ಲ. ನವಿಲು ಎಂದಿನಂತೆ ಗರಿಗಳನ್ನು ಕೆದರಿಕೊಂಡು ಸಂತೋಷ ದಲ್ಲಿತ್ತು. ಕಂಬಳಿ ಮೊದಲಿದ್ದಂತೆಯೇ ಇತ್ತು.

ಬಾದಷಹನು ಬಂದು ಕಂಬಳಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತನು. ಬಂದಿದ್ದ ಕೆಲವು ಆಪ್ತರ ಸಂಗಡ ಮಾತು ಕತೆ ಮುಗಿಯಿತು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮುಸಾ ಹೇಬನಾಗಿದ್ದ ಉಸಫನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ತಾನೂ ದೊರೆಯ ಹಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದೆರಡು ಮೃದು ಧ್ವನಿಗಳಿಂದ ಜೊತೆಯಾಗಿ ಸೇರಿದನು. ಮಾತುಕತೆ ಮುಗಿದಮೇಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ಎದ್ದು ಹೊರಟುಹೋದರು.

ಬಾದಷಹನು ಉಸಫನನ್ನು ಕುರಿತು "ಇದು ಯಾವುದಯ್ಯ ಕಂಬಳಿ ಇದು? ನನ್ನ ಷಿರಾಜ್ ಕಂಬಳಿಯೇ?" ಎಂದನು.

"ಹೌದು, ಖಾವಿಂದ್" ಎಂದು ಉಸಫನು ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟನು.

"ಇದೇನು ಸರಿಹೋಗಿದೆ! ಆ ದಿನ ನೀನು ಹೊರಟುಹೋದಮೇಲೆ ನಾನು ಆ ಹುಕ್ಕಾವನ್ನು ತಿರುಗಿ ಎಳೆದುಕೊಂಡೆ, ಒಂದು ಕೆಂಡ ಇದರ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಇದು ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಟ್ಟಿತು. ಜವಾನರು ಯಾರೂ ಹತ್ತಿರ

ಇರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಒಳಗೆ ಹೋದೆ, ಮರೆತೇ ಹೋಯಿತು. ಇದನ್ನು ಸರಿಮಾಡಿಸಿದೆಯೊ ?''

ಉಸಫನಿಗೆ ಶಂಕೆ ಹತ್ತಿತು. ಆದರೆ ಬಾದಷಹನಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಕೃತ್ರಿಮ ವೆಲ್ಲಿಯದು ಎಂದು ಧೈರ್ಯಮಾಡಿಕೊಂಡು

"ಹೌದು ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ತಮಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಸರಿಮಾಡಿಸಿ ಸ್ವಾಮಿ ಯವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಖುಷಿಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಸಿದೆ'' ಎಂದನು.

"ನನಗೆ ಇದು ಬಹಳ ಖುಷಿಯಾಯಿತು, ಉಸಫ್. ನಿನಗೆ ಎಷ್ಟು ಮರ್ಯಾದೆ ಮಾಡಿದರೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ಅದು ಹಾಗಿರಲಿ, ಈ ಜಮಖಾನವನ್ನೂ ಆ ಚೀಲವನ್ನೂ ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿಯೇ ಕೊಟ್ಟು ಸರಿಮಾಡಿ ಸಿದೆಯಾ? ಚೀಲವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಸರಿಮಾಡುವವರು ಯಾರೂ ಇರಲಾರ ರೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲ?''

ಉಸಫನು ಬಾದಷಹನ ಕಾಲಿಗೆಬಿದ್ದು "ತಪ್ಪಾಯಿತು ಖಾವಿಂದ್, ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು.'' ಎಂದು ಅಳುತ್ತಾ ಕರೆಯುತ್ತಾ ಬೇಡಿಕೊಂಡನು.

ಮಾರನೆಯ ದಿನದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅಂದು ಜನ ನೆರೆದಂತೆ ಜನ ನೆರೆದಿದ್ದರು. ಉಸಫನ ವಿವಾದ ಪುನಃ ವಿಚಾರಣೆಯಂತೆ ಎಂದು ಸೀಮೆಯೇ ಬಂದಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಉಸಫ ಇಲ್ಲಿ ಮತಿಯ ದೊರೆಯ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ. ದೊರೆಯು ಗಂಭೀರವಾಕ್ಕಿನಿಂದ

"ಮತಿಯಾ, ನೀನು ಹೇಳಿದ್ದು ನಿಜ. ನೀನು ಹಾಕಿದ್ದ ಕಾಗದ ಪತ್ರವೇ ಬೇರೆ, ಫಸ್ಲೀಲರನು ನೋಡಿದ ಕಾಗದ ಪತ್ರವೇ ಬೇರೆ. ಚೀಲವು ತನ್ನ ಬಳಿ ಇದ್ದಾಗ ಉಸಫನು ಅದನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಅದರಿಂದ ನೀನು ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬೇರೆ ಸುಳ್ಳುಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟನು. ಅದರಿಂದಲೇ ಅನ್ಯಾಯವಾದದ್ದು. ಹೀಗೆ ನಡೆದದ್ದನ್ನು ಉಸಫನೇ ನಮಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಹೌದೇನಯ್ಯ?'' ಎಂದನು.

ಉಸಫನು ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು, "ಹೌದು, ಖಾವಿಂದ್'' ಎಂದನು.

ಬಾದಷಹನು "ಮತಿಯಾ, ಇವನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧಿ. ಇವನಿಗೆ ಯಾವ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನೀನು ಹೇಳಿದರೆ ಆ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು

ನಾನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಏನು ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊಡೋಣ ಹೇಳು. ಆನೆಯಿಂದ ತುಳಿಸೋಣವೆ? ತಲೆಯನ್ನು ಕಡಿಸೋಣವೆ? ಗಡೀಪಾರು ಮಾಡೋಣವೇ?'' ಎಂದನು.

ಮತಿಯನು ''ಬಾದಷಹ, ಅವನಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡೆನ್ನುವುದು ನಮ್ಮ ಮತಕ್ಕೆ ವಿರೋಧ. ತಪ್ಪುಮಾಡಿದನು; ಇಂದು ದುಃಖಪಡುತ್ತಾನೆ. ತಮ್ಮ ಕೃಪೆಯಿಂದ ನಾನು ಇದುವರೆಗೆ ಸುಖಿಯೇ ಸರಿ. ತಮಗೆ ಸಮ್ಮತವಾದರೆ ನನಗೆ ಬರಬೇಕಾದ ಹಣವನ್ನು ಕೊಡಿಸಿಬಿಡಿ. ಸ್ವಾಮಿಯ ರಾಜ್ಯದ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಲು ಯತ್ನಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಉಸಫ್ ಖಾನನನ್ನು ತೊಂದರೆಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಅವನು ಪುನಃ ಬರುವುದಾದರೆ ನಾವು ತಿರುಗಿ ಪಾಲುವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುವೆವು. ಮೋಸದಲ್ಲಿ ಸುಖವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅವನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಪುನಃ ಹೀಗೆ ಮಾಡಲಾರನು. ನನ್ನ ವಿಜ್ಞಾಪನೆ ಇಷ್ಟೇ ಖಾವಿಂದ್'' ಎಂದನು.

ಬಾದಷಹನು ''ನಿನ್ನ ಸ್ವತ್ತು ನಿನಗೆ ಬರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇವನನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿಡಲಾಗದು. ವಜೀರ್, ಇವನನ್ನು ಕತ್ತೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿ ಬೀದಿಬೀದಿಯಲ್ಲೂ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದನೆಂದು ಟಾಮ್ ಟಾಮ್ ಹೊಡೆಸುತ್ತಾ ಎಲ್ಲಾ ಜನರಿಗೂ ಈ ಸಮಾಚಾರ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಿ ಕೊನೆಗೆ ಮತಿಯನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಸಿಬಿಡಿ. ಉಸಫ್, ನೀನು ಇಂದಿನಿಂದ ಮತಿಯನ ಗುಲಾಮನು. ಜೋಕೆಯಾಗಿರು.'' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಸಭೆಯು ಮುಗಿಯಿತು.

ಉಸಫನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಮರ್ಯಾದೆ ಆದಮೇಲೆ ಅವನನ್ನು ಮತಿಯನಿಗೆ ಗುಲಾಮನನ್ನಾಗಿ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರು. ಮತಿಯನು ಅವನನ್ನು ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಕಂಡು ತನ್ನ ಕಾರುಬಾರಿಯನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಸಭೆ ಮುಗಿದ ತರುವಾಯ ಬಾದಷಹನೂ ವಜೀರನೂ ಫಸ್ಲೀಲನೂ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಆಪ್ತರೂ ಸೇರಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ದೊರೆಯು ಮಾಡಿದ್ದ ನ್ಯಾಯದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯ, ಇವನು ಹೇಗೆ ಕಂಡುಹಿಡಿದನೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕುತೂಹಲ. ವಜೀರನು,

"ಬಾದಷಹ, ತಾವು ಉಸಫನಿಂದ ಈ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿದಬಗೆ ಹೇಗೆ?" ಎಂದನು.

"ಮಾತಿಯನು ಒಂದು ಫಿರ್ಯಾದು ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಕಾರಣ ವಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಅವನು ಕಾಗದಗಳನ್ನು ಇಡುವಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಸರಿಯಾದ ಕಾಗದಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟಿದ್ದಾನೇ ಹೊರತು ತಪ್ಪುಕಾಗದಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟಿರಲಾರನು. ಅದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಯಾವಾಗ ಫೈಸಲು ಬಂತೋ ಆಗ ಇಲ್ಲವೇ ಅವನೆಂದುಕೊಂಡದ್ದೇ ಒಂದು, ಅಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟದ್ದೇ ಒಂದು ಆಗಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲವೇ ಇಟ್ಟದ್ದು ಬದಲಾಯಿಸಿರಬೇಕು. ವ್ಯಾಪಾರಿ ಇಡುವುದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿರಲಾರ. ಅದನ್ನು ಯಾರೋ ಬದಲಾಯಿಸಿರಬೇಕೆಂದಾಯಿತು. ನಾನು ಹಾಕಿದ ಮೊಹರು ಬದಲಾಯಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ವಕೀಲರು ಅನ್ಯಾಯಮಾಡಿರಲಾರರು. ಹಾಗಾದರೆ ಯಾರು ಕಾಗದಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿರಬೇಕು? ಉಸಫ್. ಆ ಅಂದವಾದ ರತ್ನಗಂಬಳಿಯ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಆಮೇಲೆ ಸರಿಮಾಡಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲವೆ? ಸುಲಭ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಆದರೆ ತೀರ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲದೆ ಇದ್ದಿರಲಾರದು. ಅಲ್ಲದೆ 'ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಇದ್ದದ್ದರಿಂದ ಮಾತಿಯನು ಸಂದೇಹಪಡಬಹುದು ಸ್ವಾಮಿ, ಆದರೆ ಮೊಹರು ಸರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಜಮಖಾನವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಸರಿಮಾಡಿಸುವುದು ಯಾರಿಂದಲೂ ಆಗದು.' ಎಂದು ಉಸಫನು ಹೇಳಿದಾಗಲೆ ಇವನು ಈ ವಿಚಾರ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿರಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಮಾತಿಯನನ್ನು ನೋಡಿ; ಅವನನ್ನು 'ಇಟ್ಟ ಕಾಗದ ಹೇಗೆ ಬದಲಾಯಿಸಿತು' ಎಂದರೆ, ಅದು ಹೇಗೋ ಸ್ವಾಮಿ, ಬದಲಾಯಿಸಿದ್ದು ನಿಜ, ಹೇಗೊ ನಾನು ಹೇಳಲಾರೆ, ಎಂದನು. ನಾನು ಮಾಡಿರಬೇಕಲ್ಲವೇನಯ್ಯ ಎಂದಾಗ ಕೂಡ, ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಸರಿಮಾಡಿಸಿರಬಹುದು, ಎಂದು ಹೇಳಲು ಅವನಿಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಉಸಫ್‌ಖಾನನಿಗೆ ತೋರಿತ್ತು. ಅದರಮೇಲೆ ಸಂದೇಹಪಟ್ಟು ಮಾತಿಯನಮೇಲೆ ಕೋಪಗೊಂಡಂತೆ ನಟಿಸಿ ಉಸಫಖಾನನನ್ನು ಬೈರಕ್‌ಖಾನೆಯ ಭಕ್ಷಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ. ಅವನಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಹೆಚ್ಚುಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎಂತ ಆಸೆ ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಕಂಬಳಿ ಕೆಟ್ಟರೆ ತಲೆ ಹೋಗುವುದೆಂಬ ಹೆದರಿಕೆಯನ್ನೂ ಹುಟ್ಟಿಸಿದೆ. ಷಿರಾಜ್ ಕಂಬಳಿ

ಯನ್ನು ಅವನು ಕಾಣದ ಹಾಗೆ ನಾನೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಟ್ಟುಹಾಕಿದೆ. ಅವನು ಯಾರೋ ಸುಟ್ಟರೆಂದು ನನಗೆ ಹೆದರಿ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಸರಿಮಾಡಿಸಿದನು. ಚೀಲವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಸರಿಮಾಡಿದ ಬುದ್ಧಿವಂತನಿಗೆ ಈ ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಸರಿ ಮಾಡಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವೆ? ನಾನು ಪುನಃ ನೋಡಿದಾಗ ಕಂಬಳಿ ಸರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಏನಯ್ಯಾ ಎಂದೆ. ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ.''

''ಹಾಗಾದರೆ ಉಸಫ್‌ಖಾನನು ಕಂಬಳಿ ಕತ್ತರಿಸುವ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ತಮಗೆ ಅವನ ಮೇಲೆ ಸಂದೇಹವಿರಲಿಲ್ಲ?''

''ಇಲ್ಲ. ಅವನು ಹಾಗೆ ಹೇಳುತ್ತಲೂ ಹೇಗೋ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ಇವನ ಕೈಲಿ ಕಂಬಳಿ ಸರಿಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೈರಕ್ ಖಾನೆಯ ಭಕ್ಷಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆನು.''

ವಜೀರನು ''ಹಾಗಾದರೆ ನಾನು ಅಂದು ಬಂದು ಅವನಿಗೆ ಕೆಲಸ ಕೊಟ್ಟದ್ದು ತಪ್ಪೆಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ಆಮೇಲೆ ನಡೆದಿರುವ ವಿಷಯವೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೊದಲೇ ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು?'' ಎಂದನು.

''ಹೌದು, ಇನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಬೇಡಿ. ಫಸೀಲರು ತಮ್ಮ ನ್ಯಾಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚಾಭಿಮಾನವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮನುಷ್ಯಮಾತ್ರನಿಗೆ ಬೇರೆ ವಿಧವಾದ ತೀರ್ಪು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂದರು. ನಾನೇನೋ ಬೇರೆಯೊಂದನ್ನು ಮಾಡಿದೆ.'' ಎಂದು ಬಾದಷಹನು ಹೇಳಿದನು.

ಫಸೀಲನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಖ ತಗ್ಗಿಸಿದನು. ಉತ್ತರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ರಾಜಸೇವಕರಿಗೆ ಸ್ವಭಾವವಾದ ಸೌಲಭ್ಯದಿಂದ ''ನಾನು ಈಗಲೂ ಕೂಡ ಈ ತೀರ್ಪು ಮನುಷ್ಯಮಾತ್ರನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳುವೆನು.'' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹಿಂದಿನ ಅಹಂಕಾರದ ಮಾತನ್ನು ಇಂದು ಮೃಷಾಸ್ತುತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಾಮ ಮಾಡಿದನು.

ರಾಜನೂ ಕೋಪಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಪಡೆದವನ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅವನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮುಗುಳ್ನಗೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು.

ರಂಗಸ್ವಾಮಿಯ ಅವಿವೇಕ

ರಂಗಸ್ವಾಮಿಯು ಸ್ಫುರದ್ರೂಪಿ. ಪುಣ್ಯವಂತರ ಮಗ. ದೇವರು ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲೂ ಸರಿಯಾಗಿಟ್ಟಿದ್ದ. ರೂಪಿಗೆ ತಕ್ಕಂತ ಚೆಲುವೆಯಾದ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದನು. ಆ ಹುಡುಗಿಯೋ ಒಳ್ಳೆ ಹುಡುಗಿ, ಯಾವಾಗಲೂ ಗಂಡನ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಇರುತ್ತಾ ಅವನಿಗೆ ಬಂಬ ಬರುವಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ್ದಳು. ರಂಗಸ್ವಾಮಿಯು ತಾನು ರೂಪವಂತನೆಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲನು. ಬೆಳಗಿನ ಹೊತ್ತು ಮುಖ ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಅರ್ಧ ಗಂಟೆ. ಅವನು ಮುಖವನ್ನು ತಿಕ್ಕುವುದ ರಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಗಿದ್ದ ಮುಖವು ಕೆಂಪಗಾಗುವುದು. ಅವನು ಮುಖಕ್ಷೌರ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ತಲೆಯ ಕೂದಲನ್ನು ಮೋಟಕಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿ ಪರಂಗಿಯವರಂತೆ ಬೈತಲೆ ಬಿಡಿಸಿ ಈಕಡೆ ಆಕಡೆ ತಿರುಗಿಸಿರುವನು. ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಕನ್ನಡಿಯ ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತಾಗ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಮುಖ ವನ್ನು ನೋಡಿ ತನಗೇ ಮುದ್ದಾಗುವುದು. ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯು ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದು ನ್ಯಾಯವೇ ಸರಿ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವನು. ಪುಣ್ಯವಂತರ ಮಗನಾಗಿ ರೂಪವಂತನಾಗಿರುವ ಗಂಡನನ್ನು ಹೆಂಡತಿ ಪ್ರೀತಿಸುವುದು ಏನಾಶ್ಚರ್ಯ. ಇದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಹಾಗೆ ಸೀತೆಯು ತನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ಎಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಪ್ರೀತಿಸಿದರೂ ಇಂತಹ ಗಂಡನಿಗೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿ ತನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದೆಣಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವಳು. ಅಂತೂ ರಂಗಸ್ವಾಮಿಯ ಸ್ವಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೂ, ಸೀತೆಯ ಅಸಾಧಾರಣ ಪ್ರೀತಿಯ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ, ರಂಗಸ್ವಾಮಿಗೆ ತನ್ನ ರೂಪು ಅತಿಶಯವಾದು ದೆಂದು ಭಾವನೆಯು ಹುಟ್ಟಿತ್ತು.

ಒಂದು ದಿನ ರಾತ್ರಿ ರಂಗಸ್ವಾಮಿಯು ತನ್ನ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಓದುತ್ತಿದ್ದನು. ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರಮಣಿಯೊಬ್ಬಳ ವರ್ಣನೆ. ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಓದುತ್ತ ಇದು ಯಾರಂತೆ ಎಂದು ಯೋಚನೆಮಾಡಿದನು. ಸೀತೆಯಂತಲ್ಲ.

ಈ ಧೈರ್ಯವೋ, ಈ ಸ್ಥೈರ್ಯವೊ, ಕೋಪದಿಂದ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವ ಈ ಕಣ್ಣುಗಳೋ! ಸೀತೆ ನಳನಳಿಸುವ ನಳಿದಾವರೆಯಂತೆ ಕೋಮಲ ಶರೀರೆ. ತಾವರೆಯ ಮೆದುವಾದ ಎಸಳಂತೆ ಕೋಮಲವಾದ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವಳು. ಸೀತೆಯು ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಭಯವಾಗದು. ಅವಳ ಕೋಪಕ್ಕೂ ಅಳುವಿಗೂ ಬಹಳ ಹತ್ತಿರ. ಅವಳಿಗೆ ಕೋಪಬಂದಾಗ ಮೊದಲು ಮುಖವನ್ನು ಗಂಟಿಕ್ಕುವಳು; ಕಣ್ಣು ಸ್ವಲ್ಪ ದೊಡ್ಡದಾಗುವುದು; ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಕೋಪವು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಿಂಚಿದರೂ ಮಿಂಚಬಹುದು; ಆದರೆ ಒಡನೆಯೇ ಮಳೆಬಂದು ಬಿಡುವುದು. ಅವಳ ಕೋಪದ ಈ ನಾಲ್ಕು ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೂ ಇನ್ನಷ್ಟು ಮುದ್ದಾಗುವುದು; ಭಯವಾಗದು. ಈ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರಮಣಿಗೆ ಕೋಪ ಬಂದಾಗ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರೆಂದರೇನು? ಬರಿಯ ಕಿಡಿಮಿಂಚು; ಮಿಂಚಾದ ಮೇಲೆ ಸಿಡಿಲು. ಸೀತೆ ಇವಳಂತಲ್ಲ. ಇಂದಿರಾದೇವಿಯೋ? ಇಂದಿರಾದೇವಿ ಸುಮಾರು ಈ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರಮಣಿಯಂತೆ ಆದಾಳು. ಎತ್ತರವಾದ ಹೆಂಗಸು; ಸೀತೆಯ ದೇಹಕ್ಕಿಂತಲೂ ತುಂಬಿದ ದೇಹ; ಎರಡು ಮೂರು ವರುಷಮಾತ್ರ ಅವಳಿಗಿಂತ ದೊಡ್ಡವಳಾದರೂ ನಡೆ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತ ಹೆಂಗಸು ಎಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕಣ್ಣುಗಳು ದೊಡ್ಡವಾಗಿರುವುವು. ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ದೊಡ್ಡವಾಗುವುವು. ಅಳುವು? ಅಳುವೊ ಗಿಳುವೊ; ಇಂದಿರಾದೇವಿಯ ಕೋಪ ಸುಮಾರು ಬರಿಯ ಮಿಂಚಿನ ಕೋಪ, ಸಿಡಿಲಿನ ಕೋಪ, ಮಳೆಗರೆಯುವ ಕೋಪವಲ್ಲ.

ಇಷ್ಟು ಯೋಚನೆ ಮಾಡುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸೀತೆಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳು. ಬಂದು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು "ನನಗೆ ಯಾಕೋ ಸುಮ್ಮನೆ ತಲೆ ನೋಯುತ್ತದೆ" ಎಂದಳು.

"ಯಾಕೆ?"

"ನಿಮ್ಮ ಓದನ್ನು ನೋಡಿ. ನಾಲ್ಕು ಹೊತ್ತೂ ಪುಸ್ತಕ ಪುಸ್ತಕ. ನಾನು ಬಂದರೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನೋಡುವುದೇ ಇಲ್ಲ."

"ಮದುವೆ ಮಾಡಿದ್ದು ತಪ್ಪುಕೆಲಸವಾಯಿತು; ಹುಡುಗ ಓದುವುದೇ ಇಲ್ಲ; ಎಂದು ತಂದೆಯವರು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲವೇನು?"

"ಅವರು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೇನು? ಅವರೇನು ಹುಡುಗಿಯೆ?"

ಕೂದಲು ಅರೆ ಸರೆತಿದ್ದ ಸಲವತ್ತೈದು ವರುಷದ ಮುದುಕ ಹುಡುಗಿಯೆ? ತನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ತನಗೇ ನಗುಬಂದು ಸೀತೆಯೂ ನಕ್ಕಳು. ರಂಗಸಾಮಿಗೂ ನಗು ಬಂದಿತು. ಅವನು ಸ್ವಲ್ಪ ನಕ್ಕು,

"ಅಯ್ಯೋ ಗಂಡುಬೀರೀ!" ಎಂದನು.

ಒಂದು ನಿಮಿಷ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು "ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

"ನೀವು ಎಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ ಕಾಲೇಜಿನಿಂದ ಬರುವಿರೋ ಎಂದು ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆ." ಎಂದು ಸೀತೆ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಳು.

"ಅದು ಸರಿ; ಅದು ನೀನು ದಿನವೂ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸ; ಅದಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೇನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ?"

"ಮಾಡುವುದೇನನ್ನ? ಜಡೆ ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ಕಸೂತಿ ಹಾಕಿದೆ."

"ಜಡೆ ಯಾರು ಹಾಕಿದರು, ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಂದಿದೆಯಲ್ಲ. ಅಮ್ಮ ಹಾಕಿದರೆ?"

"ಇಲ್ಲ, ಇಂದಿರಾದೇವಿ ಹಾಕಿದಳು. ಅವಳು ಯಾವುದನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಸರಿಯೆ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಜಡೆ ಹಾಕುವುದು, ರಂಗವಲ್ಲಿ ಹಚ್ಚುವುದು, ಕಸೂತಿ ಹಾಕುವುದು, ಯಾವುದಾದರೂ ಹಾಗೆಯೆ."

"ಉಂ, ಸರಿ."

"ಒಂದೊಂದು ಸಲ ನನಗೆ ಅಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ."

"ಈಗ ಇರುವ ಬುದ್ಧಿ ಸಾಲದೇನು?"

"ಇಂದಿರಾದೇವಿಯ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನೀವು ಏನು ಹೇಳುವಿರೋ. ಅವಳಿಗಿರುವಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿ ನನಗೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ನಿಮಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದೆನೆಂದು ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ."

"ನೀನು ಈಗ ನನಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲವೇನು?"

"ಏನು ಒಳ್ಳೆಯ ಹೆಂಡತಿ ಹೇಳಿ. ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾತನಾಡಲಾರೆ. ನಿಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಸುಖವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಡಲಾರೆ.

ನಿಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನನಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಇಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿ ಎನ್ನುವುದು ಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನೀವು ಮುದ್ದಾಡಿದರೆ ಆಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅಷ್ಟೇ ಹೊರತು ಇನ್ನೇನೂ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ. ಇಂದಿರಾದೇವಿಯಂತೆ ಬುದ್ಧಿವಂತಳಾಗಿದ್ದರೆ ನಿಮಗೆ ತಕ್ಕವಳಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದೆ; ಆಗ ಸರಿಯಾದ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದೆ."

"ನನಗೆ ನೀನು ಸಾಕು ಸೀತೆ. ಬುದ್ಧಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆಯಾದರೇನು? ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಇದೆ. ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಏನು ಮಾಡುವುದು?"

ಹೀಗೆಂದು ರಂಗಸ್ವಾಮಿಯು ಸೀತೆಯ ಮುಖವನ್ನು ಮುಗುಳ್ನಗೆ ಯಿಂದ ನೋಡಿದನು. ಅಂದಿಗೆ ಇನ್ನು ಅವನ ಓದು ಮುಗಿಯಿತು. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೇ ಆಗಲಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಹತ್ತಿರ ಇರುವಾಗ ಯಾರೋ ಬ್ರಹ್ಮನಂತೆ ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯ ಗೊಡವೆಯೇಕೆ ನೀವು ಹೇಳಿ!

ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರಮಣಿಯ ವರ್ಣನೆಯಿಂದ ಇಂದಿರಾದೇವಿಯ ರೂಪಿನ ವಿಷಯವನ್ನು ಯೋಚಿಸುವವೇಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸೀತೆಯಿಂದ ಅವಳ ಬುದ್ಧಿಯ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಕೇಳಿ ರಂಗಸ್ವಾಮಿಯ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಶಿಥಿಲ ವಾದ ಸದ್ವೃತ್ತಿಯ ಭಿತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಪ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಸಣ್ಣದೊಂದು ರಂಧ್ರ ವಾಯಿತು.

"ನನಗೆ ನೀನು ಸಾಕು" ಎಂದದ್ದು ಅಭಿಮಾನಿಯು ಆಶ್ರಿತಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ದಯೆಯಿಂದ ಹೇಳಿದ ಮಾತು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ರಂಗಸ್ವಾಮಿ ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಸೀತೆಯು ತನಗೆ ತಕ್ಕ ಹೆಂಡತಿಯೆ ಎಂದು ಯೋಚಿಸು ವುದುಂಟು. ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರಮಣಿಯ ವರ್ಣನೆಯನ್ನೋದಿ "ಇದು ಸೀತೆ ಯಂತಲ್ಲ, ಯಾರಂತೆ?" ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದನೆಂದಾಗಲೇ ನಿಮಗೆ ಈ ವಿಷಯವು ತೋರಿರಬಹುದು. ಅಲ್ಲದೆ ನಾವು ಹೇಳುತ್ತೇವೆ ಕೇಳಿ. ಸೀತೆ ಗಿಂತಲೂ ಇಂದಿರಾದೇವಿಯು ಹೆಚ್ಚು ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯವಸ್ತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಸೀತೆ ಬಹು ಸ್ವಾದು ಸ್ತ್ರೀಯೇ ಸರಿ. ಆದರೆ ಗಂಡಸಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದುದು ಕೇವಲ ಸ್ವಾದುಭಾವ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಮತ್ತೇನು ಬೇಕು? ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಮುಖ್ಯ ಏನಂದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನೂ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯು ತನ್ನನ್ನು ಅವಳ ಸ್ವತ್ತಾಗಿ

ಕಾಣಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವನು. ಇವನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಹೆಂಡತಿಯೇ ನಾನು? ಎಂದು ಸಂದೇಹದಲ್ಲಿರುವವಳು ಗಂಡನನ್ನು ಸ್ವಂತತ್ರಾಗಿ ಹೇಗೆ ಭಾವಿಸಿ ಯಾಳು? ಸೀತೆಗೆ ಹಾಗೆ ಭಾವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಧೈರ್ಯ ಸಾಲದು. ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗಿ. ಇಂದಿರಾದೇವಿ ಹೀಗೆ ಭಾವಿಸಬಲ್ಲ ಹೆಂಗಸೆಂದು ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿದವರಿಗೆ ತೋರುವುದು. ಈ ಕಾರಣವು ಇಷ್ಟು ವಿವರವಾಗಿ ರಂಗಸ್ವಾಮಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣದಿದ್ದರೂ ಅವನು ಇಂದಿರಾದೇವಿಯ ವಿಷಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಯೋಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಿದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿಬರಲು ಮೊದಲು ಮಾಡಿದನು.

* * * * *

ಒಂದು ದಿನ ಭಾನುವಾರ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ರಂಗಸ್ವಾಮಿ ಎದ್ದು ಹೊರಗೆ ಬಂದಾಗ ಇಂದಿರಾದೇವಿಯು ತನ್ನ ಮನೆಯ ಪವಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಪೊದೆಯಲ್ಲಿ ಹೂವನ್ನು ಬಿಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸ್ತ್ರೀರೂಪು ಗಂಡಸರಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ನಿಲುವಿನಲ್ಲೂ ಅಂದವಾಗಿ ಕಾಣುವುದು. ಹೂಬಿಡಿಸುವ ನಿಲುವಿನಲ್ಲಿ ಅದು ಬಹು ಅಂದ ವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಶರೀರವೂ ಲತೆಯೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ಸ್ಪರ್ಧೆಯಿಂದ ತೋರಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಒಂದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೊಂದು ಸೇರಿರುವುವು. ತಳಿರುಗಳಂತೆ ಇರುವ ಕೈಗಳು ತಳಿರುಗಳ ನಡುವೆ ತೂರಿ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವವು. ತನ್ನ ಜನ್ಮವು ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತೆಂಬಂತೆ ಪುಷ್ಪವು ಆ ಕೈಯನ್ನು ಸೇರುವುದು. ಲತೆಯ ಬಳಿ ಲತೆ ಪುಷ್ಪಗಳ ಬಳಿ ಪುಷ್ಪಗಳು. ಪುಷ್ಪಶ್ರೇಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದಕ್ಕೆ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ತೋರುವಂತೆ ಪುಷ್ಪಗಳು ಕೈದಾವರೆಯನ್ನೈದುವುವು. ಎತ್ತಿದ ತೋಳು, ಸ್ವಲ್ಪ ಸರಿದ ಸೆರಗು, ಕೊಂಚವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಕಂಚುಕ, ಗೌರವದ ಆಪ್ತತೆ ಯಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ಹೆಮ್ಮೆ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪುರುಷರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವುವು. ಇಂದಿರೆಯು ಅವಳ ಪಾಡಿಗೆ ಅವಳು ಹೂ ಬಿಡಿಸುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದ ನಿಲುವನ್ನು ನೋಡಿ ರಂಗಸ್ವಾಮಿಯ ಮನಸ್ಸು ಮೋಸ ಹೋಯಿತು. ಅವನು ಹಾಗೆಯೇ ಸುತ್ತುವವನಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಾ ತನ್ನ ಮನೆಯ ಪವಳಿಯಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ನಿಂತನು. ಆಗಾಗ ಪುನಃ ಪುನಃ ಆಕಡೆ ನೋಡಿದನು. ಆ ಸುಂದರವಾದ ಆಕಾರವನ್ನು

ನೋಡಿ ಆನಂದಪಟ್ಟನು. ಪುನಃಪುನಃ ನೋಡೋಣವೆಂದು ಮತ್ತಷ್ಟು ಆಸೆಯಾಯಿತು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಇಂದಿರಾದೇವಿಯೂ ರಂಗಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹೊರಟುಹೋದಳು.

ಆದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸೀತೆಯೂ ಇಂದಿರಾದೇವಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಳು. ರಂಗಸ್ವಾಮಿಯೂ ಅದನ್ನು ಬಲ್ಲನಾದ್ದರಿಂದ ರಾತ್ರಿ,

"ಇಂದಿರಾದೇವಿ ಹಾಕಿದ್ದಲ್ಲವೆ ಜಡೆ, ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಂದಿದೆ." ಎಂದನು.

"ಹೌದು. ನಾನು ಅವಳಿಗೆ ಜಡೆಹಾಕಿದೆ, ಅದೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಅವಳು ನನಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದಾಳೆ."

"ಏನೇನನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಳು?"

"ಜಡೆಹಾಕುವುದನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಳು. ಕಸೂತಿ ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ರಂಗವಲ್ಲಿ ಹಚ್ಚುವುದನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ."— "ಜಾಣನಾದ ಗಂಡನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿರುವುದು ಹೇಗೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದಾಳೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸೀತೆಯೂ ಗಂಡನಿಗೆ ಒಂದು ಮುತ್ತನ್ನು ಕೊಟ್ಟಳು.

"ಹಾಗೆಂದರೇನೆ?"

"ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಳುತ್ತಾರೆಯೆ, ನಿಮಗೆ? ಗಂಡನಿಗೆ ಯಾಕೆ ಗೌರೀದುಃಖ?"

"ಹಾಗಾದರೆ ಅದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ?"

"ಈಗ ಯಾಕೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು? ನಾನು ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಇರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ತಾನೇ ತಿಳಿಯುವುದು."

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸೀತೆಯೂ "ನೀವು ಸಂಗೀತವನ್ನು ಕಲಿಯಬಾರದೆ" ಎಂದಳು.

"ನನಗೇಕೆ ಸಂಗೀತ."

"ಇಂದಿರಾದೇವಿ ನೋಡಿ, ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಗಳಿಗೆ ದಿನವೂ ಈಗ ವೀಣೆಯನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದಾಳೆ. ಅವಳೇ ನನಗೂ ಹೇಳಿದವಳು."

"ಏನೆಂದು?"

"ನಿಮ್ಮ ಧ್ವನಿ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ, ಹಾಡಿದರೆ ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದೀತು, ಹೇಳಿಕೊಡು, ಎಂದು."

"ಹಾಗಾದರೆ ನಾಳೆಯಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಡು."

ರಂಗಸಾಮಿಯು ಇದುವರೆಗೆ ಇಂದಿರಾದೇವಿಯ ಆಕಾರವನ್ನು ಬಾಹ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದ್ದ ಮಾತ್ರವೇ. ಮನಸ್ಸಿನ ಔನ್ನತ್ಯವನ್ನು ಆ ಆಕಾರಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಊಹಿಸಿ ಇದ್ದನು, ಅಷ್ಟೇ. ಈಗ ಆ ಸುಂದರವಾದ ಆಕಾರವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಇವನ ಮನಸ್ಸು ಸೋಂಕಿದಂತಾಯಿತು. ರಂಗಸಾಮಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಉತ್ಸಾಹವೇರಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಕನಿಕರವಾಯಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಕುತೂಹಲವು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಲೆದೋರಿತು. ಅಂತಹ ಹುಡುಗಿ ತನ್ನ ವಿಷಯ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಳೆಂದು ಉತ್ಸಾಹ. ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ, ಆದರೆ ಅಂತಹ ಹುಡುಗಿಗೆ—ಬುದ್ಧಿವಂತಳು, ರೂಪವಂತಳು, ಸೀತೆಯು ಹೇಳುವ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದರೆಯೇ ಇಂದಿರಾದೇವಿ ಎಷ್ಟು ಸ್ನೇಹಪರಳು ಎಂದು ತೋರುತ್ತಿತ್ತು—ಅಂತಹ ಹುಡುಗಿಗೆ—ಹುಡುಗಿಯೆ? ಸೀತೆಯು ಹುಡುಗಿ, ಇಂದಿರೆಯು ಹುಡುಗಿಯೆ? ಹುಡುಗಿಯಲ್ಲದೆ ಏನು? ಸೀತೆಗಿಂತ ಎರಡುಮೂರು ವರುಷ ದೊಡ್ಡವಳು ಅಷ್ಟೆ,—ಇಂತಹ ಹುಡುಗಿಗೆ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯಂತಹ ಗಂಡ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಮನುಷ್ಯನೇ ಸರಿ, ಆದರೆ ಸರಸಿಯಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವಯಸ್ಸಾದವನು. ಇಂದಿರೆಯು ಅವನಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ಹೆಂಡತಿ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೇಗಿದ್ದರೂ, ಇಂದಿರಾದೇವಿಯಂತಹ ಹುಡುಗಿಯರಿಗೆ ಅವರ ಕೂಡ ಚೆಲ್ಲಾಟವಾಡಬಲ್ಲ ಗಂಡನು ಬೇಕು. ಅಂಥವಳಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ಪಙ್ಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಸೇರಿಸಿದ ಪಾಯಸವೆ? ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಕುಳಿತು ಯಜಮಾನನಂತಿರುವ ಗಂಡನೆ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಏನು ಸುಖ? ಇನಿಯನೂ ಮನದನ್ನನೂ ಆದ ಗಂಡನಾದರೆ ಅವನಿಗೂ ಸುಖ, ಅವಳಿಗೂ ಸುಖ. ತಾನು ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ! ಇಂದಿರೆಯ ಕೂಡ ಎಷ್ಟು ಸ್ನೇಹವಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದಾಗಿದ್ದಿತು! ಸೀತೆಯ ಕೂಡ ಅಷ್ಟು ಆಟಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಳ್ಳೆಯ ಹುಡುಗಿಯೇನೋ ಹೌದು; ಪ್ರೀತಿ ಬಹಳ ಉಂಟು; ಆದರೆ ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕವಳು, ಸರಸವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಅಷ್ಟು ಕಾಣಳು. ತನಗೆ

ಸೀತೆ ಹೇಗೋ ಇಂದಿರೆಗೆ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಹಾಗೆ. ಒಳ್ಳೆಯ ಮನುಷ್ಯ, ಆದರೆ ಸರಸವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣನು. ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ, ಅದರಿಂದಲೇ ಇರಬೇಕು, ಇಂದಿರೆಯು ತನ್ನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯ ಸಂಗಡ ಅಷ್ಟು ಮಾತ ನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದದ್ದು. ಅವಳನ್ನು ತಾನು ಇನ್ನೂ ಎಂದೂ ಮಾತನಾಡಿ ಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ದಿನ ಮಾತನಾಡಿಸಿ ನೋಡಬೇಕು. ಸೀತೆಯ ಮೂಲಕ ಬಂದ ಮಾತೇ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಇಷ್ಟು ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದರೆ, ಎದುರಿಗೇ ಅವಳು ಅಂತಹ ಮಾತನ್ನಾಡಿದರೆ ಹೇಗಿರಬೇಕು? ತಾನು ಮಾತನಾಡಿ ಸಿದರೆ, ಅವಳಿಗೂ ಸುಖ ಉಂಟೊ? ಇಲ್ಲದೆ ಉಂಟೆ, ತನ್ನ ವಿಚಾರ ಇಷ್ಟು ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವವಳಿಗೆ ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡಬೇಕೆಂದು ಆಸೆಯೇ ಇರಬಹುದು. ಇತ್ಯಾದಿ, ಇತ್ಯಾದಿ. ರಂಗಸ್ವಾಮಿಯು ಹೀಗೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಅನೇಕವೇಳೆ ಯೋಚನೆಮಾಡಿದ್ದನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇಂದಿರಾದೇವಿ ಯನ್ನು ತನಗಾಗಿ ಅಲ್ಲ ಅವಳಮೇಲೆ ಕನಿಕರಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ತಾನಾಗಿ ತಾನೇ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವನು.

ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡುವು ದಕ್ಕೆಂದು ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋದನು. ಮೊದಲು ಹಾಗೆ ಹೋದಾಗಲೆಲ್ಲ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡುವುದು, ಮೊದಲ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲ, ಒಂದೇ ಯೋಚನೆಯಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ಇಂದಿರಾದೇವಿಯನ್ನು ನೋಡು ವುದು ಅವಳ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುವುದು ಇವು ಮೊದಲ ಯೋಚನೆಯಾಗಿಯೂ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡುವುದು ಒತ್ತಟ್ಟಿನ ಎರಡನೆಯ ಯೋಚನೆಯಾಗಿಯೂ ಪರಿಣಮಿಸಿದ್ದವು. ಪರೀಕ್ಷಿತನಿಗೆ ನಿಂಬೆಯಿಂದ ಬಂದ ಸಣ್ಣ ಕ್ರಿಮಿಯು ತಕ್ಷಕನಾಯಿತು. ರಂಗಸ್ವಾಮಿಯ ಸದ್ವೃತ್ತಿಯ ಭಿತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಆಯಿತೆಂದು ಮೇಲೆ ನಾವು ಹೇಳಿದ ರಂಧ್ರದಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಬಹು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ವಿಷಕ್ರಿಮಿಯು ದೊಡ್ಡ ಸರ್ಪವಾಗುತ್ತ ಬಂತು.

ಸರ್ಪಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ರಂಧ್ರವಾಯಿತೆಂದು ಮಾತ್ರ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿರುವುದು, ಸರ್ಪವು ಪ್ರವೇಶಿಸಿತೆಂದು ಹೇಳಿಲ್ಲವಲ್ಲ, ಎನ್ನುವಿರಾ? ಅದನ್ನು ಹೇಳ ಬೇಕಾದದ್ದಿಲ್ಲ. ರಂಧ್ರವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸರ್ಪವುಂಟು. ಇದು ಸ್ವತಸ್ಸಿದ್ಧ.

ರಂಗಸಾಮಿಯು ಹೋದವೇಳೆ ಇಂದಿರೆಯು ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಇದ್ದ ಕಡೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಇವನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಅನ್ಯಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯು ಸ್ವಭಾವವಾಗಿಯೂ ಬಹಳ ಮಾತಿನವನಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆಡುವ ಕೊಂಚ ಮಾತು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ಈಗ ರಂಗಸಾಮಿಗೆ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯ ಹೆಚ್ಚು ಮಾತಾಗಲಿ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದ ಮಾತಾಗಲಿ ಯಾವುದೂ ಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕದ ರೂಮಿನಿಂದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆದ ಶಬ್ದವಾಯಿತು. ರಂಗಸಾಮಿಯೂ ನರಸಿಂಹ ಮೂರ್ತಿಯೂ ಆಕಡೆ ನೋಡಿದರು. ಯಾರೂ ಒಳಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ನರಸಿಂಹ ಮೂರ್ತಿಯು ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ಇಂದಿರಾದೇವಿಯು ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಅವರವರು ಆಡಿದ ಮಾತು ರಂಗಸಾಮಿಯ ಕಿವಿಗೆ ಬಿತ್ತು.

"ಯಾರು, ಸೀತೆಯ ಯಜಮಾನರೆ?"

"ಹೌದು."

"ಕಾಫಿಮಾಡಲೇನು?"

"ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವಲ್ಪ ತಿಂಡಿಯನ್ನು ತಾ."

ರಂಗಸಾಮಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷ. ಇಂದಿರಾದೇವಿಗೆ ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಆದರ! ಅವಳ ಧ್ವನಿ ಎಷ್ಟು ಮೃದು! ಅಯ್ಯೋ, ಈ ತಾತನಂತಹ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಅವಳಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಸುಖವು ಅಭಾವವಾಗಿತ್ತು! ಅಂತು ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಒಂದು ಆಗತ್ಯ ಹುಟ್ಟಿತ್ತು. ಕಾಫಿ ತರಲೆ ಎಂದು ಗಂಡನನ್ನು ತಾನಾಗಿಯೆ ಕೇಳಿದಳಲ್ಲ, ಇಂದಿರಾದೇವಿಯು ಬಹು ಒಳ್ಳೆಯ ಹುಡುಗಿ, ಬಹು ವಿಶ್ವಾಸಿ, ಎಂದು ಕೊಂಡನು.

ಇಂದಿರಾದೇವಿಯು ವಿಶ್ವಾಸಿಯೇನೋ ಹೌದು. ಆದರೆ ರಂಗಸಾಮಿ ಎಣಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸಿಯಲ್ಲ. ಅವಳು ಸೀತೆಯನ್ನು ತನ್ನ ತಂಗಿಯ ಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹುಡುಗಿಯರ ವಿಶ್ವಾಸವು ಒಂದು ತೆರನಾದದ್ದು. ಅವರಿಗೆ ಗಂಡಸರಿಗೆ ಇರುವಷ್ಟು ನಾಚಿಕೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಡನಾಡಿಯರು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಬಹು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವರು. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ

ಗಂಡನ ಮಾತಂತೂ ಬಹು ಧಾರಾಳ. ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಜಡೆಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಎಷ್ಟು ಸುಲಭವೋ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಗಂಡಂದಿರ ಮಾತನ್ನಾಡುವುದೂ ಅವರಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಸುಲಭ. ಈ ಸೀರೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಉಟ್ಟುಕೊ ಎಂದು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಗಂಡನನ್ನು ಹೀಗೆ ಕಾಣು, ಗಂಡನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡು ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಇಂದಿರಾದೇವಿ ವಿಶ್ವಾಸಿ, ಚೆಲ್ಲಾಟವನ್ನು ಬಲ್ಲ ಹುಡುಗಿ, ತಾನು ಗಂಡನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕಾಣುತ್ತ ಸುಖವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ವಿಶ್ವಾಸ, ಸ್ವಲ್ಪ ಕನಿಕರ. ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ, ತಿಳಿಯದ ಹುಡುಗಿ, ಹೇಳಿಕೊಡೋಣ, ಎಂದು ಹೀಗೆ ಮಾಡು ಹಾಗೆ ಇರು ಎಂದು ಆಗಾಗ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸೀತೆಗೂ ರಂಗಸಾಮಿಗೂ ಬಹಳ ಸಂಬಂಧವಾದ್ದರಿಂದ ರಂಗಸಾಮಿಯ ಮಾತನ್ನು ಆಡಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಸಂಕೋಚಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ರಂಗಸಾಮಿಯಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿದ್ದರೂ ಸೀತೆಗೆ ಬುದ್ಧಿಹೇಳುವಾಗ ಅವನ ಮಾತನ್ನೆತ್ತಲೇಬೇಕು. ಇಷ್ಟು ಹೊರತು ಇಂದಿರಾದೇವಿಗೆ ರಂಗಸಾಮಿಯ ವಿಷಯ ಯಾವ ಯೋಚನೆಯೂ ಇದ್ದಿರಲಾರದು. ಅವರ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಮರ್ಯಾದೆಗಾಗಿ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ನೋಡಬೇಕೋ ಹಾಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇವಳು ಹೀಗೆ ನೋಡುವುದನ್ನೂ, ಸೀತೆಯ ಸಂಗಡ ತನ್ನ ವಿಷಯ ಮಾತನಾಡುವುದನ್ನೂ ರಂಗಸಾಮಿಯು ತಪ್ಪಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು. ಮಂಕು ಪ್ರಾರಂಭವಾದದ್ದೇ ಸಾವಕಾಶ, ಸುಮ್ಮನೆ ಬೆಳೆಯಿತು.

ಕೊಂಚದಿನದಲ್ಲಿ ರಂಗಸಾಮಿ ಕ್ರಾಪ್ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ತಲೆಗೆ ಕೇಶರಂಜನದ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಜುಟ್ಟನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದನು. ಸ್ನೇಹಿತರು ಅದೇನು ಅದೇನು ಎಂದು ಕೇಳುವರು. ಅವನು ಸುಮ್ಮನೆ ಎಂದು ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡುವನು. ನಿಜವನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಹೇಗೆ? ಇಂದಿರಾದೇವಿ ಒಂದು ದಿನ ಸೀತೆಯನ್ನು, ಇದೇನೆ ಸೀತಮ್ಮ, ನಿಮ್ಮ ಯಜಮಾನರು ಜುಟ್ಟನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಇದಾರೆ, ಅವರಿಗೆ ನೀನು ಹೂ ಮುಡಿಸುವುದು ಹೇಗೆ, ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಸೀತೆ ತನ್ನ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿ ಜುಟ್ಟನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಿ ಎಂದಳು. ರಂಗಸಾಮಿಯು ಮಾರನೆಯ ದಿನವೇ

ಕೇಶರಂಜನದ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ತಂದನು. ಸೀತೆಗೆ ತನ್ನ ಗಂಡನು ತಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳುತ್ತಾನಲ್ಲ ಎಂದು ಸಂತೋಷ. ತಾನು ಹೇಳುವಂತೆ ಅಲ್ಲ, ಇಂದಿರೆಯು ಹೇಳಿದಂತೆ, ಎಂದು ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆಗಲೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ, ಆಮೇಲೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಮುಗ್ಧೆ. ರಂಗಸ್ವಾಮಿಯೋ ಕಂಡ ಕಂಡ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪದಲ್ಲೆಲ್ಲ ತನ್ನ ದುರಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಆಧಾರವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತ ದಿನ ದಿನಕ್ಕೂ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಹುಚ್ಚನಾಗುತ್ತ ಬಂದನು. ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದು ಬಹಳ ಸ್ವಲ್ಪ. ಅವನ ಹೊರಗಣ ಪರಿವರ್ತನವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ ಮನಸ್ಸಿನ ಪರಿವರ್ತನೆ ಎಷ್ಟು ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೂ ಎಷ್ಟು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೂ ನಡೆಯುತೆಂದು ನಿಮ್ಮ ಊಹೆಗೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದು ಒಂದು ಮಾತು, ನಡೆದದ್ದು ಇದರಂತೆ ನೂರು. ಹೀಗೆ ಇಂದಿರಾದೇವಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆ, ಸೀತೆಗೆ ತಿಳಿಯದೆ, ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ರಂಗಸ್ವಾಮಿಯು ಈ ಹುಚ್ಚನ್ನು ಹಿಡಿದನು. ಇದು ಸಾಧ್ಯವೇ ಎನ್ನುವಿರಿ. ಹೀಗೆ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ಎಣಿಸುವವರು ಉಂಟೆ ಎನ್ನುವಿರಿ. ಸ್ವಾಭಿಮಾನವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿಸಿ; ಪ್ರಪಂಚವು ನಿಮಗೆ ಸೋತಿವೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ನನಗೆ ಸುಲಭವಾಗುವುದು. ಅದನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸುವುದು ಅಷ್ಟು ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲವಲ್ಲವೆ? ನಾನು ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂದು ನಾನೇ ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬಿದರೆ, ಹೊಡೆಯುವದಕ್ಕೆಂದು ಎತ್ತಿದ ಕೈಯನ್ನು ಸಲಾಮಿನ ಕೈಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಪೆಟ್ಟು ಬಿದ್ದಾಗ್ಗೆ? ಎನ್ನುವಿರಿ. ನಿಜ ಆಮೇಲೆ ಬೇರೆಯ ಮಾತು. ಬೀಳುವವರೆಗೆ ಹಾಗೆ ತಿಳಿಯಬಹುದಲ್ಲ? ನಾವು ಹೇಳುವುದು ಬೀಳುವವರೆಗಿನ ಮಾತ್ರದ ಮಾತು.

ಕೆಲವುದಿನ ಕಳೆಯಿತು. ಒಂದು ದಿನ ರಂಗಸ್ವಾಮಿ ಕಾಲೇಜಿನಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಸೀತೆಯೂ ಇಂದಿರೆಯೂ ಇವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ರಂಗಸ್ವಾಮಿಯು ಬಂದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಇಂದಿರಾದೇವಿ, ನಾನು "ಬರುತ್ತೇನಮ್ಮ ಸೀತಮ್ಮ" ಎಂದು ಎದ್ದಳು. ಏನೋ ತಮಾಷೆಯಾದ ಮಾತನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ, ಅವಳ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೂ ನಗು ಇತ್ತು. ರಂಗಸ್ವಾಮಿಯು ಬಂದಾಗ ಅವನಕಡೆ ನೋಡಿದಳಷ್ಟೆ; ರಂಗಸ್ವಾಮಿ ಆ ನಗುವನ್ನು ನೋಡಿ ಅದು ಅವಳು ತನ್ನ

ಕಡೆ ನೋಡಿ ನಕ್ಕ ನಗುವೆಂದು ತಿಳಿದನು. ಬುದ್ಧಿ ಇದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದು ತನಗಾಗಿ ನಕ್ಕ ನಗುವಲ್ಲವೆಂದೂ ಮುಖವನ್ನು ಸಿಣಕದೆ ತನ್ನ ಕಡೆ ನೋಡಿದವರೆಲ್ಲ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಮೋಹಗೊಂಡಿರುವರೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದೆಂದೂ ರಂಗಸಾಮಿಗೆ ತೋರಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ಅದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಯೇ ಇನ್ನೊಂದುಸಲ ತಾನು ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೋದಾಗ ಇಂದಿರಾದೇವಿ ಗಂಡನ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇವನನ್ನು ಕಂಡು ಒಳಗೆ ಹೋದಳು. ಆಗಲೂ ಅವಳ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ನಗು ಇತ್ತು. ರಂಗಸಾಮಿಯು "ನನ್ನ ಕಡೆಯೇ ನಗುತ್ತಾ ಹೋಗಿರ ಬೇಕು. ಅವಳು ನಗುವಹಾಗೆ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಅವಳಿಗೆ ಏನನ್ನು ಹೇಳಬಲ್ಲನು—ಈ ತಾತ" ಎಂದುಕೊಂಡನು. ನ್ಯಾಯದ ಮಾತು! ಇವನ ರಸಿಕತೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೇಗೆ ಬರಬೇಕು?

ಹೀಗಿರುತ್ತಾ ಒಂದು ದಿನ ಹೋಗಿ ಇಂದಿರೆಯನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸ ಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದನು. ಸೀತೆಯೂ ಊರಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಬೇಜಾರು ಬೇರೆ. ಆದಿನ ಶನಿವಾರ; ಕಾಲೇಜಿಲ್ಲ, ಆಫೀಸು ಉಂಟು. ನರಸಿಂಹ ಮೂರ್ತಿ ಆಫೀಸಿಗೆ ಹೋಗಿರುವನು. ರಂಗಸಾಮಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಮನೆಯ ಬಳಿ ಹೋದನು. ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಯೋಜನೆ ಗುಂಪುಕಟ್ಟಿತ್ತೋ ನಾನು ಹೇಳಲಾರೆ. ಇಂದಿರೆಯು ಹೊರಗಡೆ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಏನನ್ನೋ ಓದುತ್ತಿದ್ದಳು. ರಂಗಸಾಮಿ ಮನೆಯ ಹಜಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಗಳೇ ಎಂದು ಕೂಗಿದನು.

ಇಂದಿರೆಯು ಎದ್ದು ಬಾಗಿಲಬಳಿ ಒಂದು ಒಂದುಕಡೆ ನಿಂತು, ಅವರು ಮನೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ, ಎಂದಳು.

ಕದನದಲ್ಲಿ ಸಾಯಬೇಕಾಗಿಬಂದಾಗ ಹುಟ್ಟು ಹೇಡಿಗಿರುವ ಧೈರ್ಯವು ಅಡಿಕೆಯನ್ನು ಕದಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ಶೂರನಿಗೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಏನೇನನ್ನೋ ಎಣಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದ ರಂಗಸಾಮಿಯು ಅದೊಂದನ್ನೂ ಮಾಡಲಾರದೆ ಹೋದನು. ಇಂದಿರೆಯ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ "ಓ ಈ ದಿನ ಶನಿವಾರ" ಎಂದುಕೊಂಡು ಇಂದಿರೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ನೋಡಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು.

ಇಂದಿರೆಯ ಮುಖ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿ ನಗುಮುಖ. ಏನಾದರೂ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಸಮಾಧಾನ ಉಂಟಾದಾಗಲೇ ಅವಳು ಅಹಸನ್ಮುಖಿಯಾಗಿರ ಬೇಕಾದರೆ. ಮಿಕ್ಕಹಾಗೆ ಆ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾದರಿಯ ಲಾಲಿತ್ಯವೂ ಸೌಂದರ್ಯವೂ ಸ್ಥೈರ್ಯವೂ ಕಾಣುವುವು. ರಂಗಸ್ವಾಮಿಯು ಒಂದು ಕಡೆ ನಿಂತ ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿ ಮುಗ್ಧನಾದನು. ಹೋಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳೋಣ ವೆಂದು ತೋರಿತು. ಆದರೆ ಧೈರ್ಯ ಸಾಲದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನೋಡಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ಅವನು ತನ್ನ ಕಡೆ ಹಾಗೆ ನೋಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಇಂದಿರಾದೇವಿಯು "ಇದೇಕೆ ಇವನು ಹೀಗೆ ನೋಡುತ್ತಾನೆ" ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚಿಸಿದಳು. ಆ ಅಸಮಾಧಾನವು ಮುಖದಲ್ಲಿ ತೋರಿತು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ್ದ ರಂಗಸ್ವಾಮಿಯು ಆ ಅಸಮಾಧಾನವನ್ನು ನೋಡಿ ತಾನು ಹಿಂದಿರುಗಿದ್ದ ರಿಂದಲೇ ಅವಳು ಅಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಆದರೇನು ಇನ್ನೊಂದುದಿನ ಬಂದರೆ ಸರಿ!

ಆ ವಾರವೆಲ್ಲಾ ರಂಗಸ್ವಾಮಿಯ ಮನಸ್ಸು ಸ್ತಿಮಿತವಿಲ್ಲ. ಹೇಗೋ ದಿನಗಳು ಕಳೆದುವು. ಶನಿವಾರವು ಪುನಃ ಬಂದೀತೆ ಎಂದು ಕಾದಿದ್ದವನಿಗೆ ಶನಿವಾರವು ಬಂತು.

ಆದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯೆಲ್ಲಾ ಆ ಯೋಚನೆ ಈ ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದವರೆಗೆ ಕಾಲ ಕಳೆದನು. ಒಂದು ಕ್ಷಣವು ಒಂದು ವರ್ಷದಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಹುಚ್ಚು ಆಸೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ತಾನು ಮಾಡುವುದು ಸರಿಯೋ ತಪ್ಪೋ ಎಂದು ಅವನು ಯೋಚನೆ ಮಾಡದೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲದೆ ಇದು ತನಗಾಗಿ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ, ಇಂದಿರೆಗೂ ಇಷ್ಟವೆಂದಲ್ಲವೆ ತಿಳಿದಿದ್ದನು! ಹಿಂದಿನ ಶನಿವಾರ ಹೋದರೂ ಮಾತ ನಾಡಿಸದೆ ಬಂದದ್ದು ತಪ್ಪು, ಇಂದು ಹೋಗಿ ಮಾತನಾಡಿಸಿಯೇ ಬರಬೇಕು, ಎಂದು ಅವನು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಗಟ್ಟಿಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಸೀತೆಯೂ ಇಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರುವಳಾದ್ದರಿಂದ ಈಗಲೇ ಈ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿಬಿಡಬೇಕು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಬಹಳ ಬಿಸಿಲು; ಮೂರುಗಂಟೆಯ ಸಮಯ; ನರಸಿಂಹ ಮೂರ್ತಿ ಆಫೀಸಿಗೆ ಹೋಗಿದಾನೆ. ಇಂದಿರಾದೇವಿಯನ್ನು ನೋಡು

ವುದಕ್ಕೆಂದು ರಂಗಸಾಮಿ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟನು. ಬೀದಿಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹಜಾರದಲ್ಲಿ ರೂಮುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನೋಡುತ್ತಾ ರಂಗಸಾಮಿ ಹಿಂದಣ ಬಾಗಿಲಕಡೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಂದಿರಾದೇವಿ ಕುಳಿತು ಕಸೂತಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇವನು ಬಂದ ಒಡನೆ ಇವನನ್ನು ಅವಳು ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಪಾಡಿಗೆ ತಾನು ಏನನ್ನೊ ಹಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಕಸೂತಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಳು. ರಂಗಸಾಮಿಯು ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಒಂದು ಅರೆನಿಮಿಷ ನೋಡಿದನು. ಅವನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಯೋಚನಾಯಂತ್ರವು ಬಿಚ್ಚಿದ ಗಡಿಯಾರದ ಸುರುಳಿಯಂತೆ ಸರ್ರೆಂದು ತಿರುಗುತ್ತಲಿತ್ತು. ಒಂದು ಕ್ಷಣದ ಮೇಲೆ ಇಂದಿರೆಯು ಯಾಕೋ ತಲೆಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿ ಇವನು ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವುದನ್ನೂ ತನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ ಕಂಡಳು.

ನೋಡಿದಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಇರುವಾಗ ತಾನು ಹಾಡುತ್ತ ಇದ್ದದ್ದಕ್ಕೆ ಅವಳಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನಗುಬಂತು. ಆ ನಗು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ತೋರುತ್ತ ಇದ್ದಹಾಗೆಯೇ ಎದ್ದು ಒಂದುಕಡೆ ಸರಿದು ನಿಂತುಕೊಂಡಳು. ಇವನು ಯಾಕೆ ಬಂದಿದಾನೆ? ಇನ್ನೇನುಗತಿ? ಎಂದು ಹಿಂದಿನ ಶನಿವಾರ ವನ್ನು ನೆನೆದುಕೊಂಡು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆದರಿದಳು. ಆಮೇಲೆ ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಬೇಕಾದವನು ಎಂದುಕೊಂಡು, ಯಾಕೆ ಬಂದಿದಾನೋ ಎಂದು ಅವನ ಕಡೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನೋಡಿ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು.

ರಂಗಸಾಮಿಯು ಆ ಸ್ವಲ್ಪ ನಗುವನ್ನು ನೋಡಿದನು. ತನ್ನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ಎಲ್ಲೋ ಹೋದ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಇಂದಿರೆಯು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಹು ಅಂದವಾಗಿ ಕಂಡಳು. ಎತ್ತರವಾದ ಹೆಂಗಸು; ತುಂಬಿದ ದೇಹ; ದೊಡ್ಡ ಕಣ್ಣುಗಳು; ಹಣೆ ಹುಬ್ಬು ಮೂಗು ಅಚ್ಚು ಹಾಕಿದಂತಿದ್ದವು. ಕೈಗಳು ತುಂಬಿ ದುಂಡುದುಂಡಾಗಿವೆ. ಆ ಕಂಚುಕ ಅಂದು ತಾನು ನೋಡಿದ್ದದ್ದೇ. ಅವನು ಬಹು ಆಸೆಯಿಂದ ಅವಳ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಿರ್ರನೆ ಹೋದನು. ಹೋಗಿ, ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸಿದನು.

ಇಂದಿರೆಗೆ ಸಂದೇಹವು ನಿವೃತ್ತಿಯಾಯಿತು. ರಂಗಸಾಮಿಯು ಹತ್ತಿರ ಬಂದಾಗ ಎಡಗೈಯಿಂದ ತನ್ನ ಸೀರೆಯನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು

ಗೋಡೆಯ ಬಳಿಗೆ ಸರಿದು, ಬಲಗೈಯನ್ನು ಅಡ್ಡಹಿಡಿದು, ಹುಬ್ಬನ್ನು ಗಂಟಿಕ್ಕಿ, ಕೋಪಗೊಂಡ ಸಿಂಹಿಯಂತೆ "ಇದೇನು ಈ ಹುಚ್ಚು" ಎನ್ನುತ್ತ, "ಮುನಿಸಾಮಿ, ಇವರು ಯಜಮಾನರನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಿದಾರೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಪ್ಪ. ಮುನಿಸಾಮಿ, ಮುನಿಸಾಮಿ" ಎಂದು ಕೂಗಿದಳು.

ರಂಗಸ್ವಾಮಿಗೂ ಸಂದೇಹವು ನಿವೃತ್ತಿಯಾಯಿತು. ಈ ಸಿಂಹಿಯನ್ನೇ ತಾನು ಕೆಣಕಹೋದದ್ದು? ತಾನು ಕೈಹಾಕಿದ್ದು ಈ ಹಾವಿನ ಹುತ್ತಿನಲ್ಲೇ? ಇದೇನು ಕೋಪ! ಕಿಡಿಸುರಿಸುವ ಕಣ್ಣುಗಳು, ಕೋಪದಿಂದ ನಡುಗುವ ಮೈ, ತಲೆ, ತುಟಿ, ಕಡಿದಿರುವ ಹಲ್ಲು, ಅಡಗಿದ ಕೋಪದಿಂದ ಕಠಿಣವಾಗಿರುವ ಧ್ವನಿ. ಪುಸ್ತಕದ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರಮಣಿಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಂಡಹಾಗಾಯಿತು. ಸೋತೆನೆಂಬ ನೋವಿನ ನಡುವೆ ನನಗೆ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಯಿತು ಎಂಬ ಒಂದು ಭಾವವೂ ಅವನಿಗೆ ಬಂದಿತು. ತನ್ನ ಮರುಳುತನಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಉನ್ಮತ್ತನಂತೆ ನಗೋಣವೆಂದು ತೋರಿತು. ಇದರ ನಡುವೆ ತಾನು ಕೆಟ್ಟವನಾದರೂ ತನ್ನ ಮಾನವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಆ ಸ್ತ್ರೀರತ್ನವು ತಾನು ಬಂದದ್ದಕ್ಕೆ ಬೇರೊಂದು ನೆಪವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ ತನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಮುನಿಸಾಮಿಯನ್ನು ಕೂಗಿದ್ದಕ್ಕೆ ಅವಳಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಂದಿಸಿದನು. ತನ್ನನ್ನು ಇಷ್ಟು ಲಘುವಾಗಿ ಕಂಡಳಲ್ಲ ಎಂಬ ಅವಮಾನ; ಇವಳು ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದಾಳೆ ಎಂದು ಮೆಚ್ಚಿಗೆ; ಇನ್ನು ಇದು ಯಾರು ಯಾರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವುದೋ ಎಂದು ಯೋಚನೆ. ಇದಿಷ್ಟು ಯೋಚನೆಯೂ ಬಂದ ಆಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಮುನಿಸಾಮಿಯು ತೋಟದ ಕಡೆಯಿಂದ ಅವನು ನಿಂತಿದ್ದ ಕಡೆಗೆ ಬಂದನು. ಇಂದಿರೆಯು ಒಳಗೆ ಹೊರಟುಹೋದಳು.

ಮುನಿಸಾಮಿಯು "ಅವರು ಇಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ" ಎಂದನು.

ರಂಗಸ್ವಾಮಿ "ಸರಿಯಪ್ಪ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ಹಜಾರದಲ್ಲಿ ಹೊರಟು ಬೀದಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು.

ಹಜಾರದ ಪಕ್ಕದ ರೂಮಿನ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಇಂದಿರೆಯು ನಿಂತಿದ್ದಳು. ರಂಗಸ್ವಾಮಿಯು ನೋಡಿ ಮುಖವನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಂದೆ

ನಡೆದನು. ಇಂದಿರೆಯು ಅವನನ್ನು ಹಳಿಯುವಂತೆ ನಗುತ್ತಾ "ಸೀತೆಯ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಎಣೆಯೇ ಇಲ್ಲ." ಎಂದಳು.

ರಂಗಸಾಮಿಗೆ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡುವಂತಾಯಿತು.

ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕೊಟಡಿಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಹಾಕಿ ಒಳಗೆ ಕುಳಿತು "ಸೀತೆಗೆ ಇದುವರೆಗೆ ತಕ್ಕ ಗಂಡನಾಗಿದ್ದೆ, ಇಂದು ಅಯೋಗ್ಯನಾದೆ. ಅವಳಂತಹ ಹುಡುಗಿಗೆ ನನ್ನಂತಹ ಪಾಪಿಯೆ ಯಜಮಾನನು?" ಎಂದು ಅತ್ತನು.

ನಮ್ಮ ಮೇಷ್ಟರು

ಆ ದಿನ ಗುರುವಾರ. ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಹೊತ್ತಾಗಿ ಹೋಯಿತಲ್ಲಾ ಎಂದು ಅವಸರವಸರವಾಗಿ ಬರುತ್ತಾ ಇದ್ದೆ. ಲಕ್ಷ್ಮೀ ನನ್ನ ಹಿಂದೆ ಬರುತ್ತಾ ಇದ್ದಳು. ಪುಟ್ಟ ಪುಟ್ಟ ಕಾಲನ್ನು ದಡ ದಡನೆ ಹಾಕುತ್ತಾ ಓಡಿಬರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹೊತ್ತಾಯಿತಲ್ಲ—ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗೋಣ—ಎಂದು ನಾನು ಹೋಗಿ ಕರೆಯುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅವಳು ಇನ್ನೂ ಎದ್ದೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಇಷ್ಟಿಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾ ಇರುವಾಗ, ನಮ್ಮ ಎದುರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಮೇಷ್ಟರು ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತ ಇದ್ದರು. ಮೇಷ್ಟರೇ ಈಗ ಹೋಗುವಾಗ ನಮಗೇನು ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಅವಸರ—ಎಂದು ನಾನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ನಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದೆ.

ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದು ಮೇಷ್ಟರನ್ನು ಕಂಡರು. "ಏನು ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನವರೇ, ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೊರಟಿರೋ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

ಮೇಷ್ಟರು—"ಹೌದು ಸ್ವಾಮಿ, ಹೊರಟೆ. ಒಂದು ಚಿಟಿಕೆ ನಸ್ಯ ವಿದ್ದರೆ ಕೊಡುವಿರಾ?" ಎಂದರು.

"ಕೊಟ್ಟೆ—ಇನ್ನೇನು ಸಮಾಚಾರ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾಯಿತಲ್ಲವೆ" ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಹೇಳಿದರು.

"ಏನೋ ಸ್ವಾಮಿ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪಿಲ್ಲ ಎಂದರು. ಈಗ ತರುವು ದಕ್ಕೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ, ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೊತ್ತಾಯಿತು ಎಂದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಏನೇನೋ ಹೇಳಿದರು. ಈ ಗಲಾಟೆಯಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪು ತರುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆಯೇ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಿತ್ತೆಂತ ತೋರಿತು. ಇಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ ಉಪ್ಪು ತಂದುಕೊಟ್ಟು ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಇರಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಏನು ಮಾಡುವುದು ಹೇಳಿ" ಎಂದು ನಮ್ಮ ಮೇಷ್ಟರು ಹೇಳಿದರು.

ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು "ಅದಕ್ಕೇನು, ನಮ್ಮ ಹುಡುಗರ ಕೈಲಿ ಯಾರ ಕೈಲಾದರೂ ತೆಗೆದು ಕಳುಹಿಸುತ್ತೇನೆ. ದುಡ್ಡಿದೆಯೇ? ಕೊಡಿ." ಎಂದರು.

ಇವರು ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ನಾವು ಸುಮ್ಮನೆ ಯಾತಕ್ಕಿರಬೇಕು? ಮೇಷ್ಟರು ಇಲ್ಲಿದ್ದರೆ ನಾವು ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮಾಡುವುದೇನನ್ನ? ಎಂದು ನಾನೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ 'ಗುಜ್ಜಮ್ಮ—ನಕ್ಷತ್ರ' ಆಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತೆವು. ಆಡುತ್ತ ಕುಳಿತದ್ದರಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತೇ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ನೋಡಿದರೆ ಮೇಷ್ಟರು ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋಗಿದ್ದರು. "ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಹೊತ್ತಾಯಿತು, ಹೋಗುವ ಬಾರೆ, ಮೇಷ್ಟರು ಕೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಎದ್ದೆ.

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅಳುತ್ತಾ ಕುಳಿತಳು. ಆಟದಲ್ಲಿ ಅವಳ ಬಳಪವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನನಗೆ ಸೋತಿದ್ದಳು. ನಾನೇನೂ ಅನ್ಯಾಯಮಾಡಿ ಬಳಪ ಗೆಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ಅವಳಿಗೆ ಆಟ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಾರದು, ಸೋತಳು. ಈಗ ಬಾರೆ ಎಂದರೆ, "ನನ್ನ ಬಳಪ—ನನ್ನ ಬಳಪ" ಎಂತ ಅಳುತ್ತಾ ಕುಳಿತಳು. ಅವಳಿಗೆ ಏನೇನೋ ಹೇಳಿದೆ. ಕೇಳಿದರೆ! ನ್ಯಾಯವೂ ಇಲ್ಲ, ಧರ್ಮವೂ ಇಲ್ಲ. ಬಳಪ, ಬಳಪ. ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿದದ್ದು ಅಷ್ಟೇ. ಆಟದಲ್ಲಿ ಸೋತದ್ದು ಎಲ್ಲೋ ಹೋಯಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಇವಳ ಸಂಗಡ ಏನು ಎಂತ ಅವಳಿಂದ ಗೆದ್ದಿದ್ದ ಬಳಪವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟು "ಬಾ ನನ್ನಮ್ಮ, ನನ್ನ ಕಂದ" ಎಂದು ಕರೆದೆ. "ನನ್ನ ಬಳಪ ಎಲ್ಲಾ ಕೊಡು" ಎಂದು ಅಳುತ್ತಾ ಇದ್ದಳು. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೆ. "ಎಲ್ಲಾ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನಲ್ಲ" ಎಂತ ಹೇಳಿದರೆ "ನಿನ್ನ ಜೇಬಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಇದೆಯಲ್ಲಾ" ಎಂದಳು. ನನ್ನ ಜೇಬಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಬಳಪ ಇದ್ದದ್ದು ನಿಜ, ಆದರೆ ಅದು ನನ್ನದು—ಅವಳ ಬಳಪವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಜೇಬಿನಲ್ಲಿರುವ ಆ ಬಳಪ ನನ್ನದು ಎಂದರೆ ಕೇಳಳು. ಕೊನೆಗೆ ನನ್ನ ಬಳಪವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೊಟ್ಟೆ. ಕೊಡದೆ ಇದ್ದರೆ ಅವಳು ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಮೇಷ್ಟರು ಹೊತ್ತಾಯಿತೇನಮ್ಮ ಎಂದರೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ ಮೇಷ್ಟರೆ, ಎಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವುದು. ಇದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನನ್ನ ಬಳಪವನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅವಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟೆ. ಆಟ ಗೆದ್ದವಳು ನಾನು, ಬಳಪ ಗೆದ್ದವಳು ಅವಳು. ಹೋದಸಲ

ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಬಂದಾಗ ಗೌರಿಗಿಂತಲೂ ಸರಸ್ವತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ನಂಬರು ಬಂದದ್ದು ಹೇಗೋ ಹಾಗಾಯಿತು ಎಂತ ಎಂದುಕೊಂಡು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೊರಟೆ.

ಹೋಗುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮೇಷ್ಟರು ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಒಂದನೇ ಕ್ಲಾಸಿಗೆ ಪಾಠ ಕೊಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ನಾನೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ನುಸುಳಿ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಕಡೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡೆವು.

ಮೇಷ್ಟರು ಒಂದನೇ ಕ್ಲಾಸಿಗೆ ಪಾಠಹೇಳಿ ನಮ್ಮ ಕಡೆ ತಿರುಗುತಾ, "ಗೌರಮ್ಮ, ಸೀತಮ್ಮ ಏಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ಇನ್ನೂ" ಎಂತ ಕೇಳಿದರು.

"ನಾನು ಆಗಲೇ ಬಂದೆ ಮೇಷ್ಟರೆ" ಎಂತ ನಾನು ಹೇಳಿದೆ.

"ಓಹೋ, ಬಂದೆಯಾ, ನಮ್ಮಮ್ಮ, ಒಳ್ಳೆಯ ಹುಡುಗಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಜಾಗ್ರತೆ ಬಾರಮ್ಮ ಇನ್ನುಮೇಲೆ" ಎಂದು, ನಾನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತಲೆ ತಿರುಗಿಸಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ—"ಓ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದೆಯೋ? ನಿನಗೆ ದಿನವೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಹೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಕೊಂಚದಿನ ಅವಳನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಜಾಗ್ರತೆ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಬಾರಮ್ಮ—ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಬರುವ ದಿನ. ಇಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಬಂದಾರು. ಎಲ್ಲರೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಬನ್ನಿರಮ್ಮ. ಪಾಠಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಓದಬೇಕು. ಈ ಸಲ ಬರುವವರು ಹೊಸ ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದಿದವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಮುತ್ತಿನಹಾರ ಇನಾಮಾಗಿ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸರಸ್ವತಮ್ಮ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದು, ತಾಯಿ. ಗೌರಮ್ಮ ಓದಿದಹಾಗೆ ಓದಬೇಕು."

ಸರಸ್ವತಿ, "ಅವಳೇ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದಲಿ ಮೇಷ್ಟರೆ, ನನಗೇನು ಮೆಳ್ಳೆಗಣ್ಣೆ?" ಎಂದಳು.

ಎಲ್ಲರೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಕ್ಕುಬಿಟ್ಟರು. ನಾನು ನಗಕೂಡದು ಎಂದರೂ ತಡೆಯಲಿಲ್ಲ, ನಗುಬಂದು ಬಿಟ್ಟಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಚಪ್ಪಾಳೆ ಹಾಕುತ್ತ ನಕ್ಕಳು. ತುಂಟಹುಡುಗಿ. ಮೇಷ್ಟರಿಗೆ ಕೂಡಾ ನಗುಬಂತು. ತಡೆದುಕೊಂಡು, "ಛೆ, ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಬಾರದು" ಎಂದರು.

ಸರಸ್ವತಿಯದು ಇದೊಂದು ಜಂಬ, ನೋಡಿ. ತನಗೆ ಕಣ್ಣು ಮೂಗು ಸರಿಯಾಗಿದೆ ಎಂತ ಗೌರಿಯ ಮೆಳ್ಳೆಗಣ್ಣನ್ನು ಹಾಸ್ಯಮಾಡುವುದು ಅವಳ ವಾಡಿಕೆ. ನಾನೂ ಕಣ್ಣು ಮೂಗು ಸರಿಯಾಗಿದ್ದವಳೆ—ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಸರಿಯಾಗಿದ್ದವಳೆ—ಮುಕ್ಕಾಲುಪಾಲು ಜನಕ್ಕೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣು ಮೂಗು ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಸರಸ್ವತಿಯದು ಬಹಳ ಜಂಬ. ಹುಡುಗಿಯರೇ ಹಾಗೆ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಕಣ್ಣು ಮೂಗು ಸರಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಸಾಕು ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹೆಂಗಸರ ಕೆಲಸ ಗಂಡಸರ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪಿಸುವುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವುದು ಬೇಕೊ ಅದು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಸಾಕು ಎಂತ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಗಂಡಸರೂ ಹಾಗೆಯೇ. ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗ ಬಿ.ಎ. ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದ ಎಂತ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿ. ಅವನಿಗೆ ಒಂದು ಕಣ್ಣಾದರೂ, ಅವನು ಕಪ್ಪಗಿದ್ದರೂ, ಅವನ ಮುಸುಡಿ ಸೊಟ್ಟಾಗಿದ್ದರೂ ತಾನು ಬಿ.ಎ. ಪ್ಯಾಸು ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಹೆಂಗಸರೆಲ್ಲರೂ ತನ್ನನ್ನು ಮೆಚ್ಚುವರೆಂದುಕೊಳ್ಳುವನು. ಗಂಡಸರ ಕೆಲಸ ಸಂಪಾದಿಸುವುದು: ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವುದು ಇರಬೇಕೋ ಅದು ಇದ್ದರೆ ಹುಡುಗಿಯರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಅಂದವಾಗಿರುತ್ತೇನೆ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ವಿದ್ಯದಿಂದ ರೂಪು ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಗಂಡಸರಿಗೆ ತಿಳಿಯದು. ರೂಪಿನಿಂದ ಪ್ಯಾಸಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂತ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ತಿಳಿಯದು. ರೂಪಿಲ್ಲದ ಹುಡುಗ ವಿದ್ಯೆಯೇ ರೂಪು ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವನು. ಓದದ ಹುಡುಗಿ ಸರಸ್ವತಿ ರೂಪೇ ವಿದ್ಯೆಯೆಂದು ಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಹಾಗೆ, ಹಿಂದಿನ ವರುಷ ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಬಂದಾಗ ಅವಳು ಓದದೇ ಇದ್ದರೂ ಅವಳಿಗೆ ಶಾಬಾಸ್‌ಗಿರಿ ಬಂದಿತ್ತು. ಅದುವರೆಗೆ ಸ್ನೇಹಿತರಾಗಿದ್ದ ಗೌರಿ ಸರಸ್ವತಿಯರಿಗೆ ಅಂದಿನಿಂದ ದಿನವೂ ಜಗಳ. ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಕ್ಲಾಸನ್ನು 'ನದಿ' ಎಂದರೇನಮ್ಮ? ಎಂತ ಕೇಳಿದರು. ಸರಸ್ವತಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಬಾಯಿಪಾಠ ಮಾಡಿದರೆ ಅಲ್ಲವೆ ಬರುವುದು. ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು. ಗೌರಮ್ಮನನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ರಘುನಾಥ ರಾಯರ ಭೂವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಬರೆದಿದೆಯೋ ಹಾಗೆ ಗೌರಿ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಳು. ಗೌರಿಗೆ ಜಯ ಆದರೆ ನಮಗ್ಯಾರಿಗೂ ಹೊಟ್ಟೆಯುರಿ ಇಲ್ಲ. ಗೌರಿ ಓದುವ ಹುಡುಗಿ ಎಂದು ನಮಗೆಲ್ಲಾ ಗೊತ್ತು. ಆಮೇಲೆ

ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು "ನದಿ ಹ್ಯಾಗಾಗುತ್ತೆ" ಎಂತ ಕೇಳಿದರು. ಗೌರಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಸರಸ್ವತಿಯ ಟರ್ನ್ನು ಬಂತು. ಸರಸ್ವತಿ "ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ನೀರು ಎಲ್ಲಾ ಸೇರಿ ಹೋಗಿ ನದಿಯಾಗುತ್ತೆ" ಎಂದಳು. ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಶಾಭಾಸ್ ಎಂದರು. ಮೇಷ್ಟರ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ, ಈ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಯಾರುಮಾಡಿದ್ದೀರಿ, ಮೇಷ್ಟರೆ, ಎಂದರು. ಮೇಷ್ಟರು ತಯಾರುಮಾಡಿದ್ದು ಗೌರಿಯನ್ನು; ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಹೇಳಿದ್ದು ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು. ಮೇಷ್ಟರಿಗೆ ಅದು ತಿಳಿಯದು. ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಹೇಳಿದ್ದೂ ಗೌರಿಯನ್ನೇನೋ ಎಂದು "ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ಕಷ್ಟಪಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ, ಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೇ ಅದು ವೇದ್ಯ, ಭೂವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಂಶ ಯಾವದನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ ಆ ಹುಡುಗಿ ಉತ್ತರ ಕೊಡಬಲ್ಲಳು" ಎಂದರು. ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು, ಮೇಷ್ಟರು ಹೇಳುವುದು ಗೌರಿಯನ್ನು ಎಂದು ತಿಳಿದು, "ಈ ಹುಡುಗಿಯನ್ನೇ? ಹೌದು ಅವಳೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದಿದಾಳೆ. ನಾನು ಹೇಳುವುದು ಈ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು" ಎಂದು ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ, "ನಿನ್ನ ಹೆಸರೇನಮ್ಮ" ಎಂದರು. ಸರಸ್ವತಿ, "ಸರಸ್ವತೀಬಾಯಿ" ಎಂದಳು. "ಸರಸ್ವತೀಬಾಯನ್ನು ನಾನು ಹೇಳುವುದು" ಎಂದು ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಹೇಳಿದರು. ಮೇಷ್ಟರು, "ಹೌದು ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ಅವಳಿಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳಿಹೇಳಿ ನನ್ನ ಎದೆಗೂಡು ಒಣಗಿಹೋಗಿದೆ" ಎಂದರು. ನಿಜದ ಮಾತು. 'ನೀಕು ವಚ್ಚೇಲೇದು, ನಾಕು ಮರಚೇಲೇದು' ಎನ್ನುವ ಹಾಗೆ ಸರಸ್ವತಿಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳಿಹೇಳಿ ಮೇಷ್ಟರು ಶುಷ್ಕವಾಗಿದ್ದರು. ಅಂತೂ ಮೇಷ್ಟರು ಹೇಳಿಕೊಡದೇ ಇದ್ದ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿ ಸರಸ್ವತಿ ಶಾಬಾಸ್‌ಗಿರಿ ಪಡೆದಿದ್ದಳು. ಇದು ಗೌರಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಯುರಿ. ಅಂದಿನಿಂದ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಆಗದು. ಗೌರಿ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನ "ಓಹೋ ಶಾಬಾಸ್‌ಗಿರಿಯೆ, ಓದಲಿಲ್ಲ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ—ಜಂಬಕ್ಕೇನು" ಎನ್ನುವಳು. ಸರಸ್ವತಿಯದು ಅದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಏಕಮಂತ್ರ. "ಹೌದಮ್ಮ, ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ ಹೇಳು; ನನಗೆ ಮೆಳ್ಳೆಗಣ್ಣಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಕಣ್ಣು ಸರಿಯಾಗಿದೆ," ಎನ್ನುವಳು. ಹೀಗೆ ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಆಗದು; ಮೇಷ್ಟರು ಇದನ್ನು ಅಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣರು; ಎಂದಾದರೂ ಒಂದು ದಿನ ಸರಸ್ವತಿಗೆ

ಬುದ್ಧಿಮಾತನ್ನು ಹೇಳೋಣವೆಂದು ಗೌರಿಯುಹಾಗೆ ಓದು ಎಂದರೆ ಅವಳು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿ ಗೌರಿಗೆ ಅವಮಾನವನ್ನು ಮಾಡುವಳು.

ಇನ್ನು ಆ ಗುರುವಾರದ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮೇಷ್ಟರು 'ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಬಾರದು' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಹುಡುಗಿಯರು ಆಗಾಗ ಸರಸ್ವತಿಯ ಮಾತನ್ನು ನೆನೆದು ನೆನೆದು ಕಿಲಕಿಲನೆ ನಗುವರು, ಪಿಸುಗುಟ್ಟಿ ಮಾತನಾಡುವರು, ಮಿಕ್ಕ ಏನನ್ನಾದರೂ ಮಾಡುವರು, ಪಾಠವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಓದರು. ಮಡಲಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ಚಕ್ಕುಲಿ, ಮುಚ್ಚೋರೆ, ಅವಲಕ್ಕಿ ಇವುಗಳ ಸೇವನೆಯ ಕಟುಂ ಕುಟುಂ, ಗರುಂ ಗುರುಂ ಶಬ್ದ ಮಾತ್ರ ಕೇಳುತ್ತ ಲಿತ್ತು. ಗೌರಿಗೆ ಅವಮಾನವು ಇನ್ನೂ ಮರೆತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಿಕ್ಕವರಿಗೆ ಓದುವ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಓದುವ ಹುಡುಗಿ ಅವಳೊಬ್ಬಳೂ ಮುಖವನ್ನು ಗಂಟಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ತೆಪ್ಪಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಮೇಷ್ಟರು 'ಪಾಠ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಬನ್ನಿ' ಎಂದು ಯಾವಾಗ ಕರೆಯುವರೋ ಎಂದು ನಾನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ನಡುನಡುವೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಉಪಾಯವಾಗಿ ನನ್ನ ಬಳಪಗಳನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದೆ. ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೇನು ತೀರ ಬೇಜಾರಾಗಬೇಕು, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ತಮಾಷೆಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಅವಕಾಶ ಉಂಟಾಯಿತು.

ಮೇಷ್ಟರು "ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪಿಲ್ಲದೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದೆನಲ್ಲ, ಮನೆಗೆ ಹೋದರೆ ಏನೇನಾಗಬೇಕೆಂದು ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದೆಯೋ" ಎಂದು ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರೋ, ಇಲ್ಲವೆ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾದ ವಿಷಯವನ್ನೋ ಋುಕ್ಸಂಹಿತೆ, ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೋ ಕುರಿತು ವಿಚಾರಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೋ ನಾನು ಹೇಳಲಾರೆ. ಅದರ ನಡುವೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಒಬ್ಬಾಕೆ ಸ್ಕೂಲಿನೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅವರು ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಮೇಷ್ಟರಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಾಗತಕ್ಕದ್ದು ಇಲ್ಲೇ ಬಂತೆಂದು ತೋರಿರಬೇಕು, ಆವರು ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದವರು ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಆಕೆಯ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತ ಏನೋ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವರ ಹೆಂಡತಿ "ಉಪ್ಪಿಲ್ಲವೆಂದು ನಾನು

ಹೇಳಿದ್ದರೂ ನೀವು ಸುಮ್ಮನೆ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟರೆ ನಾನು ಏನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದುಕೊಂಡಿರಿ?'' ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೇಳಿದರು. ಮೇಷ್ಟರು ''ನೀನು ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಬರುವುದೇ?'' ಎಂದರು. ''ನಾನು ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಕೇಳಿದರೆ, ನೀವು ಓಡಿಹೋಗಿ ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವುದು; ಏನೇ ಆಗಲಿ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಬರಬೇಡ ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಶಾಸನ ಮಾಡುವುದು; ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ? ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನೀವು ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿರಿ, ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಇರಿ, ನಾನು ಬರುವುದೇ ನಿಜ. ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನು ತನ್ನಿ ಎನ್ನುವುದೇ ನಿಜ. ಈ ಸಂಕಟ ನನ್ನಿಂದಾಗುವುದಿಲ್ಲ.''

''ಪಕ್ಕದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೇಳಿ ತಂದಿದ್ದರಾಗದೆ? ನೀನು ಇಲ್ಲಿರುವಾಗ ಯಾರಾದರೂ ಬಂದರೆ ನನ್ನ ಮಾನ ಹೋಗುವುದಲ್ಲ?'' ಎಂದು ಮೇಷ್ಟರು ಹೇಳಿದರು.

ಆಕೆ ''ಯಾರಾದರೂ ಬಂದರೆ ನಿಮ್ಮ ಮಾನ ಹೋಗುವುದು ಹಾಗಿರಲಿ, ಯಾರೂ ಬಾರದೆಯೇ ದಿನವೂ ನನ್ನ ಮಾನ ಹೋಗುತ್ತ ಇದೆ. ಎಲ್ಲರ ಮನೆಯಲ್ಲೂ ನಿನ್ನೆ ಅಕ್ಕಿ, ಇಂದು ಬೇಳೆ, ನಾಳೆ ಉಪ್ಪು ಸುಮ್ಮನೆ ಸಾಲ ಕೇಳಿ ತಂದು ತಂದು ಸಾಕಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಹೋಗಿ ನಾನು ಯಾರನ್ನೂ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ದುಡ್ಡಿದ್ದರೆ ತನ್ನಿ; ತರುತ್ತೇನೆ ಎನ್ನಿ; ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೊತ್ತಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟು ಹೋಗಬೇಡಿ. ದುಡ್ಡಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲವೆನ್ನಿ. ಉಪ್ಪಿಲ್ಲದೆಯೇ ತಿನ್ನೋಣ'' ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಇಷ್ಟು ನಡೆಯುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಹುಡುಗಿಯರ ಅವಾಂತರವೊ ಅವಾಂತರ. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಗರುಡಮರಿಯನ್ನು ನೋಡಿ—ಗರುಡಮರಿ ಏನೆ?

ಗರುಡಮರಿ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಬೆಕ್ಕಿನಮರಿ; ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಹು ಅಂದವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ಕೂಲಿನ ಹುಡುಗಿಯರು ಪೊರಕೆ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಅದರಿದಿರಿಗೆ ಆಡಿಸುತ್ತ ಅದು ಅದನ್ನು ಇಲಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುವಂತೆ ಹಿಡಿಯುವ ಆಟವನ್ನು ಆಡಿಸುವರು. ಅದರ ಬಾಲವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಎಳೆದು ಅದು ಸಿಟ್ಟನ್ನುವಂತೆ ಮಾಡುವರು. ಆಗಾಗ ತಂದಿದ್ದ ತಿಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಭಾಗವನ್ನು ಕೊಡುವರು. ಅದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡರೆ ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿ.

ನಮ್ಮ ಅಷ್ಟು ಜನದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕಂಡರೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೀತಿ. ಒಂದು ಸಲ ಅವಳು ಅವರಮ್ಮನನ್ನು ಕೇಳಿಯೋ ಕೇಳದೆಯೋ ತುಂಬ ತಂಬಿಟ್ಟನ್ನು ತಂದಿದ್ದಳು. ನಾವೆಲ್ಲಾ ಹತ್ತಿರ ಸೇರಿ ಅವಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ನಮಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಬರುವಂತೆ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿದೆವು. ನಾನು, ಸರಸ್ವತಿ, ಗೌರಿ. ಗ್ರಹಚಾರ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಗರುಡಮರಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕರೆದು ಆಟಕ್ಕೆ ಅದರೆದುರಿಗೆ ಆ ತಂಬಿಟ್ಟನ್ನು ಇಟ್ಟಳು. ಅದು ಅದನ್ನು ಆಟನೆಂದು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ನಿಜವಾಗಿಯೇ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಿತು. ಯಾರನ್ನೂ ಹತ್ತಿರ ಬರಗೊಡಿಸದೆ ಫಜೀತಿ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿತು. 'ದಿನವೂ ಹೀಗೆಯೇ ತಂಬಿಟ್ಟು ಸಿಗುವುದೇನೋ ಈ ಹುಡುಗಿಯ ಹತ್ತಿರ' ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ತೋರಿಸುತಿತ್ತು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಕೂಡ ತಂಬಿಟ್ಟು ಹೋದರೂ ಬೆಕ್ಕಿಗೆ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆಯಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಜಂಬದಿಂದ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹಿಸಿಕಿ, ಔಕಿ, ಅದರ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತೆಗೆಯುವಳು. ಅವಳೇ ಅದರ ಸೊಗಸಿಗೋಸ್ಕರ ಅದಕ್ಕೆ 'ಗರುಡಮರಿ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟವಳು. ಮರಿಯು ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು; ಮೈ ಸ್ವಲ್ಪಭಾಗ ಮೈಲುಬಣ್ಣ, ಸ್ವಲ್ಪವೆಲ್ಲಾ ಬಿಳುಪು, ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಾ ಮೃದುವಾದ ಬಿಳುಪು, ಮೂಗೂ ಹಣೆಯೂ ಬಿಳುಪು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಪ್ಪು; ಮುಸುಡಿ ಮಾಗಿದ ಪರಂಗಿಹಣ್ಣಿನ ಹೊರಭಾಗದ ಕೆಂಪು; ಕಣ್ಣುಗಳು ಒಳ್ಳೆಯ ಪುಷ್ಯರಾಗ; ಉಗುರು ಅದರಿಂದ ಪರಚಿಸಿಕೊಂಡವರಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಇದೀಗ ಗರುಡಮರಿ.—

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಈ ಗಲಭೆಯಲ್ಲಿ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಗರುಡಮರಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ತಾನೂ ಅದರ ಹಿಂದೆ ಓಡಿ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ತಂದಳು. ನಾನೂ ಅವಳೂ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಹುಡುಗಿಯರೂ ಅದನ್ನು ನಡುವೆ ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಆಡುತ್ತ ಇದ್ದೆವು. ಮೇಷ್ಟರು ಮೇಷ್ಟರ ಹೆಂಡತಿ ಇನ್ನೇನು ಹೇಳಿಕೊಂಡರೋ, ಅದೇನೇನು ನಡೆಯಿತೋ ನಾನು ಕಾಣೆ. ನಮ್ಮ ಆಟದ ಮಂಪರದಲ್ಲಿ ನಾವು ಯಾವುದನ್ನೂ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಮೇಷ್ಟರು ಮಾತ್ರ, ಸರಿಯಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿರಮ್ಮ, ಎಂದು ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಕೂಗಿದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾವೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸರಿದು ನಮ್ಮ

ನಮ್ಮ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತೆವು. ಬೆಕ್ಕು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಮಡಲಲ್ಲಿ ಸೇರಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಇದೇನಾಯಿತೆಂದು ನೋಡಿದೆವು.

ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಮುದುಕರೊಬ್ಬರು ನಿಂತಿದ್ದರು. ನಿಂತು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸರ್ವಸ್ವ ಅಧಿಕಾರವುಳ್ಳವರಂತೆ, ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೇಜಿನ ಹತ್ತಿರ ನಿಂತಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಮೇಷ್ಟರನ್ನು "ನೀವು ಇಲ್ಲಿ ಮೇಷ್ಟರೇನಯ್ಯ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

ಅವರು ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು. ಸ್ಕೂಲು ಮೇಷ್ಟರುಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಇನ್ನು ಯಾರೂ ಹಾಗೆ ಮಾತನಾಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮೇಷ್ಟರುಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಮಾತನಾಡಿಸುವುದು ಒಂದು ರೀತಿ. ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರುಗಳು ಮಾತನಾಡಿಸುವುದೇ ಒಂದು ರೀತಿ. ನಾನು ಹೇಳುವ ಮಾತಿಗೆ ಯಾರೂ ಕೋಪಿಸಬಾರದು. ಹೇಳುವುದೂ ಕೂಡ ಸ್ವಲ್ಪ ತಮಾಷೆಗೂ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಇಲಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುವ ಶೌರ್ಯ ಬೆಕ್ಕಿಗೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಸ್ಕೂಲು ಮೇಷ್ಟರುಗಳಮೇಲೆ ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರುಗಳಿಗೆ. ಇವರ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲೂ ಮೇಷ್ಟರಿಗೆ ಅವರು ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. "ಹೌದು ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ" ಎಂದು ಅವರು ಜವಾಬು ಕೊಟ್ಟರು.

ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು "ರುಮಾಲು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಿರಯ್ಯ, ಬರೀ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಇದೀರಿ ಇದೇನು?" ಎಂದರು.

ನಮ್ಮ ಮೇಷ್ಟರು ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಲ್ಲರು, ವೇದವನ್ನು ಬಲ್ಲರು. ರಘುವಂಶವನ್ನು ಎಲ್ಲಿಂದ ಎಲ್ಲಿಗಾದರೂ ಬಾಯಿಪಾಠ ಒಪ್ಪಿಸುವರು. ತತ್ತ್ವಾರ್ಥದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಯಾರಿಗಾದರೂ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಾರು. ಮನಸ್ಸೋ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷ. ಈಚೆಗೆ ನನಗೆ ಮನುಷ್ಯರ ಸ್ವಭಾವ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು ತಿಳಿದಿದೆ. ನನ್ನ ಎಳೆಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸು ಎಷ್ಟು ಅಚ್ಛ, ಎಷ್ಟು ಎಳಸು, ಎಷ್ಟು ಮೆಚ್ಚಾದದ್ದೆಂದು ತಿಳಿದಿದೆ. ನಮ್ಮ ಮೇಷ್ಟರ ಮನಸ್ಸು ಮಗುವಿನ ಮನಸ್ಸಿನ ಹಾಗೆ ನೋಡಿ. ಬಹು ಅಚ್ಛವಾದದ್ದು. ಬಹು ಎಳಸು. ಬಹು ಮೆಚ್ಚಾದದ್ದು. ಅವರು ಒಬ್ಬರ ಕಷ್ಟವನ್ನು ನೋಡಿ ಧರಿಸರು. ಅದರಿಂದಲೇ ಅವರಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಉಪ್ಪಿಗೆ ಕಾಸಿಲ್ಲದೆ

ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಕುಟಿಲವೆಂದರೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಂತೆ ಬೇರೆ ಇರಲಾರದು. ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಗಳೂ ಹೌದು. ಒಂದು ಸಲ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳು ಆಡುತ್ತಿರುವ ಕಡೆಗೆ ನಾಗರ ಹಾವು ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ನಾಗರಹಾವನ್ನು ಕೊಲ್ಲಕೂಡದೆಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಒಂದು ಕಡೆ ಇಟ್ಟು, ಅದು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರೆ ಸಾವೇ ನಿಜವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಆ ಭಯವನ್ನು ಒಂದು ಕಡೆ ಇಟ್ಟು, ಹಾವನ್ನು ನೋಡಿ ಬಡಿದು ಕೊಂದರು. ಜನವೆಲ್ಲ ಸುತ್ತಲೂ ಸೇರಿ ಹಾರುವನ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಮೇಷ್ಟರು ನಸ್ಯದ ಬುರುಡೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಚಿಟಿಕೆ ನಸ್ಯವನ್ನು ಆ ಹಾವಿನ ಬಾಯನ್ನು ಹಿರಿದು ಹಾಕಿದರು. ಹಾವನ್ನು ಹಿಡಿಯಬೇಕಾದರೆ ಹಾವಾಡಿಗರು ಅದರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿಟಿಕೆ ನಸ್ಯವನ್ನು ಹಾಕುವರೆಂದೂ, ಅದರಿಂದ ಅದು ತಲೆ ತಿರುಗಿ ಬೀಳುವುದೆಂದೂ, ಆಗ ಅವರು ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅದರ ಕೋರೆ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕೀಳುವರೆಂದೂ ಕತೆ ಉಂಟಷ್ಟೆ? ನಮ್ಮ ಮೇಷ್ಟರು ಆ ಹಾವಿನ ಬಾಯಿಗೆ ನಸ್ಯವನ್ನು ಹಾಕಿದ್ದಕ್ಕೂ ಇದೇ ಉದ್ದೇಶ. ಇವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಾಯಿ ಹಿರಿಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ತೆಪ್ಪಗೆ ಆಗಿರುವ ಹಾವಿಗೆ ನಸ್ಯದ ರುಚಿ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಶುದ್ಧ ಮಗುವಿನಂತಹ ನಿಷ್ಕಪಟವಾದ ಮನಸ್ಸು, ನಿಷ್ಕಪಟವಾದ ಬುದ್ಧಿ. ಇಷ್ಟು ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಯಾದರೂ ನಮ್ಮ ಮೇಷ್ಟರಿಗೆ ಎರಡು ವಸ್ತುವನ್ನು ಕಂಡರೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಭಯ. ಒಂದು ಅವರ ಹೆಂಡತಿ, ಎರಡನೆಯದು ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು. "ರುಮಾಲು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಿರಯ್ಯಾ" ಎಂದು ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಹೇಳುತ್ತಲೂ ಅಂಜುವವರಮೇಲೆ ಕಪ್ಪೆಹಾಕಿದಹಾಗಾಗಿ ಮೇಷ್ಟರು ಮೇಜಿನಮೇಲಿದ್ದ ರುಮಾಲನ್ನು ಎತ್ತಿ ಗಾಬರಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದು ಮುಂದಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ಭಯದಿಂದ ಮುಖವೆಲ್ಲ ಬೆವತುಹೋಗಿತ್ತು. ಆಗ ಅವರ ಭಯವನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ ಎನ್ನಿಸಿತು. ವೇಷವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನಗು ಬರುವಂತಿತ್ತು.

ರುಮಾಲು ಹಿಂದುಮುಂದಾದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು "ರುಮಾಲನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿರಯ್ಯಾ" ಎಂದರು. ಎನ್ನು

ತ್ತಲೂ ಮೇಷ್ಟರು ರುಮಾಲನ್ನು ತೆಗೆದು 'ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ' ಎನ್ನುತ್ತ ಅದನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಹೋದರು. ಅವರ ಅದೃಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಹಾಗೆ ಅದು ಬಿಚ್ಚಿಹೋಯಿತು. ಮೊದಲೇ ಸರಿ. ಇನ್ನು ಈ ಗಲಭೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಇತ್ತ ರುಮಾಲು ಬಿಚ್ಚಿಹೋಯಿತು. ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರೋ ಕೋಪಗೊಂಡಿರುವಂತಿದೆ. ಹುಡುಗಿಯರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದಿದಸರ್ಕಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಪರೀಕ್ಷೆಮಾಡಿದರೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಊನಬಂದೀತೆಂದು ಹೆದರಿಕೆ. ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಬೇರೆ ಬಂದು ಸ್ಕೂಲಿನೊಳಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಳೆ. ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರಿಗೆ ಈ ಸಮಾಚಾರ ತಿಳಿದು ತನ್ನ ಪಾಡು ಏನಾಗುವುದೋ ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತತ್ತರ. ಅವರು ಇವರ್ಯಾರು ಅವರ್ಯಾರು ಎನ್ನುತ್ತ ಈಕೆ ಯಾರು ಎಂದು ಅವರ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಕೇಳಿದರೆ ಏನು ಜವಾಬನ್ನು ಹೇಳುವುದು? ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಯೋಚನೆಯಿಂದ ಮೇಷ್ಟರ ಮನಸ್ಸು ಕಳವಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಕಳವಳವೆಷ್ಟೆಂದು ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ನಾನು ಇನ್ನೇನೂ ಹೇಳಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ.

ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಮೇಷ್ಟರ ಹೆಂಡತಿಯಕಡೆ ತಿರುಗಿ "ಈಕೆ ಯಾರು? ಇವರೂ ಒಬ್ಬ ಮೇಷ್ಟರೋ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

ನಮ್ಮ ಮೇಷ್ಟರು, ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಏನೂ ತೋರದೆ ರುಮಾಲನ್ನು ಸರಿಮಾಡುವಂತೆ ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ "ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ" ಎಂದರು.

ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಇನ್ನೇನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೋ ಇನ್ನೇನು ಆಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮೇಷ್ಟರ ಹೆಂಡತಿ ತಾನು ಮಾಡಿದ್ದು ತಾನು ಎಣಿಸಿದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂತೆಂದು ತಿಳಿದು, ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಈ ತಂಟೆಯಿಂದ ತಟಹಾಯಬೇಕೆಂದು 'ಅಲ್ಲ' ಎಂದು ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟರು.

"ಹಾಗಾದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೋ?" ಎಂದು ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಕೇಳಿದರು.

ಮೇಷ್ಟರು "ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ" ಎಂದರು.

ಮೇಷ್ಟರ ಹೆಂಡತಿ "ಹೌದು," ಎಂದರು.

ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಮೇಷ್ಟರ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ "ಏನಯ್ಯ ಒಳ್ಳೇ ಬಲಿತ ಹುಡುಗಿಯನ್ನೇ ಹಿಡಿದಿದ್ದೀರಿ?" ಎಂದರು.

ಮೇಷ್ಟರು "ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ" ಎಂದರು.

ಮೇಷ್ಟರ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಬಹಳ ಕೋಪಬಂತು.

ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು "ನೀವು ಯಾವ ಕ್ಲಾಸಮ್ಮಾ?" ಎಂದರು.

ಮೇಷ್ಟರ ಹೆಂಡತಿ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕೋಪವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಮಾತನಾಡದೆ ನೇರವಾಗಿ ಬಾಗಿಲ ಕಡೆಗೆ. ಹೋಗಿ, "ಬಲಿತ ಹುಡುಗಿ ಯಂತೆ, ಬಲಿತ ಹುಡುಗಿ. ಇವನು ಎಳೆಯ ಸಿಂಬೆಯಕಾಯಿ" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು "ಇದೇನಯ್ಯಾ ಇದು, ಮಾತನಾಡದೇ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಆಕೆ ಯಾವ ಕ್ಲಾಸು?" ಎಂದರು.

ಮೇಷ್ಟರು "ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ" ಎಂದರು.

ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರಿಗೆ ಬೇಜಾರಾಯಿತು. "ಇದೇನಯ್ಯಾ, ಮಹಸ್ವಾಮಿ ಮಹಸ್ವಾಮಿ ಎಂತ ಒಂದೇ ಮಾತು ಆಡುತ್ತ ಇದೀರಿ. ನಿಮಗೇನು ಬಂತು?" ಎಂದರು.

ಮೇಷ್ಟರು "ಮಹಸ್ವಾಮಿ" ಎಂದರು.

ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು "ಆಕೆ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡರೇನಯ್ಯ?" ಎಂದರು.

ಮೇಷ್ಟರು "ಇರಬೇಕು, ಮಹಸ್ವಾಮಿ" ಎಂದರು.

ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು "ಹೌದಪ್ಪ, ಬಲಿತ ಹುಡುಗಿ ಎಂದದ್ದು ತಪ್ಪಾಯಿತು." ಎಂತ ಹೇಳುತ್ತ "ಹೋಗಲಿ, ಈ ಕ್ಲಾಸು ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡೋಣವೋ" ಎಂದರು.

"ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣದಿಂದ ಆಯಾಸವಾಗಿರ ಬಹುದು. ನಾಳೆ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅನುಕೂಲ" ಎಂದು ಮೇಷ್ಟರು ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟರು.

"ಹಾಗೇ ಆಗಲಿ. ಈಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಾಡುವ ಹುಡುಗಿಯ ಕೈಲಿ ಒಂದು ಹಾಡನ್ನು ಹಾಡಿಸಿ, ಕೇಳೋಣ. ಸಾಕು" ಎಂದು ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಹೇಳಿದರು.

ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಾಡುವವಳು ಲಕ್ಷ್ಮಿ. ಮೇಷ್ಟರು "ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ ಹಾಡಮ್ಮ; ಶ್ರೀ ಜಾರ್ಜು ಹಾಡು" ಎಂದರು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎದ್ದು ನಿಂತು ಹಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಳು. ಮಡಲಲ್ಲಿ ಬೆಕ್ಕಿನಮರಿ. ಹಾಡುವುದನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ನಿಂತರು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಹಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಲೂ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಮಡಲಲ್ಲಿ ನಿದ್ದೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಗರುಡಮರಿ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಬರಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಲುಗಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು.

ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರ ದೃಷ್ಟಿಯು ಕದಲುತ್ತಿದ್ದ ಮಡಲಿನಮೇಲೆ ಬಿತ್ತು. ಅದೇನಮ್ಮಾ ಎಂದು ಬೆರಲು ತೋರಿಸಿ ಕೇಳಿದರು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಹೇಳಬಹುದೋ ಕೂಡದೋ ಎಂದು ಸಂದೇಹ ನನ್ನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದಳು. ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು "ನಿನ್ನ ಮಗುವೋ?" ಎನ್ನುತ್ತ ಇದೇನೊ ಎಂದು ನೋಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ—ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಕೂಸು. ಅವರ ಮೊಮ್ಮಗಳಾಗಿರಬಹುದು ನೋಡಿ, ಅಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕವಳು—ಅವಳ ಮಡಲಲ್ಲಿ ಕೈ ಇಟ್ಟರು.

ಗರುಡಮರಿ ಹೊರಗೆ ಬರಲು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು ಆಗದೆ ಕೋಪದಲ್ಲಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲೇ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಪರಚಬೇಕು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರ ಕೈ ಬಂದು ತಗುಲಿತೋ ಇಲ್ಲವೋ ಯಾರೋ ಹುಡುಗಿಯರು ಬಾಲವೆಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದರೆಂದು ಭ್ರಮೆಯಿಂದ ನಿರ್ರೆಂದು ಹಾರಿ ಅವರ ಕೈಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರಚಿಬಿಟ್ಟಿತು.

ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಕೈಯನ್ನು ಸರ್‍ರನೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡರು.

ಗರುಡಮರಿಯ ಉಗುರನ್ನು ಅದರ ಕೈಲಿ ಪರಚಿಸಿಕೊಂಡವರು ಬಲ್ಲರೆಂದು ನಾನು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಅಂದು ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರಿಗೆ ಅದರ ಪರಿಚಯ ಉಂಟಾಯಿತು. "ಇದೇನು ಸ್ಕೂಲಯ್ಯಾ, ನಿಮ್ಮದು? ಆ ಹುಡುಗಿ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದಳು. ಈ ಹುಡುಗಿಯ ಹತ್ತಿರ ಬೆಕ್ಕಿನಮರಿ. ಇದೇನಪ್ಪಾ ಇದು?" ಎಂದು ಅವರು ಮೇಷ್ಟರನ್ನು ಕೇಳಿದರು.

ಮೇಷ್ಟರು "ಮಹಸ್ವಾಮಿ, ನಾನು ಪಡುತ್ತಿರುವ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಆ ದೇವರು ಬಲ್ಲ. ಹುಡುಗಿಯರು ದೊಡ್ಡವರಾದರೆ ಅವರಿಗೆ ಕೋಪ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ತುಟಿ ಪಿಟಕ್ಕೆನ್ನಬಾರದು. ಪಾಠವನ್ನೇ ಓದುವುದಿಲ್ಲ.

ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲೂ ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ. ಚಿಕ್ಕವರಾದರೆ ಬೆಕ್ಕಿನಮರಿ. ಬೇಡವಮ್ಮ ಎಂದರೆ ಸ್ಕೂಲಿಗೇ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಹಸ್ವಾಮಿಯವರು ಕೊಡುವ ಉಪ್ಪಿಗೆ ಎರಡೆಣಿಸಬಾರದೆಂದು ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿರುವುದಾಗಿದೆ, ಮಹಸ್ವಾಮಿ. ತಾವೇ ನೋಡೋಣವಾಯಿತು. ಈ ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಪಾಠ ಹೇಳಿ ನನ್ನ ಎದೆಗೂಡು ಒಣಗಿ ಹೋಯಿತು. ಮಹಸ್ವಾಮಿ." ಎಂದರು.

ಇನ್ಸ್ಪೆಕ್ಟರು "ಅಯ್ಯಾ, ನಿಮಗೆಷ್ಟು ಸಂಬಳ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

ಮೇಷ್ಟರು "ಒಂದು ತಿಂಗಳು ದುಡಿದರೆ ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿ" ಎಂದರು.

"ಈ ಹೊತ್ತು ಬರೆದು ಹಾಕುತ್ತೇನೆ ಸುಮ್ಮನಿರಿ. ಹನ್ನೆರಡು ರೂಪಾಯಿ ಪ್ರಮೋಷನ್ ಆಗುವಹಾಗೆ" ಎಂದು ಇನ್ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಹೇಳಿದರು.

ಅಂದಿಗೆ ಸ್ಕೂಲು ಮುಗಿಯಿತು.

* * * * * *

ಮೂರುದಿನದ ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮ ಮೇಷ್ಟರು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ನಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. "ಅಮ್ಮಯ್ಯ, ನೀನು ಒಳ್ಳೇ ಗಂಡನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತೀಯೆ ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದೆ; ಹಾಗೆಯೇ ಆಯಿತು. ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಬರುತ್ತೇನೆ. ಜ್ಞಾಪಕವಿರಲಮ್ಮ." ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರು. ಮೂರುದಿನದ ಹಿಂದೆ ಬಂದರು. ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಹೇಳಿ ತನಗೆ ಪ್ರಮೋಷನ್ ಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರನ್ನೂ ಕೇಳಿದರು. ನಾನೂ ಕೂಡ ಅವರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ. ಆಗಲಿ ಎಂದರು. ಅವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಮೇಷ್ಟರ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಕತೆಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ. ಬಹಳ ನಕ್ಕರು. ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ, ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಳ ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡಿಸಿದರು.

ಈಗ ಹುಕ್ಕುಂ ಆಯಿತಂತೆ. ಮೇಷ್ಟರು ಬಂದಿದ್ದಾಗ "ಸೀತಮ್ಮ, ನೀನು ಏನು ಸಹಾಯಮಾಡಿದರೂ ಅವಳೇನೂ ಅನುಭವಿಸುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ," ಎಂದರು. "ಅವಳು" ಯಾರು ಎಂದು ಕೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಈಗಿನವರಿಗೆ "ಅವಳು" ಎನ್ನುವರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರಬಹುದು ; ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದವರಿಗೆ "ಅವಳು" ಒಬ್ಬಳೇ. "ಅವಳು ಅನುಭವಿಸುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ," ಎಂದರು. "ಯಾಕೆ ಮೇಷ್ಟರೆ?" ಎಂದೆ. "ಅಮ್ಮಯ್ಯ—ಅವಳು ತೀರಿಹೋದಳು. ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಕೂಸನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ. ಅದನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು." ಎಂದು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿಕೊಂಡು "ಕಷ್ಟದಲ್ಲೇ ಹೋದಳು ತಾಯಿ. ಈಗ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಒಳ್ಳೇ ಸೀರೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೆ, ಉಟ್ಟು ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಾನು ಕೇಳಿ ಬರಲಿಲ್ಲ," ಎಂದರು. ನಾನು ವ್ಯಸನದಿಂದ ಏನೂ ಹೇಳಲಾರದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದೆ. "ಅವಳ ಪ್ರೀತಿ ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿ ಸೀತಮ್ಮ. ಕೊನೆಗೆ ನನ್ನ ಕಾಲನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು—'ನಾನು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ ; ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಏನೂ ಕೋಪವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ ; ನಿಮಗೆ ಬಹಳ ಕಷ್ಟವಾಗುವಹಾಗೆ ಮಾಡಿದೆ ಎಷ್ಟೋಸಲ' ಎಂದಳು. ನಾನು 'ನನ್ನಪ್ಪ—ನನಗೆ ನೀನು ಏನು ಕಷ್ಟವನ್ನೂ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ ; ನನ್ನಿಂದ ನೀನು ಯಾವ ಸುಖವನ್ನೂ ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ' ಎಂದೆ. 'ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಯದು, ನಾನು ಸುಖವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದೆ—ಅದು ಆಗ ನನಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬಿಡುವ ಕಾಲ ಬಂತು. ಈಗ ತಿಳಿಯಿತು' ಎಂದಳು. ಅವಳ ಪ್ರೀತಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಪ್ರೀತಿ ಸೀತಮ್ಮ. ಆ ನಿಷ್ಕಾಪಟ್ಯವೋ ತಾಯಿ! ಆಡುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ಒರಟುಮಾತು, ಮನಸ್ಸು ಬೆಣ್ಣೆಯಂತಹ ಮನಸ್ಸು. ನಿಷ್ಕಾಪಟ್ಯಕ್ಕೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಆ ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಬಂದ ದಿನ ಜ್ಞಾಪಕವಿದೆಯೇ ನಿನಗೆ? ಆ ದಿನ 'ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಪ್ರಮೋಷನ್ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ' ಎಂತ ಹೇಳಿದೆ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿ, 'ಅವರು ನಾನೂ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗಿ ಎಂದುಕೊಂಡು ನನ್ನಂತಹವರಿಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳುವ ಕಷ್ಟಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಎಂತ ಪ್ರಮೋಷನ್ ಕೊಟ್ಟಾರು ; ನಿಜವನ್ನು ಹೇಳಿಬಿಡಿ' ಎಂದಳು. 'ಅವರು ನಿನ್ನನ್ನು ಒಲಿತ ಹುಡುಗಿ ಎಂದದ್ದು ಬೇರೆ ಯಾರ ಕಿವಿಗಾದರೂ ಬಿದ್ದೀತು

ಎಂದು ಗಾಬರಿಯಾಗಿದಾರೆ' ಎಂದೆ. 'ಛೆ, ಅವರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಇಲ್ಲ. ಹುಡುಗಿಯರ ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಮಾತನಾಡುವುದೆ? ಹ್ಯಾಗೋ; ಅವರು ಎಂತಹವರೋ ನಮಗೇನು. ನಾನು ಬಂದಿದ್ದದ್ದನ್ನು ಇರುವ ಮಾತು ಇರುವ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿ, ನಾನು ಓದುವ ಹುಡುಗಿಯಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿ ಬಿಡಿ' ಎಂದಳು, ಸೀತಮ್ಮ. ಹೇಳಿಯೇ ಬಿಟ್ಟೆ. ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಮೊದಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡು ಆಮೇಲೆ ಘೊಳ್ಳೆಂದು ನಕ್ಕರು. ನಕ್ಕು, 'ಆಗಲಯ್ಯ ಮೇಷ್ಟರೆ, ಆಕೆ ನಿಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೆಂದು ಹನ್ನೆರಡು ರೂಪಾಯಿಗೆ ಸಿಫಾರ್ಸು ಮಾಡಿದೆ; ಹೆಂಡತಿ ಎಂದಿದ್ದರೆ ಹದಿನೈದು ರೂಪಾಯಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆನಯ್ಯ. ಆಕೆ ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯೇ? ಅಯ್ಯೋ ನಮ್ಮಪ್ಪ' ಎಂದರು. ಅವರೇನು ಬಲ್ಲರು ಪಾಪ." ನಮ್ಮ ಮೇಷ್ಟರು ಮಾತನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತರು.

ಯಾರ ಜೀವನದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಯಾರು ಬಲ್ಲರು?

ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವ ನಾರಿ

ಆ ನಾರಿಯು ಬಹು ಸುಂದರಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ರೈಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿನಲ್ಲಿದ್ದವರು ಮುಕ್ಕಾಲುಪಾಲು ಜನ ಅವಳ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಜನರ ಗುಂಪು ಬಹಳ ಇತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಹೆಂಗಸು ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ನಿಂತು ಯಾರನ್ನೋ ಹುಡುಕುವಂತೆ ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹತ್ತಿರ ಸಣ್ಣದೊಂದು ಪೆಟ್ಟಿಗೆ, ಒಂದು ಮೂಟೆ. ಈ ಕೋಲಾಹಲದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಹೆದರಿದವಳಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹೆದರಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಮತ್ತಷ್ಟು ಸುಂದರಿಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಳು. ರೈಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಬರುವ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರು ಬಹು ಮಾದರಿ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಸೊಗಸುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಯಾರಾದರೂ ಹೆಂಗಸರು ನೋಡಿ ಮೆಚ್ಚಿದರೆ ಮೆಚ್ಚಲಿ ಎಂದು ಬಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆ ಮೆಚ್ಚುವುದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಅವಕಾಶ ಕೊಡೋಣವೆಂದು ಹೆಂಗಸರು ಯಾವ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರೆ ಆ ಗಾಡಿಯ ಹತ್ತಿರವೆಲ್ಲಾ ಒಂದೊಂದು ಆರೆಗಳಿಗೆ ನಿಲ್ಲುವರು. ಅವರಿಗೆ ಸಾಕಾಯಿತೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಕ್ಷಣಕ್ಕೊಂದುಸಲ ಅವರ ಕಡೆ ನೋಡುವರು. ಅವರು ಇವರ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರೆ ಇನ್ನೂ ಸಾಕಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಗೊತ್ತಷ್ಟೆ! ಮತ್ತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಅಲ್ಲಿಯೇ ನೋಡುವರು. ಅವರಿಗೆ ಇವರನ್ನು ನೋಡಿ ಸಾಕಾಗಿ ಅವರು ಮುಖವನ್ನು ಬೇರೆಕಡೆ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಆಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಅಲ್ಲೇ ಇದ್ದು, ಇವರಿಗೆ ಇನ್ನು ನಮ್ಮನ್ನು ನೋಡುವುದು ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ದೃಢಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬೇರೆ ಹೆಂಗಸರಿರುವ ಗಾಡಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವರು. ಈ ರೀತಿ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದು ಒಂದು ಗುಂಪು. ಸೊಗಸನ್ನು ತೋರಿಸಿ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದು ಒಂದು ಗುಂಪು. ಇಂದು ಈ ಹೆಂಗಸನ್ನು ನೋಡಿ ಸೊಗಸುಗಾರರು ಹತ್ತಿರ

ಹತ್ತಿರ ಸುಳಿಯುತ್ತಾ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಸರಿಯುತ್ತಾ ಏನೋ ಮಾತನಾಡುವ ಭರದಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನು ನೋಕಿದ್ದು ತಿಳಿಯು ಲಿಲ್ಲವೆಂದು ನಟಿಸುತ್ತಾ ವಿಲಾಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೆಂಗಸು ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಸರಿದು ಸರಿದು ಒಂದು ಮೂಲೆಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಸೊಗಸನ್ನು ತೋರುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದವರಿಗೆ ಇವಳಿಂದ ತೊಂದರೆ ಯೇನೂ ಆಗದಿದ್ದರೂ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಈ ಹೆಂಗಸಿನಿಂದ ತೊಂದರೆಯೇ ಬಂತು. ಒಬ್ಬ ಗೆಣೆಯನು ಸ್ಟೇಷನ್ ಮಾಸ್ಟರ ಕೈಗೆ ಒಂದು ನೋಟನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಇಷ್ಟು ಟಿಕೇಟ್ ಬೇಕು ಎಂದನು. ತನ್ನ ಟಿಕೇಟಿಗೆ ಮೂರು ರೂಪಾಯಿ ಹದಿನೈದಾಣೆ ಆಗುವುದೆಂದು ಗೊತ್ತು. ಸ್ಟೇಷನ್ ಮೇಷ್ಟರು ತನಗೆ ಟಿಕೇಟನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ಒಂದಾಣೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಟಿಕೇಟ್ ಸಂದಿಯಲ್ಲಿ ಕೈ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಇತ್ತ ಈ ಹೆಂಗಸನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಆಸೆ; ತಲೆಯನ್ನು ಅವಳ ಕಡೆ ತಿರಿಗಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದ. ಮೇಷ್ಟರು ಟಿಕೇಟನ್ನೂ ಹಣವನ್ನೂ ಇವನ ಕೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಎತ್ತು, ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ಒಂದಾಣೆ, ಎಂದರು. ಹೆಂಗಸನ್ನು ನೋಡುವ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ ಇವನು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ನಾಣ್ಯವೇನೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಟಿಕೇಟನ್ನೂ ಹಣವನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಈಚೆಗೆ ಬಂದನು. ಕೂಲಿಯವನಿಗೆ ಕೂಲಿ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದಾಣೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಆಗ ನೋಡಿದನು. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಒಂದಾಣೆಯ ನಾಣ್ಯವೂ ಒಂದು ಅರ್ಧಾಣೆಯ ನಾಣ್ಯವೂ ಇದ್ದುವು. ಸ್ಟೇಷನ್ ಮೇಷ್ಟರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ "ಇದೇನಪ್ಪ ರೂಪಾಯಿಗೆ ಬದಲು ಆರುಕಾಸು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೀರಿ" ಎಂದನು. ಸ್ಟೇಷನ್ ಮೇಷ್ಟರು ತಮಿಳು ಸೀಮೆಯವರೋ ಮಲೆಯಾಳದವರೋ ಅದೇನೋ ಬಹು ರಭಸದಿಂದ ಒಳ ಒಳ ಎಂದು ಬಲವಾಗಿ ಒದರಿದರು. ಇಷ್ಟು ಮಾತು ಹೇಳುತ್ತಿರುವವರು ಕಾಸನ್ನು ಕೊಟ್ಟಾರು ಎಂದು ಗೆಣೆ ಯನು ಆತ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೇಳಿದನು; ಆದರೆ ಕಾಸು ಬರಲಿಲ್ಲ. ತಂಟೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಸ್ಟೇಷನ್ ಮಾಸ್ಟರು ಕೊನೆಗೆ ಇವನನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಳ್ಳಿಬಿಟ್ಟರು.

ಇದಿಷ್ಟೂ ಆಗುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು ಸ್ಟೇಷನ್‌ಗೆ ಬಂದನು. ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯನ ಹಾಗೆ ಕಂಡದ್ದರಿಂದ ಹಣ ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಗೆಣೆಯನು ಹತ್ತಿರ ಬಂದು, "ನೋಡಿ ಸ್ವಾಮಿ, ಈ ಸ್ಟೇಷನ್ ಮಾಸ್ಟರು ರೂಪಾಯಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಆರುಕಾಸನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮೋಸಮಾಡಿದ್ದಾರೆ." ಎಂತ ಫಿರ್ಯಾದು ಹೇಳಿದನು. ಸ್ಟೇಷನ್ ಮಾಸ್ಟರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ "ಗುಡ್ ಮಾರ್ನಿಂಗ್ ಸರ್; ಒಳಗೆ ಬನ್ನಿ, ಎಂದ ಊರಕ್ ಪೋಹವೇಣಂ" ಎಂದು ಕೂಗಿದನು. ಇವನನ್ನು ಮೊದಲು ನೋಡಿದವನಲ್ಲ, ಆದರೆ ರೈಲಿನವರಲ್ಲಿ ಅದು ವಾಡಿಕೆ. ಒಳಗೆ ಹೋಗುತ್ತಲೂ "ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಫಿರ್ಯಾದು ಮಾಡುತ್ತಾನಲ್ಲಾ ಅವನು ಒಬ್ಬ ಫೂಲ್. ಅದೋ ನೋಡಿ, ಅಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಾಕೆ ಹೆಂಗಸು ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತ ಎಲ್ಲೋ ಕೈಹಿಡಿದಿದ್ದ. ನಾನು ಸರಿಯಾಗಿಟ್ಟಿದ್ದ ಹಣವನ್ನು ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಯಾರೋ ಅವನ ಕೈಯಿಂದ ರೂಪಾಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಆರುಕಾಸನ್ನು ಇಟ್ಟಿರಬೇಕು. ನಾನಿಟ್ಟೆನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ." ಎಂದು ಗೆಣೆಯನಿಗೆ ಆಂಗ್ಲೇಯರ ಬೈಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಮಾಡಿದನು. ಹೆಂಗಸಿನ ಮಾತನ್ನು ಎತ್ತುತ್ತಲೇ, ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿದ್ದು ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ, ತಾನು ಮಾಡಿದ್ದು ಬೇಕೂಫ್ ಕೆಲಸ ಎಂದು ಗೆಣೆಯನು ಹೊರಟುಹೋದನು.

ಸ್ಟೇಷನ್ ಮೇಷ್ಟರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಲೂ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು ಹೆಂಗಸಿನಕಡೆ ನೋಡಿದನು. ಅವಳನ್ನು ಮೊದಲು ಎಲ್ಲೋ ನೋಡಿದ್ದ ಹಾಗೆ ತೋರಿತು. ಎಲ್ಲಿ ಎಂದು ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ನೋಡಿದಾಗ ಹೆಂಗಸೂ ಅವನಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಒಂದು ಮೂಲೆಗೆ ಸರಿದು ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಹತ್ತಿರ, ನಾವು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದ್ದಂತೆ ಕೆಲವು ಸಜ್ಜನರು ಸುಳಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟು "ಆಕೆ ಯಾರು?" ಎಂದು ಸ್ಟೇಷನ್ ಮೇಷ್ಟರನ್ನು ಕೇಳಿದನು.

"ಯಾರೋ ಕಾಣೆ, ಈಗ ಅರ್ಧಗಂಟೆಯಿಂದ ಅಲ್ಲೇ ನಿಂತಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳಿಗೆ ಬೇಕಾದವರು ಯಾರೂ ಇದ್ದಹಾಗೆ ಕಾಣೆ." ಎಂದು ಸ್ಟೇಷನ್ ಮಾಸ್ಟರು ಹೇಳಿದನು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಬಹಳ ಎಳೆಯ ಮನಸ್ಸು. ಹೆಂಗಸನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಇದ್ದದ್ದರಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನವಳು; ಜೊತೆಗೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ; ಹತ್ತಿರ ಹವಿಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಸುಳಿದಾಡುವ ನಾಯಿಗಳಂತೆ ಸೊಗಸುಗಾರರು. ಸ್ವಭಾವವಾಗಿಯೂ ಸಂಕೋಚ ಪ್ರಕೃತಿಯಾದರೂ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿರುವ ಹೆಂಗಸನ್ನು ಸಹಾಯ ಬೇಕೆ ಎಂದು ಕೇಳದೆ ಇರಲಾಗುವುದೆ? ಇನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಇಂತಹ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ವಾಡಿಕೆ ಇದ್ದವರು ಬಂದಿದ್ದು ಅವಳ ಕಷ್ಟಸುಖವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವರಿದ್ದರೆ ತಾನು ಸುಮ್ಮನೆ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಇಲ್ಲಿ ಇಂದು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ತೋರಿತು. ಅದರಿಂದ ಆ ಹೆಂಗಸಿನ ಬಳಿ ಹೋಗಿ "ನಿಮ್ಮ ಜತೆಗೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೇನಮ್ಮ?" ಎಂದನು.

ಹೆಂಗಸು ಸೆರಗನ್ನು ಸರಿಮಾಡಿಕೊಂಡು, ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ, ಕಾಲ ಬೆರಲನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಅವುಕಿ ಆಡಿಸುತ್ತಾ "ಇಲ್ಲ" ಎಂದಳು.

ಹೆಂಗಸು ಬಹು ನಾಚಿಕೆಯಿಂದಲೂ ಅಡಕದಿಂದಲೂ ಮಾತನಾಡಿದಂತೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನಿಗೆ ತೋರಿತು. ಸೆರಗನ್ನು ಸರಿಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ, ಹೆಂಗಸು, ಪಾಪ, ಬಹಳ ನಾಚಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಇದೆ, ಎಂದು ಎಲ್ಲೋ ನೋಡುತ್ತಾ "ನೀವು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು?" ಎಂದನು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನಿಗೆ ಈ ರೀತಿಯ ವಿಲಾಸಗಳು ತಿಳಿಯವು. ಹೆಂಗಸು ಸೆರಗನ್ನು ಸರಿಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದು ನಿಜವೋ ಸುಳ್ಳೊ; ಅದು ಕಂಚುಕವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮುಚ್ಚಿದ್ದದ್ದರಿಂದ, ಈ ಹಾಳುಬಟ್ಟೆ, ಇದೇನು ಮೈಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದೆ, ಎಂದು ತಳ್ಳಿದಳೋ ಏನೊ; ಸೆರಗೇನೋ ಮತ್ತಷ್ಟು ಸರಿದು ಕಂಚುಕವು ಮತ್ತಷ್ಟು ಕಾಣುವಂತಾಯಿತು. ಸ್ತ್ರೀಯೂ ಕೂಡ ಪುನಃ ಅದರ ತಂಟೆಗೆ ಹೋಗದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಬಿಟ್ಟಳು. ಬಿಟ್ಟು ಸ್ವಲ್ಪ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಕಡೆ ನೋಡಿದಳು. ಅವನು ಶುಕಮುನಿಯಂತೆ ಇರುವುದನ್ನು ಕಂಡು "ನಾಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದವಳು ಹೆಂಗಸು, ನನಗೇ ನಾಚಿಕೆ ಇಲ್ಲ. ಇವನಿಗೆ ಹೆಂಗಸಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ನಾಚಿಕೆಯಾಗಿದೆ!" ಎಂದುಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಸೆರಗನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡರೂ ಒಂದೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಒಂದೇ, ಇವನಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ, ಎಂಬಂತೆ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಪುನಃ ಎಳೆದುಕೊಂಡಳು.

ಇದೊಂದೂ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಇವನು ಯಾರು? ಶನಿ ಒಂದ, ಎಂದು ದೊಡ್ಡ ನಾಯನ್ನು ನೋಡಿ ದೂರ ದೂರ ಹೋಗುವ ಸಣ್ಣ ನಾಯಿಗಳಂತೆ ವಿಲಾಸಗಾರರು ದೂರ ದೂರ ಹೊರಟುಹೋಗಿದ್ದರು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೂದಿಯಾಗಿದ್ದ ಅಭಿಲಾಷೆಯು ಪುನಃ ಉತ್ತೇಜನಗೊಂಡಿತು. ಅವರು ಇವರ ಕಡೆಯೇ ನೋಡು ತ್ತಿದ್ದರು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು "ನೀವು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು" ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಹೆಂಗಸು "ಮಯಿಳೂರಿಗೆ" ಎಂದಳು.

ಬೆಂಗಳೂರು ಎಂದರೆ ಮೈಸೂರಿನವರಿಗೆ ಕೋಪ; ಮಯಿಸೂರು ಎಂದರೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನವರಿಗೆ ಕೋಪ, ಅದರಿಂದ ನಾವು ಮಯಿಳೂರು ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದೇವೆ.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು "ಹಾಗೆಯೇ? ನಾನೂ ಮಯಿಳೂರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ, ನಿಮಗೂ ಟಿಕೇಟು ತರುತ್ತೇನೆ, ಇಲ್ಲೇ ಇರಿ." ಎಂದು ಸ್ಟೇಷನ್ ಮೇಷ್ಟರ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಎರಡು ಟಿಕೇಟುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡನು: ಸಕೆಂಡು ಕ್ಲಾಸ್ ಟಿಕೇಟು.

ಹಣ ಕಳೆದುಕೊಂಡನೆಂದು ಮೊದಲು ಹೇಳಿದ್ದೆವಲ್ಲ, ಆ ಗೆಣೆಯು ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿದನು. ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಕಾಸು ಸಿಕ್ಕುವು ದಾದರೆ ನಿಮಗೆ ಸಿಕ್ಕುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ನಮಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಬೇಡವೆಂದಿ ತೇನು? ಅದು ನಿಮಗೆ ಯಾಕೆ ಸಿಕ್ಕಬೇಕು? ನೀವು ಹೇಳಿ. ಯಾರೂ ಕೇಳುವರಿಲ್ಲದ ಹೆಂಗಸು ರೈಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಷನ್‌ನಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆ ಇವನು ಯಾರು ಬಂದು ಅವಳನ್ನು ತನ್ನವಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ? ಎಂದು ಅವ ನಿಗೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಮೇಲೆ ಹೊಟ್ಟೆಯುರಿ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಹೆಂಗಸಿನ ಸಲುವಾಗಿ ಹದಿನೈದೂವರೆ ಆಣೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ನೋಡಿ. ಹದಿನೈದೂವರೆ ಆಣೆ ಹೋಗಿ ಏನೂ ಇಲ್ಲದ ಹಾಗಾಯಿತು. ಇನ್ನೊಂದು ರೂಪಾಯಿ ಹೋದರೂ ಹೋಗಲಿ. ಇವಳೂ ಅವನೂ ಎಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರೆ ಅಲ್ಲೇ ನಾನೂ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಎಂದು ಹೋಗಿ ಅವನು ತಾನು ಮೊದಲು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಮೂರನೇ ಕ್ಲಾಸು ಟಿಕೇಟನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟು

ಮೇಲೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ದುಡ್ಡನ್ನು ಹಾಕಿ ತಾನೂ ಸೆಕೆಂಡು ಕ್ಲಾಸ್ ಟಿಕೇಟು ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು.

ರೈಲು ಬಂತು. ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡುವಾಗ್ಗೆ ದೊಡ್ಡ ಗಲಾಟೆ. ಸೆಕೆಂಡು ಕ್ಲಾಸ್ ಕಂಪಾರ್ಟುಮೆಂಟ್ ಎರಡು ಇದ್ದುವು. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು ಒಂದರಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸನ್ನು ಕೂರಿಸಿ ತಾನು ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳ ಹೋದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಗೆಣೆಯ ಹೆಂಗಸು ಕೂತಿದ್ದ ಕಂಪಾರ್ಟು ಮೆಂಟಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡಲು ಹೋದದ್ದನ್ನು ಕಂಡು, "ಯಾರಯ್ಯಾ ಅದು ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ" ಎಂದನು.

ಗೆಣೆಯ "ನಾವು ಇಲ್ಲೇ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ ಸ್ವಾಮಿ" ಎಂದನು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು "ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಕೂಡದು, ಇಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳಿ" ಎಂದನು.

ಗೆಣೆಯನು "ಇರಲಿ, ಬಿಡಿರಿ, ನಿಮಗೇನು? ನಿಮ್ಮ ಮುದ್ದು ಮುಖ ನೋಡೋದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲ ನಾನು ಎರಡು ರೂಪಾಯಿ ಕಳೆದು ಕೊಂಡದ್ದು!" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನಿಗೆ ಕೋಪಬಂತು. ಈ ಮನುಷ್ಯ ಅಸಹಾಯ ಳಾದ ಸ್ತ್ರೀಯ ಕಂಪಾರ್ಟುಮೆಂಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಏನು ಕಾರಣ? ಅಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ಮುದ್ದುಮುಖ ಎಂದನಲ್ಲ! ಎಂದು ಕೋಪ. ಅದರ ಮೇಲೆ ಸ್ಟೇಷನ್ ಮೇಷ್ಟರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, "ಈ ಮನುಷ್ಯ ಬದಮಾಯಿಷ, ಜತೆಗೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ ಹೆಂಗಸಿಗೆ ತಂಟೆ ಮಾಡಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಇವನಿಗೆ ನನ್ನ ಕಂಪಾರ್ಟುಮೆಂಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುವಂತೆ ತಾಕೀತುಮಾಡಿ" ಎಂದನು. ರಂಪು ರಾದ್ಧಾಂತವಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಗೆಣೆಯನು "ಹೆಂಗಸು ಸುಮ್ಮನೆ ಇರುವಾಗ ಇವರ ಗಲಾಟೆ ಏನು?" ಎಂದನು. ಆದರೆ ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸಿನ ಬಳಿ ಹೋಗಿ, ಈ ಮನುಷ್ಯ ನಿನ್ನ ಕೂಡ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಬಹುದೇ ಕೂಡದೇ, ಎಂದು ಕೇಳು ವುದು ಹೇಗೆ? ಕೊನೆಗೂ ಎರಡು ರೂಪಾಯಿಗೆ ಗೆಣೆಯನಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಮುಖವೇ. ಈ ಗಲಾಟೆಯಲ್ಲಿ ರೈಲು ಹೊರಡುವುದು

ಐದು ನಿಮಿಷ ಸಾವಕಾಶ. ಸ್ಟೇಷನ್ ಮಾಸ್ಟರು ಗೆಣೆಯನನ್ನು ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಗಾಡಿಯೊಳಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿ ರೈಲು ಬಿಡುವಂತೆ ಸೀಳುಹಾಕಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು ದೊಡ್ಡ ಸ್ಟೇಷನ್ ಮಾಸ್ಟರ ಬಳಿ,

"ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸಿನಿಂದ ಎಷ್ಟು ಜನ ಹುಚ್ಚರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆ ದೊಡ್ಡ ಕೋರಿನ ರುಮಾಲಿನ ಆ ಮಗು ಒಬ್ಬ ಹುಚ್ಚ. ಅವನು ಅವಳ ಕೂಡ ಹೋಗಬೇಕು ಎಂತ ಸೆಕೆಂಡು ಕ್ಲಾಸು ಟಿಕೇಟು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡವನು ಅವನೊಬ್ಬ ಹುಚ್ಚ. ನಾನೂ ಹುಚ್ಚುಮುಂಡೆಯಾಗಿದ್ದೆ." ಎಂದನು.

"ಯಾಕೆ, ನೀನೇನು ಮಾಡಿದೆ?" ಎಂದು ದೊಡ್ಡವನು ಕೇಳಿದನು.

"ಎಂದೂ ಅಂಥಾ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಅವಳ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಾ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಚಿಲ್ಲರೆ ಕೊಡುವಾಗ ಮೂರುಕಾಸಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಅರ್ಧರೂಪಾಯಿ ನಾಣ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟೆ. ತಿರುಗಿ ಮೇಜಿನಮೇಲೆ ನೋಡಿದರೆ ನಾಣ್ಯ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಕೆಲಸ...."

"ಹಾಗಾದರೆ ಏಳೂಮುಕ್ಕಾಲು ಆಣೆ ಇಂದು ಬೇಸ್ತು."

ಚಿಕ್ಕವನು "ಇಲ್ಲ! ಓ, ನಾನೋ! ಆ ಹುಚ್ಚ, ಸೆಕೆಂಡು ಕ್ಲಾಸು ಟಿಕೇಟು ತೆಗೆದುಕೊಂಡನಲ್ಲಾ ಅವನಿಗೆ ಟಿಕೇಟು ಕೊಡುವಾಗ ಅವನು ಅವಳಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಾ ಇದ್ದ. ಸಮಯ ನೋಡಿ, ಒಂದು ರೂಪಾಯಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಆರುಕಾಸನ್ನಿಟ್ಟೆ, ಅವನು ಬೇಸ್ತುಬಿದ್ದ. ಏನೋ ದೇವರ ಕೃಪೆ ಇದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ನಷ್ಟವೇ ನಮಗೆ ಲಾಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಮಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಇರಬೇಕು. ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಹದಿನೈದೂವರೆ ಆಣೆ ಲಾಭವಾಗಬೇಕು, ಆದರೆ ಮೊದಲೇ ಏಳೂಮುಕ್ಕಾಲು ಆಣೆ ಹಳ್ಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ದಂಡಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ದಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಯಿತು ಎನ್ನುವಹಾಗೆ! ಅಂತೂ ಏಳೂಮುಕ್ಕಾಲು ಆಣೆ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಲಾಭ! ಆ ಹೆಂಗಸು ನಮ್ಮ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಹಾಗೆ ಬಂದಳು." ಎಂದನು.

ಇತ್ತ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಗೆಣೆಯನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೋಪವೂ ಆಸೆಯೂ, ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೋಪವೂ ಚಿಂತೆಯೂ, ಹೆಂಗಸಿನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯೂ ಅಸಮಾಧಾನವೂ. ಹೇಗೆಂದರೆ:—

ತಾನು ಪಕ್ಕದ ಕಂಪಾರ್ಟ್ಮೆಂಟಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಹೋದರೆ ಇವನು ಯಾರೋ ಬಂದು ತಂಟೆಮಾಡಿದನಲ್ಲಾ ಎಂದು ಗೆಣೆಯನಿಗೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಮೇಲೆ ಕೋಪ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಮುದ್ದುಮುಖ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆಂದು ದುಡ್ಡು ಖರ್ಚುಮಾಡದೆ ಇದ್ದರೂ ಗೆಣೆಯನು ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಮುಖವನ್ನೇ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ದುರದುರಗುಟ್ಟಿ ನೋಡಿದನು. ಏನಾದರೂ ಪುನಃ ಮಾತನ್ನೆತ್ತಿದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಡೆದರೂ ಹೊಡೆದುಬಿಡುವುದೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಿಡದೆಯೇ ಅವನಕಡೆ ಬಹಳ ಉಗ್ರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದನು. ಅದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ, "ಇವನು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೇನು, ಇಂದು ರಾತ್ರಿ ಅವಳ ಮನೆಗೆ ಹೋದರೆ ಸರಿ" ಎಂದುಕೊಂಡು ಅವಳು ಕಿಟಿಕಿಯಿಂದ ಕಾಣುವುದಾದರೆ ನೋಡೋಣವೆಂದು ತಲೆಯನ್ನು ಹೊರಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡನು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು ಇದಾವುದನ್ನೂ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಗೆಣೆಯನಿಗೂ ನಮ್ಮ ಪ್ರಿಯಪಾಠಕರಿಗೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವ ಒಂದು ಅಂಶವು ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಅಸಂಸ್ಕೃತವಾದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಈ ಹೆಂಗಸು, ಪಾಪ, ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದಳು. ನಾನು ಬರದೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಅವಳಿಗೆ ಯಾರು ಗತಿ. ಒಳ್ಳೆಯವರು ಯಾರಾದರೂ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಒಳ್ಳೆಯವರಿಗೆ ಅವಳ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಮಾತನಾಡಲು ಸಂಕೋಚವು ಇದ್ದೇ ಇರುವುದು. ದುಷ್ಟನಿಗೆ ಅಂತಹ ಸಂಕೋಚ ಇರಲಾರದು. ಸಲ್ಮೆಯು ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಅನೇಕವೇಳೆ ಫಲಕಾರಿಯಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವುದು. ಸಲ್ಮೆಗೆ ನಾಚಿಕೆ ಏಕೆ? ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತನಗೇ ನಾಚಿಕೆ ಇಲ್ಲ; ತಾನು ದೌಷ್ಟ್ಯದಂತೆ ಎಲ್ಲಿ ಕಾಣುವೆನೋ ಎಂದು ನಾಚಿಕೆ. ಭಿಕ್ಷುಕನಿಗೆ ಕಾಸುಕೊಡುವವನು ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ ಯಾರೂ ನೋಡದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಸನ್ನು ಹಾಕುವನು. ಏಕೆ? ಕಾಸು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ನಾಚಿಕೆ ಅಲ್ಲ. ಯಾರಾದರೂ ನೋಡಿದರೆ ಡಂಭಾಚಾರಕ್ಕೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಾರು ಎಂದು ನಾಚಿಕೆ. ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಅದನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ಎಣಿಸುವುದು ಜನರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ. ಈಗ ತಾನು ಈ ಹೆಂಗಸನ್ನು ಹೋಗಿ ಮಾತನಾಡಿಸಿದ್ದೂ, ಅವಳಿಗೆ ಟಿಕೇಟನ್ನು ತೆಗೆದು

ಕೊಟ್ಟದ್ದೂ ನೋಡುವವರಿಗೆ ಏನಾಗಿ ಕಂಡಿರಬಹುದು? ಇನ್ನು ಇವಳನ್ನು ಮಯಿಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಮನೆಯತನಕ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಬಿಡಬೇಕಾಗುವುದೇನೋ? ಅಂತೂ ಒಳ್ಳೆಯ ತಂಟೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಹಾಗಾಯಿತು ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿದ್ದನು.

ಇವನೊಬ್ಬ ಹುಚ್ಚ ಎನ್ನುವಿರಾ? ಹುಚ್ಚೊ ಹೌದು, ಪಾಠಕ ಮಹಾಶಯ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನಿಗೆ ನವೀನಕಾಲದ ತಿಳಿವಿನ ಅಂಶವಾದ ನಾಚಿಕೆಲಿತನವು ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿತ್ತು. ಅವನಿಗೂ ಅವನ ತರದ ಜನರಿಗೂ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ತನ್ನ ಅತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಅವಳ ಅಂದಿಗೆಯಿಂದ ಗುರುತಿಸುತ್ತಿದ್ದನೆಂಬುದು ಬರಿಯ ಕಥೆಯಮಾತಲ್ಲ, ಜೀವನಪಥದಲ್ಲಿ ಅನುಸರಣೀಯವಾದ ಶಾಸನದ ಮಾತಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವನಿಗೆ ಈ ಹುಚ್ಚು ಎನ್ನುವಿರಿ? ಇವನ ಈ ನಡತೆಯಿಂದ ಪೋಲೀಸಿನವರು ಇವನಿಗೆ ಟನ್‌ಚನ್ ನಿಲ್ಲುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಒಂದು ದಿನ ಇವನು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಹೋದಾಗ ಕುಪ್ಪಣ್ಣ—ಹಳೆಯ ಕಾನ್‌ಸ್ಟೆಬಲ್ಲು—ಟನ್‌ಚನ್ ನಿಲ್ಲದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದ. ಹುಚ್ಚಣ್ಣ—ಹೊಸ ಕಾನ್‌ಸ್ಟೆಬಲ್ಲು—"ಇದೇನಯ್ಯಾ, ಟನ್‌ಚನ್ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ?" ಎಂದ. ಕುಪ್ಪಣ್ಣ "ಯಾರಿಗೆ? ಇವನಿಗೆ? ಯಾಕೆ ಟನ್‌ಚನ್" ಎಂದ. ಹುಚ್ಚಣ್ಣ "ಸೂಟ್ ಚಂದಾಗದೆ ಕೋರು ರುಮಾಲು" ಎಂದ. ಕುಪ್ಪಣ್ಣ "ಬೀದೀಲಿ ಹೋಗೋ ಹೆಂಗಸಿನ ಮುಖ ನೋಡೋದಿಲ್ಲ ಇವನು. ಇವ ಏನು ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯ." ಎಂದನು. ಅವರವರ ದೇವರು ಅವರವರಿಗೆ. ಇಂತಹ ಹುಚ್ಚನಾದ್ದರಿಂದಲೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನಿಗೆ ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಚಿಂತೆ. ನೀವು ಯಾರಾದರೂ ಆಗಿದ್ದರೆ ನಿಮಗೇನೂ ಚಿಂತೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆನ್ನುವಿರೇನೋ? ನೀವು ಅವನಂತೆ ಹುಚ್ಚರಲ್ಲ, ಬುದ್ಧಿವಂತರು, ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಹಾಗಾಯಿತು, ಅಷ್ಟೇ! ಇದು ತಿಳಿದೇ ಇದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು?

ಇವರಿಬ್ಬರದೂ ಹೀಗಾದಮೇಲೆ ಹೆಂಗಸಿನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಸಮಾಧಾನವೂ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯೂ ಎಂದು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದೇವೆ. ಅಸಮಾಧಾನವೇಕೆ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯೇಕೆ ಎಂದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಲು ದಾರಿ ಮುಗಿದು ಮಯಿಳೂರು ಸ್ಟೇಷನ್ ಬಂತು. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು ತನ್ನ ಸಾಮಾನನ್ನು ಜವಾನನ

ವಶಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗಿ ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಒಂದು ಗಾಡಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಅವಳಕಡೆಯವರು ಯಾರಾದರೂ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಅವರನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ಜತೆಮಾಡಿ ಕಳುಹಿಸುವುದು, ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೆ ತಾನು ಜತೆಗೆ ಹೋಗುವುದು, ಇನ್ನೇನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆ, ಎಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಗಾಡಿಯಿಂದ ಇಳಿದನು. ಆಗ ತನ್ನ ಜವಾನನು ಇನ್ನೂ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಜನದ ಗುಂಪೋ ಬಹಳ ಗುಂಪು. ಅದರ ಮೇಲೆ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ ತನ್ನ ಕಡೆಯವನನ್ನು ಗುರುತುಹಿಡಿದು ಸಾಮಾನನ್ನು ನೋಡಿಕೋ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪಕ್ಕದ ಕಂಪಾರ್ಟ್ಮೆಂಟಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸು ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಆಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತೆಂದುಕೊಂಡನು. ಉತ್ತರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅವಳು ಎಲ್ಲಿ ಹೋದಳೋ ಏನಾದಳೋ ಏನು ತೊಂದರೆ ಪಟ್ಟಳೋ ಎಂದು ವ್ಯಾಕುಲದಿಂದ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿದನು. ಅವಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಅವಳ ಜನ ಯಾರಾದರೂ ಬಂದಿರಬೇಕು, ಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ ಎಂದು ಧೈರ್ಯಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಹೋದನು.

ಮನೆಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳು ತಾಯಿ ಇವರ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಇರುವುದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನಿಗೆ ಇವಳ ವಿಷಯ ಚಿಂತೆ ಕಡಮೆಯಾಯಿತು. ಆದರೂ ಅವಳ ಜ್ಞಾಪಕ ಬಂದಾಗ, ಎಲ್ಲಿ ಹೋದಳೋ ಏನಾದಳೋ, ಅವಳು ಯಾರೋ ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಯೋಚನೆ ಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ರಾತ್ರಿ ಎಂಟುಗಂಟೆ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು ಊಟವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಕೊಂಡು, ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ತನ್ನ ಮನೆಯ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಜವಾನನು ಒಳಗೆ ಬಂದು "ಯಾರೋ ತಮ್ಮನ್ನು ಕರೆಯು ತ್ತಾರೆ" ಎಂದನು. ಒಳಗೆ ಬರಹೇಳು ಎಂದದ್ದಕ್ಕೆ "ತಮ್ಮನ್ನು ಎಲ್ಲಿಗೋ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕಂತೆ, ಯಾರೋ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾರೆ" ಎಂದನು. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದನು. ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗ—ಹುಡುಗನೇನು, ಮುಖದಮೇಲೆ ವಯಸ್ಸಿನ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮುಖವು ವಯಸ್ಸಾದ ಮುಖವಾಗಿದ್ದಿತು—ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ "ತಮ್ಮನ್ನು

ಕರಕೊಂಡು ಬರಹೇಳಿದರು" ಎಂದನು. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು "ಯಾರು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರಹೇಳಿದವರು" ಎಂದನು. ಹುಡುಗನು ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಮುಖವನ್ನು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಕಣ್ಣುಬಿಟ್ಟು ನೋಡಿ, ಹತ್ತಿರ ನಿಂತಿದ್ದ ಜವಾನನನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಸಿ ಹೇಳುವುದೇ ಬಿಡುವುದೇ ಎಂದು ತೋರದೆ ಪುನಃ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ, ಕಣ್ಣನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಿಟಿಕಿಸಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ "ಅವರು" ಎಂದನು.

ಹುಡುಗನು ದಡ್ಡನೆಂಬ ವಿಷಯವಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನಿಗೆ ಈ ಆಟ ದಿಂದ ಇನ್ನೇನೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. "ಯಾರಯ್ಯ" ಎಂದನು. ಹುಡುಗನು "ಯಾರೆಂದರೆ! ಯಾರೋ ಒಬ್ಬರು ಕರಕೊಂಡುಬಾ ಎಂದರು" ಎಂದನು. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು "ಯಾರನ್ನಯ್ಯ ಕರಕೊಂಡು ಬರಹೇಳಿದರು" ಎಂದನು. "ತಮ್ಮನ್ನೇ, ಕನ್ಸೆಟ್ರನ್ನ. ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಳ್ಳುಮುಖ ಎಂತ ಹೇಳಿದರು. ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದೂ ಮುಳ್ಳುಮುಖ, ತಮ್ಮ ಮುಖವೂ ಮುಳ್ಳುಮುಖ" ಎಂದನು. "ಇದೇಕೋ ವರ್ಣನೆ ಬಹಳ ತಪಶೀಲಿಗೆ ಬಂತು. ಈ ದಡ್ಡನ ಸಂಗಡ ಏನುಮಾತು" ಎಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು "ನಿನ್ನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ದವರು ಯಾರು ಹೇಳಿದರೆ ಬರುತ್ತೇನೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹೋಗು" ಎಂದನು. ಹುಡುಗನು ಪುನಃ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ ಬಾಯಿಗೆ ಕೈಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಡ್ಡಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ "ಮಧ್ಯಾಹ್ನ—ರೈಲು—ನಗ" ಎಂದು ಮಾತನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ "ತಿಳಿಯಿತೋ ಇಲ್ಲವೋ" ಎಂದು ಕಣ್ಣನ್ನು ಮಿಟಿಕಿಸಿದನು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು "ಹುಡುಗನು ತನಗಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸುವವರು ಸ್ವಲ್ಪ ಬುದ್ಧಿ ಇರುವ ಹುಡುಗನ ಕೈಲಿ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಬಾರದಾಗಿತ್ತೆ. ಈ ನಾಟಕದ ದಡ್ಡ ಆಟ ಆಡುತ್ತಾನೆ. ಮಾತನಾಡಲೊಲ್ಲ" ಎಂದುಕೊಂಡು, "ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನಾನು ಟಿಕೇಟು ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟೆನಲ್ಲ ಆಕೆಯೇನೋ?" ಎಂದನು. ಹುಡುಗನು "ಆ! ವಂತಕಾರಿ ನಮ್ಮಪ್ಪ. ತಿಳಿದೂ ತಿಳಿದೂ ನನ್ನ ಯಾಕೆ ಕೇಳುವುದು?" ಎಂದನು. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು ಆ ಹೆಂಗಸಿನ ವಿಷಯವನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಾದ್ದರಿಂದ ಅಂಗಿ ರುಮಾಲನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ನಡೆ ಎಂದು ಅವನ

ಜೊತೆಗೆ ಹೊರಟನು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಾಡಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಒಂದು ಮೈಲಿ ದೂರ ಹುಡುಗನು ಹೇಳಿದಕಡೆ ಹೊಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು, ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಹಡಿಯ ಮನೆ, ಅದರ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದರು. ಅಲ್ಲಿ ಹುಡುಗನು ಇಳಿದು ಬನ್ನಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹೊಕ್ಕನು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು ಹುಡುಗನ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ಹಜಾರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಕೆಲವು ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನೇರಿ ಮಹಡಿಯ ಮೇಲಿನ ಹಾಲನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಹುಡುಗನು ಅವನನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಕೂತುಕೊಳ್ಳಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟುಹೋದನು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷ ಒಬ್ಬನೇ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಸುಸಜ್ಜಿತವಾದ ಹಾಲು; ಸೋಫಾ, ಕುರ್ಚಿ, ಮೇಜು; ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಹುಲಿಯ ಚರ್ಮ, ಮೇಜಿನಮೇಲೆ ಬನಾತಿನ ಬಟ್ಟೆ. ಇವರು ಒಳ್ಳೆ ನೆಮ್ಮದಿವಂತರು ಎಂದುಕೊಂಡನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಲಂಕಾರಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯು ಪಕ್ಕದ ಒಂದು ಬಾಗಿಲಿಂದ ಹಾಲಿನೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದಳು.

ಅವಳನ್ನು ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಆಕೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ತಾನು ಟಿಕೇಟು ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟ ಹೆಂಗಸು ಎಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಅಲಂಕಾರದ ರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನ ಅಸಂಸ್ಕೃತವಾದ ಬುದ್ಧಿಗೂ ಸಂದೇಹ ತಟ್ಟಿತು.

ಹೆಂಗಸು ಬಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕುರ್ಚಿಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತು "ನನ್ನ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ತಮಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವಿರಬಹುದು" ಎಂದಳು. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನಿಗೆ ಏನೂ ತೋಚಲಿಲ್ಲ. ಹೆಂಗಸು ಹೆದರಿದರೆ ಗಂಡಸು ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಬಹುದು. ಹೆಂಗಸು ಧೈರ್ಯಮಾಡಿದರೆ ಗಂಡಸಿನ ಪಾಡು ನಾಯಿಪಾಡು. ಏನಾದರೂ ಹೇಳಬೇಕಲ್ಲಾ ಎಂದು "ರೈಲಿಳಿದು ನಾನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಹುಡುಕಿದೆ. ನೀವು ಸ್ಟೇಷನಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ವರಾರಾದರೂ ಬಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರಬೇಕೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ" ಎಂದನು.

ಹೆಂಗಸು, "ಹೌದು ತಮಗೆ ಹೇಳದೆ ಬಂದದ್ದರಿಂದಲೇ ಈಗ ನಾನು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ್ದು" ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ "ಈಗ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರವೇ ಆಗ ಹೇಳದೆ ಬಂದದ್ದು" ಎಂದು ಕೊಂಡಳು.

"ಈಗ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ್ದು ಏನು?" ಎಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು ಕೇಳಿದನು.

ಹೆಂಗಸು "ತಾವು ನನಗಾಗಿ ಪಟ್ಟ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ನನ್ನ ವಂದನೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ" ಎಂದಳು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು "ಅದೇನೂ ಆವಶ್ಯಕವಿರಲಿಲ್ಲ. ನೀವು ಬಂದು ಸುಖವಾಗಿ ಮನೆ ಸೇರಿದುದೆಲ್ಲಾ ಬಂತು, ಆದರೆ ಜತೆಗೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದೆ ನೀವು ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಲು ಕಾರಣವೇನೋ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ," ಎಂದನು.

"ನನ್ನ ಜತೆಗೆ ಇದ್ದರು. ಅವರೊಡನೆಯೇ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದದ್ದು." ಎಂದು ಹೆಂಗಸು ಹೇಳಿದಳು.

"ನಾನು ಕೇಳಿದಾಗ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದಿರಲ್ಲ?"

"ತಾವೇ ಇದ್ದೀರೆಂದು ಹೇಳೋಣವೆಂದುಕೊಂಡೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಏನೋ ಸುಮ್ಮನೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ." ಎಂದು ಹೆಂಗಸು ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಕಡೆ ಪ್ರಣಯ—ವೇಶ್ಯಾ ಪ್ರಣಯ—ಕಟಾಕ್ಷವನ್ನು ಬೀರಿದಳು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನಿಗೆ ತಾನು ಮಾಡಿದ್ದ ತಪ್ಪೆಲ್ಲವೂ ತಿಳಿದಹಾಗಾಯಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರ ಇನ್ನೂ ಸಂದೇಹ. ಆದರೆ ನೀನು ವೇಶ್ಯೆಯೋ ಎಂದು ಹೇಗೆ ಕೇಳುವುದು? ವೇಶ್ಯೆಯನ್ನೂ ಹಜಾಮನನ್ನೂ ನೋಟದಿಂದ ಗುರುತಿಸಬೇಕೇ ಹೊರತು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಲಾಗದು. ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವವನನ್ನು "ನೀನು ಹಜಾಮನೇ" ಎಂದರೆ, ಆಗಿದ್ದರೇನೋ ಪರವಾ ಇಲ್ಲ, ಆಗದೆ ಇದ್ದರೆ "ನಿಮ್ಮಪ್ಪ ಹಜಾಮ" ಎನ್ನುವನು. ವೇಶ್ಯೆಯೂ ಹೀಗೆಯೇ. ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು,

"ಹಾಗಾದರೆ ನಾನು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮಾಡಿದ್ದು ನಿಮಗೇನೂ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದಂತಾಗಲಿಲ್ಲ" ಎಂದನು.

ಸ್ತ್ರೀಯು ನಕ್ಕಳು. ನಕ್ಕು "ನಿಜ, ಆದರೆ ನಾನು ತಮ್ಮ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದಾದರೆ ನನಗೆ ತಾವು ಪರಮೋಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದಂತಾಯಿತು." ಎಂದಳು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು "ನನಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಇತರರು ತೊಂದರೆ ಕೊಟ್ಟಾರು ಎಂದು ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದೆ. ಮತ್ತೆ ಯಾವ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದಲೂ ಬಂದವನಲ್ಲ" ಎಂದನು.

ಹೆಂಗಸು "ಹಾಗಾದರೆ ಅದು ನನ್ನ ದುರದೃಷ್ಟ. ತಮ್ಮಂತಹವರ ಸೇವೆ ನಮಗೆ ದುರ್ಲಭ," ಎಂದಳು.

"ಈ ಮನೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಹಡಿಯ ಮನೆ. ನೀವು ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿದ್ದೀರಿ."

"ಅವರಿವರು ತಂದುಕೊಟ್ಟದ್ದು. ಅವರಿವರ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಅವರಿವರ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಮನೆಯನ್ನು ಸೊಗಸು ಮಾಡುತ್ತೇವೆ."

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು "ಅದೂ ನಿಜ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಖವನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ, "ಇನ್ನು ನಾನು ಬರುತ್ತೇನೆ." ಎಂದು ಎದ್ದನು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು ಅವಳ ಮುಖವನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ ಅವಳ ಮುಖವು ಯಾರ ಮುಖವನ್ನೋ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ತರುತ್ತಿತ್ತು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನವೂ ಹಾಗೆಯೇ ತೋರಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆಗ ಅವಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಹತ್ತಿರದಿಂದ ನೋಡಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದ ಮುಖದಂತೆ ತೋರಿತು. ಇಂತವರದೆಂದು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಯಾರದಿರಬಹುದು ಎಂದು ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದನು. ಇವನು ಹೀಗೆ ನೋಡಿದ್ದನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಯು ಬೇರೆ ಕಾರಣದಿಂದಲೆಂದು ತಿಳಿದು,

"ಸ್ವಾಮಿ ನಾನು ವಯಸ್ಸಾದವಳೇ ಸರಿ. ನನ್ನ ಮಗಳಿದ್ದಾಳೆ, ಅವಳಿಂದ ಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದು" ಎಂದಳು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು "ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಬರಬಾರದಾಗಿತ್ತು. ನಾನು ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನೋಡಲಿಲ್ಲ." ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಎಂದು ಜೇಬಿನಿಂದ

ಒಂದು ನೋಟವನ್ನು ತೆಗೆದು "ನಾನು ಅಡ್ಡಿ ಬರದೇ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೆ ಯಾರಾದರೂ ನಿಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನು ಬಂದು ನಿಮಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು." ಎಂದು ಅದನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ಕೊಡ ಹೋದನು.

ಸ್ತ್ರೀಯು "ಸ್ವಾಮಿ, ನನಗೆ ಹಣಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ತಾವು ನಮ್ಮ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ನಾವು ಧನ್ಯರು. ಅಲ್ಲದೆ, ಇಲ್ಲಿರುವ ಐಶ್ವರ್ಯವೆಲ್ಲ ನಿಮ್ಮದೂ ಹೌದು." ಎಂದಳು.

ಸ್ತ್ರೀಯು ಒಂದು ಕೊಟಡಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಫೋಟೋವನ್ನು ತಂದಳು. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನೋ ಒಂದು ಭಯ ಹುಟ್ಟಿತು.

ಸ್ತ್ರೀಯು ಫೋಟೋವನ್ನು ತಂದು ಅವನಿದುರಿಗೆ ಹಿಡಿದಳು. ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಚಿತ್ರವು ಅವನ ತಂದೆಯದು.

ಸ್ತ್ರೀಯು "ಇವರು ನಮ್ಮ ತಾಯನ್ನು ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡಿದರು. ತಾವು ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧಾರಮಾಡಿ" ಎಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದಳು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು ದೂರ ಸರಿದನು.

ಸ್ತ್ರೀಯು ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಸಮಾಧಾನದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು "ನಾನು ಪತಿತೆ, ತಾವು ನನ್ನನ್ನು ಮುಟ್ಟಲೂ ಬಾರದು" ಎಂದಳು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಅವಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಒಂದು ಕುರ್ಚಿಯಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ಅವಳು ಪತಿತೆಯಾದದ್ದರಿಂದ ತಾನು ಅವಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಕೂಡದೆಂಬ ಭಾವವು ತನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿಸುವಂತೆ ಅವಳ ಮುಖಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮುತ್ತನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಸ್ತ್ರೀಯ ಮುಖವು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕೂಡಿತು.

"ಇನ್ನು ನಾನು ಬರುತ್ತೇನೆ."

ಸ್ತ್ರೀಯು "ಅಯ್ಯೋ? ಉಂ, ಹೋಗಲಿ. ನನ್ನಿಂದ ಏನನ್ನಾದರೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ. ನನ್ನ ಗುರುತಾಗಿ ಇರಲಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚಿಸಿ ಅವಳಿಗೆ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲದ್ದೂ ತನಗೆ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳದ್ದೂ ಆದ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂದು "ಆ ಫೋಟೋವನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಡುವೆಯಾ?" ಎಂದನು.

ಸ್ತ್ರೀಯು "ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ. ಇನ್ನೇನಾದರೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಬೆಲೆಯ ಸಾಮಾನನ್ನು ಕೇಳಿ." ಎಂದಳು.

"ನನಗೊಂದೂ ಬೇಡ. ಅದನ್ನು ಕೊಡು ಸಾಕು." ಎಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು ಹೇಳಿದನು.

ಸ್ತ್ರೀಯು "ಹಾಗೇ ಆಗಲಿ. ನಿಮ್ಮ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ತೋರಿದ್ದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹುದು." ಎಂದು "ಇದೇನು, ನೀವು ಮೊದಲು ನನ್ನನ್ನು 'ನೀವು ನಿಮ್ಮ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಈಗ ಬಹು ಜಾಗ್ರತೆ 'ನೀನು, ಕೊಡು,' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೀರಿ." ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು ಫೋಟೋವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಡಲು ಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿ "ನೀನು ನನ್ನ ತಂಗಿ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಮರ್ಯಾದೆಯೇ?" ಎಂದು ಹೊರಟನು.

ಹೆಂಗಸಿನ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ಬಂತು. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು ಹೊರಟು ಹೋದಮೇಲೆ, ಅವಳು ಇದ್ದಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತು ಕಯ್ಯಲ್ಲಿ ತಲೆಯನ್ನಿರಿಸಿ ಕೊಂಡು "ಅವನ ತಂಗಿಯಂತೆ? ನನಗೆಲ್ಲಿ ಆ ಪುಣ್ಯ. ನನ್ನ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದದ್ದು ಇದು." ಎಂದು ಬಹಳವಾಗಿ ಚಿಂತೆಮಾಡುತ್ತಾ ಕದಲದೆ ಜೋಲುಮುಖ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಇವನನ್ನು ಕರೆತಂದ ಹುಡುಗನು ಇವನನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಹಜಾರದಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಾಗ ಪೂರ್ಣಿಮೆಯ ಚಂದ್ರನಂತ ಸುಂದರ ಮುಖದ ಯುವತಿ ಯೊಬ್ಬಳು ಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನನ್ನು ಇಣಿಕಿ ನೋಡಿದಳು. ಆಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು "ಕಮಲು ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಬಂದಳು" ಎಂದುಕೊಂಡನು. ಕಮಲು ಅವನ ಮಗಳು. ಇಣಿಕಿ ನೋಡಿದವಳು ಮನೆಯವಳ ಮಗಳು. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು ಉತ್ತರ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚತ್ತು "ಆಹಾ ಇದೇನು ಸೌಂದರ್ಯ, ಇದಕ್ಕೆ ಬಂದ ಗತಿಯೇನು" ಎಂದು

ಕೊಂಡನು. ಬೀದಿಗೆ ಹೋಗುವಲ್ಲಿ ಜಟಕಾ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿತ್ತು. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು ಜಟಕಾದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು "ಬಿಡಯ್ಯಾ" ಎಂದನು. ಜಟಕಾದವನು ಗಾಡಿಯನ್ನು ತಿರಿಗಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸುರೆಯಿಂದ ಉಲ್ಲಾಸಗೊಂಡು ಅಸ್ಥಿರವಾದ ನಡೆಯಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನಮೇಲೆ ಗಾಡಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ಮನುಷ್ಯನು "ಯಾವನೋ ಅವನು ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ! ಬೇಕೂಫ್" ಎಂದನು. ಜಟಕಾದವನು ಜಗಳದಲ್ಲಿ ಗಾಡಿಯೊಳಗೆ ಇರುವವನನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡರೆ ತನ್ನ ತಪ್ಪು ಮರೆಯಾಗುವುದೆಂದು, "ಬೇಕೂಫ್ ಗೀಕೂಫ್ ಎನ್ನಬೇಡ, ನಿನಗಿಂತ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿದೇನೂ ಬೇಕೂಫ್‌ಗಿರಿ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲ" ಎಂದನು. ಜಟಕಾದವನು ಮುಸಲ್ಮಾನರವನು. 'ಹೆಚ್ಚಾಗಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಕನ್ನಡ ಬಾರದೆ 'ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲ' ಎಂದನು. ತತ್ಕಾಲದ ಯಜಮಾನನ ಪರವಾಗಿ ಚಾತುರ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಭಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚು. ನಮ್ಮವರ ರೀತಿಯೇ ಹೀಗೆ.

ಸುರೆಯ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯನು ಸಾಹೇಬನ ಮೇಲೆ ಕೋಪದಿಂದ "ಮುಚ್ಕೋ ಬಾಯಿ! ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತೀಯೇನೋ? ಬಾ, ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಕಟಿಮೆಯೋ ಹೆಚ್ಚೋ." ಎನ್ನುತ್ತ "ಯಾವನೋ ಅವನು ಒಳಗೆ? ಬಾ ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ ಕಡಿಮೆ ಅಂತ," ಎಂದು ಜಟಕಾದ ಹಿಂದುಗಡೆಯಿಂದ ಇಣಿಕಿ ನೋಡಿದನು. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು ಬೀದಿಯ ದೀಪದ ಬೆಳಕಿನಿಂದ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ "ಬಿಡು ಸಾಹೇಬ್ ಗಾಡಿ" ಎಂದನು. ಗೆಣೆಯನೂ ಆ ವೇಳೆಗೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಅವನನ್ನು "ಎಲಾ ಬೊಡ್ಡೀ ಹೈದ, ಇಲ್ಲಿಗೂ ಬಂದಾ" ಎಂದು ಬೈಯುತ್ತ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದನು. ಜಟಕಾ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಯಿತು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಅಂದು ನಡೆದ ವಿಷಯಗಳಿಂದೆಲ್ಲ ಕಲಕಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ತಂದೆಯು ಮೊದಲು ತಮ್ಮೂರಲ್ಲಿದ್ದು ಆಮೇಲೆ ಮಯಿಳೂರನ್ನು ಸೇರಿದ ಒಬ್ಬ ವೇಶ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಇಟ್ಟು ಪೂರ್ವೀಕರ ಆಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರುಪಾಲನ್ನು ಕಳೆದಿದ್ದ

ನೆಂದೂ, ಅದರಿಂದ ಅನೇಕ ವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸುಖ ವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗುತ್ತೆಂದೂ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ತನ್ನ ತಂಗಿಯೊಬ್ಬಳು ವೇಶ್ಯೆಯಾಗಿದ್ದಳು ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ಅದುವರೆಗೆ ತೋರಿರಲಿಲ್ಲ. ತಂಗಿ ಹೇಗೆ? 'ತಂಗಿ' ಎಂದು ಯಾವ ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೋ ಅದಕ್ಕೂ ಇದಕ್ಕೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇನು? ಒಡಹುಟ್ಟು ಬರುವುದು ಏತರಿಂದಲೆಂದರೆ ಒಂದು ಪಿಂಡದ ಭಾಗವನ್ನು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿ ರುವುದರಿಂದ. ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಶರೀರದ ಅಂಶವು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಅವಳಲ್ಲೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇತ್ತು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಅವಳ ಜೀವನ ಪಥವು ಶುದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ? ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನಿಗೆ ಅದನ್ನು ನೆನೆದುಕೊಂಡು ಮನಸ್ಸು ಬಹಳ ಕಂದಿತು. ತನ್ನ ತಂದೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಅವನಿಗೆ ಹೀಗೇನಾದರೂ ತೋರುತ್ತಿತ್ತೆ? ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು. ತೋರದೆ ಇದ್ದಿರಲಾರದು. ಹೇಗೆ ತೋರದೇ ಇದ್ದಿತು? ಯಾವುದಿಲ್ಲ ದಿದ್ದರೂ ಆ ಹೋಲಿಕೆ ಇತ್ತಲ್ಲ? ಅದರಿಂದಲಾದರೂ ಆ ಯೋಚನೆ ಬರು ತಿದ್ದಿತು. ಹೋಗುವುದು ವೇಶ್ಯೆಯ ಮನೆಗೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಒಳ್ಳೆಯವಳು, ನನ್ನ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಸತ್ಯವಂತರು, ಎಂದು ಜಂಬ. ಬಾಯಲ್ಲಿ ಜಂಬ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೂ ಜಂಬ. ಬಾಯಜಂಬ ಹಾಗಿರಲಿ: ನಾವು ಬದುಕುವುದೇ ಬಾಯಿಜಂಬದಿಂದ. ಆ ಮನಸ್ಸಿನ ಜಂಬವೋ? ಅದೂ ಕೂಡ ನಮ್ಮ ಬದುಕಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿದೆಯೋ? ಇಲ್ಲ. ಇದು ಮನುಷ್ಯನ ಅಜ್ಞಾನವೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. 'ಬೆಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವಂತನಾಗಿದ್ದರೆ ಸರಿ, ಮೈಸೂರಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳನಾಗಿರಬಹುದು' ಎಂದರೆ ಹೇಗೆ ಹುಚ್ಚುಮಾತೋ ಹಾಗೆಯೇ ಮನೆಯ ಹೊರಗಡೆ ಇರುವ ಮಗಳು ವೇಶ್ಯೆಯಾದರೂ ಮನೆ ಯಲ್ಲಿರುವ ಮಗಳು ಸತ್ಯವಂತಳು ಎಂಬ ಈ ಜಂಬವೂ ಹುಚ್ಚುಜಂಬ. ಆದರೆ ಈ ಯೋಚನೆ ವೇಶ್ಯೆಯ ವಾಟಿಗೆ ಹೋಗುವವರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವು ದಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ಎಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು ಬಹಳ ಖಿನ್ನನಾದನು. ಹೀಗೆ ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದನು.

ಇಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯೂ ಕೂಡ ಖಿನ್ನಳಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದವಳು ಏಳದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಇದ್ದಳು. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಸ್ಥೈರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಅವಳಿಗೆ ಬಹಳ

ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯಾಯಿತು. ಅವನು ತನ್ನ ಅಣ್ಣನೆಂದು ಎಣಿಸುವುದೂ ಕೂಡ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಎಂದುಕೊಂಡಳು. ಇನ್ನೂ ಏನೇನನ್ನು ಎಂದು ಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿತ್ತೋ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹುಡುಗನು ಅದು ಯಾರನ್ನೋ ಒಳಗೆ ಕರೆತಂದನು. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನು ಪುನಃ ಬಂದನೇನೋ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಒಂದು ಸಲ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡೋಣ, ಅವನ ಕಾಲುಧೂಳು ತನ್ನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಈ ಪಾಪಿದೇಹವು ಪುನೀತವಾಗಲಿ ಎಂದು ಹೆಂಗಸು ಎದ್ದಳು; ಬಂದವನು ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಗೆಣೆಯ; ನೋಡಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಪ್ರತಿಭಳಾದಳು.

ಗೆಣೆಯನು ಬಹು ಹುಮ್ಮಸಿನಮೇಲೆ ಮೀಸೆಯನ್ನು ಹುರಿ ತಿರುಗಿ ಸುತ್ತ ಬಂದು ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು "ನೋಡಿದೋ? ನಾನು ಬಿಟ್ಟೆನಾ? ಅವರಪ್ಪನಿಗೂ ಬಿಡೆ. ಆದರೆ ಬೊಡ್ಡೀ ಹೈದ! ಅವನಿಲ್ಲಿಗೂ ಬಂದಿದ್ದನೇನು? ಲ—ಮಗ" ಎಂದನು.

ಸ್ತ್ರೀಯ ಮುಖವು ಈಗ ಪುನಃ ಎಂದಿನಂತೆ ನಗುಮುಖವಾಗಿತ್ತು. ಹತ್ತಿರಬಂದು "ನೀನು ಯಾಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲವೋ ಎಂದಿದ್ದೆ. ಅವನ ಮಾತು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡೇನು? ಬಾ, ಅವನೊಬ್ಬ ಹುಚ್ಚ" ಎಂದು ಅವನ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದಳು. ಗೆಣೆಯನು ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಸ್ವೀಕೃತನಾದ ರಾಜನಂತೆ ತೋರುತ್ತಾ ಮೀಸೆಯನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ನಿಲುಗನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಂದವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಅವಳಕೂಡ ಹೋದನು.

ಹುಡುಗನು "ವಂತಕಾರಿ! ಅದೀಗ ಸೈ. ತಂಗಿಯಂತೆ ತಂಗಿ. ಛಟ್" ಎಂದುಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟನು.

ಅವನೊಬ್ಬ ಹುಚ್ಚ! ಅವನ ಕಾಲಿಗೆ ಬೀಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದು ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅವನೊಬ್ಬ ಹುಚ್ಚ ಎಂದಳೆ? ಇದರಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಭಾವವು ಯಾವುದು? ಎನ್ನುವಿರಾ? ಎರಡೂ ನಿಜವಿರಬಾರದೇನು? ಬಹು ಹೊಳಪಾದ ಮಿಂಚನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಕಣ್ಣು, "ಇಂದು ನಾನು ದಿವ್ಯ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ನೋಡಿದೆನು. ನಾನು ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಪಡೆದದ್ದು ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತು. ನನಗಿನ್ನೇನೂ ಬೇಕಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಹೇಳುವುದೋ ಎಂಬಂತೆ

ಮುಖ. ಹಾಲಕೆನೆಯಂತೆ ಮಿದುವಾದ ಬಿಳುಪಿನ ಸೊಬಗು ಹಣೆಯನ್ನು ತುಂಬಿತ್ತು. ಸೊಬಗು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹುಬ್ಬುಗಳ ನಡುವೆ ಹರಿದು, ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಸೇರಿ, ಅಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿಗೆಯಾಗಿರುವುದು. ಎಸಳಾದ ಮಲ್ಲಿಗೆ. ಅದರ ನಡುವೆ ಒಂದು ಕರಿಯ ತುಂಬಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಂದ ಬರಲಾರದೆ ಬಹು ಚಪಲದಿಂದ ಚಲಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಆ ತುಂಬಿಗೆ, ಬಿಡುತ್ತೇನೆ, ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಆಸೆ ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಎರಡು ಸೊಗಸಾದ ಕಣ್ಣೆವೆಗಳು. ಮೂಗು ಸಣ್ಣವಾಗಿ ನೀಳವಾಗಿತ್ತು; ಮುದ್ದಾದ ಮೂಗು. ಮುದ್ದಾದ ಬಾಯಿ; ಸಣ್ಣಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ತೆರೆದ ಗುಲಾಬಿ ಹೂವಿನಂತಿತ್ತು. ಮುದ್ದಾದ ಗಲ್ಲ. ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹಲ್ಲು ಸಾಲಿಟ್ಟ ಸಣ್ಣಕ್ಕಿಯಂತೆ ಇದ್ದುವು. ಸ್ವಲ್ಪ ಅರಿಸಿನ ಹಚ್ಚಿದ ಕೆನ್ನೆ. ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬುಗಳ ನಡುವೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕುಂಕುಮದ ಬಟ್ಟು. ಪ್ರಿಯನನ್ನು ಕುರಿತು, ಎಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ನೋಡೋಣ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮುತ್ತಿಡು, ಎಂದು ಹೇಳುವಂತಿರುವುದು. ಒಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಬಹು ಮುದ್ದಾದ ಮುಖ. ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಎತ್ತರವಾದ ಹೆಂಗಸಲ್ಲ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದ್ದಳು. ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಗಾತ್ರ, ಯಾರಿಗಾದರೂ ಅತಿ ಸುಂದರಿಯೆಂದು ತೋರುವಳು.

ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷ ಉಂಟಾಗುವುದು. ಸಂತೋಷ ಉಂಟಾಗುವುದಲ್ಲದೆ ಏನು ಕೋಪವಿದ್ದರೂ ಮಾಯವಾಗುವುದು. ನಮ್ಮ ಕೋಪ ಅಸಮಾಧಾನಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವವರು ಬಂದರೆ ನಮಗೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವು "ನಮ್ಮವು" ಅಲ್ಲವೆ? ನಾರಾಯಣ ಮೂರ್ತಿಯೂ ಇಂದಿರೆಯೂ ಬಂದುದನ್ನು ನೋಡಿಯೂ ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದನು.

ಇಂದಿರೆಯು ಹತ್ತಿರ ಬಂದಳು; ಬಂದು, ಸುಮ್ಮನಿದ್ದವನನ್ನು "ಇದೇನು, ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ನಿದ್ದೆಯೆ?" ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತ, ಅವನ ಗಲ್ಲವನ್ನು ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಹಿಡಿದು ನಗುತ್ತ ಅವನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದಳು. "ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಹಾಗಾದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಔಷಧಿ" ಎಂದು ಅವನ ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಳು.

ಪ್ರೇಮವು ವಾದದಲ್ಲಿ ಅಸಾಧಾರಣ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ತಾಮ್ರಕ್ಕೂ ಚಿನ್ನಕ್ಕೂ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು ಹೆಚ್ಚೆ? ಪ್ರಸನ್ನತೆಗೂ

ಅಪ್ರಸನ್ನತೆಗೂ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು ಹೆಚ್ಚೆ? ವಾದವು ತಾವ್ರುವನ್ನು ಚಿನ್ನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾರದು. ಪ್ರೇಮವು ಅಪ್ರಸನ್ನರನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನರನ್ನಾಗಿಯೂ ಅವಿಶ್ವಾಸಿಗಳನ್ನು ವಿಶ್ವಾಸಿಗಳನ್ನಾಗಿಯೂ ಅಸುಖಿಗಳನ್ನು ಸುಖಿಗಳನ್ನಾಗಿಯೂ ಮಾಡಬಲ್ಲುದು. ನಕ್ಷತ್ರದಂತಹ ಆ ಲಲನೆಯು ಬಂದು ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತಾಗ ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಯ ಮನಸ್ಸು ಚಂದ್ರನಂತೆ ಶಾಂತವಾಯಿತು. ಅವನ ಕೋಪವು ಹೋಯಿತು. ಅವನ ಅಸಮಾಧಾನವು ಹೋಯಿತು. ಅವನ ಅಸುಖವು ಹೋಯಿತು. ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಯು ಶಾಂತನಾಗಿ, ಇಂದಿರೆಯನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು,

"ಇಂದಿರಾ!" ಎಂದನು.

"ಹೋಗಿ, ನಾನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಿದಾಗ ನೀವು ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ; ನೀವು ಈಗ ಮಾತನಾಡಿಸಿದರೆ ನಾನೂ ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂದಿರಾ ಇಂದಿರಾ ಎಂತ ಇಪ್ಪತ್ತುಸಲ ಕೂಗಿ, ನಾನು ಬಾಯಿ ತೆರೆದರೆ ಸರಿಯೆ."

"ಇಂದಿರಾ."

"ನಾನು ಬಾಯಿ ತೆರೆಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದೇನಲ್ಲ."

"ಬಾಯಿ ತೆರೆಯದೆಯೇ ಇಷ್ಟು ಮಾತೇನೇ ನಿನ್ನದು?"

"ನೀವು ನನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಇನ್ನೊಂದುಸಲ ಹೇಳಲಿ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನಾನು ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದೆ."

"ಅದೇನು ಹಾಗೆ?"

"ನೀವು ನನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೂಗಿದರೆ ನನಗೆ ಬಹಳ ಆನಂದವಾಗುತ್ತದೆ."

"ನಿಜವಾಗಿಯೂ?"

"ನಿಜ ಬೇರೆ, ಸುಳ್ಳು ಬೇರೆಯೆ, ಇದರಲ್ಲಿ?"

"ಹಾಗಾದರೆ ಸುಳ್ಳು ಎಂದೇ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳೋಣ."

ಇಂದಿರೆಯು ತಲೆಯನ್ನು ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಯ ಭುಜದ ಮೇಲೆ ಒರಗಿಸಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಗೆ ಅವಳ ಉಸಿರು ತನ್ನ ಕೆನ್ನೆಯಮೇಲೆ ಬರುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತ ಇರುವಹಾಗೆ ಅನುಭವ.

ಪ್ರೇಯಸಿಯ ತಲೆಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅವಳ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಮುದ್ದಾದ ಮುಖ, ಮುದ್ದಾದ ಬಾಯಿ. ಆ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಅಮಿತವಾದ ಪ್ರೇಮ, ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಸ್ನೇಹ. ಪುನಃ ಅವಳನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡನು.

"ನಾನು 'ಇಂದಿರಾ' ಎಂದರೆ ನಿನಗೆ ಅಷ್ಟು ಸಂತೋಷವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು?"

"ಕಾರಣ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ."

"ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆ ಉಂಟೆ? ನಿಜವಾಗಿ ಹೇಳು."

"ನೀವು ಹೇಳಿಕೊಡಿ. ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ."

"ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟರೆ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ನಿನ್ನಂತಹ ಚತುರೆ ಬೇಕೆ?"

"ನಾನು ವೀಣೆಯನ್ನು ನುಡಿಸಿದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತದೆಯೆ?"

"ನುಡಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಹಳ ದಿನವಾಯಿತು. ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತದೆ."

"ಏಕೆ?"

"ಇಂಪಾದ ಧ್ವನಿ ಹೊರಡುವುದರಿಂದ."

"ಅದು ಯಾರ ಕೌಶಲ?"

"ನಿನ್ನದು."

"ನನ್ನದು, ವೀಣೆಯದು. ನೀವು ಇಂದಿರಾ ಎಂದರೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ವೀಣೆಯನ್ನು ನುಡಿಸಿದಹಾಗಾಗಿ, ಅದು ಒಂದು ಸೊಗಸಾದ ಹಾಡನ್ನು ನನಗೆ ಮಾತ್ರ ಕೇಳುವಂತೆ ಹಾಡುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ನನಗೆ ಸಂತೋಷ."

ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು. ಇಂದಿರೆಯೂ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು. ಪ್ರಣಯಿಗಳಿಗೆ, ಸಾಮೀಪ್ಯದಲ್ಲಿ, ಮಾತಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟು ಸುಖವೋ ಮಾತಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅಷ್ಟೇ ಸುಖವುಂಟು.

ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿ,

"ಇಂದಿರಾ?" ಎಂದನು.

"ಏನು?"

"ನಿನಗೆ ನಾನು ಎಂದರೆ ಅದೆಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಯೆ?"

ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಬಹುವಿಶ್ವಾಸವಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಲಿ ಎಂದು ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಗೆ ಆಸೆ. ಯಾವ ಪತಿಗೆ ಇಲ್ಲ?

"ನನಗೆ ನೀವು ಎಂದರೆ ಪ್ರೀತಿ ಅಲ್ಲ."

"ಅಲ್ಲವೆ? ಅದೇಕೆ?" ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಗೆ ಆಗಲೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಸಮಾಧಾನ; ತಾನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಇಂದಿರೆಯು ಹೇಳಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಎಂದು.

"ನನಗೆ ನೀವು ಎಂದರೆ ಪ್ರೀತಿ ಅಲ್ಲ. ನನಗೆ ನೀವು ಎಂದರೆ ಬಹು ಹುಚ್ಚು." ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಇಂದಿರೆಯು, ನಗುತ್ತಾ ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಯ ಕೆನ್ನೆಗೆ ಕೆನ್ನೆಯನ್ನಿಟ್ಟಳು.

ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಗೆ ಬಹಳ ಉತ್ಸಾಹವಾಯಿತು. ಇಂದಿರೆಯ ಇಷ್ಟು ಸಣ್ಣದೇಹದಲ್ಲಿ ಅದೆಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿ ತುಂಬಿತ್ತು! ಆ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವ ರೀತಿಯೊ? ತಾನು ಎಂದರೆ ಈ ಹುಡುಗಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬೇಕಾದರೂ ಕೊಡುವಳು.... 'ಇಂದಿರಾ, ಇಂದಿರಾ' ಎಂದು ಮೃದುವಾಗಿ ಅವಳ ಹೆಸರನ್ನು ತನಗೆತಾನೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡನು. ಬಲ್ಲವರು 'ಓಂ' ಎಂಬ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಏನೇನೋ ಅರ್ಥಗಳಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳುವರು. ಇಂದಿರಾ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಅನಂತ ಪ್ರೇಮ, ಅನಂತ ವಿಶ್ವಾಸ, ಅನಂತಭಕ್ತಿ, ಅನಂತ ದಯಾ, ಅನಂತ ಮೋಹ, ಅನಂತ ವಿಲಾಸ ತುಂಬಿತ್ತೆಂದು ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಗೆ ತೋರಿತು. ಅವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ಚಲನೆಯು 'ಇಂ-ದಿ-ರಾ' ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುತೊಡಗಿತು.

ಪ್ರೇಯಸಿಯು ಪತಿಯ ಭುಜದಮೇಲೆ ತನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಳು. ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿ ಅವಳನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಗಳಿಂದ ಹತ್ತಿರವಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ತಲೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಬಾಗಿ, ಅವಳ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತನು. ಹೀಗೆ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಕುಳಿತಿದ್ದನೋ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಕಷ್ಟವನ್ನರಿಯದೆ, ಸುಖದಿಂದಲೇ ಆವೃತವಾದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಯಾವ ಶಾಂತತೆಯೋ ಆ ಶಾಂತತೆಯು ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಯ ಹೃದಯವನ್ನು

ತುಂಬಿತ್ತು. ಆ ಶಾಂತತೆಯು ಬರುವುದು ಕಷ್ಟ. ಅದು ಬಂದುದಾದರೆ ಅದರಂತಹ ಉಪಭೋಗ್ಯವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಆಗಲಿ ವಸ್ತುವೇ ಆಗಲಿ ಬೇರೆ ಇಲ್ಲ. ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಯು ಇಂದಿರೆಯ ಸಾಮೀಪ್ಯದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಸುಖದಿಂದ ಶಾಂತನಾಗಿ, ತೃಪ್ತನಾಗಿ, ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿದ್ದನು.

ಆದರೆ ಈ ಶಾಂತಿಗೆ ಕುಂದಿಲ್ಲದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೇ ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನೇ ಅರಿಯದೆ ಏನೋ ಅಸಮಾಧಾನವು ತಲೆದೋರಿತು. ಈಗ ಇಂದಿರೆಯು ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಈಗ ತಾನು ಸುಖವಾಗಿದ್ದನು. ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು? ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಸುಖದ ನಿಜತ್ವವನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡುವುದು ಮನುಷ್ಯ ಬುದ್ಧಿಯ ಪ್ರಥಮ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಲ್ಲ. ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಸುಖವನ್ನು ನಾರಾಯಣ ಮೂರ್ತಿಯು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನೆ ಅನುಭವಿಸಿ, ಆಮೇಲೆ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಮೊದಲುಮಾಡಿದನು. ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು? ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಏನು ಎನ್ನುವುದು ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಗೆ ಮರೆತುಹೋಗಿತ್ತು. ವಿಷಯವು ಮರೆತಿದ್ದರೂ ಅದರಿಂದ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ ಉಂಟಾಗಿತ್ತು. ಇಂದಿರೆಯು ಈಗ ಇಲ್ಲಿದ್ದಾಳೆ; ಇವಳು ಇಲ್ಲಿ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು? ಎಂದು ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಮಾಡುತ್ತಾ ವಿಷಯವು ಸ್ವಲ್ಪ ಜ್ಞಾಪಕ ಬಂದಹಾಗಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅದು ಅಸ್ಥಿರವಾದ ನೆನಪು. ವಿಷಯವು ಜ್ಞಾಪಕಬಂದಂತಾಗಿ ಪುನಃ ಕೈತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಯಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಒಳಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಡಕಾಡುತ್ತಾ ಇರುವಲ್ಲಿ, ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಏನು ಎನ್ನುವುದು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೆ ಸ್ಫುರಿಸಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು!—ಭಗವಂತ!—ಆ ಷೆಡ್ಡಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಮಗ; ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಣ್ಣಮಕ್ಕಳು; ಅವರ ತಾಯಿ; ಆ ಮಗನ ತಾಯಿ! ಇಷ್ಟು ತೋರಿಬಂದು ನಿಂತ ಮಿಂಚಿನಂತಾಯಿತು. ಮುಂದಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾಪಕಬರಲಿಲ್ಲ. 'ಇಂದಿರಾ' ಎಂದನು.

ಇಂದಿರೆಯು "ಏನು" ಎಂದಳು.

"ಇಂದಿರಾ, ನೀನು ಯಾವಾಗ ಬಂದೆಯೆ?"

"ಬಂದು ಅರ್ಧಗಂಟೆಯಾಗಿರಬಹುದು."

"ಈ ಕೊಟಡಿಗೆ ಬಂದು?"

"ಹೌದು."

"ನೀನು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದೆಯೆ?"

"ಇದೇಕೆ ಹೀಗೆ ಕೇಳುವಿರಿ?"

"ನೀನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ?"

"ನಾನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ? ಎಲ್ಲೂ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ."

"ಇದೇಕೆ ಹೀಗೆ? ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಬಹಳ ದಿನಗಳಾದಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತದೆಯಲ್ಲಾ?"

"ಸರಿಹೋಯಿತು."

"ತಡೆ. ಇಗೋ, ಎಲ್ಲಾ ಸ್ವಲ್ಪ ಜ್ಞಾಪಕ ಬರುತ್ತದೆ. ಓ, ಎಲ್ಲಾ ಜ್ಞಾಪಕಬಂದಿತು." ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಡುಗಿ, ಇಂದಿರೆಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಮುಟ್ಟಿನೋಡಿ, "ಇಂದಿರಾ, ನೀನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಇಲ್ಲಿದೀಯಾ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

"ಇದೀಗ ಸರಿ, ಇದೇನು ಮಾತು ನಿಮ್ಮದು? ಇಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಇರುತ್ತೇನೆ? ನೀವು ಹೇಳುವುದು ಸರಿಯಾದ ಮಾತಲ್ಲ."

"ಹಾಗಾದರೆ, ನನಗೆ ಜ್ಞಾಪಕಬಂದದ್ದನ್ನು ಹೇಳಲೆ?"

"ಹೇಳಿ."

"ನಾನೂ ನೀನೂ ಮದುವೆಯಾದದ್ದು, ಒಂದು ಸಂಸಾರವನ್ನು ಹೂಡಿದ್ದು, ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ನಮ್ಮ ತಂದೆ ನಮ್ಮ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದದ್ದು—ಇದೆಲ್ಲಾ ಸರಿಯಷ್ಟೆ?"

"ಸರಿ."

"ಆಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ತೀರಿಹೋದರು. ಅವರನಂತರ ನಮ್ಮ ತಂದೆ ತೀರಿಹೋದರು. ಕೊನೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರು ನಿನ್ನನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳೆಂದು ಹೇಳಿದರು—"

"ಊಂ."

"ಎಲಪ್ಪಾ, ಮಗುವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿಕೊ; ಅಮ್ಮಯ್ಯ, ಕೂಸನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿಕೊ; ಎಂದು ಅವರು ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಹೇಳಿದರು."

"ಹೌದು."

"ನಾವು ಮಗುವನ್ನು ಬಹು ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಸಾಕುತ್ತಿದ್ದೆವು. ನಾನಾದರೂ ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಅವನನ್ನು ಬಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ನೀನು ಒಂದು ದಿನವೂ ಅವನನ್ನು ಬಯ್ಯಲಿಲ್ಲ, ಹೊಡೆಯಲಿಲ್ಲ."

"ಬಯ್ದರೇನು? ಬುದ್ಧಿಬರುವುದಕ್ಕೆ ಬಯ್ದಿರಿ."

"ನಾನು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲ, ಆ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದು; ನೀನು ಅವನನ್ನು ಎಷ್ಟು ಮುದ್ದಿನಿಂದ ಸಾಕಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಇದ್ದಾಗ ನೀನು ಒಂದು ದಿನ ಜ್ವರದಿಂದ ಮಲಗಿದೆ."

"ಉಂ."

"ನಾನು ನಿನಗೆ ವಾಸಿಯಾಗಲಿ ಎಂದು ಬಹಳಮಾಡಿದೆ, ಇಂದಿರಾ. ನೀನು ಕಾಯಿಲೆಯಿಂದ ಕೃಶಳಾದ ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ ಹಾಕಿದ ಹಾಗಾಯಿತು. ಒಂದು ದಿನ—ಅದೇನು ಸ್ವಪ್ನವೋ ನಿಜವೋ?"

"ಏನು?"

ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಯು ಇಂದಿರೆಯನ್ನು ಭದ್ರವಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು ಹೇಳಿದನು.

"ಒಂದು ದಿನ ನೀನು ಎಲ್ಲೋ ಹೋದೆ."

"ಅಯ್ಯೋ ಹುಚ್ಚೇ!"

"ಹುಡುಗನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವವರು ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಬಹಳ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟೆ, ಇಂದಿರಾ, ಬಹಳ ದಿನ ಬಹಳ ಅತ್ತೆ, ಕೊನೆಮೊದಲಿಲ್ಲದೆ ಗೋಳಾಡಿದೆ."

"ಅಯ್ಯೋ!"

"ಗೋಳಾಡಿ ಸಾಕಾಗಿ ಮರುಳನ ಹಾಗೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೆ—"

ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿ ಒಂದು ನಿಮಿಷ ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಅವನು ಆಗಲೂ ಮರುಳನ ಹಾಗಾಗಿದ್ದನು. ಇಂದಿರೆಯು ತನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತಿರು ವುದೂ ತಾನು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದದ್ದೂ ಸರಿಯೆ. ಆದರೆ ಅವಳು ಆ ದಿನ ಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದಳಲ್ಲಾ! ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಳು? ಅಂದು ಎಲ್ಲೋ ಹೊರಟುಹೋಗಿದ್ದಳು—"ಹೊರಟು

ಹೋಗಿದ್ದಳು—ಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದಳು.'' ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿ. ''ಏನಾಗಿದ್ದಳು? ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಳು?'' ಎಂದು ಯೋಚನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ತೋರಿಬರಲಿಲ್ಲ.

ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಯು ಆಗ ಇದ್ದ ಅರ್ಧನಿದ್ರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮಾನವನ ಮನಸ್ಸು ಬೇರೆಬೇರೆ ಅನೇಕ ಪದರಗಳಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಪದರಗಳು ಜಾಗರದವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವು ನಿದ್ರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ. ನಾವು ದಿನವೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯುವ ವಿಷಯ ಒಂದೊಂದೂ ಅದರದರ ಪದರದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಸಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಅರೆನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಆಗ ಎಚ್ಚರವಾಗಿರುವ ಪದರಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯಗಳು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಮಿಕ್ಕವುಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ವಿಷಯಗಳು ಜ್ಞಾಪಕ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಈಗ ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಗೆ ಆಗಿದ್ದುದೂ ಅದೇ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬಹಳ ದಿನಗಳಿಂದ ಅನುಭವಿಸಿದ್ದ ವಿಚಾರಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಾಟಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬರುವುವು. ಅತಿ ಶೋಕಕಾರಿಯಾದ ಒಂದು ಅಂಶವು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತೂ ದೂರವಾಗಿ ನಾಟಿ ಈ ಅರೆನಿದ್ರೆಯ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನೆನವಿನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮೀರಿತ್ತು. ಇಂದಿರೆಯು ಏನಾದಳೆಂಬುದು ಜ್ಞಾಪಕ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಏನೇನು ಮಾಡಿದರೂ ಅದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಆದರ ಅದು ಏನೋ ಅಶುಭವಾದುದೆಂದೂ ದುಃಖಕರವಾದುದೆಂದೂ ಮಾತ್ರ ಅದಕ್ಕೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು.

''ಆಮೇಲೆ ಒಂದು ದಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿ ಮಗುವಿಗೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ತಿಂಡಿಯಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ನಾನು ಕಚೇರಿಯಿಂದ ಬಂದೆ. ಅಳುತ್ತಾ ಇದ್ದ. ಅವನು ಹಸಿದು ತಿಂಡಿಯಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ವ್ಯಸನವಾಯಿತು.''

''ಉಂ.''

''ಯಾರಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಹುಡುಗನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡಾರು, ಅವನನ್ನು ಕೇಳುವವರೇ ಇಲ್ಲ, ಎಂದು ಬಹಳ ಯೋಚನೆಮಾಡಿದೆ. ಆದರೆ ಏನುಮಾಡುವುದೂ ತೋಚಲಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ಒಂದು ದಿನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನವರು ಬಂದು, ಒಂದು ಹುಡುಗಿ ಇದೆ, ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊ, ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.''

" ಉಂ."

" ನನಗೆ ಬೇರೆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆ ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲವೋ ಕಾಣೆ. ನಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನವರು ಬಹಳ ಹೇಳಿದರು. ನೋಡಪ್ಪ, ಹುಡುಗಿ ಚೆಲುವೆ, ಎಂದರು. ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ತಂದು ತೋರಿಸಿದರು. ಸಾವಿತ್ರಿಯನ್ನ. ಹುಡುಗಿಯೇನೋ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದಳು.—ಆದರೆ ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ನನಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು."

" ಉಂ."

" ನನಗೂ ಬೇಜಾರಾಯಿತು, ಇಂದಿರಾ. ಒಂಟಿಯಾಗಿದ್ದು ಸಾಕಾಯಿತು. ಸೀನು—ಸೀನು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬೇಜಾರಾಯಿತು. ಒಂದು ದಿನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನವರು ಪುನಃ ಬಂದು, ಅಪ್ಪಾ ನಿನ್ನ ಪಾಡು ಹ್ಯಾಗಾದರೂ ಇರಲಿ, ಹುಡುಗನನ್ನು ನೋಡೋ, ಹೇಳುವವರು ಇಲ್ಲ, ಕೇಳುವವರು ಇಲ್ಲ; ಆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊ, ಹುಡುಗನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ, ನಿನ್ನ ಕಷ್ಟಸುಖವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ, ಎಂದು ಹೇಳಿದರು."

" ಉಂ."

" ನಾನು ಆ ಮಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿದೆ."

" ಉಂ."

" ಒಪ್ಪಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆ. ಸಾವಿತ್ರಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದಳು. ಬಂದ ಕೊಂಚದಿನ ಸೀನನ್ನೇ ಎನ್ನುವಹಾಗಿದ್ದಳು. ಆಮೇಲೆ ಎಲ್ಲವೂ ಬದಲಾಯಿಸಿತು. ಅವಳಿಗೆ ಒಂದು ಮಗುವಾಗುತ್ತಲೂ ಹುಡುಗನನ್ನು ಅಸಡ್ಡೆಯಿಂದ ಕಾಣುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಳು. ನಾನು ಅವಳನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ದೂಷಿಸಿದೆ. ಅವಳು ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಅಂದಿನಿಂದ ನನ್ನ ಮನೆಯ ಸುಖವು ಮಾಯವಾಯಿತು."

ಇಂದಿರೆಯು ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಳೆಂದು ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಗೆ ಬೋಧೆಯಾಯಿತು.

" ಅವಳು ಹೆತ್ತ ಮಕ್ಕಳೂ ಅವನೂ ಎಲ್ಲರೂ ನನಗೆ ಒಂದೇ ಆದರೂ, ಅವಳಿಗೆ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾದರು. ನಾನು ಏನನ್ನೂ ಮಾಡುವಹಾಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಅನ್ನ ಕೊಡುವವಳು ಅವಳು; ನೀರು ಕೊಡುವವಳು ಅವಳು. ನಾನು ಏನುಮಾಡಬಲ್ಲೆ? ಅವಳು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದದ್ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡುತ್ತ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೆನು.''

ಇಂದಿರೆಯು ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ.

''ಅವನ ಸುಖಕ್ಕೆಂದು ನಾನು ಇವಳನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆ. ಅವನಿಗೆ ಅದರಿಂದ ಸುಖವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ಹ್ಯಾಗೋ ಸ್ವಲ್ಪ ದೊಡ್ಡವನಾಗುವವರೆಗೆ ಬೆಳೆದರೆ ಆಮೇಲೆ ಹ್ಯಾಗಾದರೂ ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂದುಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೆ. ಅದಕ್ಕೂ ಕಷ್ಟಬಂದಿತು.''

ಇಂದಿರೆಯು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು.

''ಮೊನ್ನೆಯದಿನ ಹುಡುಗ ಎಲ್ಲಿಂದಲೊ ಬಂದು ಜ್ವರವೆಂದು ಮಲಗಿದ. ಡಾಕ್ಟರನ್ನು ಕರೆಸಿದೆ. ಅದು ಪ್ಲೇಗು ಎಂದರು. ಅವನನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಪಾಯ. ಷೆಡ್ಡಿನಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ನೋಡುವವರು ಇಲ್ಲ. ಈ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡಲೇ, ಅವನನ್ನು ನೋಡಲೇ? ನಾನು ಅರೆಮನಸ್ಸಾಗಿದ್ದಾಗ ಸಾವಿತ್ರಿ ಬಂದು, ಅವನನ್ನು ಷೆಡ್ಡಿನಲ್ಲಿ ಬಿಡಿ, ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು.''

''ಉಂ.''

''ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಷೆಡ್ಡಿನಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟೆ. ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿದಾರೆ. ನಾನೇ ಅಲ್ಲಿ ಇರೋಣವೆಂದರೆ ಇವಳು ಒಪ್ಪಳು. ತಾನು ಹೋಗಿ ಇರುತ್ತೇನೆ ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ; ನಾನು ಇರಕೂಡದಂತೆ. ಸಾವಿತ್ರಿಯ ಮನಸ್ಸು ಬಹು ಕಲ್ಲುಮನಸ್ಸು, ಇಂದಿರಾ, ಬಹು ಕಲ್ಲುಮನಸ್ಸು.''

ಇಂದಿರೆಯು ಉಸಿರಾಡಲಿಲ್ಲ.

''ಈ ಸಾಯಂಕಾಲ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದೆ. ಹುಡುಗ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿದ್ದ. ನಾನು ನೋಡಲಾರದೆ ಹೋದೆ. ಅವನನ್ನು ನೋಡಲಾರದ್ದಕ್ಕೂ, ಇಲ್ಲಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಈ ಊರ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ, ಇವರಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿಯೂ ಜಾಗ್ರತೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟೆ. ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ ಅವನು 'ಅಮ್ಮಾ, ಅಮ್ಮಾ!' ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದ. ಅಮ್ಮನೆಲ್ಲಿ? ಅಯ್ಯೋ ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿದ್ದನೇ ಅವನು!''

''ನೀವು ಚಿಂತಿಸಬೇಡಿ, ಅವನು ಈಗ ಸೌಖ್ಯವಾಗಿದಾನೆ'' ಎಂದು ಇಂದಿರೆಯು ಹೇಳಿದಳು.

"ನನ್ನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನೀನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತೀಯೆ. ಸಾಯಂಕಾಲ ಹಾಗಿದ್ದ ಹುಡುಗ ಈಗ ಸುಖವಾಗಿರುವನೆ? ಹೋಗಲಿ ಈಗ ನೀನು ಬಂದಿದೀಯಲ್ಲ. ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತು. ಅವನನ್ನು ನೀನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು."

"ಹೌದು."

"ಇನ್ನು ನನಗೆ ಯೋಚನೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದೆ, ನನ್ನ ಕಷ್ಟವೆಲ್ಲಾ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಯಿತೋ ನೋಡು!"

ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಯು ಇಂದಿರೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಮುದ್ದಿಸಿದನು. ಮುದ್ದಿಸಿ,

"ಹುಡುಗನಿಗೆ ವಾಸಿಯಾಯಿತೆ?" ಎಂದನು.

"ಆಯಿತು."

"ನೀನು ನೋಡಿದೆಯಾ?"

"ನೋಡಿದೆ. ಅವನನ್ನು ನೀವು ನೋಡಬೇಕೆ?"

"ಎಲ್ಲಿದಾನೆ?"

"ಅಲ್ಲಿ ನೋಡಿ."

ಇಂದಿರೆಯು ತನ್ನ ಬೆರಳನ್ನು ಬಾಗಿಲಕಡೆ ತೋರಿಸಿದಳು. ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಯು ಆ ಕಡೆ ನೋಡಿದನು. ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಗೋಪಾಲನು ನಿಂತಿದ್ದನು. ಕಾಯಿಲೆ ಇಲ್ಲದೆ ಸುಖವಾಗಿರುವ ಹುಡುಗನಂತೆ ನಿಂತಿದ್ದನು. ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಗೆ ಅಪರಿಮಿತ ಆನಂದ ಉಂಟಾಯಿತು.

ಸಂತೋಷದಿಂದ ಇಂದಿರೆಯನ್ನು ನೋಡಲು ಕಣ್ಣನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿದನು. ಇಂದಿರಾ ರೂಪವು ಮಂಕಾಗಿತ್ತು. ಇಂದಿರಾ ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತ ಅವಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆದರೆ, ಎಲ್ಲೋ ಒಂದು ಸಲ ಪರ್ವತಾಗ್ರವನ್ನು ಏರಿ ನಿಂತು ಅಲ್ಲಿರುವ ಮೋಡವನ್ನು ಹಿಡಿಯಲೆಳಸುವ ಹಸುಳೆಯ ಕೈಗೆ ಆ ಮೋಡವು ಸಿಕ್ಕದೆ ಹೋಗುವಂತೆ ಇಂದಿರೆಯು ಇವನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ಹೋದಳು. ಇಂದಿರಾ ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತ ಎಚ್ಚತ್ತನು.

ಇಂದಿರೆಯು ಸತ್ತು ಹತ್ತು ವರುಷವಾಗಿತ್ತು.

ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಯು ಇಂದಿರೆಯನ್ನು ಹತ್ತು ವರುಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಪತ್ನೀವಿಯೋಗ ದುಃಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದನು. ಇಂದು ಇಂದಿರೆಯು ತಾನು ಮೊದಲು ಆಗಾಗ ಹೇಳಿದ್ದ ಮುದ್ದಿನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದು ಪುನಃ ಅದೃಶ್ಯಳಾದಳು. ಆ ಪತ್ನೀ ವಿಯೋಗ ದುಃಖದ ಅನುಭವವು ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದುಸಲ ಆಯಿತು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದುಃಖವು ಅಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವಾಗಿ ಮೇರೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ಉರುಬಿನಿಂದ ಉಕ್ಕುತ್ತಲಿತ್ತು. ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ನೋಡಿದನು. ಶಾಂತವಾದ ರಾತ್ರಿ. ತುಂಬಿದ ಬೆಳದಿಂಗಳು. ಶುಭ್ರವಾದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಯಸೀ ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಸಮೂಹದ ಮಧ್ಯೆ ಚಂದ್ರನು ಆನಂದದಿಂದ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಆತ್ಮದ ತಂಪಿನ ಬೆಳದಿಂಗಳ ಶಾಂತಿಯು ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ತುಂಬಿ ತೇಲಿಸುತಿತ್ತು. ಆಹಾ! ಅದೆಂತಹ ಶಾಂತಿ!

ಅದೇ ಆ ಶಾಂತವಾದ ಆ ತುಂಬಿದ ಬೆಳದಿಂಗಳ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲನು ತನ್ನ ತಾಯಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ಅನಂತ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಐದಿದನೆಂದು ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಗೆ ಆಗ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ.

594—33 ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರೆಸ್, ಮೈಸೂರು ರೋಡ್, ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ